

SCB

Statistiska centralbyrån Statistics Sweden

Markanvändningen i Sverige

SJÄTTE UTGÅVAN

SJÄTTE UTGÅVAN

Markanvändningen i Sverige

 Sveriges officiella statistik

Statistiska centralbyrån
2013

Land use in Sweden

Sixth edition

Official Statistics of Sweden
Statistics Sweden
2013

Tidigare publicerat
Previous publication Markanvändningen i Sverige har tidigare utgivits 1983, 1993
1998, 2004 och 2008
Land use in Sweden has previously been published in 1983, 1993
1998, 2004 and 2008

Producent
Producer SCB, enheten för miljöekonomi och naturresurser
Statistics Sweden, Regions and Environment Department
Box 24300, SE-104 51 Stockholm
+46 8 506 940 00
mark.vatten.gis@scb.se

Förfrågningar
Enquiries Jerker Moström +46 8 506 940 31
jerker.mostrom@scb.se

Denna publikation är en del av Sveriges officiella statistik (SOS). Det är tillåtet att kopiera och på annat sätt mångfaldiga innehållet. Om du citerar, var god uppge källan på följande sätt:
Källa: SCB, *Markanvändningen i Sverige, sjätte utgåvan*

It is permitted to copy and reproduce the contents in this publication.
When quoting, please state the source as follows:
Source: Statistics Sweden, *Land use in Sweden, sixth edition*

Omslag/Cover: Ateljén, SCB
Foto: Anders Freudendahl, Bildarkivet

ISBN 978-91-618-1596-8 (Print)
URN:NBN:SE:SCB-2013-MI03BR1301_pdf

Printed in Sweden
SCB-Tryck, Örebro 2013.12

Förord

Syftet med den här boken är att ge en sammanvägd bild av markanvändningen i Sverige samt att beskriva hur den förändras över tid. Markanvändning handlar i vid mening om människans utnyttjande av marken för olika ändamål och innefattar därför aspekter kring både ägande och brukande. Ofta används ett och samma markområde för olika ändamål. Ett stycke skogsmark kan exempelvis användas för produktion av virke men kan samtidigt också användas för jakt, bete, bärplockning och rekreation. Det kan vara svårt eller omöjligt att med statistik belysa alla aspekter av markanvändningen.

Det krävs ofta ett stort antal olika datakällor med olika ursprung och syften för att teckna en någorlunda heltäckande bild av markanvändningen. Inte sällan används olika begrepp och definitioner som försvårar kombinationen av uppgifter från olika källor. På global och europeisk nivå pågår arbeten för att försöka harmonisera begrepp och definitioner med syftet att underlätta jämförelser mellan länder. Så långt möjligt är de markslagsdefinitioner som används i denna bok harmoniserade med internationella definitioner.

Statistiken i publikationen bygger dels på sammanställning av uppgifter om marken och dess användning som samlas in i olika sammanhang av SCB och andra myndigheter och organisationer, dels på resultat från specialbearbetningar som utförts i anslutning till arbetet med publikationen. Framförallt gäller detta uppgifterna om den bebyggda marken. De större datakällor som använts är bl.a. Lantbruksregistret (LBR), Riksskogstaxeringen, Fastighetstaxeringsregistret (FTR), Nationella Vägdatabasen (NVDB) från Trafikverket, GSD Fastighetskartan, Fastighetsregistret samt Svenska Marktäckedata från Lantmäteriet (LMV).

Sedan år 2011 är SCB del av geodatasamverkan vilket öppnat för användning av ett stort antal datakällor från andra myndigheter som SCB tidigare inte haft tillgång till. En konsekvens av detta är förbättrade bearbetnings- och analysmöjligheter samt att kvalitén på uppgifterna inom vissa markanvändningskategorier avsevärt höjts. Framförallt gäller kvalitetsförbättringarna de olika kategorierna av bebyggd mark som nu för första gången kan presenteras på kommunnivå. Nackdelen är att jämförelse mellan uppgifterna i denna och tidigare publikationer försvåras och i vissa fall omöjliggörs.

En strävan har varit att presentera uppgifter gällande året 2010. Detta har dock inte varit möjligt fullt ut, eftersom flera av de stora rikstäckande undersökningarna inte utförts årligen. Riksskogstaxeringens uppgifter avser perioden 2006–2011, Fastighetstaxeringen är utsträckt över flera år osv. Redovisningen av de statistiska uppgifterna sker enligt den administrativa indelningen som gäller fr.o.m. den 1 jan. 2007. Av utrymmesskäl redovisas i boken huvudsakligen uppgifter på riks- och länsnivå. Uppgifter på kommunnivå finns dock tillgängliga i form av tabeller på SCB:s webbplats och i Sveriges statistiska databaser, SSD (www.scb.se/mi0803).

SCB har tidigare publicerat markanvändningsstatistik för åren 1980, 1990, 1995, 2000 och 2005.

Publikationen har utarbetats inom enheten för Miljöekonomi och naturresurser på SCB. Huvudansvarig och redaktör har varit Jerker Moström. Övriga medarbetare som bidragit i arbetet är Karin Hedeklint, Johan Stålnacke, Sebastian Constantino, Maja Cederlund och Stefan Svanström.

Statistiska centralbyrån i december 2013

Marie Haldorson

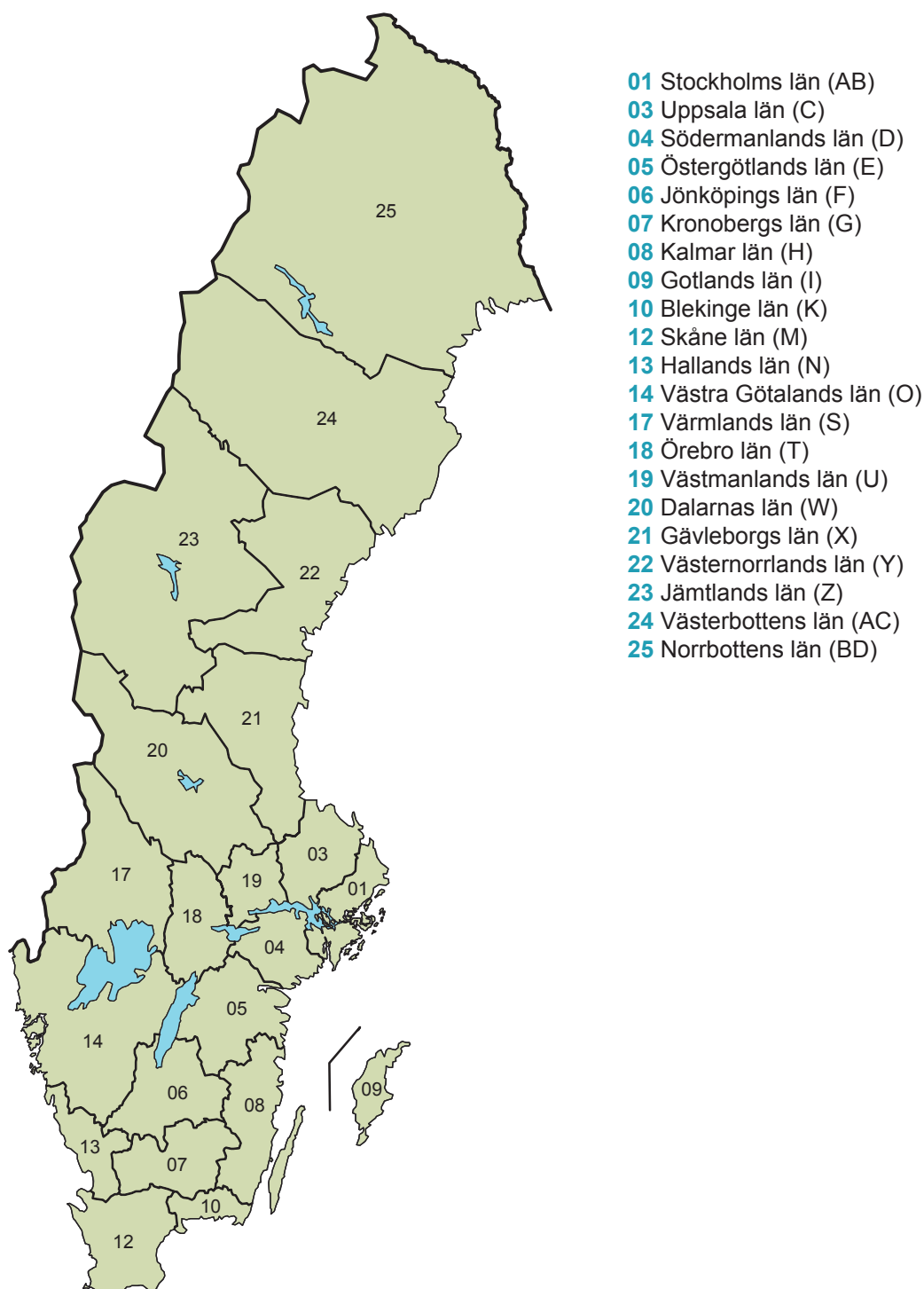
Kaisa Ben Daher

Innehåll

Förord	3
In English	10
Drivkrafter och påverkansfaktorer	13
Markanvändningen i världen	27
Markanvändningen sektorsvis	35
Sammanfattning	36
Jordbruksmark	39
Skogsmark	51
Bebyggd mark	63
Golfbanor och skidpistar	99
Täkter och gruvområden	103
Våtmark-myrr	113
Naturligt gräsbevuxen mark, berg i dagen samt övrig mark	117
Vatten	119
Tematisk markanvändning	123
Bebyggelsen i Sverige	125
Vindkraftverksområden	132
Tätorter	136
Småorter	142
Fritidshusområden	145
Arbetsplatsområden	148
Riskområden	151
Fjäll	154
Renbetesmarker	156
Kust och stränder	159
Koloniområden	164
Planering och styrning av markanvändningen	167
Tabellbilaga	177
Fakta om statistiken	188
Källförteckning	194
Swedish-English vocabulary	197

Länsindelningen 2010

Regional division of Sweden 2010 (counties)

Källa: SCB 2007

NÅGRA MÅTTENHETER**1 km²** = 100 hektar (ha) = 1 000 000 m²**1 hektar** = 10 000 m² = 100 x 100 m

Schematisk karta över markanvändningen i Sverige
Schematic map of land use in Sweden

Källa: Sverigekartan 2011, Lantmäteriet

Sammanfattning

Sveriges landyta uppgår totalt till omkring 41 miljoner hektar. Vatten är inte inräknat i denna areal. Insjövatten uppgick år 2010 till ca 4 miljoner hektar och havsvatten till drygt 8 miljoner hektar.

År 2010 fanns 28 miljoner hektar skogsmark, vilket motsvarar två tredjedelar av landytan. Av skogsmarken utgjordes drygt 22 miljoner hektar av produktiv skog. Det fanns strax över 3 miljoner hektar jordbruksmark, varav den absoluta merparten utgjordes av åkermark medan omkring 15 procent utgjordes av betesmarker. Mellan åren 1951 och 2010 har åkermarken i Sverige minskat med mer än 1 miljon hektar. Arealminskningen är därmed större än den samlade arealen åker som fanns i Norge år 2010.

Det fanns nästan 36 000 hektar golfbanor och skidpistar år 2010, vars samlade areal ungefärligen motsvarar Ystad kommuns landyta. Skidpistar fanns i alla län utom Gotlands län. Den kommun som hade störst areal golfbanor i relation till total landareal var Burlövs kommun i Skåne där nästan 7 procent av kommunens landyta utgjordes av golfbanor.

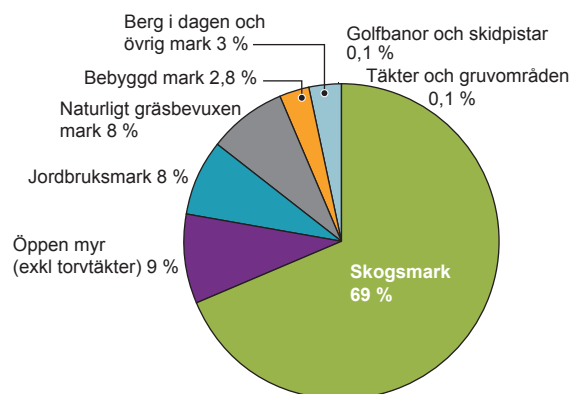
Arealen täkter och gruvområden uppgick till drygt 60 000 hektar, varav torvtäkter stod för nästan 22 000 hektar och gruvområden för 14 000.

Mer mark för infrastruktur än för bostäder

Ca 1,2 miljoner hektar eller mindre än 3 procent av landytan utgjordes av år 2010 av bebyggd mark. Den bebyggda marken ökade med uppskattningsvis 30 000 hektar under perioden 2005-2010. Den enskilt största posten inom kategorin bebyggd mark var transportinfrastrukturen som stod för närmare en halv miljon hektar eller strax över 40 procent av den bebyggda marken. Mer mark användes därmed för vägar, järnvägar, flygplatser och hamnar än vad som totalt användes för bostäder. Av den totala landytan var ungefär 438 000 hektar eller 1 procent mark med bostäder.

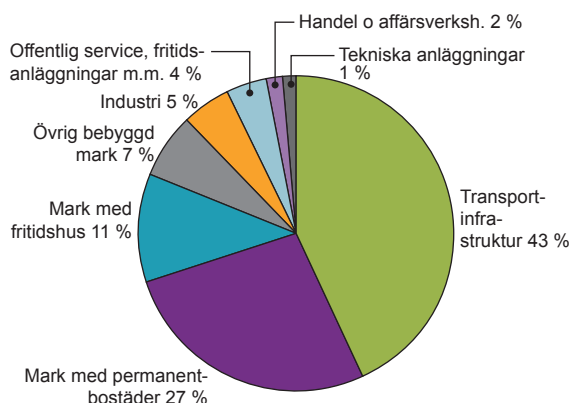
Majoriteten av bostadsmarken utgjordes av mark med småhus medan endast omkring 7 procent var mark med hyres-/flerbostadshus. Av bostadsmarken fördelade sig 71 procent på permanentbostäder och 29 procent på fritidshus. Den tredje största posten efter infrastruktur och mark med bostäder är mark med tillverkningsindustri som utgjorde lite drygt 58 000 hektar eller 5 procent av den bebyggda marken.

Markanvändningen år 2010

Markanvändningskategori	Areal i hektar
Jordbruksmark	3 085 365
Skogsmark	28 275 000
Bebyggd mark med tillhörande mark	1 150 450
Täkter och gruvområden	60 647
Golfbanor och skidpistar	35 659
Öppen myr (exkl torvtäkter)	3 684 990
Naturligt gräsbevuxen mark	3 230 100
Berg i dagen och övrig mark	1 211 712
Total landareal	40 733 923
Vatten	4 007 930

Den bebyggda markens år 2010

Mark med permanentbostäder	309 133
Mark med fritidshus	129 128
Industri	58 039
Handel och affärsverksamhet	20 134
Offentlig service, fritidsanläggningar mm	46 442
Transportinfrastruktur	496 898
Tekniska anläggningar	13 769
Övrig bebyggd mark	76 908
Totalt	1 150 450

Stora regionala skillnader

Markanvändningen i Sverige präglas generellt av stora regionala skillnader. I Skåne län utgjordes nästan hälften av landarealen år 2010 av jordbruksmark medan motsvarande siffra i Norrbottens län var under 1 procent. Av landets totala areal jordbruksmark fanns ca 16 procent i Skåne län trots att länet utgör mindre än 3 procent av landets totala landareal.

Det omvända förhållandet gäller skogen som i Skåne län uppgick till 37 procent av landarealen medan Västernorrlands och Gävleborg till nästan 90 procent utgjordes av skog.

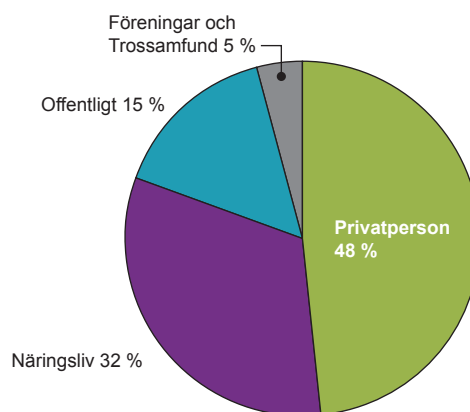
Även andelen bebyggd mark varierar kraftigt mellan länen där storstadslänen generellt sett ligger högt och norrlandslänen lågt. Sett till bebyggd mark i absoluta tal står dock norrlandslänen för betydande arealer genom sin relativa storlek. Norrbottens län hade exempelvis dubbelt så mycket bebyggd mark som Södermanlands län år 2010. En bidragande orsak till detta är de omfattande vägarealerna.

Markägandet i Sverige domineras av män

År 2010 ägde privatpersoner ungefär hälften av marken i Sverige. Av de omkring 2 miljoner privatpersoner som ägde mark utgjordes mer än tre fjärdedelar män. Drygt 30 procent av marken ägdes av näringslivet i form av företag som främst verkar inom jordbruks- och skogsbranschen. Det offentliga markägandet i Sverige i form av statliga myndigheter, kommuner och landsting stod för ca 15 procent av markarealen.

Fördelningen av markägandet har skiftat över tid. Den största förändringen mellan år 2001 och 2010 är att privatpersoners ägande har ökat från 43 procent till 48 procent. Även näringslivets andel är högre år 2010 jämfört med år 2001. Det offentliga ägandet har samtidigt minskat från 21 procent år 2001 till 15 procent år 2010.

Fördelningen av Sveriges totala landareal år 2010 på ägarkategorier

In English

LAND USE IN BRIEF

The total area of Sweden amounts to 53 million hectares. Some 8 million hectares comprise sea water and 4 million hectares inland waters. Two thirds of the land area in Sweden is covered by forests, making Sweden one of Europe's most heavily forested countries. The reverse situation applies to *built-up land*, which in 2010 comprised less than 3 percent of the land area, or about 1.2 million hectares. *Agricultural land* comprised just over 3 million hectares. The absolute majority of agricultural land was *arable land* while around 15 percent consisted of *pastures*. Other land use categories that equal the share of agriculture land are *heathland and herb meadows* and *open mires*.

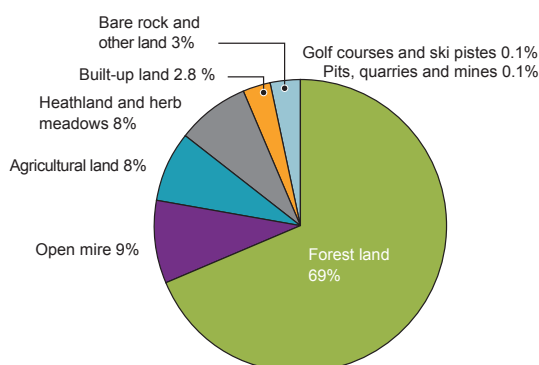
There were nearly 36 000 hectares of golf courses and ski slopes in 2010 and some 60 000 hectares of land with pits, quarries and mines.

The largest single item in the category for *built-up land* was land used for transport infrastructure, which accounted for just over 40 percent of the built-up land. More land was thus used for roads, railways, airports and harbours than the total land that was used for dwellings. Of the total land area, roughly 1 percent was land with dwellings.

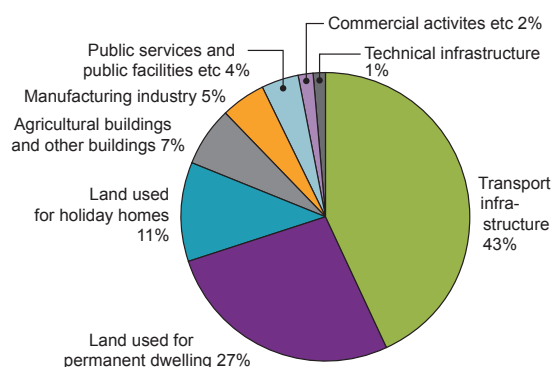
The majority of the residential land consisted of land with one- or two-dwelling buildings, while about 7 percent was land for multi-dwelling buildings. Of the residential land, 71 percent was for permanent dwellings and 29 percent was for holiday homes. The third largest item after infrastructure and land with dwellings is land with manufacturing industries, which accounted for roughly 58 000 hectares.

Between 2005 and 2010 the built-up land has increased by almost 30 000 hectares.

Percentage breakdown of land use in 2010

Percentage breakdown of built-up land in 2010

Significant regional differences

Considerable regional differences are typical for land use in Sweden. In Skåne County, in the southernmost part of Sweden, nearly half the land area in 2010 consisted of agricultural land, while the corresponding figure for Norrbotten County, in the very north, was less than 1 percent. Of the total agricultural land area in Sweden, about 16 percent was in Skåne County, even though the county comprises less than 3 percent of the total land area of the country.

The reverse situation applies to forests, which in Skåne County amounted to 37 percent of the land area, while forested land area in Västernorrland and Gävleborg counties amounted to nearly 90 percent.

Land use in Sweden 2010 by NUTS 3 regions, hectares

NUTS 3 regions (county)	Agricultural land	Forested land	Built-up land and associated land	Land with pits, quarries and mines	Land used for golf courses and ski pist	Open mire	Heathland & herb meadow	Bare rock & other land	Total land area	Inland water
SE110 Stockholm	95 631	364 000	87 972	1 455	4 628	3 206	0	95 732	652 624	62 672
SE121 Uppsala	185 337	494 000	38 827	1 535	1 103	11 480	350	86 575	819 207	41 571
SE122 Södermanland	143 336	384 000	34 714	735	1 116	5 506	500	37 699	607 606	94 997
SE123 Östergötland	246 855	712 000	50 556	1 091	1 429	8 168	100	34 258	1 054 458	167 918
SE124 Örebro	129 225	740 000	48 812	3 724	1 234	34 716	0	86 027	1 043 739	112 932
SE125 Västmanland	69 858	687 000	36 202	2 837	439	28 570	0	17 581	842 488	54 061
SE211 Jönköping	195 239	782 000	47 720	1 033	968	7 864	5 600	76 127	1 116 551	125 533
SE212 Kronoberg	109 534	156 000	14 958	1 307	429	3 035	2 750	25 392	313 405	96 005
SE213 Kalmar	42 823	183 000	21 943	318	390	929	4 050	39 680	293 133	47 151
SE214 Gotland	506 012	407 000	99 973	3 688	4 727	8 942	2 750	63 786	1 096 879	3 149
SE221 Blekinge	125 657	325 000	37 750	952	1 714	15 537	600	35 535	542 744	10 808
SE224 Skåne	532 537	1 479 000	150 656	4 179	3 985	61 823	200	147 350	2 379 730	33 319
SE231 Halland	114 809	1 480 000	54 557	1 363	1 214	99 013	450	309	1 751 715	25 961
SE232 Västra Götaland	114 425	639 000	38 473	3 194	787	30 594	100	23 821	850 394	498 164
SE311 Värmland	109 709	356 000	26 271	1 145	803	15 292	450	2 146	511 815	427 200
SE312 Dalarna	74 092	2 253 000	65 341	2 366	2 770	312 644	88 200	4 549	2 802 961	219 302
SE313 Gävleborg	73 719	1 618 000	51 678	3 086	1 048	63 266	950	187	1 811 934	150 996
SE321 Västernorrland	52 296	1 906 000	51 080	2 195	739	128 701	50	14 107	2 155 167	140 539
SE322 Jämtland	54 175	3 467 000	51 204	4 643	3 643	576 055	701 000	36 760	4 894 480	480 802
SE331 Västerbotten	73 263	3 970 000	70 796	6 076	1 248	727 635	552 050	66 145	5 467 214	420 007
SE332 Norrbotten	36 833	5 873 000	70 965	13 726	1 246	1 542 014	1 869 950	317 946	9 725 679	794 843
Whole country	3 085 365	28 275 000	1 150 450	60 647	35 659	3 684 990	3 230 100	1 211 712	40 733 923	4 007 930

Built-up and associated land in 2010 by NUTS 3 regions, hectares

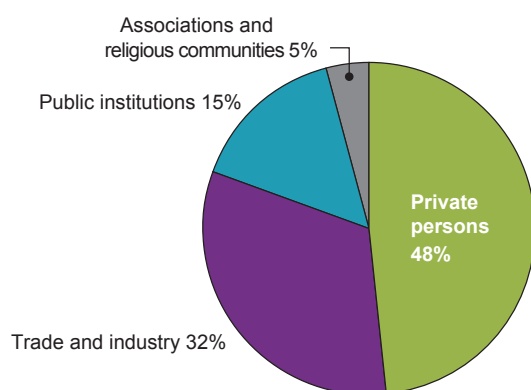
NUTS 3 regions	Land used for permanent dwelling	Land used for holiday homes	Land used for manufacturing industry	Land used for commercial activities & services	Land used for public services & public facilities and leisure	Land used for transport infrastructure	Land used for technical infrastructure	Land with agricultural buildings & other buildings	Total built-up land and associated land
SE110 Stockholm	33 961	18 854	3 377	3 189	4 996	20 286	1 020	2 289	87 972
SE121 Uppsala	12 037	4 773	1 482	603	1 574	14 980	456	2 923	38 827
SE122 Södermanland	9 991	4 625	1 835	525	1 513	13 649	333	2 243	34 714
SE123 Östergötland	13 748	5 199	2 801	797	2 138	21 145	603	4 126	50 556
SE124 Örebro	12 388	3 081	3 611	657	1 891	23 014	494	3 677	48 812
SE125 Västmanland	8 486	3 189	1 917	537	1 237	17 731	356	2 750	36 202
SE211 Jönköping	11 301	6 002	2 272	512	1 810	21 508	554	3 762	47 720
SE212 Kronoberg	3 901	2 773	427	285	640	5 156	93	1 682	14 958
SE213 Kalmar	6 971	2 642	1 085	321	907	7 840	308	1 869	21 943
SE214 Gotland	32 402	7 493	7 472	2 134	4 929	33 966	1 238	10 339	99 973
SE221 Blekinge	12 038	3 350	1 906	542	1 719	14 147	491	3 557	37 750
SE224 Skåne	49 053	14 198	9 385	3 280	7 110	53 777	1 640	12 214	150 656
SE231 Halland	13 811	6 440	2 206	653	2 113	24 719	684	3 931	54 557
SE232 Västra Götaland	11 469	3 886	2 500	668	1 561	15 389	442	2 559	38 473
SE311 Värmland	7 920	2 282	1 759	684	1 255	10 405	273	1 692	26 271
SE312 Dalarna	15 584	10 185	2 485	909	2 070	30 406	700	3 001	65 341
SE313 Gävleborg	12 319	5 799	2 819	785	1 853	25 106	542	2 456	51 678
SE321 Västernorrland	11 840	5 430	2 033	686	1 869	25 786	705	2 731	51 080
SE322 Jämtland	6 733	6 188	980	666	1 455	32 102	624	2 455	51 204
SE331 Västerbotten	11 646	6 522	2 289	677	1 918	43 281	839	3 624	70 796
SE332 Norrbotten	11 536	6 217	3 398	1 024	1 884	42 504	1 374	3 029	70 965
Whole country	309 133	129 128	58 039	20 134	46 442	496 898	13 769	76 908	1 150 450

Even built-up land varies sharply among the counties; metropolitan areas, such as Stockholm, Göteborg and Malmö, generally have a high share of built-up land while the counties in northern Sweden have a low share. When looking at built-up land in absolute numbers however, the counties in the north account for significant areas due to their relative size. For instance, Norrbotten County had twice as much built-up land as Södermanland County in 2010. The extensive area comprising roads is a contributing factor to this.

Land ownership

Roughly half of Sweden's land area is owned by private persons. The main part of the land owned by private persons comprises agricultural land and forested land. Land owned by public institutions, including the state, regional bodies and municipalities, amounts to 15 percent of the land area.

Percentage breakdown of land ownership in 2010

Thematic land use

Not all types of land use can be assigned to a specific land use category according to the above classification. For example, 'localities' contain part of the built-up land as well as part of the forest land and other land use classes. Land in 'national parks' is often a combination of forest land, mires or bare rocks. Several types of thematic land use categories are presented in this publication. A selection of data regarding thematic land use categories are shown in table 3 below.

Thematic land use in Sweden 2010

Type of special land use	Hectares	Percent of total land area
Localities	537 615	1.3
Smaller localities	85 080	0.2
Concentrations of holiday homes	57 414	0.1
Concentrations of workplaces outside localities	33 700	0.1
Protected nature (national parks, nature reserves, nature management areas and wildlife sanctuaries)	4 414 561	10.8
High mountain areas	5 160 000	12.6
Reindeer grazing land	24 150 446	50
Sphere of influence from wind farms	187 474	0.5
Urban allotment gardens	1 900	0
Building footprint	93 000	0.2

All figures refers to land area

DRIVKRAFTER OCH PÅVERKANSAFAKTORER

Drivkrafter och påverkansfaktorer

Syftet med den här boken är att med hjälp av statistik ge en sammanvägd bild av markanvändningen i Sverige samt att beskriva hur markanvändningen förändras över tid. Men för att förstå hur och varför markanvändningen förändras behöver man titta närmare på de bakomliggande påverkansfaktorerna och drivkrafterna.

Ekonomi och demografi är några av de mest centrala faktorerna som styr vad marken används till och hur anspråken på den ser ut. När ekonomiska och demografiska strukturer förändras, förändras också förutsättningarna för användningen av marken.

Det finns både enkla kausala samband mellan drivkrafter och förändrad markanvändning och mer komplexa samband

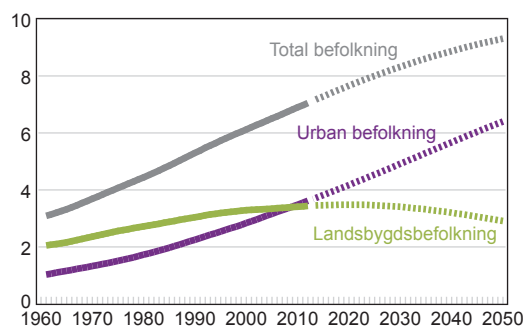
där orsak–verkan inte alltid är tydlig. Som exempel kan nämnas förändringen av markanvändningen i storstadsområdena som följer av urbaniseringen. Ju fler människor som söker sig till storstäderna desto större är trycket på att bebygga mark med nya bostäder. Samtidigt finns olika strategier för en kommun att möta efterfrågan på bostadsmark. Man kan välja att anvisa nya, hittills obebyggda markområden för bostäder, men man kan också välja att förtäta bebyggelsen i befintliga bostadsområden. Det finns därför inget strikt, linjärt samband mellan befolkningsökningar och ökning av den bebyggda marken.

BEFOLKNINGEN I ETT URBANT ÅRHUNDRADE

År 2008 utgjorde en global, demografisk brytpunkt. Enligt FN bodde då för första gången någonsin fler människor i städer och tätorter än på landsbygden. Under loppet av 1900-talet växte världens stadsbefolkning från 220 miljoner till 2,8 miljarder.

Befolkningsutvecklingen i världen 1961–2050 fördelat på urban och rural befolkning, miljarder människor

Global population 1961–2050 by urban and rural areas, billions of people

Källa: FAO 2013

Utvecklingen efter 2012 bygger på prognoser.

Under 2009 uppgick stadsbefolkningen till ca 3,4 miljarder människor, men enligt FN:s prognoser förväntas den år 2030 uppgå till ca 5 miljarder och till år 2050 passera 6 miljarder. I Europa och i Nord- och Sydamerika lever redan merparten av befolkningen i städer och tätorter, medan Afrika och framförallt Asien står inför en dramatisk urban tillväxt.

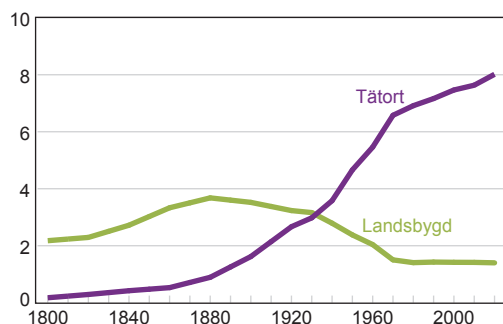
Den massiva omflyttningen av människor i världen, från landsbygd till städer, utgör förstås en viktig drivkraft för förändringen av markanvändningen globalt sett. För att klara inflyttningen till städerna behöver mark bebyggas, inte sällan handlar det om jordbruksmark som omvandlas. I urbana expansionsområden är det trycket från den växande befolkningen och expanderande ekonomin som utgör drivkraft för markens omställning medan det omvända förhållandet gäller i avflyttningsområden. Mindre jordbruk i marginalområden läggs ned och jordbruksmarken omvandlas till exempelvis skog då den inte brukas längre.

Sverige, liksom många andra industrialiserade länder i västvärlden, gick tidigare in i den urbaniseringsprocess som nu pågår i exempelvis Asien och Afrika. I Sverige nåddes den demografiska brytpunkten mellan land och stad redan på 1930-talet. En av urbaniseringens högst påtagliga och långsiktiga konsekvenser för markanvändningen är att tätortsarealen i Sverige under de senaste 50 åren har ökat från omkring 340 000 hektar till ca 540 000 hektar – en ökning på 56 procent¹.

Att Sverige redan tidigt gick in i en process med omflyttning av befolkningen från landsbygden till städer innebär för den skull inte att urbaniseringen i Sverige har avstannat, tvärtom är inflyttningen till storstadsområdena i dag fortsatt mycket stor.

Befolkningsutvecklingen i Sverige 1800–2010 fördelat på urban och rural befolkning, miljoner människor

Population in Sweden 1800–2010 by urban and rural areas, millions of people

Källa: SCB

Regionala skillnader i befolkningsutvecklingen

År 2010 uppgick Sveriges befolkning till nästan 9,5 miljoner invånare. I de befolkningsmässigt sett största länen Stockholm, Västra Götaland och Skåne län, bodde 52 procent av rikets befolkning medan dessa arealmässigt endast upptog 10 procent av rikets landareal. I Norrbottens län bodde mindre än 3 procent medan länets landareal nästan utgjorde en fjärdedel av rikets landareal.

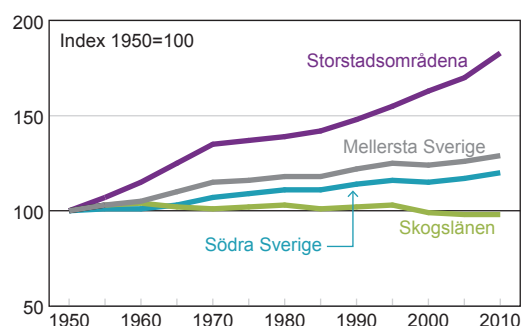
Totalt sett är befolkningsutvecklingen i Sverige positiv. Sveriges befolkningstillväxt ligger kring genomsnittet för EU. Men även om befolkningen ökar totalt sett i landet, så är

de regionala skillnaderna mycket stora. Under år 2010 minskade folkmängden i 140 av Sveriges 290 kommuner. En kommun, Ydre, hade oförändrad folkmängd och resterande 149 kommuner ökade sin befolkning. Under de senaste 40 åren har 16 kommuner haft en obruten folkökning. De flesta av dessa kommuner är större städer eller förortskommuner till större städer.

Befolkningsutvecklingen mellan 1950 och 2010 i olika regioner i Sverige visas i diagrammet nedan. Befolkningsökningen totalt sett planade ut under början av 1970-talet, och den kraftiga befolkningsökningen framförallt i storstadsområdena avstannade. Denna tog dock förnyad fart under slutet av 1980-talet och har fortsatt sedan dess och det blir allt mer tydligt att storstadsområdena drar ifrån övriga delar av landet befolkningsmässigt. I skogslänen ökade befolkningen något fram till 1960 men har därefter gått långsamt nedåt.

Befolkningsutvecklingen områdesvis 1950–2010. Index 1950=100

The population trend by region 1950–2010. Index 1950=100

Källa: SCB 2013

STORSTADSOMRÅDEN: Stor-Stockholm, Stor-Göteborg, Stor-Malmö

MELLERSTA SVERIGE: Stockholm, Uppsala, Södermanland, Östergötland, Västra Götaland, Örebro, Västmanland utom Storstadsområden

SÖDRA SVERIGE: Jönköping, Kronoberg, Kalmar, Gotland, Blekinge, Skåne, Halland utom Storstadsområden

SKOGLÄNEN: Värmland, Dalarna, Gävleborg, Västernorrland, Jämtland, Västerbotten, Norrbotten

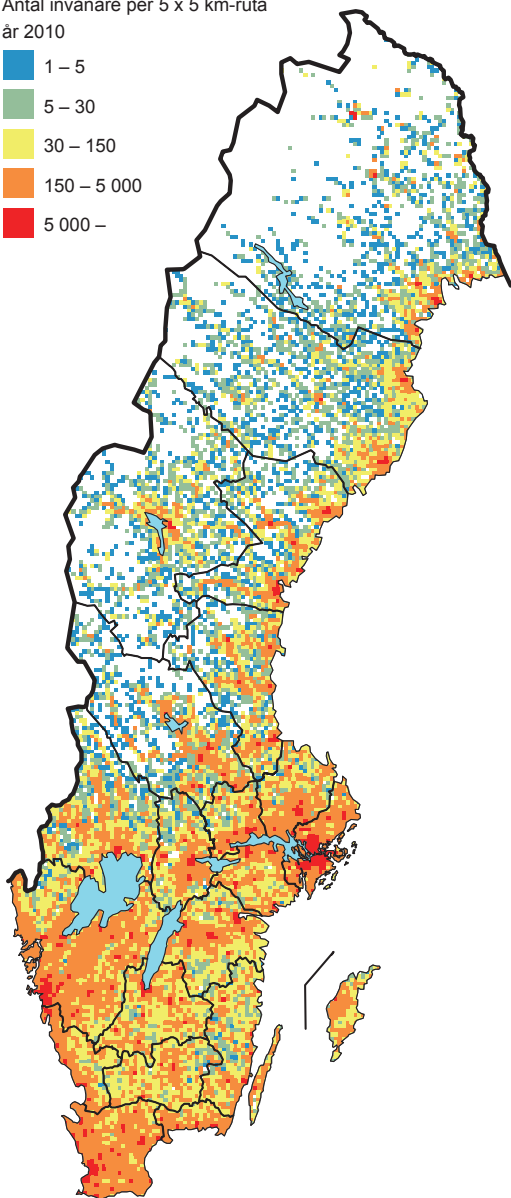
¹ Källa: SCB 2013

Befolkning per 5 x 5-kmruta år 2010

Population by 5 x 5 km grid in 2010

Antal invånare per 5 x 5 km-ruta
år 2010

- 1 – 5
- 5 – 30
- 30 – 150
- 150 – 5 000
- 5 000 –

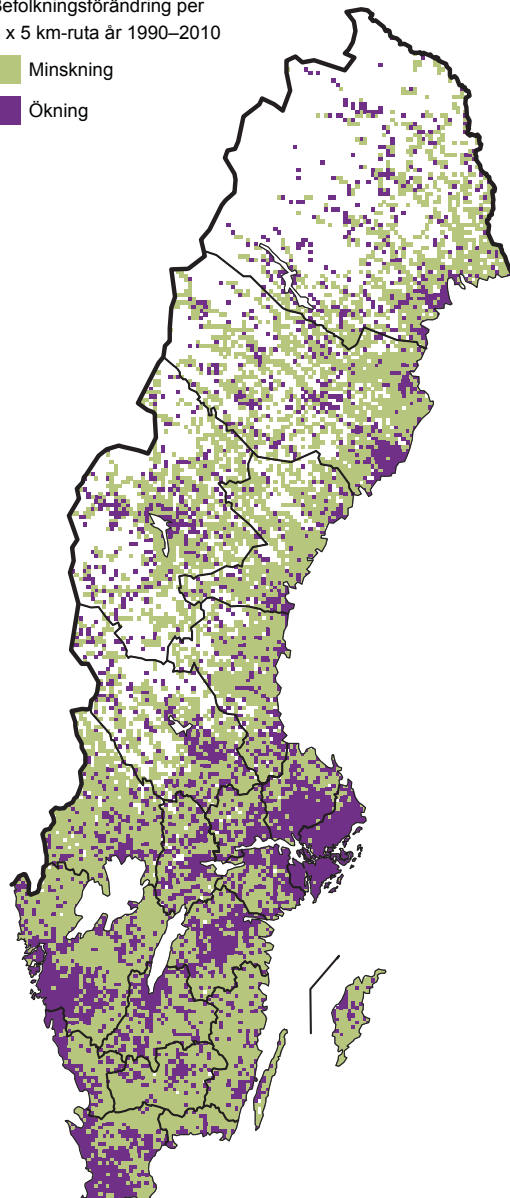
Källa: SCB 2013

Befolkningsförändring 1990–2010 per 5 x 5-kmruta

Population change 1990–2010 by 5 x 5 km grid

Befolkningsförändring per
5 x 5 km-ruta år 1990–2010

- Minskning
- Ökning

Källa: SCB 2013

LÄS MER om befolkningsförändringar och ladda hem befolkningsstatistik från SCB:s webbplats: www.scb.se/BE0101

VEM ÄGER SVERIGE?

Ägarförhållandena påverkar i hög grad möjligheten att utnyttja marken för olika ändamål. Som exempel kan nämnas att mark som tillhör staten sällan bebyggs med bostäder. Enskilt eller kommunalt ägd mark bebyggs i betydligt större utsträckning än statligt ägd mark, varvid bevarandebestånden av olika slag kan vara svåra att hävda. Vid utbyggnad av tätorter är markägarförhållandena ofta av avgörande betydelse för inriktningen av utbyggnaden.

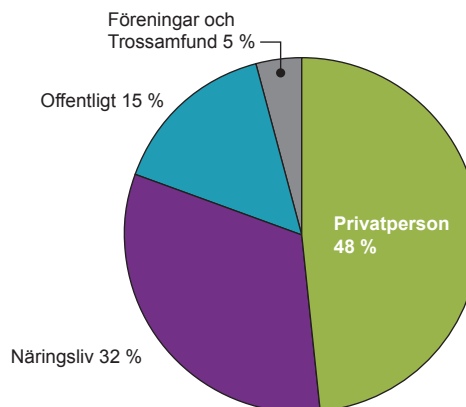
Även skalan i ägandet har betydelse, hur mycket mark som ägs av en markägarkategori och hur marken är arronderad, dvs. hur marken är geografiskt fördelad. Förutsättningarna för bruket av marken är olika i ett stort respektive ett litet jordbruksföretag. Ett skogsbolag med stora sammanhängande markområden kan bedriva sitt skogsbruk på ett annat sätt än ett skogsbolag med ett spritt ägande.

Vem är det då som äger marken i Sverige och hur ser ägarförhållandena ut? Var i Sverige, och inom vilka branscher, finns de som äger den enskilda marken? Vilka branscher inom näringslivet äger mest mark och hur ser det offentliga ägandet ut? Dessa frågor besvaras i respektive avsnitt nedan där privatpersoner, näringsliv och det offentliga Sverige analyseras.

Den största andelen av Sveriges mark ägs av privatpersoner, vilket syns i diagrammet. Privatpersoner äger knappt hälften av rikets landareal. Drygt 30 procent av marken ägs av näringslivet i form av företag som främst verkar inom jordbruks- och skogsbranschen. Det offentliga Sverige äger 15 procent och här hittas kommuner, landsting, länsstyrelser och statliga verk och myndigheter. Knappt 5 procent av Sveriges mark ägs av föreningar och trossamfund.

Fördelningen av Sveriges totala landareal år 2010 på ägarkategorier

Total land area in 2010 by ownership categories

Källa: Fastighetstaxeringsregistret 2011, SCB

Uppgifterna om ägarskap har hämtats från fastighetstaxeringsregistret (FTR). En del av den statligt ägda marken saknas i registret vilket ger en viss underskattning av den offentligt ägda marken. Framförallt handlar det om statlig mark i fjällområdet.

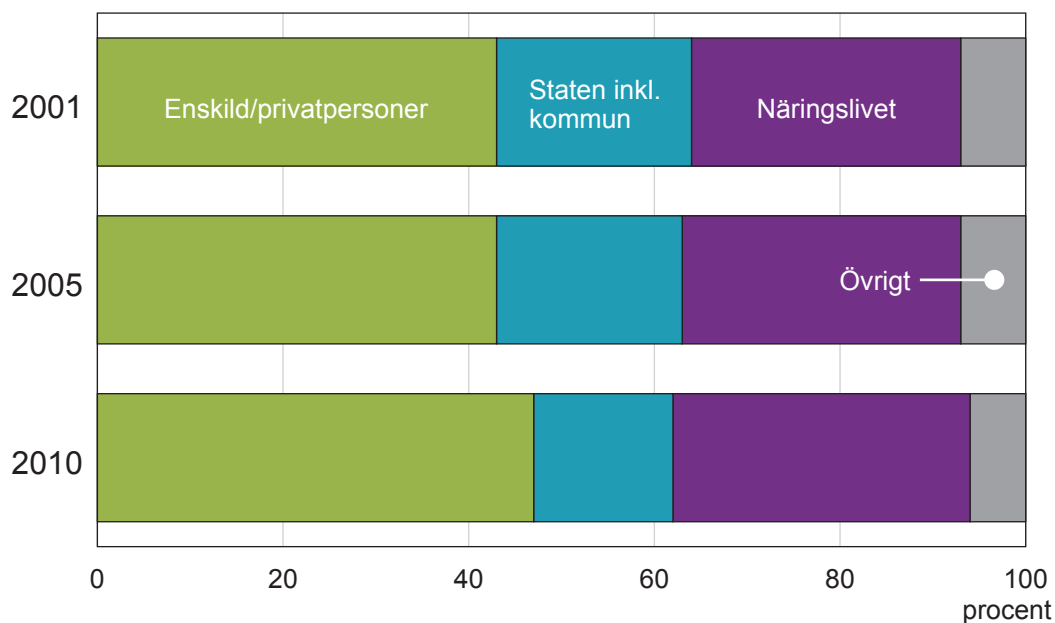
Den enskilt ägda marken (den som ägs av privatpersoner) består till största delen av bebyggd mark samt åker och skogsmark, medan den statligt ägda marken till betydande del är icke produktiv mark i form av fjäll, myr etc. Resterande statlig mark är huvudsakligen skogsmark. Näringslivets markinnehav utgörs till största delen av skogsmark.

Förändringar i markägandet

Fördelningen av markägandet har skiftat över tid. Den största förändringen mellan år 2001 och 2010 är att privatpersoners ägande har ökat, från 43 procent år 2001 till 48 procent år 2010. Även näringslivets andel är högre år 2010 jämfört med år 2001, med en ökning på 3 procentenheter under perioden, från 29 procent år 2001 till 32 procent ett decennium senare. Det offentliga ägandet har samtidigt minskat från 21 procent år 2001 till 15 procent år 2010.

Olika ägarkategoriernas andel av det totala ägandet av mark, år 2001, 2005 och 2010.

Landownership by ownership categories in 2001, 2005 and 2010

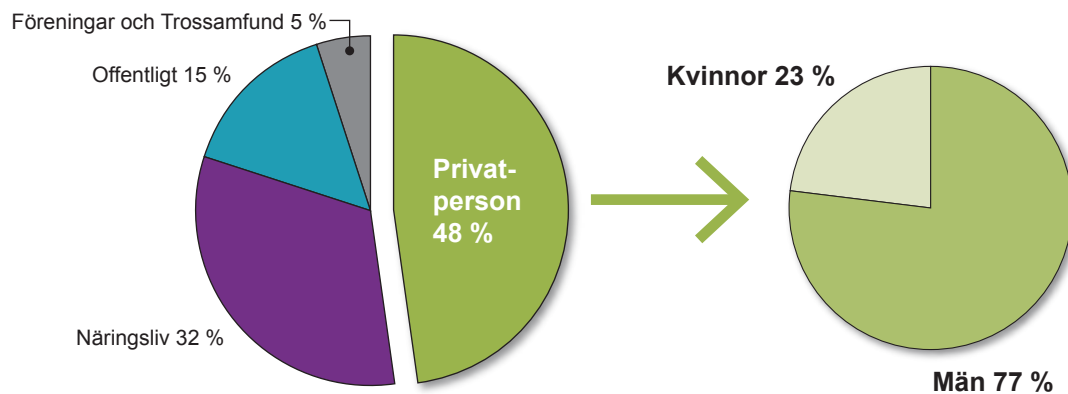

Källa: Fastighetstaxeringsregistret 2011, SCB

Uppgifterna om ägarskap har hämtats från fastighetstaxeringsregistret (FTR). En del av den statligt ägda marken saknas i registret vilket ger en viss underskattning av den offentligt ägda marken. Framförallt handlar det om statlig mark i fjällområdet.

Privatpersoners markägande år 2010 efter kön, procent

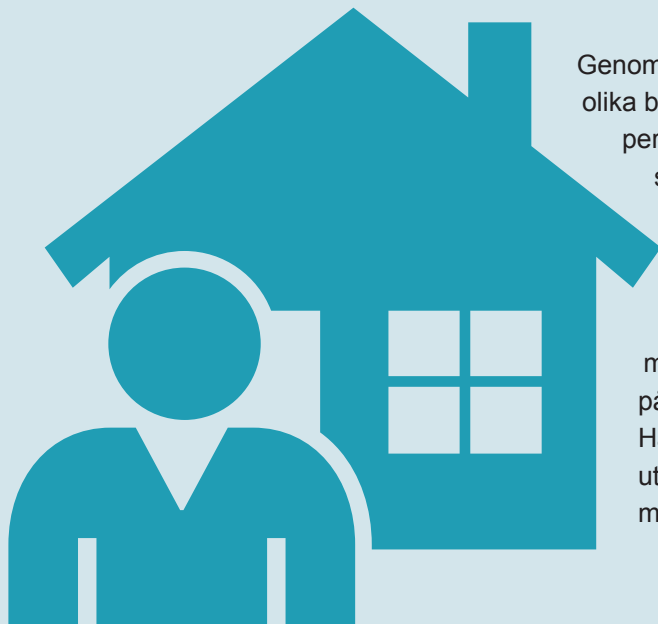
Private land ownership in 2010 by sex, percent

Källa: Fastighetstaxeringregistret 2011, SCB

”Medelsvenssonmarkägaren” är en 56-årig Stockholmare

Den genomsnittlige markägaren i Sverige är en gift 56-årig man som bor i Stockholms län. Han tjänar drygt 240 000 kronor om året efter skatt och äger i genomsnitt knappt 84 000 kvadratmeter mark.

Genomsnitt och median ger dock olika bild, då det finns ett fåtal personer som äger väldigt stora arealer mark i Sverige. ”Medelsvenssonmarkägarens” medianvärde, alltså den areal som ligger i mitten på hela skalan från den som äger minst mark till den som äger mest, ligger på knappt 1 400 kvadratmeter. Han är därmed inte en storägare utan snarare en småhusägare med tomt.

Privatpersoners markägande

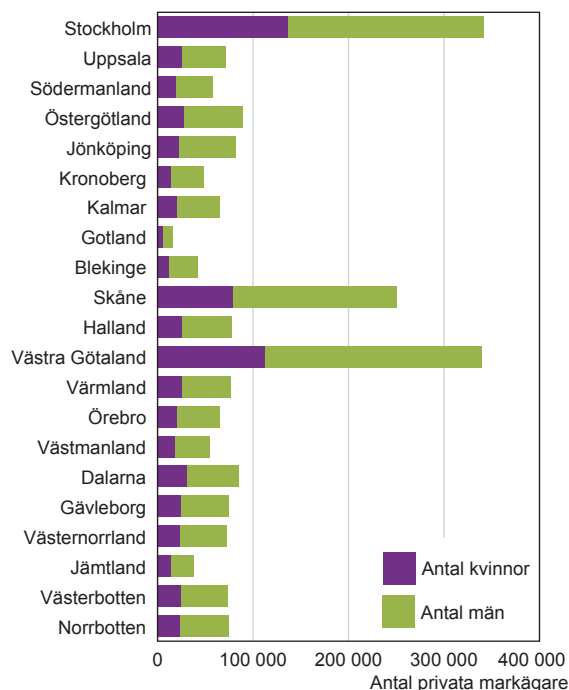
Män äger i större utsträckning mark än kvinnor. Av privatpersonerna ägs 23 procent av marken av kvinnor och 77 procent av män. Över 2 miljoner deklarationsansvariga markägare finns i Sverige. Störst andel hittas i de tre största länen Stockholm (16 procent av de privata markägarna), Skåne (12 procent) och Västra Götalands län (16 procent). Sett till fördelningen mellan kvinnor och män så är den mest jämn i Stockholms län där 40 procent av markägarna är kvinnor. Jönköpings län har mest ojämn fördelning i markägande med 27 procent kvinnor.

Kvinnor äger genom direkt ägande 11 procent av Sveriges yta och männen 36 procent om man samtidigt ser till att privatpersoner äger 48 procent av landets yta. Här ingår inte det indirekta ägandet av mark genom att privatpersoner äger företag och bolag som i sin tur äger mark.

Många privata markägare är förvärvsarbetande och kan kopplas till en bransch.

Antal privatpersoner som äger mark år 2010, per län

Number of private land owners in 2010, by county

Källa: Fastighetstaxeringsregistret 2011, SCB

Knappt en tiondel av alla ägare av enskilt ägd mark arbetar inom Utbildningsbranschen. Det är fler än inom Jordbruk och Skogsbruk där 4 procent av de privata markägarna arbetar (2 procent inom respektive näring). 18 procent av de privata markägarna arbetar inom någon av dessa tre branscher; Specialiserad bygg- och anläggningsverksamhet, Hälso- och sjukvård och Offentlig förvaltning.

Näringslivets markägande

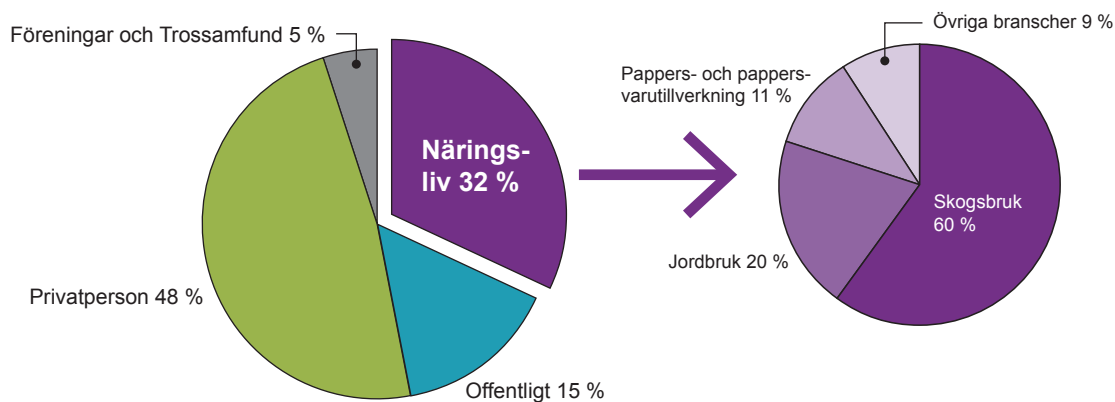
Även näringslivet är en stor ägare av Sveriges landareal och de äger främst skogsmark. I diagrammet visas de huvudsakliga branscher som står som ägare till näringslivets markareal. 60 procent av marken har en koppling till Skogsbranschen. Företag inom Jordbruk står som ägare till 20 procent av näringslivets totala areal och 11 procent återfinns inom Pappersbranschen.

Genom att koppla samman ekonomisk statistik, som t ex omsättning och syssel-

sättning, med information om näringslivets markägare är det möjligt att illustrera markanvändningen på nya sätt. Diagrammet på nästa sida visar de två traditionella näringarna skogsbruk och jordbruk tillsammans med det övriga näringslivet grupperat på tjänste- och varuproduktion. Omsättningen per kvadratmeter ägd mark är betydligt högre för det övriga näringslivet, högst är tjänsteproduktionen som omsätter mer än 5 000 kr per kvadratmeter. Skogsbruk och jordbruk är bägge under 100 kr per kvadratmeter. En omvänd situation uppstår om istället den genomsnittliga arealen ägd mark i förhållande till förvärvsarbetande utreds. Då syns de högsta värdena hos skogsbruket med över 1 000 000 kvadratmeter per förvärvsarbetande respektive jordbruket med över 600 000 kvadratmeter per förvärvsarbetande.

Näringslivets markägande år 2010 fördelat på de tre största ägande branscherna

Land ownership by industry in 2010, by the three biggest sectors

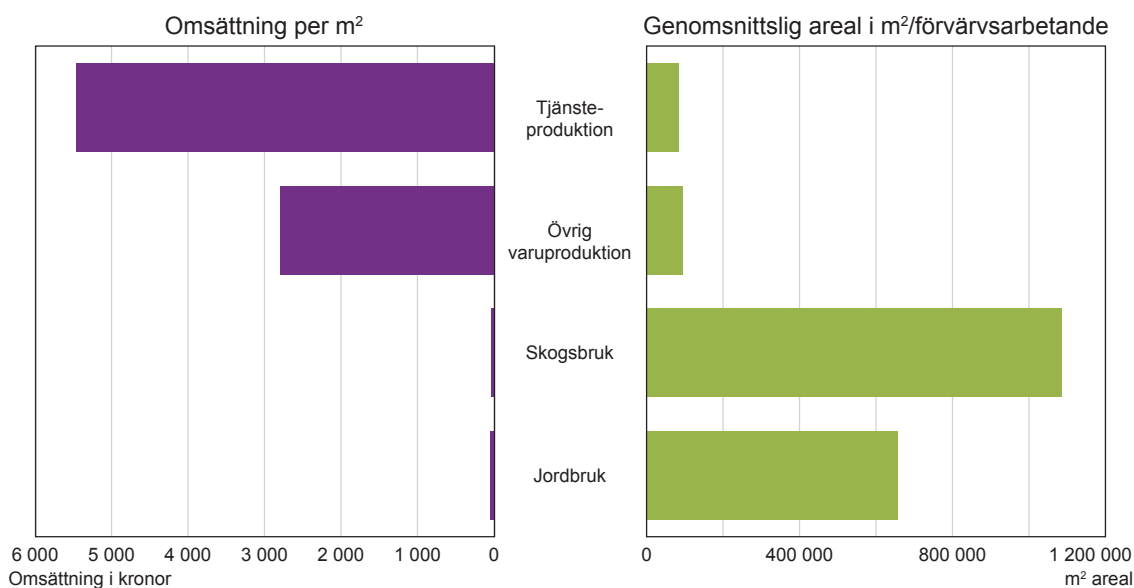

Källa: Fastighetstaxeringsregistret 2011, SCB

Enskilda näringsidkare finns inräknade i summan för näringslivet, oavsett om deras mark är privat eller tillhör deras firma.

Genomsnittlig areal per förvärvsarbetande och omsättning per kvadratmeter år 2010 för ett par utvalda branscher

Average land area per employed and turnover by square meters in 2010, in some selected industries

Källa: Fastighetstaxeringsregistret 2011, Företagens Ekonomi 2010, Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik 2010, SCB

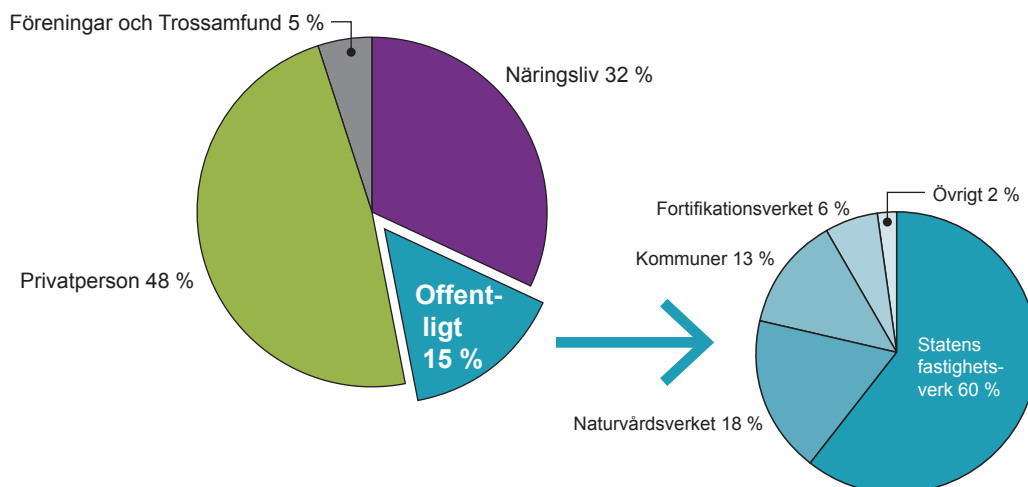
Offentligt markägande

Det offentliga Sverige äger 15 procent av markarealen i Sverige. Av denna andel så äger Statens fastighetsverk 60 procent och Naturvårdsverket 18 procent. Tredje största ägare i

det offentliga Sverige är Fortifikationsverket som äger 6 procent. Kommunerna sammanlagt äger knappt 15 procent av den offentligt ägda marken.

Det offentliga ägandet av areal år 2010, uppdelat på offentliga aktörer

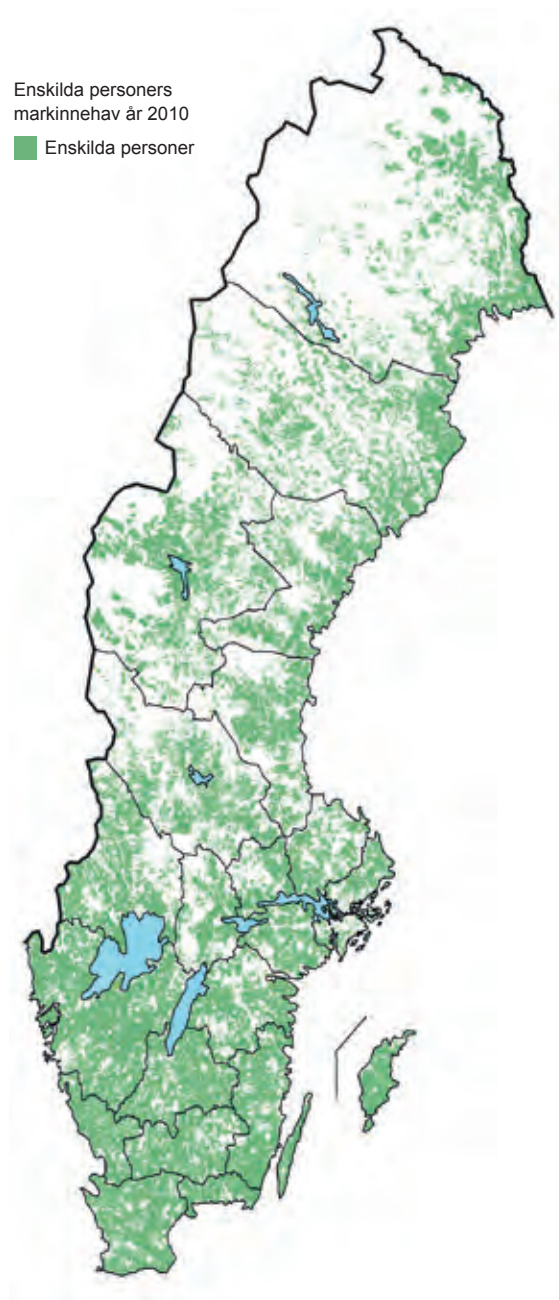
Public land ownership in 2010, by ownership category

Källa: Fastighetstaxeringsregistret 2011, SCB samt uppgifter från Fortifikationsverket, Statens Fastighetsverk samt Naturvårdsverket

Enskilda personers markinnehav år 2010

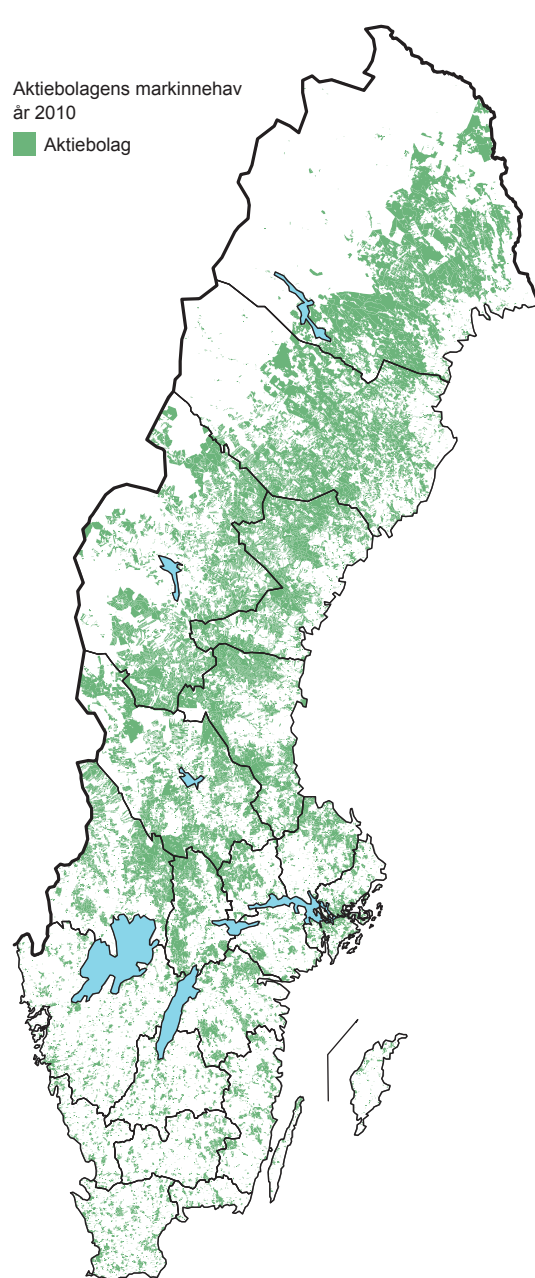
Land owned by individuals in 2010

Källa: Fastpak 2011, SCB samt GSD Fastighetskartan 2011, Lantmäteriet. Bearbetning av SCB

Aktiebolagens markinnehav år 2010

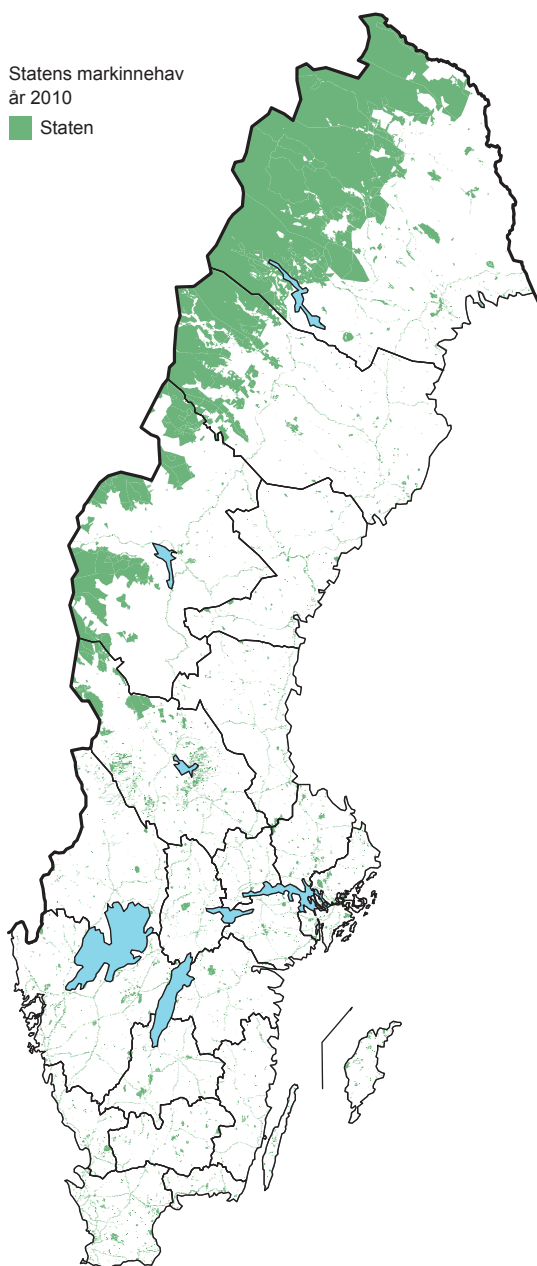
Land owned by private companies in 2010

Källa: Fastpak 2011, SCB samt GSD Fastighetskartan 2011, Lantmäteriet. Bearbetning av SCB

Statens markinnehav år 2010

State owned land in 2010

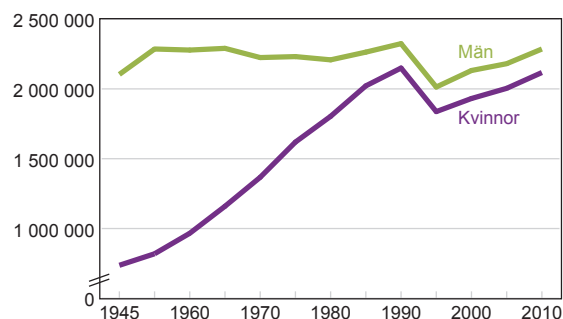
Källa: Fastpak 2011, SCB samt GSD Fastighetskartan 2011, Lantmäteriet. Bearbetning av SCB

SYSSELSÄTTNING
OCH NÄRINGAR

Totalt antal förvärvsarbetande uppgick år 2010 till drygt 4,4 miljoner personer. Sammansättningen av vilka som arbetar och inom vilka yrken befolkningen arbetar har ändrats över tiden. Med hjälp av statistik från gamla Folk och Bostadsräkningar kan en bild skapas som åskådliggör de förändringar som skett från 1940-talet fram till idag.

Antal förvärvsarbetande efter kön 1945–2010

Employment by gender 1945–2010

Källa: Folk och bostadsräkning 1945–1985, Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik 1990–2010, SCB

Ändrade metoder och definitioner sker vid 1985, 1993 och 2003 vilket orsakar mindre brott i tidserien. Syftet med diagrammet är att endast översiktligt visa utvecklingen över tid.

En av de tydligaste förändringar är hur antalet förvärvsarbetande har ökat över tiden. 1945 var det drygt 2,8 miljoner människor förvärvsarbetande som numera ökat till 4,4 miljoner, under samma tid har befolkningen i Sverige ökat från 6,7 till 9,4 miljoner. Det är dock inte alla delar av arbetskraften som ökat, utan framförallt kvinnor i arbete. Från andra världskrigets slut fram till den ekonomiska krisen på 1990-talet sker en kraftig ökning av förvärvsarbetande kvinnor. Från strax över 700 000 till över 2,1 miljoner kvinnor. Under samma period sker en ökning av förvärvsarbetande män under de första efterkrigsåren, därefter följer en relativt konstant nivå fram till 1990-talet.

1990-talets nedgång i sysselsättning har vänt

Diagrammet nedan visar hur utvecklingen av sysselsättningen följer olika näringsgrenar ur ett långtidsperspektiv (år 1945–2010). Indelningen i valda branschgrupper baseras på den indelning som gällde för det året och data har aggregerats för att få en grov jämförbarhet mellan åren. Detta är inte jämförbart på detaljnivå utan används som ett sätt att illustrera en översiktlig trend över tid.

Antalet förvärvsarbetande inom branschgruppen Gruvor, tillverkning m.m. har sedan 1960-talet stadigt minskat från att varit en stor arbetsgivare på 50- och 60-talen. De branschgrupper som ökat i antal arbetande mest under tidsperioden är dels Offentlig förvaltning och tjänster samt förvärvsarbetande inom Handel, bankverksamhet m.m. Offentlig förvaltning gick om branschgruppen Gruvor, tillverkning i början av 1970-talet. I diagrammet syns tydligt minskningen av arbetande inom Offentlig förvaltning under krisåren i början på 1990-talet, men sen dess har trenden med fler förvärvsarbetande varit stadigt ökande och år 2010 arbetade drygt 1,6 miljoner människor inom Offentlig förvaltning. Lantbruksbranscherna (jord- och skogsbruk samt fiskerinäringen) har minskat antalet förvärvsarbetande med 86 procent under perioden 1945–2010 och inom branschgruppen Gruvor, tillverkning är motsvarande siffra knappt 30 procent. Störst ökning av antalet förvärvsarbetande har det varit i Handel och bankverksamhet där sysselsättningen ökat 2,5 gånger mellan 1945 och 2010.

Förvärvsarbetande efter näringsgren, 1945 och 2010

Gainfully employed by industry, 1950 and 2010

	År 1945	Andel av total syss år 1945	År 2010	Andel av total syss år 2010
Jordbruk m.m.	611 300	22 %	84 979	2 %
Gruvor, tillverkning m.m.	901 900	32 %	652 691	15 %
Byggnadsverksamhet	213 400	8 %	298 871	7 %
Handel, bankverksamhet m.m.	421 600	15 %	1 413 108	32 %
Samfärdsel post m.m.	217 800	8 %	261 054	6 %
Offentlig förvaltning o andra tjänster	474 600	17 %	1 644 473	38 %
Totalt	2 840 600	100 %	4 355 176	100 %

Källa: Folk och bostadsräkning 1945, Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik 2010, SCB

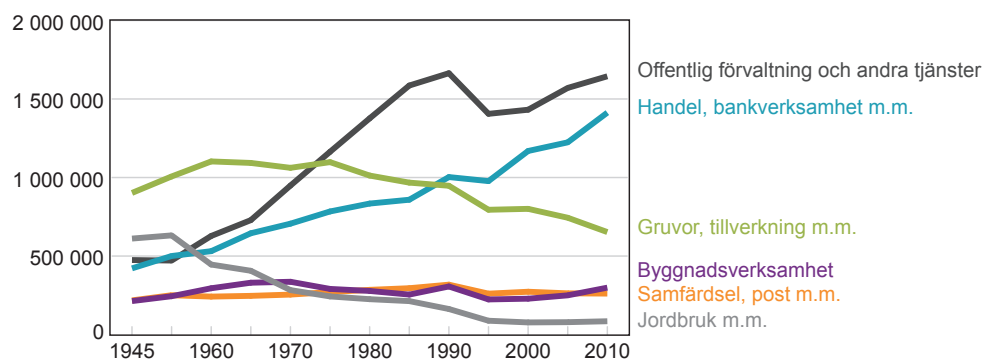
Då standarder för branschindelningar ändrats över tiden bör endast översiktliga jämförelser göras.

Strukturförändringar inom de areella näringarna

Som diagrammet visar står de areella näringarna (främst jord- och skogsbruk) idag för en liten del av sysselsättningen, men likväl är de en central påverkansfaktor för markanvändningen. Det är inte bara bruksmetoder och driftsinriktning som påverkar markanvändningen, även jordbruksföretagens antal och storlek har betydelse för markanvänd-

Förvärvsarbetande efter näringsgren, 1945–2010

Gainfully employed by industry, 1945-2010

*Källa: Folk och bostadsräkning 1945-1980, Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik 1985-2010, SCB
SNI69 används fram till 1980 och därefter används SNI 92, 02 och 07.*

ningen. Vid mitten av 1920-talet fanns strax över 427 000 företag i Sverige, av vilka 307 395 brukade mer än 2 hektar åkermark. Antalet företag behölls relativt stabilt fram till slutet av andra världskriget. Under efterkrigstiden inleddes en omfattande strukturrationalisering vilket innebar starten på en ännu fortgående trend med allt färre och större företag.

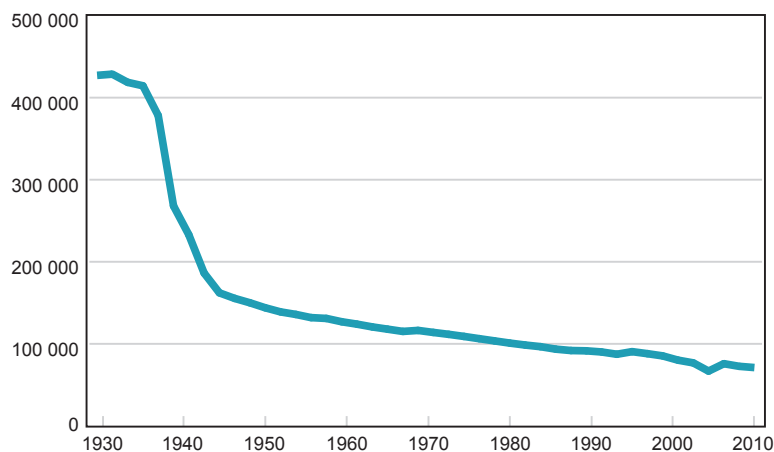
Fram till början av 1950-talet fanns över hälften av åkerarealen på jordbruksföretag med mellan 2 och 20 hektar åker. Motsvarande andel 2010 var knappt 13 procent. Konsekvenserna för markanvändningen är och har länge varit att bruket av jordbruksmarken koncentreras till de centrala jordbruksbygderna där storskalig drift är möjlig. Den mindre produktiva och många gånger småskaliga jordbruksmarken överges

eller omvandlas till skog. Mellan år 1951 och 2010 minskade åkerarealen med mer än 1 miljon hektar vilket innebär att mer åkermark har försvunnit i Sverige under perioden än vad som fanns i hela Norge år 2010.

Urbaniseringen och strukturrationaliseringen är olika sidor av samma mynt men samtidigt även konkurrerande rörelser. De bästa jordbruksområdena är också hem för flest människor och där är tätortsexpansionen som störst. En del av den bästa jordbruksmarken i framförallt södra Sverige bebyggs av expanderande tätortsbebyggelse. Mer om jordbruksmarkens förändringar finns i avsnittet Jordbruksmark.

Antal jordbruksföretag 1927–2010

Number of agricultural holdings 1927–2010

Källa: Jordbruksverkets statistikdatabas, Jordbruksverket 2013

MARKANVÄNDNINGEN I VÄRLDEN

Markanvändningen i världen

SNABBFAKTA

Landarealen i världen: 13 miljarder hektar (130 miljarder km²)

Åkermark i världen år 2009: 1,5 miljarder hektar

Ängs- och betesmark i världen år 2009: 3,6 miljarder hektar

Skogsmark i världen år 2009: 4 miljarder hektar

Urban mark i världen år 2000: 60 miljoner hektar

Areal åkermark per capita i världen år 2010: 0,22 hektar

Areal skogsmark per capita i världen år 2010: 0,66 hektar

Omkring 80 procent av världens skogar är i offentlig ägo.

Sverige i världen

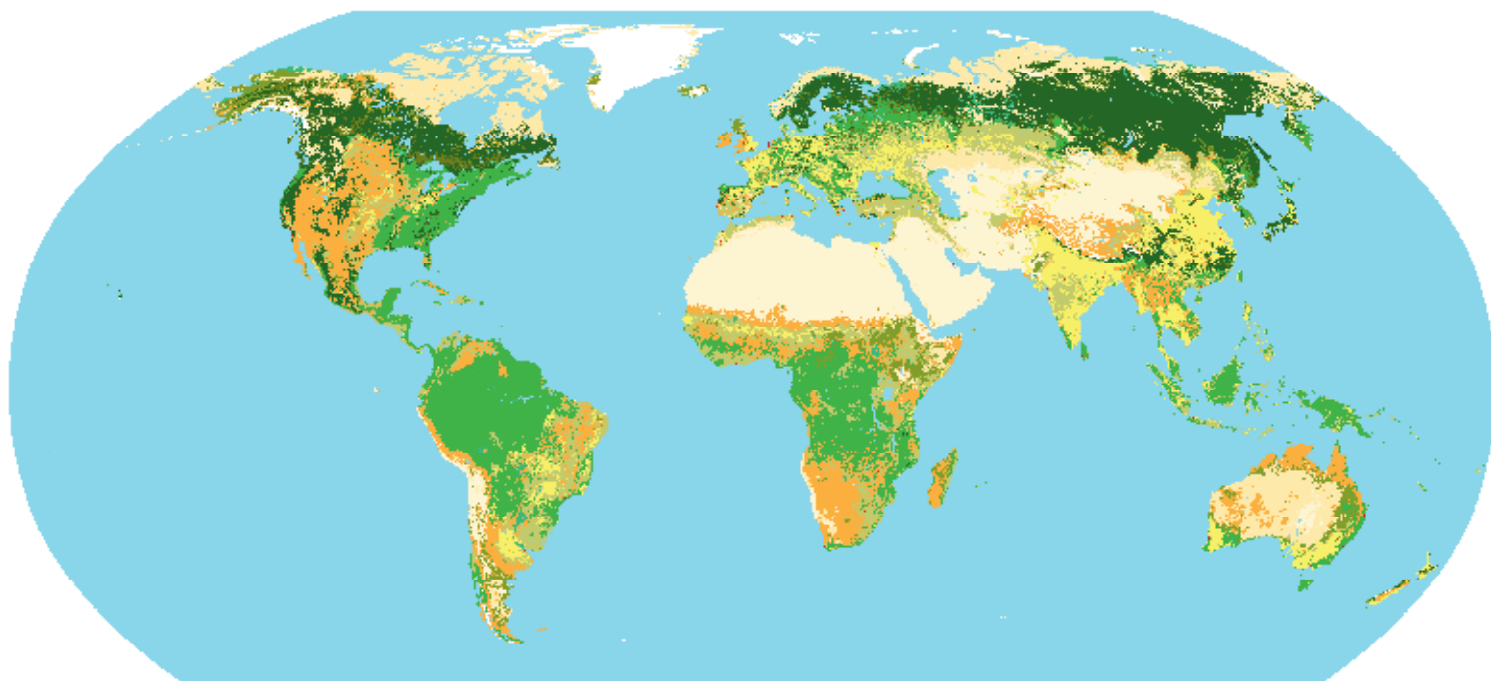
I det här kapitlet ges en översiktlig bild av markanvändningen i världen och i olika världsdelar med syftet att sätta in Sverige i ett globalt sammanhang. Några tematiska fördjupningar görs också kring förändringen av den urbana markanvändningen och odlingsmarken över tid. Uppgifterna som presenteras är ett axplock av data om markanvändning som produceras av internationella statistikorgan eller av olika typer av forskningsprojekt.

Endast en tredjedel land

Jorden är som bekant en blå planet. Endast en knapp tredjedel av jordens totala yta täcks av land, resten är hav. Landarealen i världen utgör ungefär 13 miljarder hektar¹⁾ eller 130 miljoner km².

Det globala marktäcket år 2009

Global land cover in 2009

© och Källa: ESA 2010 och UCLouvain

 Åkermark	 Busk- och gräsmark	 Artificiell mark
 Mosaik av åkermark och vegetation	 Mosaik av skog, buskmark och gräsmark	 Mark utan vegetation
 Lövskog	 Sparsam vegetation	 Vatten
 Barrskog	 Övrig vegetation	 Permanent snö och is
 Blandskog		

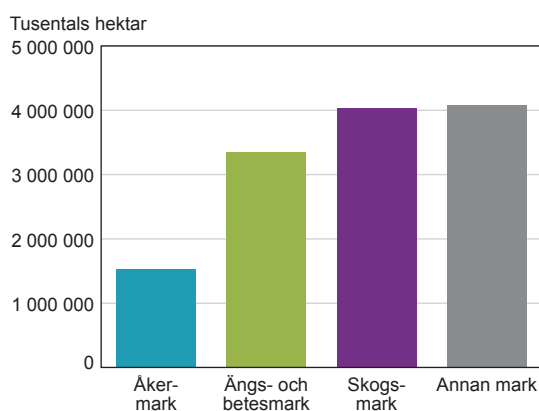
Kartan visar en grov karaktäristik av marktäcket i världen omkring år 2009. Marktäcke är inte synonymt med markanvändning utan snarare det observerbara (i detta fall från rymden) biofysiska resultatet av markanvändningen. Kartan bygger på tolkningar av ett stort antal satellitbilder. Den ursprungliga klassindelningen har förenklats något för att underlätta läsbarheten.

1) FAO 2011

Av landytan utgör ungefär 30 procent skog, 40 procent jordbruksmark och 30 procent annan mark, bland annat bebyggelse och infrastruktur m.m. Av jordbruksmarken utgör åkermarken en knapp tredjedel (inklusive olika typer av permanenta grödor som kaffe- och kakaoplantager) medan resterande delen av jordbruksmarken utgörs av ängs- och betesmarker.

Markanvändningen i världen år 2009, tusentals hektar

Global land use in 2009, thousand hectares

Källa: FAOSTAT 2013

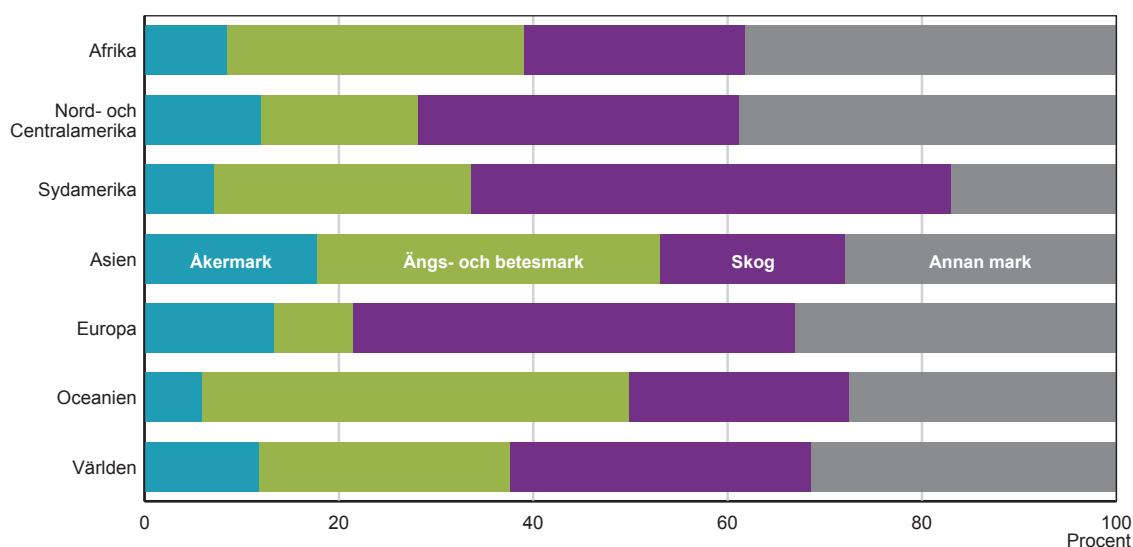
Markanvändningen per världsdel

Proportionerna mellan olika markanvändningskategorier varierar starkt mellan olika regioner i världen. Procentuellt sett har Asien störst andel jordbruksmark med över 50 procent av dess landyta som åker- och betesmark. Minst andel jordbruksmark har Europa med omkring 20 procent. När det gäller skogsmark är förhållandet det omvända, då ligger Europa i topp med 45 procent av landytan som skog och Asien i botten med 19 procent.

Sett till absoluta tal är det dock Amerika som har mest skogsmark. Närmare 1,6 miljarder hektar eller nästan 40 procent av all skog i världen fanns år 2010 på den amerikanska kontinenten. Av all jordbruksmark i världen återfinns den mesta i Asien som har mer än en tredjedel av all jordbruksmark.

Markanvändningen i världen år 2009, andelar av landytan per världsdel

Global land use in 2009, share of land area by region

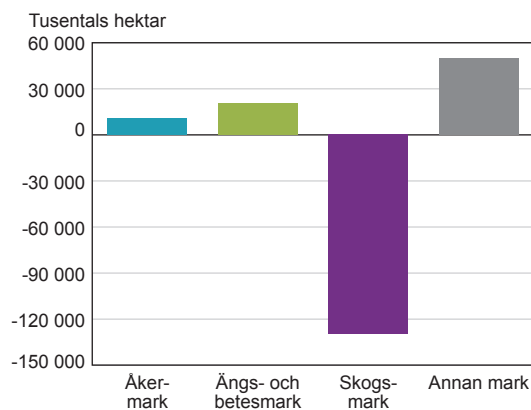
Källa: FAOSTAT 2013

Globala markanvändningsförändringar

Den övergripande globala markanvändningstrenden har över en längre tid varit en minskande areal skogsmark och en ökande areal jordbruksmark och framförallt en ökande areal av annan markanvändning, vilket inkluderar bland annat mark som tas i anspråk av växande städer och infrastruktur. Inom den globala förändringstrenden finns stora regionala variationer. Inom exempelvis Nordamerika och Europa är utvecklingen den motsatta med en minskning av jordbruksmarken samtidigt som skogsmarken ökar.

Förändringen i den globala markanvändningen 1990–2009, tusentals hektar

Global land use change 1990–2009, thousand hectares

Källa: FAOSTAT 2013

Städerna en allt större del av markanvändningen i världen

Som beskrivits i föregående kapitel (*Drivkraft och påverkansfaktorer*) sker en omfattande omfördelning av befolkningen från landsbygden till städerna. År 2008 bodde för första gången någonsin fler människor i städer och tätorter än på landsbygden globalt sett.

En ökande urbanisering innebär förstås att städerna växer även areellt. Det är svårt att få fram bra uppgifter om hur stor den urbana markanvändningen är globalt sett och förstås ännu svårare att göra prognoser om hur mycket den kommer att växa som en följd av den fortgående urbaniseringen.

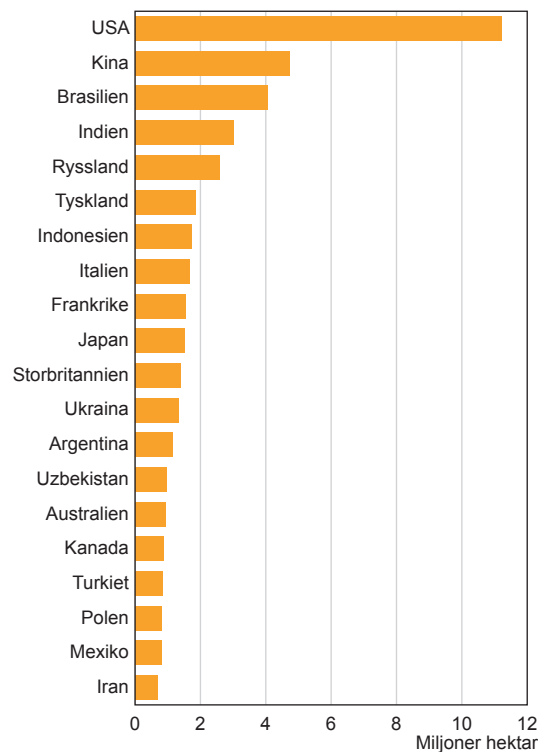
Att avgränsa städers geografiska utbredning och avgöra vad som är urban markanvändning är komplicerat och de geografiska förutsättningarna och de urbana strukturerna

varierar kraftigt mellan olika delar av världen. Det finns inget statistikorgan i världen som gör beräkningar av den globala urbana markanvändningen men inom flera olika forskningsprojekt har grova uppskattningar gjorts som framförallt bygger på tolkning av satellitdata. Uppskattningarna varierar kraftigt från omkring 30 miljoner hektar till 350 miljoner hektar²⁾. Här redovisas siffror från forskningsprojektet Atlas of Urban Expansion³⁾ vars beräkningar av den urbana markanvändningen genom utvärderingar visat sig vara mest korrekta.⁴⁾ Beräkningarna avser år 2000.

År 2000 uppskattades den totala ytan som världens städer upptog till omkring 60 miljoner hektar. Av denna yta fördelade sig ungefär 50–50 mellan den rikare och fattigare delen av världen. Den sammanlagda ytan som städerna upptog globalt sett är ungefär lika stor som Ukrainas landareal.

De tjugo länder som hade störst areal urban markanvändning år 2000, miljoner hektar

The twenty countries with the largest areas of urban land cover in 2000, million, hectares

Källa: Lincoln Institute of Land Policy

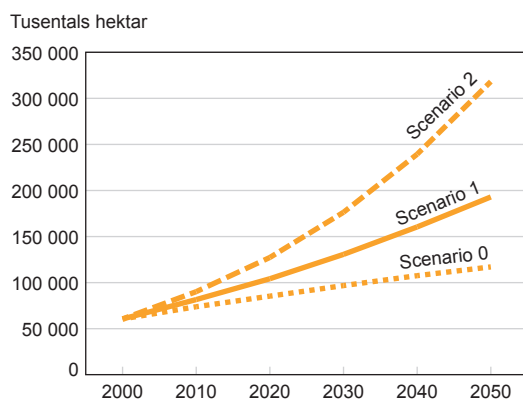
S. Angel, J. Parent, D.L. Civco and A. M. Blei, *The Atlas of Urban Expansion* © All Rights Reserved

2 Angel et al 2010
3 www.lincolnst.edu/subcenters/atlas-urban-expansion/Default.aspx
4 Potere et al 2009

Försök har också gjorts att beräkna hur mycket städerna kommer att växa arealmässigt fram till år 2050 i form av projektioner utifrån tre olika scenarios om städernas förväntade täthet. Uppskattningarna pekar på att världens städer kommer uppgå till mellan 117 och 318 miljoner hektar år 2050. Som minst (scenario 0) handlar det alltså om en knapp fördubbling av arealen som städerna i dag upptar och som mest en femdubbling av arealen (scenario 2).

Urban mark i världen fram till år 2050 utifrån tre olika scenarios, tusentals hektar

Global urban land in 2050, from three different scenarios, thousand hectares

Källa: Lincoln Institute of Land Policy

S. Angel, J. Parent, D.L. Civco and A. M. Blei, *The Atlas of Urban Expansion* © All Rights Reserved

De olika scenariorna bygger på olika antaganden om de växande städernas täthet. Scenario 2, den högsta projektionen, bygger på antagandet att tätheten minskar med 2 procent per år, scenario 1 bygger på antagandet att tätheten minskar med 1 procent per år och scenario 0 bygger på antagandet att tätheten är oförändrad jämfört med situationen år 2000.

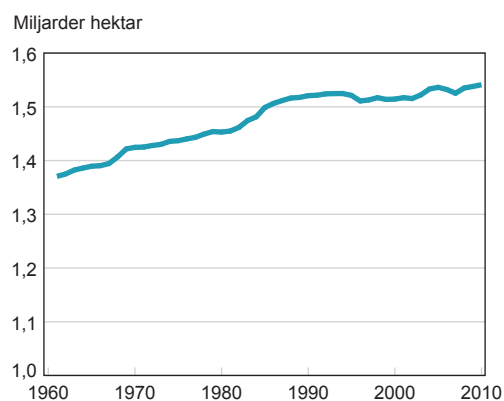
Det kan vara svårt att greppa omfattningen av en global, urban markyta på 318 miljoner hektar, men som jämförelse kan sägas att den urbana stadsväven om detta scenario skulle realiseras, skulle motsvara nästan hela Indiens landyta.

Den odlade marken oförändrad medan befolkningen ökar

Enligt FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation, FAO, behöver den globala matproduktionen öka med ca 70 procent till år 2050, och till 2080 räknar man med att ytterligare 100 till 250 miljoner hektar åkermark behövs för att klara livsmedelsförsörjningen till världens växande befolkning. Under de senaste 50 åren har arealen åkermark i världen ökat med endast 12 procent, dvs. ca 170 miljoner hektar. Under samma period har däremot den globala befolkningen mer än fördubblats (se kapitel *Drivkrafter och påverkansfaktorer*).

Åkermarken i världen 1961–2010, miljarder hektar

Arable land in the world in 1961–2010, billion hectare

Källa: FAOSTAT 2013

Uppgifterna baseras på åkermark och mark med permanenta grödor.

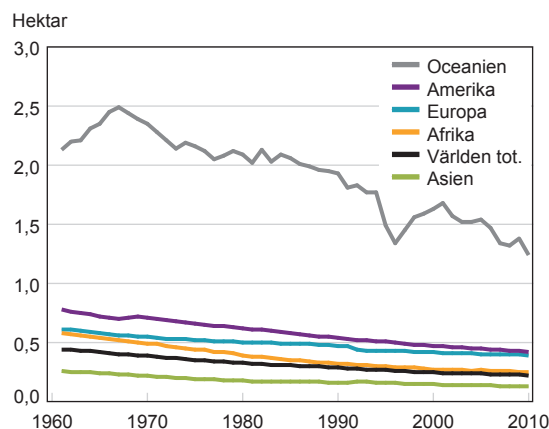
Förutsättningarna för att utvidga odlingsmarken är begränsade. Enligt FAO:s bedömningar är det bara i delar av Sydamerika och subsahariska delen av Afrika som det ännu finns vissa möjligheter att utöka arealen odlingsmark. Samtidigt måste detta i princip ske på bekostnad av skog eller olika typer av gräsmarker.

Detta gör att den yta som ska försörja världens befolkning med livsmedel stadigt minskar. År 1961 var åkermark per capita 0,44 hektar. Idag är motsvarande yta 0,22 hektar per person. Visserligen kompenseras den

krympande arealen av att produktionen av livsmedel sker effektivare i dag med högre avkastning per ytenhet, men det är ändå tydligt att problemen med begränsad tillgång till åkermark kommer att tillta i framtiden.

Odlad mark per capita i världen 1961–2010, per världsdel, hektar

Arable land per capita in the world 1961–2010, by region, hectares

Källa: FAOSTAT 2013

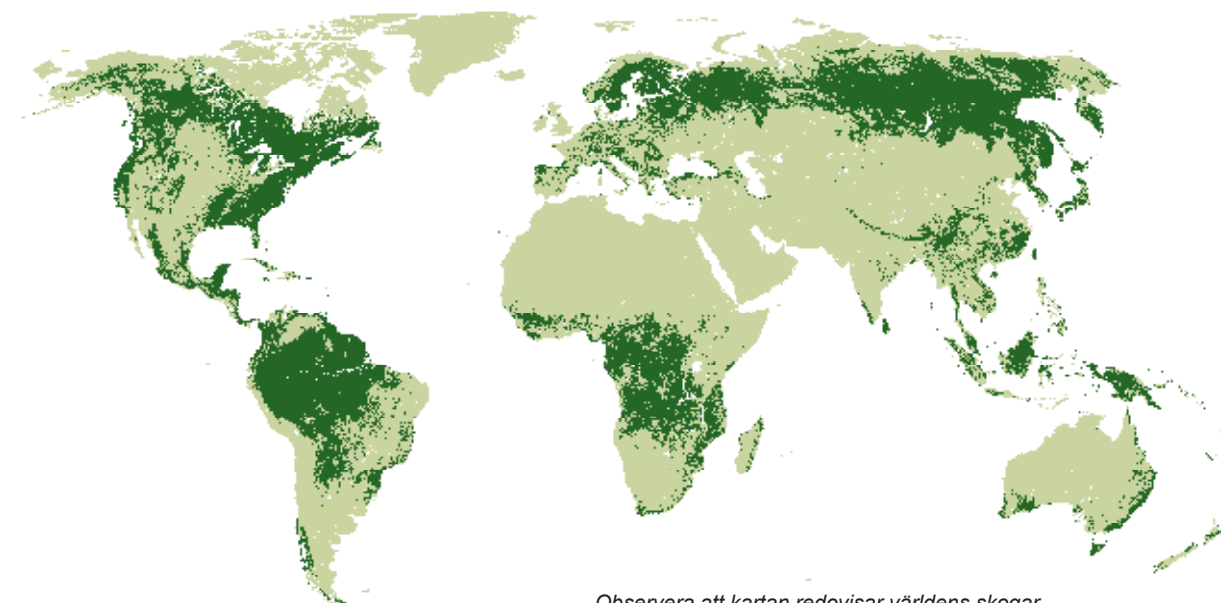
Skogen minskar fortfarande globalt sett

År 2010 uppgick världens skogar till omkring 4 miljarder hektar. I genomsnitt är det 0,6 hektar skogsmark per invånare i världen. De fem mest skogsrika länderna i världen (Ryssland, Brasilien, Kanada, USA och Kina) står för mer än hälften av världens skogar.

Avskogningen, framförallt omvandling av tropisk regnskog till jordbruksmark, visar tecken på att minska globalt sett men är enligt FAO fortfarande alarmerande hög. Omkring 13 miljoner hektar skog har årligen försvunnit genom avverkning, torka eller skogsbränder under den senaste tioårsperioden. Vilket kan jämföras med 16 miljoner hektar årligen under 1990-talet. Men förändringar av skogsmarksarealen ser mycket olika ut i olika delar av världen. Avskogningen är som mest omfattande i exempelvis Sydamerika och Afrika medan skogsmarken i exempelvis Europa och Asien ökar i omfattning. I Europa ökade skogsmarken mellan 2000 och 2010 med 700 000 hektar per år.

Världens skogar år 2009

World forests in 2009

Observera att kartan redovisar världens skogar på schematiserat sätt.

@ och Källa: ESA 2010 och UCLouvain

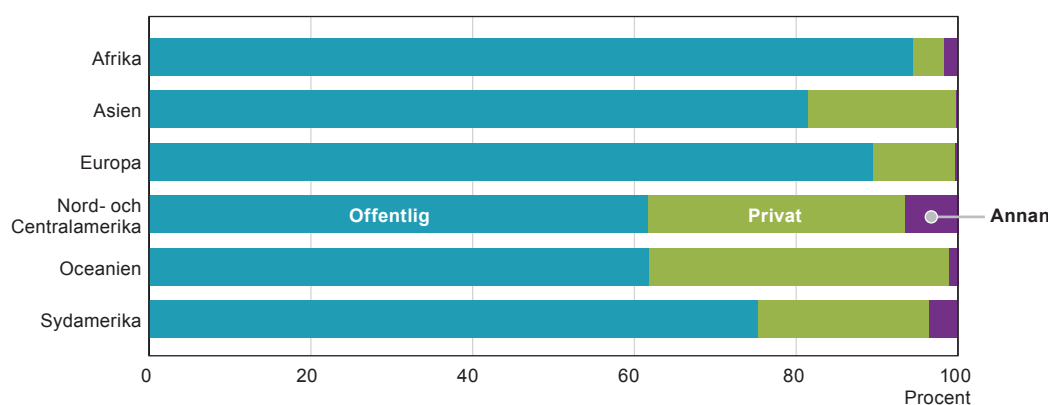
Offentligt ägda skogar dominerar

Omkring 80 procent av all skogsmark i världen är offentligt ägd men ägarstrukturerna håller på att förändras där företag och enskilda personer har en allt större del av ägandet. De regionala skillnaderna i världen är stora när det gäller ägoförhållandena där Nord-, Central- och Sydamerika, Europa (förutom Ryssland) och Oceanien har en högre andel privatägd skog än i andra regioner.

Även inom världens regioner förekommer stora skillnader i ägandet. Inom exempelvis Europa är det statliga skogsägandet generellt stort, framför allt på grund av situationen i Östeuropa, där staten i vissa länder äger all skog. Det statliga ägandet i Västeuropa är däremot betydligt mer blygsamt.

Skogsägandet i världen år 2010, efter världsdel

Global forest ownership 2010, by region

Källa: FAO 2010

Internationell statistik om naturresurser och markanvändning

FAO (the Food and Agriculture Organisation of the United Nations) är FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation. Organisationen bidrar med kunskap och kunskapsöverföring om jordbruks-, skogsbruks- och fiskefrågor inom ramen för en hållbar utveckling. FAO sammanställer och publicerar en stor mängd statistik om naturresurser, mark- och vattenanvändning både i rapporter och databaserna FAOSTAT, AQUASTA. www.fao.org.

OECD är en förkortning för Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (eng. Organisation for Economic Co-operation and Development). OECD är en internationell organisation som arbetar för samarbete mellan industriella länder med demokrati och

marknadsekonomi. OECD sammanställer och publicerar statistik om förhållandena i medlemsländerna. www.oecd.org.

Världsbanken, World Bank Group, (WBG), är en fristående överstatlig organisation som samverkar inom ramen för FN:s ekonomiska och sociala råd. Organisationens syfte är att ge finansiellt bistånd och ge råd åt länder i syftet att främja ekonomisk utveckling och utrota fattigdom.

Världsbanken sammanställer och publicerar global statistik med bärighet på utvecklingsarbete, bland annat i sin databas The World Bank. www.worldbank.org

MARKANVÄNDNINGEN SEKTORSVIS

Sammanfattning

I detta kapitel redovisas grunddragen i mark- och vattenanvändningen i Sverige. Markanvändningen delas in i ett varierande antal undergrupper som redovisas i egna avsnitt. Markanvändningskategorierna baseras i stort på en modell för arealklassificering som togs fram inom ramen för ett nordiskt samarbete på statistikområdet under 1980-talet och som sedan använts löpande vid publicering av markanvändningsstatistik vid SCB. Så långt möjligt är kategorierna anpassade till internationella definitioner och till största delen ansluter klassificeringssystemet till europeiska och internationella klassificeringssystem, som används av exempelvis EU¹⁾ och FN, vilket möjliggör internationella jämförelser.

1 Se exempelvis epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/lucas/introduction

Redovisningen av arealuppgifterna i tabeller och diagram gäller i huvudsak länsnivå medan uppgifter på kommunnivå främst illustreras i kartform. Markanvändningsstatistiken per kommun finns också tillgänglig i Statistikdatabasen och som fristående tabeller via SCB:s webbplats (www.scb.se/MI0803). För information om bearbetning och säkerhet i uppgifterna hänvisas till kapitlet Fakta om statistiken.

Markanvändningen i sammandrag

Vid en sammanställning av markanvändningens huvudkategorier är det kanske mest slående intrycket hur skogen dominerar markanvändningen i Sverige. Hela 70 procent av landets yta består av skog. Lika anslående är den bebyggda markens obetydlig andel som

BEBYGGD MARK

JORDBRUK

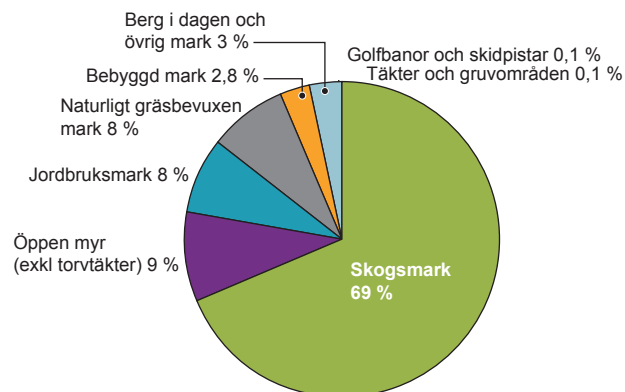
uppgår till knappt 3 procent. Sverige är också ett land rikt på myrar och våtmarker. Andelen öppen myr, som representerar en delmängd av våtmarkerna i landet, är 9 procent och därmed större än den samlade andelen jordbruksmark.

Markanvändningen i Sverige präglas av stora regionala skillnader. I Skåne län utgörs nästan hälften av landarealen av jordbruksmark medan motsvarande siffra i Norrbottens län är under 1 procent. Det omvända gäller skogen som i Skåne län uppgår till 37 procent av landarealen medan Västernorrlands och Gävleborg till nästan 90 procent består av skog.

Även andelen bebyggd mark varierar kraftigt mellan länen där storstadslänen generellt sett ligger högt och norrlandslänen lågt. Sett till bebyggd mark i absoluta tal står dock norrlandslänen för betydande arealer genom sin relativa storlek. Norrbottens län har exempelvis dubbelt så mycket bebyggd mark som Södermanlands län. En bidragande orsak till detta är de omfattande vägarealerna.

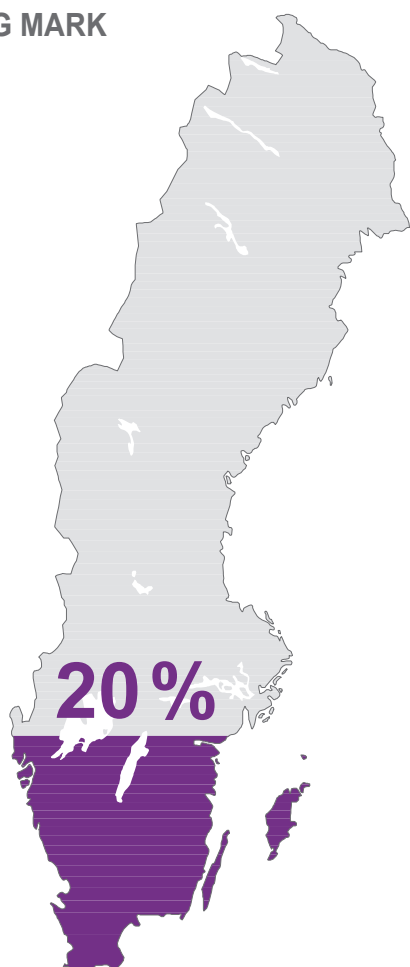
Markens fördelning på olika markanvändningskategorier år 2010, procent

Land area by different land use categories in 2010, percent

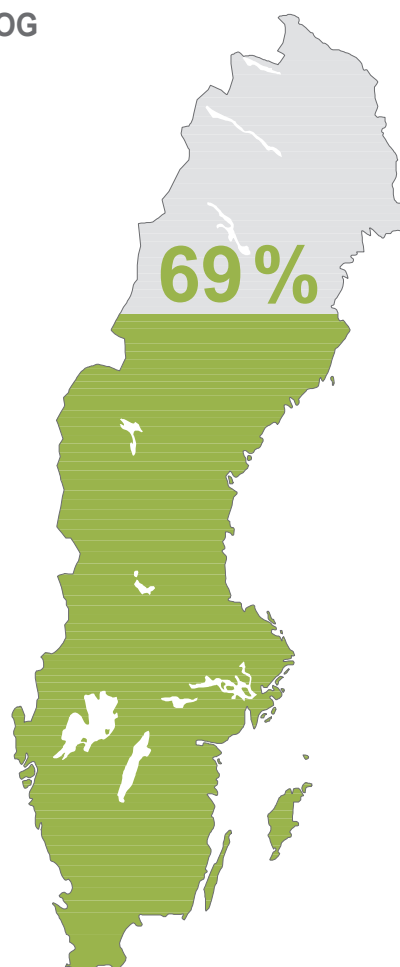

Källa: Jordbruksstatistiskt årsbok 2011, Riksskogstaxeringen 2006-2010 och SCB 2013

ÖVRIG MARK

SKOG

Markens fördelning på olika markanvändningskategorier år 2010, procent

Land area by different land use categories in 2010, percent

Källa: Jordbruksstatistiskt årsbok 2011, Riksskogstaxeringen 2006-2010 och SCB 2013

Boxarnas storlek i figuren är proportionerliga mot den andel som respektive markanvändningskategori har av rikets totala landareal.

Markanvändningen i Sverige 2010 – sammanfattning, hektar

Land use in Sweden 2010 – summary, hectares

Län	Jordbruksmark	Skogsmark ¹⁾	Bebyggd mark med tillhörande mark	Täcker och gruvområden	Golfbanor o skidpistar	Öppen myr (exkl torvtäcker)	Naturligt gräsbevuxen mark	Berg i dagen och övrig mark	Total landareal	Vatten ²⁾
Stockholm	95 631	364 000	87 972	1 455	4 628	3 206	–	95 732	652 624	62 672
Uppsala	185 337	494 000	38 827	1 535	1 103	11 480	350	86 575	819 207	41 571
Södermanland	143 336	384 000	34 714	735	1 116	5 506	500	37 699	607 606	94 997
Östergötland	246 855	712 000	50 556	1 091	1 429	8 168	100	34 258	1 054 458	167 918
Jönköping	129 225	740 000	48 812	3 724	1 234	34 716	–	86 027	1 043 739	125 533
Kronoberg	69 858	687 000	36 202	2 837	439	28 570	–	17 581	842 488	96 005
Kalmar	195 239	782 000	47 720	1 033	968	7 864	5 600	76 127	1 116 551	47 151
Gotland	109 534	156 000	14 958	1 307	429	3 035	2 750	25 392	313 405	3 149
Blekinge	42 823	183 000	21 943	318	390	929	4 050	39 680	293 133	10 808
Skåne	506 012	407 000	99 973	3 688	4 727	8 942	2 750	63 786	1 096 879	33 319
Halland	125 657	325 000	37 750	952	1 714	15 537	600	35 535	542 744	25 961
Västra Götaland	532 537	1 479 000	150 656	4 179	3 985	61 823	200	147 350	2 379 730	498 164
Värmland	114 809	1 480 000	54 557	1 363	1 214	99 013	450	309	1 751 715	427 200
Örebro	114 425	639 000	38 473	3 194	787	30 594	100	23 821	850 394	112 932
Västmanland	109 709	356 000	26 271	1 145	803	15 292	450	2 146	511 815	54 061
Dalarna	74 092	2 253 000	65 341	2 366	2 770	312 644	88 200	4 549	2 802 961	219 302
Gävleborg	73 719	1 618 000	51 678	3 086	1 048	63 266	950	187	1 811 934	150 996
Västernorrland	52 296	1 906 000	51 080	2 195	739	128 701	50	14 107	2 155 167	140 539
Jämtland	54 175	3 467 000	51 204	4 643	3 643	576 055	701 000	36 760	4 894 480	480 802
Västerbotten	73 263	3 970 000	70 796	6 076	1 248	727 635	552 050	66 145	5 467 214	420 007
Norrbottnen	36 833	5 873 000	70 965	13 726	1 246	1 542 014	1 869 950	317 946	9 725 679	794 843
Hela riket	3 085 365	28 275 000	1 150 450	60 647	35 659	3 684 990	3 230 100	1 211 712	40 733 923	4 007 930

Källa: Jordbruksstatistiskt årsbok 2011, Riksskogstaxeringen 2006-2010 och SCB 2013

1 Skogsmark enligt FAO:s definition, Riksskogstaxeringens genomsnitt 2006-2010.

2 Vatten inkluderar ej havsvatten.

JORDBRUKSMARK

Foto: Thomas Adolfsén, Bildarkivet

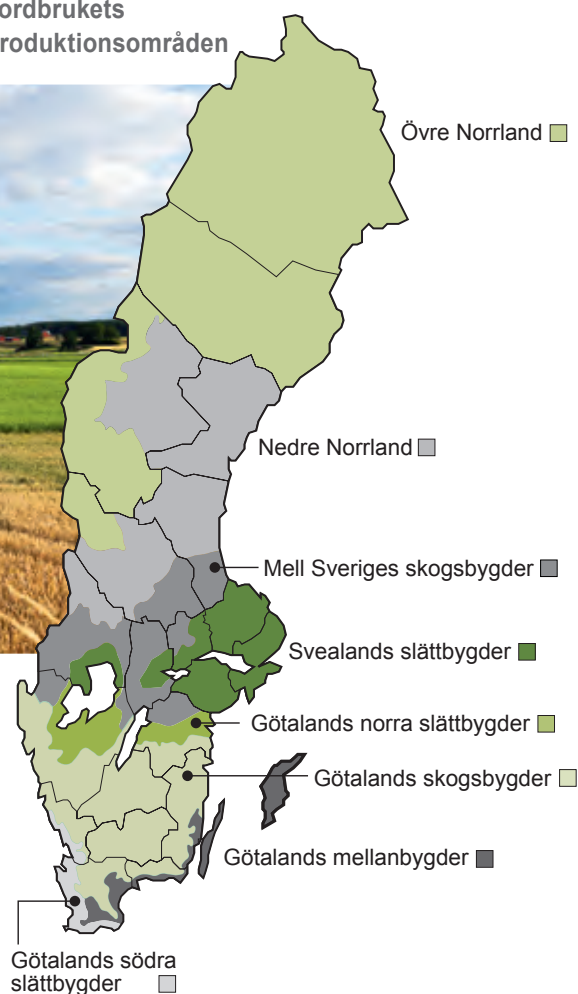
Jordbruksmark

Drygt 3,1 miljoner hektar jordbruksmark

Åkermark och betesmark omfattade år 2010 drygt 3,1 miljoner hektar, vilket motsvarade 7,6 procent av landarealen. Av detta var ca 2,6 miljoner hektar åkermark och 0,5 miljoner hektar betesmark.

Inom jordbruksstatistiken redovisas ofta uppgifterna på åtta produktionsområden. Den i särklass högsta andelen jordbruksmark

Jordbrukets produktionsområden

av totalarealen finns i Götalands södra slättbygder, med 61 procent.

SNABBFAKTA

Areal jordbruksmark 2010: 3,1 miljoner hektar, varav 2,6 miljoner hektar åkermark och 0,5 miljoner hektar betesmark

Ianspråktagen jordbruksmark vid **tätortsexpansion** 1960–2010: 67 500 hektar, varav 2005–2010: 2 250 hektar

Jordbruksmark som **exploaterats** 2005–2010: Ca 3 000 hektar

Åkermark per person i Sverige 2010: 0,28 hektar

Areal **energiskog** 2010: 13 100 hektar

KRAV-kontrollerade arealer 2010: 329 472 hektar

Areal yrkesmässig odling av **trädgårdsväxter** 2008: 12 000 hektar

Antal jordbruksföretag 2010: Ca 71 000 stycken

Antal förvärvsarbete inom jordbruket 2010: 50 000 personer

Genomsnittligt **taxeringsvärde** per ha åkermark 2010: 45 400 kr

DEFINITIONER

Åkermark. Mark som används eller lämpligen kan användas för växtodling eller bete och som är lämplig att plöja.

Betesmark. Mark som används eller lämpligen kan användas till bete och som inte är lämplig att plöja.

Jordbruksmark per län år 2010

Agricultural land by county in 2010

Län	Åkermark		Betesmark		Åker- och betesmark	
	Areal, ha	Procent av jordbruksmarken	Areal, ha	Procent av jordbruksmarken	Areal, ha	Procent av landarealen
Stockholm	84 481	88	11 150	12	95 631	14,7
Uppsala län	167 690	90	17 646	10	185 337	22,6
Södermanland	125 986	88	17 350	12	143 336	23,6
Östergötland	204 303	83	42 552	17	246 855	23,4
Jönköping	89 779	69	39 446	31	129 225	12,4
Kronoberg	48 656	70	21 202	30	69 858	8,3
Kalmar	123 853	63	71 387	37	195 239	17,5
Gotland	86 125	79	23 409	21	109 534	34,9
Blekinge	31 269	73	11 555	27	42 823	14,6
Skåne	448 804	89	57 208	11	506 012	46,1
Halland	109 912	87	15 745	13	125 657	23,2
Västra Götaland	470 315	88	62 222	12	532 537	22,4
Värmland	108 030	94	6 779	6	114 809	6,6
Örebro	105 388	92	9 037	8	114 425	13,5
Västmanland	102 593	94	7 116	6	109 709	21,4
Dalarna	61 256	83	12 835	17	74 092	2,6
Gävleborg	67 921	92	5 798	8	73 719	4,1
Västernorrland	49 985	96	2 311	4	52 296	2,4
Jämtland	41 207	76	12 968	24	54 175	1,1
Västerbotten	70 979	97	2 284	3	73 263	1,3
Norrbotten	34 924	95	1 909	5	36 833	0,4
Hela riket	2 633 457	85	451 908	15	3 085 365	7,6

Källa: Jordbruksstatistisk årsbok 2011, Jordbruksverket

Jordbruksmark per produktionsområde år 2010

Agricultural land by production area in 2010

	Åkermark		Betesmark		Åker- och betesmark	
	Areal, ha	Procent av jordbruksmarken	Areal, ha	Procent av jordbruksmarken	Areal, ha	Procent av landarealen
Götalands södra slättbygder	330 162	94	19 506	6	349 668	61
Götalands mellanbygder	312 661	76	100 860	24	413 521	39
Götalands norra slättbygder	443 548	92	41 179	8	484 727	40
Svealands slättbygder	607 307	91	60 096	9	667 403	22
Götalands skogsbygder	481 754	73	175 237	27	656 991	11
Mellersta Sveriges skogsbygder	191 729	90	20 827	10	212 556	6
Nedre Norrland	152 930	88	21 189	12	174 119	2
Övre Norrland	113 366	90	13 013	10	126 379	1

Källa: Jordbruksstatistisk årsbok 2011, Jordbruksverket

En miljon hektar åker har försvunnit sedan 1951

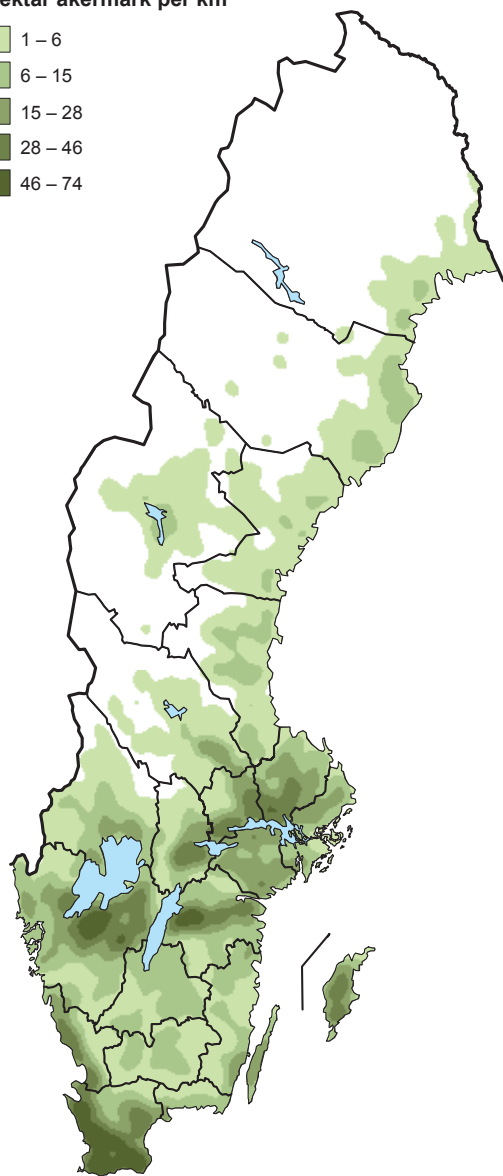
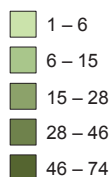
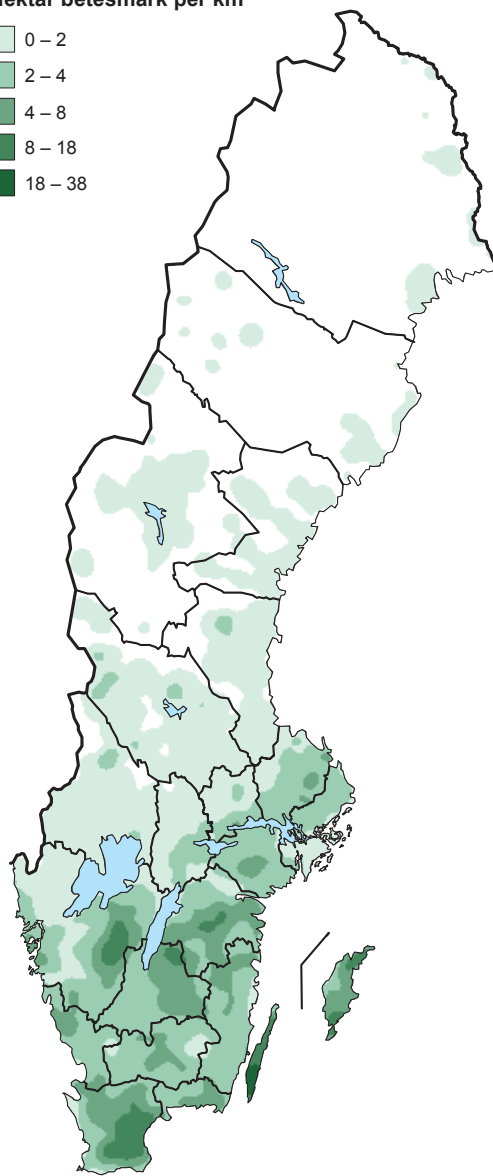
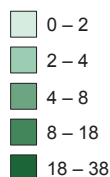
Under 1910-talet var åkerarealen som störst i Sverige. År 1919 fanns det knappt 3,8 miljoner hektar, därefter har åkerarealen stadigt minskat. Mellan år 1951 och 2010 minskade åkerarealen med mer än 1 miljon hektar, eller 28 procent, vilket innebär att mer åkermark har försvunnit än vad som fanns i hela Norge

år 2010. Mest dramatisk var minskningen av åkermarken under 1960-talet, då under några år omkring 60 000 hektar lades ned årligen.

Minskningen i åkerareal sedan 1951 har varit relativt sett kraftigast i Norrlandslänen med mer än en halvering i Norrbottens län, och mer än 45-procentiga minskningar i Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län. Men också i Kronobergs och Blekinge län

Jordbruksmarkens regionala fördelning år 2010

Regional distribution of agricultural land in 2010

Hektar åkermark per km²Hektar betesmark per km²

Källa: SCB

är minskningen stor – över 45 procent. Det enda län där det förekom en mindre ökning var Gotlands län. Förändringarna i åkermarksarealen kommunvis 1951 till 2010 redovisas i statistikdatabasen www.scb.se/mi0803.

0,28 hektar åkermark per invånare

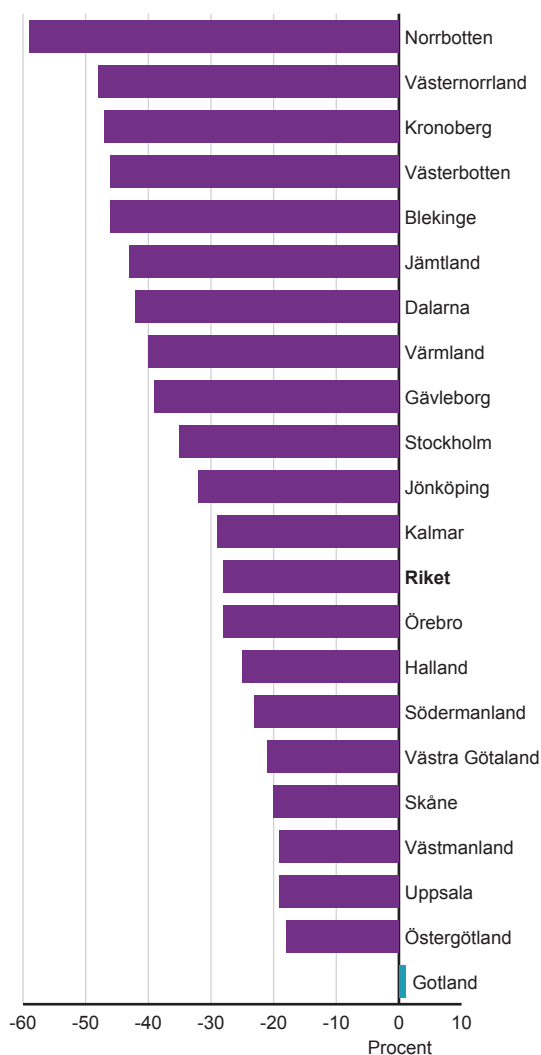
Åkerareal per invånare år 2010 var 0,28 hektar, vilket är en historiskt låg siffra även om den ligger betydligt högre än det globala genomsnittet som år 2010 var 0,22 hektar per capita.

Som mest har vi i Sverige haft 0,7 hektar per person, vilket inträffade under 1890-talet. Därefter har andelen sjunkit, delvis som en följd av nedläggning av åkermark men också på grund av stora befolkningsökningar. Enligt uppskattningar som gjorts krävs det med vår nuvarande levnadsstandard minst 0,41 hektar åkermark per person för att producera det livsmedel som konsumeras¹⁾. Detta innebär att inte ens med den åkerareal som fanns till-

1 Johansson 2005.

Förändring av arealen åkermark per län 1951–2010

Changes in arable land 1951–2010 by county

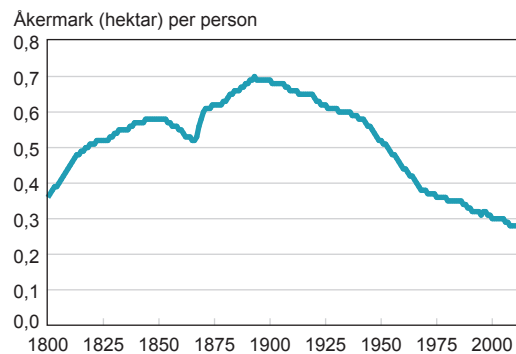
Källa: Jordbruksstatistisk årsbok 2011, Jordbruksverket samt SCB-atlas jordbruk, SCB 1996

gänglig i Sverige 1919 skulle Sverige klara att bära försörjningen av den nuvarande befolkningen.

Om man med denna utgångspunkt föreställer sig att befolkningen inom Stockholms tätort skulle försörjas helt av lokal jordbruksproduktion skulle det innebära att all åkermark inom en radie av 125 kilometer från Stockholms centrum togs i anspråk. Motsvarande siffra för Göteborgs och Malmö tätort skulle bli 84 respektive 31 kilometer. Att radien för Malmö är relativt sett liten i förhållande till befolkningen beror på att det finns mycket åkermark i Malmös omedelbara närhet.

Areal åker per person i Sverige år 1800–2010

Arable land per capita in Sweden in 1800–2010

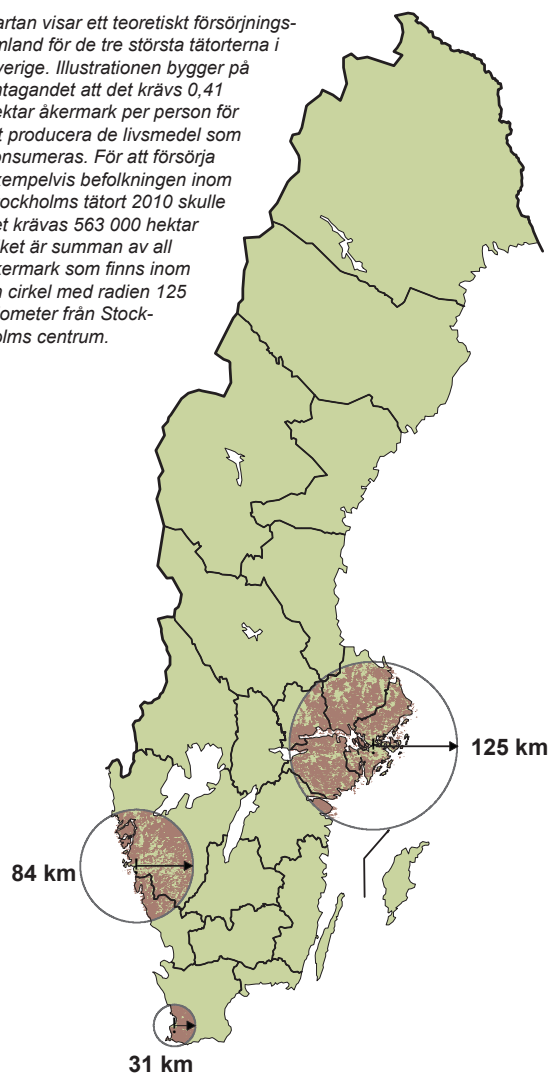

Källa: Jordbruket i siffror åren 1866–2007, Jordbruksverket och SCB samt befolkningsstatistik, SCB 2013.

Försörjningsomland för Stockholm, Göteborg och Malmö

Supply hinterland for Stockholm, Gothenburg and Malmö

Kartan visar ett teoretiskt försörjningsomland för de tre största tätorterna i Sverige. Illustrationen bygger på antagandet att det krävs 0,41 hektar åkermark per person för att producera de livsmedel som konsumeras. För att försörja exempelvis befolkningen inom Stockholms tätort 2010 skulle det krävas 563 000 hektar vilket är summan av all åkermark som finns inom en cirkel med radien 125 kilometer från Stockholms centrum.

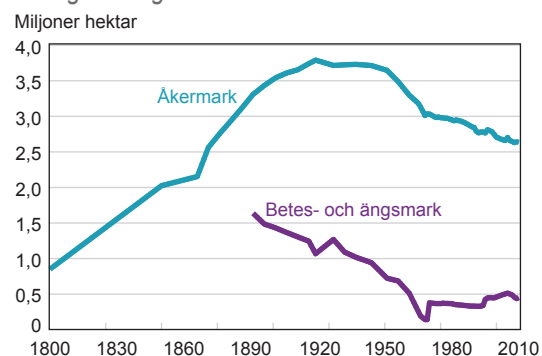
Källa: SCB 2013

Koncentrationer av betesmarker i sydost

Sedan slutet av 1800-talet när statistiken för ängs- och betesmarksarealen blev mer tillförlitlig har utvecklingen i huvudsak varit en successiv krympning av totalarealen. Orsaken till den kraftiga minskningen under 1900-talet är att ängen förlorade sin roll som fodermark när man började odla foder på vallar istället. Intressant att notera är att arealen ängs- och betesmarker var som lägst under 1970 och 80-talen för att sedan öka igen i omfattning vid mitten av 1990-talet. En bidragande orsak till detta var Sveriges inträde i EU som medförde miljöersättningar till lantbruket för skötsel och restaurering av ängs- och betesmarker. Sedan 2000 har arealen ängs- och betesmark legat kring en halv miljon hektar. År 2010 uppgick totalarealen i landet till ca 451 000 hektar.

Förändring i jordbruksmark under perioden 1800–2010

Changes in agricultural land 1800–2010

Källa: Jordbruket i siffror åren 1866–2007, Jordbruksverket och SCB 2011

* Definitionsförändringar över tiden gör att exakt jämförbarhet inte råder mellan olika tidpunkter

Förändringarna i arealerna ängs- och betesmark och annan gräsbärande mark går på grund av definitionsändringar inte att följa exakt över tiden. Hacket i kurvan kring 1970 är resultatet av en sådan definitionsförändring.

Liksom åkermarken är betesmarken ojämnt fördelad regionalt. De största koncentrationerna finns idag i sydöstra Sverige, kring Falbygden i Västra Götalands län, norra Småland, södra Östergötland, Östra Skåne, Öland och Gotland. I absoluta tal, var det Västra Götalands län som med sina 62 000 hektar hade mest betesmark i landet.

Tätortsexpansion på jordbruksmark

Äldre undersökningar pekar på att 30–40 procent av den under 1960-talet nedlagda jordbruksmarken skogsplanterades eller hade vuxit igen med skog av godtagbar kvalitet, medan 10–15 procent utnyttjades till bebyggelse, vägar, fritidsändamål eller annat bestämt ändamål. Återstoden – ca hälften av den nedlagda arealen – blev outnyttjad mark, som kom att växa igen med buskar och sly.

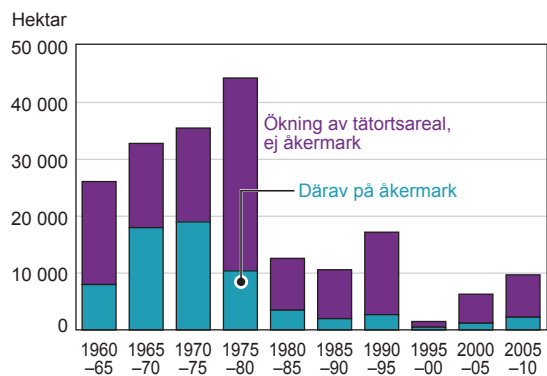
Under 1970-talet var dock större andelen av nedläggningen av jordbruksmark orsakad av tätortsexpansion, t.ex. var det under perioden 1975–1980 så mycket som 44 procent. Under 1980-talet var däremot motsvarande siffra endast fyra procent.

Mellan åren 2005 och 2010 ökade tätortsarealen med ca 9 700 hektar. Av den ökade tätortarealen utgjordes ca 2 250 hektar av åkermark. Detta innebär dock inte per automatik att all åkermark som inkorporerats i tätorter har bebyggts eller på annat sätt exploaterats. Av den åkermark som inkorporerades i tätorter mellan 2005 och 2010 beräknas ca 1 050 hektar ha bebyggts eller på annat sätt exploaterats.

Totalt under perioden 1960–2010 har omkring 67 500 hektar åkermark slukats av växande tätorter. Totalt fanns år 2010 ca 19 000 hektar aktivt brukad åkermark inom tätortsgränserna.

Ökning av tätortsareal samt därav på åkermark åren 1960–2010

Increase in urban areas and thereof arable land 1960–2010

Källa: SCB 2013

*Jämförelser över tid bör göras med viss försiktighet eftersom olika metoder har använts för att beräkna åkermarkens andel av den utökade tätortsarealen.

Exploateringen av jordbruksmark ökar

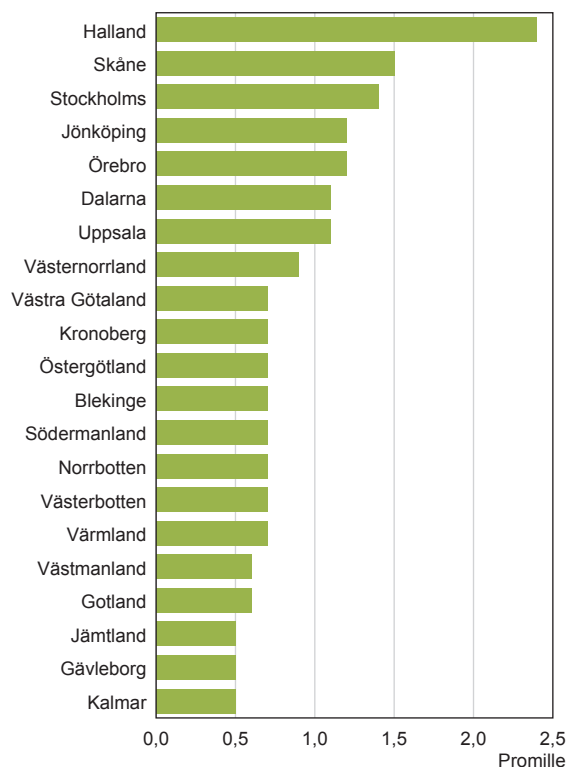
En studie genomförd av Jordbruksverket visar att under perioden 2006-2010 har ca 3 000 hektar jordbruksmark tagits i anspråk för byggnation av bostäder, lokaler och infrastruktur, varav 2 607 hektar åkermark och 407 ha betesmark. Det är en ökning jämfört med perioden 1998 till och med 2005 då 1 725 hektar åkermark och 65 hektar betesmark togs i anspråk i exploateringssyfte.

Studien visar vidare att de regionala skillnaderna är stora. Andelen exploaterad åkermark 2006-2010 är störst i Hallands och Skåne län, vilka också har den mest högavkastande åkermarken.

Arealerna som exploaterats varierar också kraftigt mellan olika kommuner. I en del kommuner har inte någon jordbruksmark alls exploaterats, t.ex. Kiruna och Degerfors, medan de exploaterade arealerna i Uppsala och Varberg uppgår till 96 respektive 90 hektar jordbruksmark.

Andelen exploaterad jordbruksmark per län 2006–2010, promille

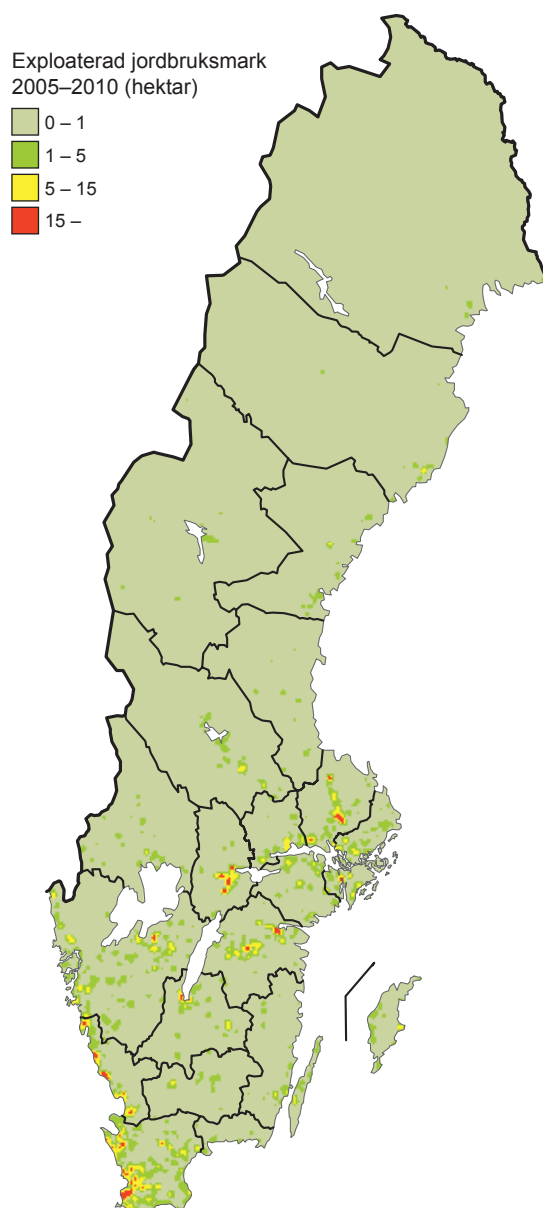
Share of exploited agricultural land by county 2006–2010, permille

Källa: Exploatering av jordbruksmark 2006–2010. Rapport 2013:3, Jordbruksverket

Exploatering av jordbruksmark mellan år 2005–2010

Exploitation of agricultural land in 2005–2010

Källa: Jordbruksverket och Metria 2013, bearbetning SCB

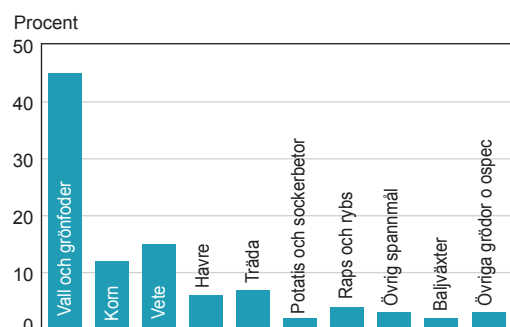
Kartan visar en generaliserad bild av var jordbruksmarken exploaterats för byggnation av bostäder, lokaler och infrastruktur. Tydliga stråk kan skönjas längs hela Västkusten men med betoning på Skåne, och kring de större tätorterna i Östergötlands och Örebro län och i Mälardalen. Stråket från Uppsala och norrut kan knytas till utbyggnaden av E4:an.

Spannmålsodling på 37 procent av åkermarken

I genomsnitt användes 37 procent av åkerarealen till spannmålsodling år 2010. Mest spannmålsintensivt var Uppsala län där 49 procent av åkerarealen användes för spannmålsodling. Minst spannmålsintensivt var Jämtlands län där endast 6 procent av åkermarken användes för spannmål. I Norrland är det i stället slätter och betesvallarna som dominerar användningen av åkermarken. Användningen av åkermarken länsvis framgår av tabell B 1 i bilaga.

Åkerarealens användning 2010

The use of arable land in 2010

Källa: Jordbruksstatistisk årsbok 2011, Jordbruksverket

Energiskog på 0,5 procent av åkermarken

Odling av energiskog skedde år 2010 på 13 126 hektar och fördelar sig på samtliga län. De största arealerna återfanns i Skåne, Uppsala och Örebro län.

Mark med energiskog år 2010

Land with energy forest in 2010

Län	Areal, hektar	Län	Areal, ha
Stockholm	498	Västra Götaland	884
Uppsala	2 071	Värmland	285
Södermanland	1 825	Örebro län	1 848
Östergötland	1 124	Västmanland	936
Jönköping	14	Dalarna	313
Kronoberg	67	Gävleborg	43
Kalmar	111	Västernorrland	57
Gotland	88	Jämtland	5
Blekinge	34	Västerbotten	496
Skåne	2 308	Norrbottnen	21
Halland	99	Hela riket	13 126

Källa: Jordbruksstatistisk årsbok 2011, Jordbruksverket

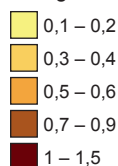
Kartan visar att odlingen av energiskog är starkt koncentrerad till vissa områden, vilket delvis hänger samman med lokalisering av storskaliga energisystem som nyttjar energiskogen för energiproduktion. Ett sådant område är Enköpingstrakten i Uppsala län.

Arealen energiskog år 2010 var i stort sett oförändrad sedan 2005, och upptar en halv procent av den totala åkerarealen. Uppgifterna avser företag med minst två hektar åker.

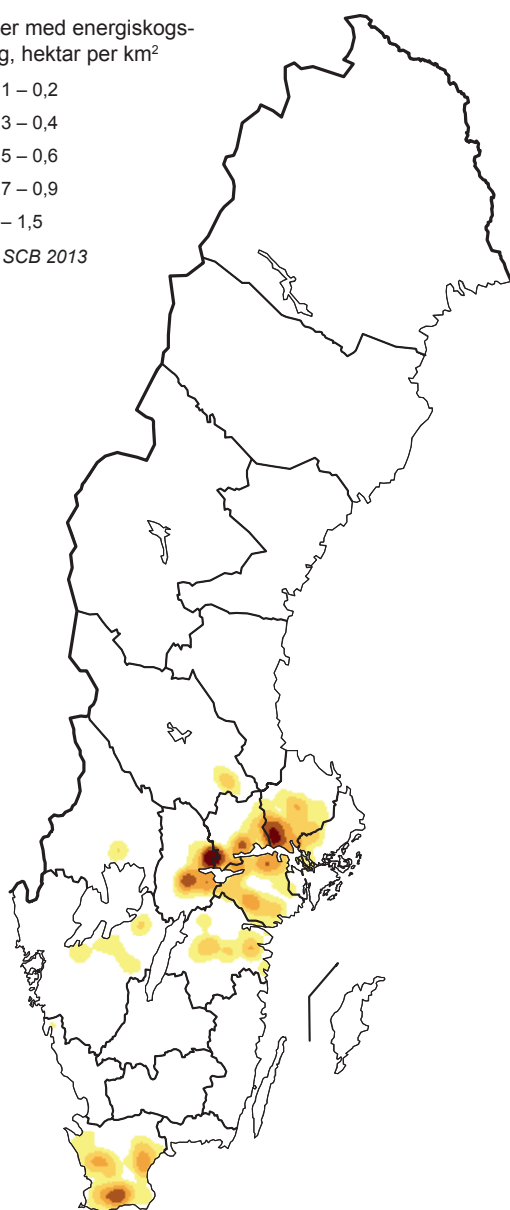
Kluster av energiskogsodling 2010

Clusters of energy forest plantations in 2010

Kluster med energiskogsodling, hektar per km²

Källa: SCB 2013

Regeringens mål om ekologisk odling klarades inte

Med ekologisk produktion menas odling och djuruppfödning enligt något av de regelverk som definierar ekologisk produktion. De regelverk som finns i Sverige är KRAV:s och Demeterförbundets regler som bygger på EU:s förordning. Dessutom finns miljöstödsregler för ekologisk produktion. Gemensamt för dem är att det inte är tillåtet att använda kemiska bekämpningsmedel eller handelsgödsel. Regeringens mål för ekologisk produktion till år 2010 var att andelen certifierad ekologisk odling skulle uppgå till 20 procent av jordbruksmarken. Trots en stor ökning av den ekologiska produktionen klarades inte målet då endast 329 500 hektar, eller knappt 11 procent, av jordbruksmarken var omställd år 2010.

I tabellen redovisas de KRAV-godkända arealerna för ekologisk odling per län samt andelen av länets totala jordbruksmark som är omställd. Totalt för landet uppgick denna areal till drygt 329 500 hektar. Vall (inklusive frövall) dominerar den ekologiska växtodling-

en och år 2010 utgjorde den 61 procent av den ekologiska åkerarealen medan spannmål stod för 19 procent. Den största arealen ekologisk odling fanns i Västra Götalands län men sett till andelen av jordbruksmarken som är omställd var det Jämtlands län som toppade med knappt 17 procent.

Yrkesmässig trädgårdsodling på 12 000 hektar

Odling av trädgårdsväxter skedde år 2008²⁾ på drygt 12 000 hektar frilandsareal och på 266 hektar växthusyta. *Tabell B 2 i bilaga*. Odlingen förekom i ca 2 200 företag med en trädgårdsodling som omfattade minst 200 m² växthusyta eller minst 2 500 m² frilandsareal. Frilandsarealen fördelades på 7 053 hektar köksväxter, 1 789 hektar frukt, 2 665 hektar bär samt 419 hektar plantskoleväxter.

Mellan åren 2005 och 2008 skedde en viss minskning av den yrkesmässiga trädgårdsodlingen både i areal och antal företag. Dock ökade odlingen av köksväxter.

2 Uppgifter för år 2010 saknas.

Ekologisk jordbruksmark år 2010

Ecological cultivation in 2010

Län	Areal, hektar	Andel av total areal jordbruksmark, procent
Stockholm	10 785	11,3
Uppsala	23 321	12,6
Södermanland	18 389	12,8
Östergötland	33 700	13,7
Jönköping	16 046	12,5
Kronoberg	6 361	9,1
Kalmar	14 010	7,2
Gotlands	14 538	13,3
Blekinge	2 378	5,5
Skåne	20 457	4,0
Halland	8 195	6,5
Västra Götaland	76 756	14,4
Värmland	18 879	16,3
Örebro	10 108	8,8
Västmanland	13 987	12,8
Dalarna	10 786	14,5
Gävleborg	9 305	12,6
Västernorrland	5 730	11,0
Jämtland	9 005	16,5
Västerbotten	4 316	5,9
Norrbotten	2 420	6,5
Riket	329 472	10,7

Källa: Statistiskt meddelande JO 10 SM 1103, Jordbruksverket 2011

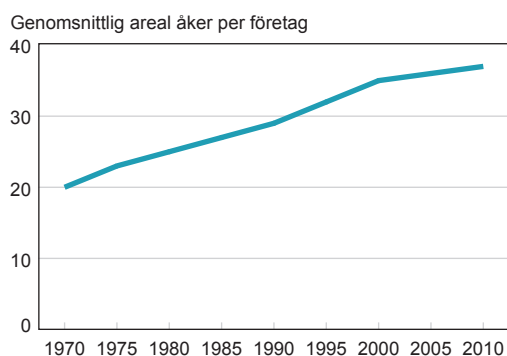
Färre och större jordbruksföretag

Det fanns knappt 71 000 jordbruksföretag i Sverige år 2010, vilket motsvarar en minskning med 26 procent under de senaste 20 åren. Från år 2010 har vissa nedre gränser för vilka företag som ingår i Lantbruksregistret (LBR) gjorts vilket gör att även vissa mindre företag som tidigare inte räknades nu finns med. Om man räknar enligt den gamla definitionen i LBR skulle antalet jordbruksföretag uppgå till 68 200. Västra Götalands län har det största antalet företag med ca 20 procent av rikets jordbruksföretag.

Samtidigt som jordbruksföretagen blir allt färre blir de också större. År 2010 var medelarealen ca 37 hektar per företag, en ökning från 32 hektar år 1995.

Medelstorleken för jordbruksföretag 1970–2010, hektar åkermark

Average size of agricultural holdings 1970–2010, hectares arable land

Källa: Jordbruksstatistisk årsbok 1980, 1981, 1986, 1991, 1996, 2001, 2006 och 2011, Jordbruksverket

Länsvisa uppgifter om förhållandet år 2010 återfinns i *tabell B 3 i bilaga*.

90 procent av jordbruksmarken är privatägd

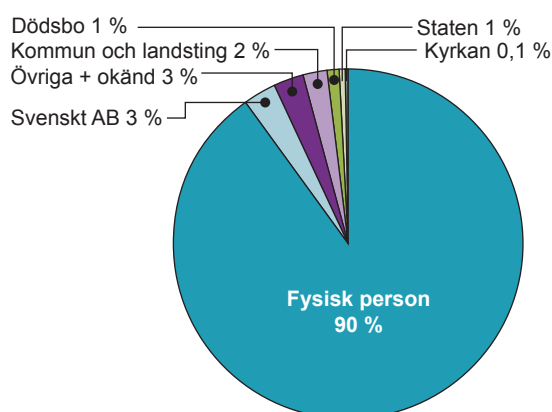
90 procent av jordbruksmarken i Sverige ägs av privatpersoner. Resten är fördelat på bl.a. staten, kommuner och aktiebolag. Fördelningen mellan ägarkategorierna är förhållandevis stabil över tid. Den senaste tioårsperioden har en svag minskning av statens och kommunernas ägande av jordbruksmark skett samtidigt som det privata ägandet har ökat något.

Även om ägarförhållandena är stabila över tid så växlar de starkt över landet. Privatpersoner äger förhållandevis stora andelar

av jordbruksmarken i de fyra nordligaste länen, och kommuner samt aktiebolag relativt små andelar. I Mälardalslänen är det privata ägandet lägre, medan staten och aktiebolag har relativt höga andelar. Ägarförhållandena länsvis redovisas i *tabell B 4 i bilaga*. Den brukade jordbruksarealen är till 69 procent helt eller delvis arrenderad. Resterande 31 procent är i sin helhet ägd av brukarna.

Ägarförhållanden, jordbruksmark år 2010

Ownership, agricultural land in 2010

Källa: Fastpak 2011, SCB

Fortsatt minskning av antal förvärvsarbetande inom jordbruket

År 2010 var ca 50 000 personer förvärvsarbetande inom jordbruket, vilket motsvarar 1,1 procent av samtliga förvärvsarbetande. Antalet stadigvarande och tillfälligt sysselsatta i jordbruket var, beräknade enligt EU:s statistikkrav, dock hela 177 400 personer. Jordbrukarnas medianålder låg i intervallet 55–59 år vilket är en förskjutning uppåt sedan 2005 då medianåldern låg i intervallet 50–54 år. Andelen arbetande inom jordbruket var högst i Gotlands län där över 5 procent av den sysselsatta befolkningen förvärvsarbetade inom jordbruket. Lägst andel förvärvsarbetande inom jordbruket har Stockholms län. I absoluta tal fanns det största antalet jordbrukssysselsatta i Skåne län, och det lägsta antalet i Jämtlands län.

Antalet förvärvsarbetande inom jordbruket har stadigt minskat under i stort sett hela efterkrigstiden. År 1945 sysselsatte jordbruket drygt 600 000 personer. Antalet jordbruksföretag var då 295 000. Mellan 2005 och 2010 minskade antalet med ca 3 700 personer.

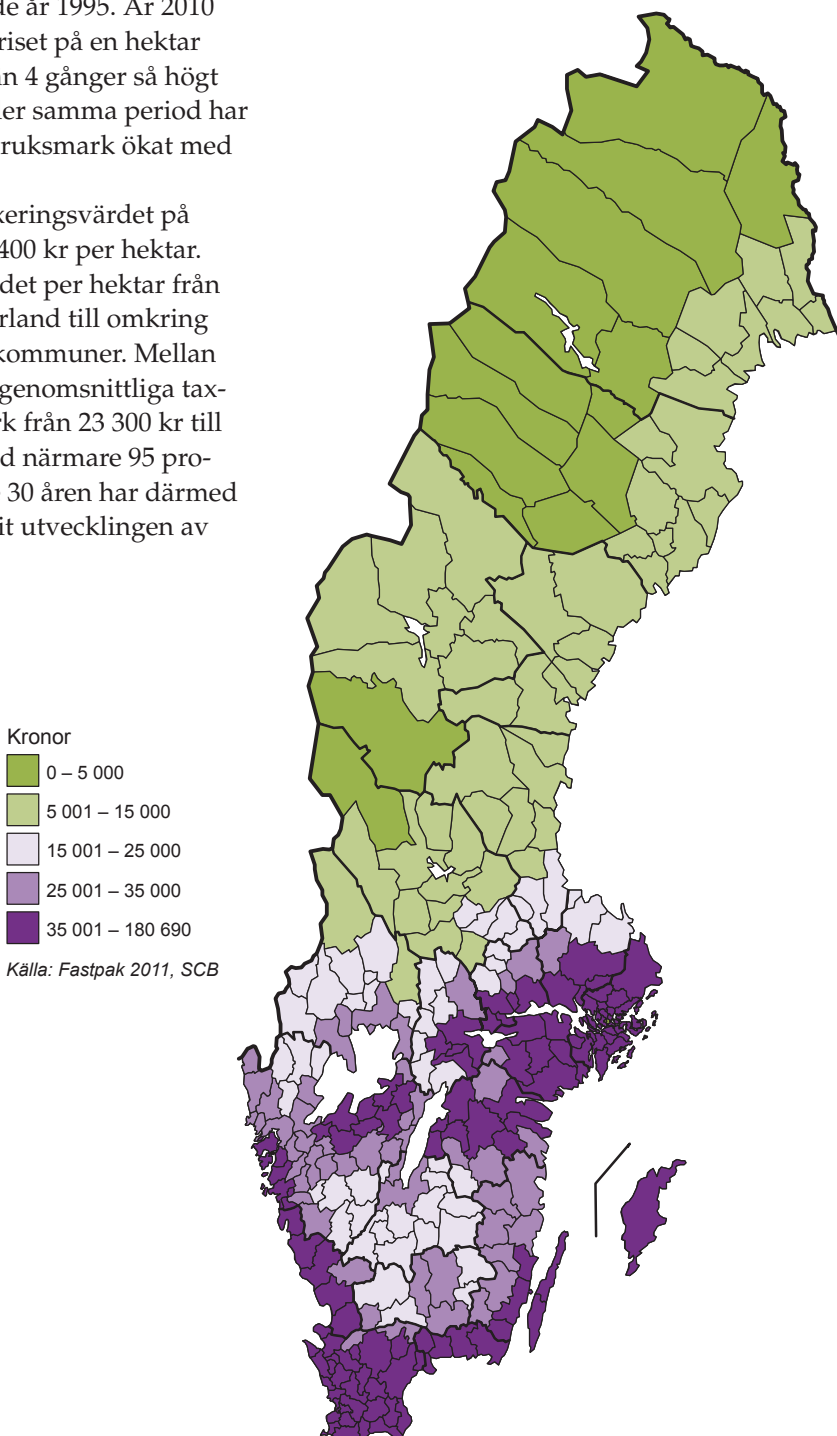
Fortsatt stark värdeökning på jordbruksmarken

Priser för både jordbruksmark och arrenden av jordbruksmark har ökat kontinuerligt sedan Sveriges EU-inträde år 1995. År 2010 var det genomsnittliga priset på en hektar åkermark i Sverige mer än 4 gånger så högt som det var år 1995. Under samma period har arrendepriserna på jordbruksmark ökat med 72 procent.

Det genomsnittliga taxeringsvärdet på åkermark år 2010 var 45 400 kr per hektar. Kommunvis varierar värdet per hektar från drygt 2 400 kr i övre Norrland till omkring 180 000 kr i några Skånekommuner. Mellan 2005 och 2010 ökade det genomsnittliga taxeringsvärdet för åkermark från 23 300 kr till 45 400 kr – en ökning med närmare 95 procent. Sett över de senaste 30 åren har därmed ökningen vida överskridit utvecklingen av konsumentprisindex.

Genomsnittliga taxeringsvärden per hektar åkermark 2010 kommunvis. Kronor.

Average tax assessment value per hectare arable land in 2010 by municipality, SEK

A photograph of a forest landscape. In the foreground, several large, dark grey rocks are covered in vibrant green moss. A dirt path winds through the rocks. In the middle ground, a tall, slender pine tree with a thick trunk stands prominently. The background is filled with more pine trees of varying heights, some with reddish-brown bark. The sky is blue with scattered white clouds. The overall scene is lush and natural.

SKOGSMARK

Skogsmark

Foto: Rikard Schlenker

Naturliga skogsregioner *Natural forest regions*

Källa: *Ekologisk botanik, Sjörs, H 1971*

SNABBFAKTA

Areal **skogsmark** år 2010:
28,3 miljoner hektar

Areal **produktiv skog** år 2010:
22,5 miljoner hektar

Tillväxt år 2010: ca 117 miljoner m³sk

Uttag år 2010: 88,9 miljoner m³sk

Totala virkesförrådet år 2010:
3 100 miljoner m³sk

Virkesförrådet har ökat med 83 procent
på 90 år

Areal **skyddad skogsmark** år 2010:
1,8 miljoner hektar

9 procent av skogsmarken ligger längre bort
än 2 kilometer från bilväg

50 procent av skogsmarken är i enskild ägo

Antal förvärsarbetande inom skogsbruket år
2010: 29 900 personer

Genomsnittlig **taxeringsvärde** per hektar
skogsmark år 2010: 26 000 kr

DEFINITIONER

Skogsmark. Mark inom ett sammanhängande område där träden har en höjd av mer än fem meter och där träd har en kronslutenhet av mer än tio procent eller har förutsättningar att nå denna höjd och kronslutenhet utan produktionshöjande åtgärder.

Produktiv skogsmark. Mark som är lämplig för skogsproduktion och ej väsentligen används för annat ändamål. Idealproduktion minst en m³sk per ha och år.

Skogskubikmeter, m³sk. I skogskubikmetern ingår hela stamvolymen ovan stubbskäret inklusive trädstammens bark.

Skog för produktion och miljövård

Skogen har länge varit en viktig förutsättning för den ekonomiska utvecklingen i Sverige. Genom intensivt nyttjande av skog för bergsbruk och järnhantering blev den tidigt en bristvara. Redan 1647 fick Sverige sin första skogslag, i syfte att trygga tillgång på kol och tjära. Idag ska produktion och miljö vara jämställda mål enligt lagen. I ett internationellt perspektiv används en stor andel av skogen för skogsbruk.

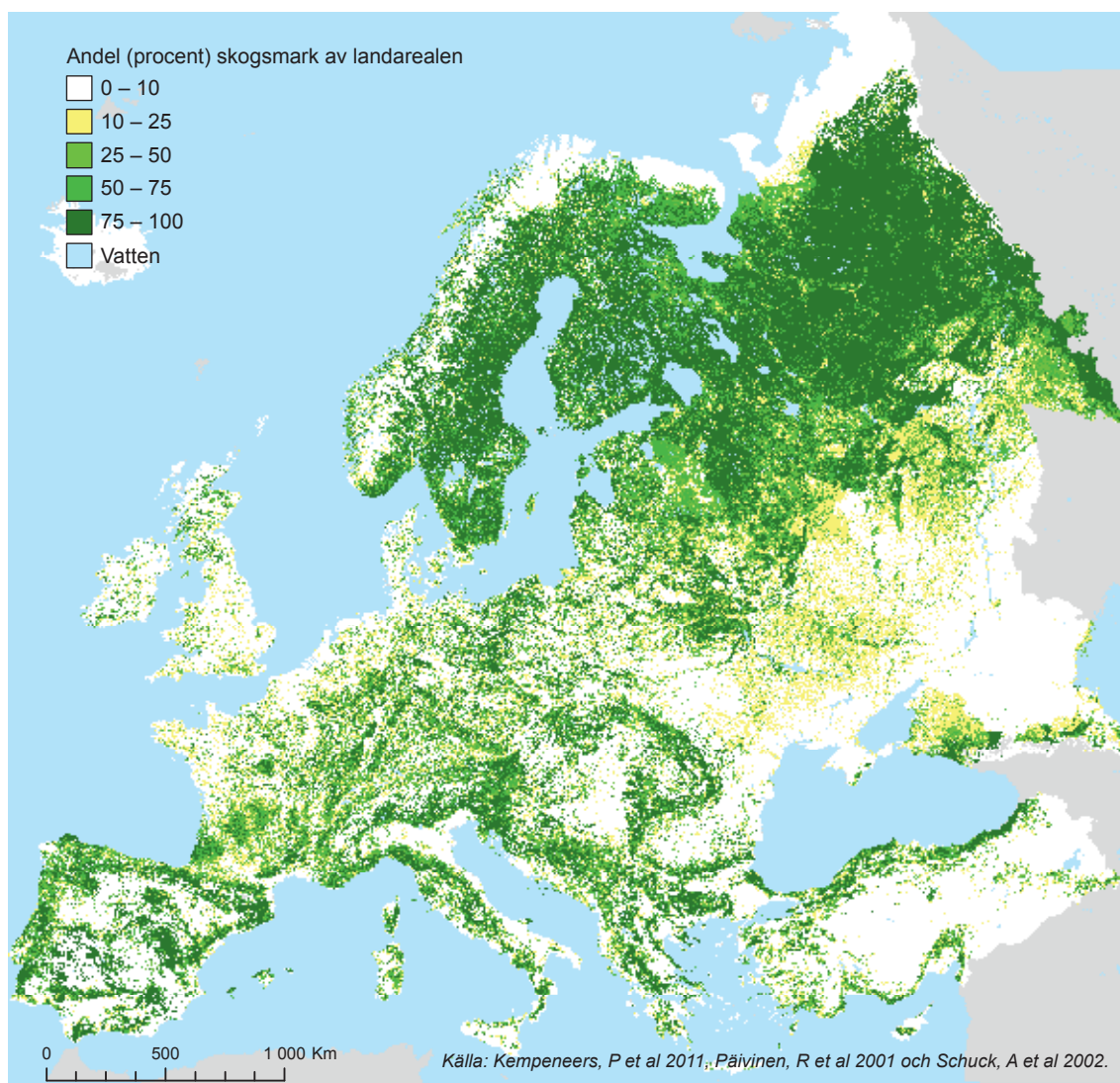
Två tredjedelar av Sveriges landyta är skogsmark

År 2010 fanns det i Sverige 28,3 miljoner hektar skogsmark, vilket motsvarar 69 procent av landarealen. Det gör Sverige till EU:s största skogsland. Arealen produktiv skogsmark uppgick till 22,5 miljoner hektar.

De största skogsarealerna finns i norrlandslänen. I absoluta tal fanns mest skog i Norrbottens län, men andelen skog är störst i Gävleborgs län och Västernorrlands län med 89 respektive 88 procent av landarealen.

Europas skogsmark. Andel (procent) skogsmark av landarealen

European forest land. Forest share (percent) of land area

Skogsmark per län omkring år 2010, hektar

Forest land by county about 2010, hectares

Län	Skogsmark ¹⁾ , hektar	varav Produktiv skog ²⁾ , hektar
Stockholms län	364 000	293 000
Uppsala län	494 000	451 000
Södermanlands län	384 000	344 000
Östergötlands län	712 000	621 000
Jönköpings län	740 000	702 000
Kronobergs län	687 000	647 000
Kalmar län	782 000	714 000
Gotlands län	156 000	121 000
Blekinge län	183 000	170 000
Skåne län	407 000	387 000
Hallands län	325 000	296 000
Västra Götalands län	1 479 000	1 280 000
Värmlands län	1 480 000	1 323 000
Örebro län	639 000	586 000
Västmanlands län	356 000	311 000
Dalarnas län	2 253 000	1 872 000
Gävleborgs län	1 618 000	1 482 000
Västernorrlands län	1 906 000	1 674 000
Jämtlands län	3 467 000	2 493 000
Västerbottens län	3 970 000	3 114 000
Norrbottnens län	5 873 000	3 594 000
Riket	28 276 000	22 477 000

Källa: Skogsstatistisk årsbok 2011, Skogsstyrelsen

1 Skogsmark enligt FAO:s definition, Riksskogstaxeringens genomsnitt 2006–2010.

2 Riksskogstaxeringens genomsnitt 2006–2010. Inkluderar produktiv skogsmark inom nationalparker, naturreservat och naturvårdsområden som ej är fridlyst från skogsbruk.

Definitioner viktigt

Det förekommer olika uppgifter om arealen skog och skogsmark i Sverige vilket beror på att olika definitioner av skog används i olika sammanhang. Sedan ett antal år tillbaka ingår FAO:s (Food and Agriculture Organization of the United Nations) definition av skogsmark i skogsvårdslagen. Definitionen används även av Riksskogstaxeringen vid produktion av officiell skogsstatistik i Sverige.¹⁾ Enligt FAO är skogsmark trädklädd mark där träden är minst 5 meter höga och krontäckningen minst 10 procent. Området ska ha en landyta på minst 0,5 hektar.²⁾ Att definitionen används i Sverige underlättar framförallt internationella jämförelser. Före 2009 användes inte FAO:s skogsmarksdefinition i produktionen av skogsstatistik i Sverige vilket gör att jämförelser utifrån denna definition över en längre tidsperiod försvåras.

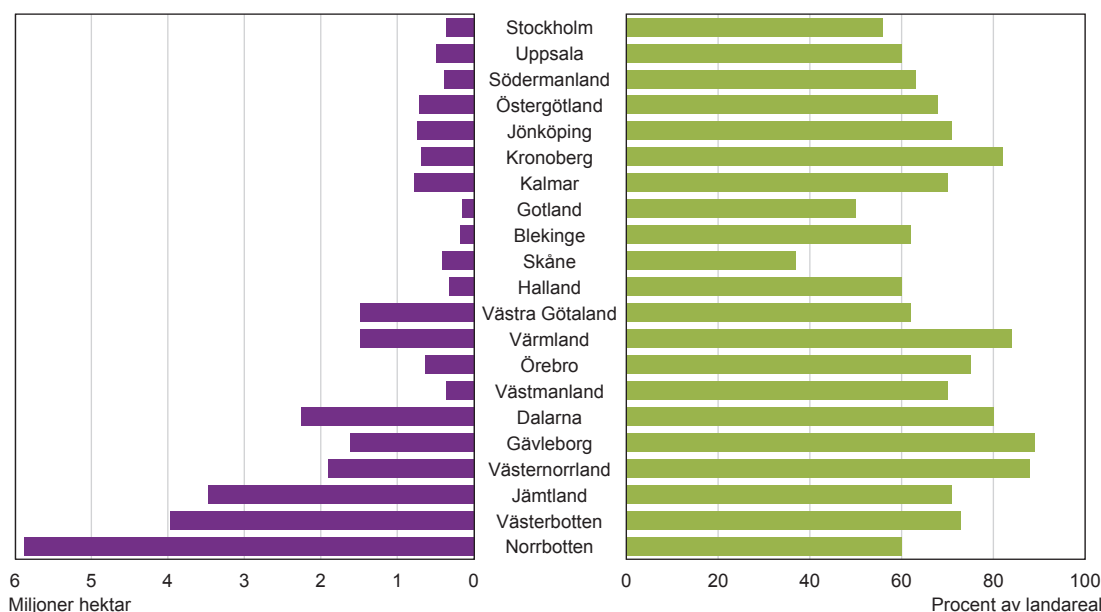
Ett annat skogsmarksbegrepp som vanligen används i Sverige är *produktiv skogsmark* vilket är mark som är lämplig för virkesproduktion och som inte i väsentlig utsträckning används för annat ändamål. Marken anses lämplig

1 Se Riksskogstaxeringens hemsida www.slu.se/riksskogstaxeringen

2 Skogsstatistisk årsbok 2011, Skogsstyrelsen

Skogsarealen omkring år 2010. I miljoner hektar samt i procent av landareal per län

Forest area about 2010, hectares and percent

Källa: Skogsstatistisk årsbok 2011, Skogsstyrelsen och Statistiskt meddelande MI 65 SM 1201, SCB 2012

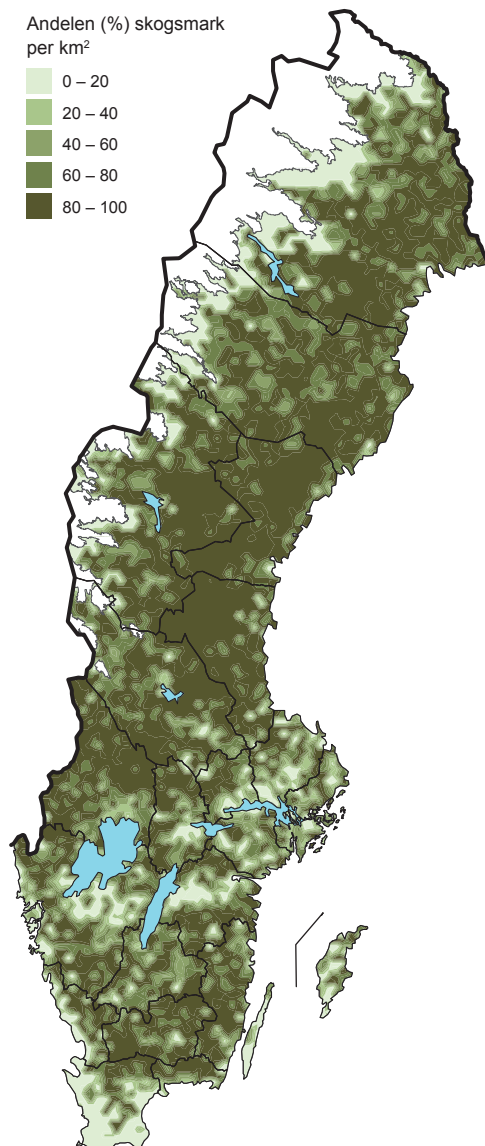
om den kan producera i genomsnitt minst 1 m³sk per hektar och år vid 100 års växttid. Produktiv skogsmark kan förekomma inom skyddade områden (nationalparker och naturreservat) och räknas in om den inte är fridlyst från skogsbruk.³ Definitionen av produktiv skogsmark har tillämpats under en längre tid vilket möjliggör goda jämförelser över tid.

Lite förenklat kan man säga att begreppet produktiv skogsmark beskriver den areal där det pågår skogsbruk medan FAO:s definition är vidare och även inrymmer delvis trädbevuxna impedimentmarker av olika slag, exempelvis myrar och berg. I denna publikation redovisas arealuppgifter både utifrån FAO:s definition och för produktiv skogsmark.

Eftersom Riksskogstaxeringen är en stickprovsinventering med skattade värden är möjligheten att bryta ner data på fin geografisk nivå begränsade. Uppgifterna om skogsmark i den digitala kommuntabellen (www.scb.se/mi0803) baseras därför på fastighetstaxeringsregistret (FTR). Definitionen av skogsmark i FTR utgår från produktiv skog och är den samma som används av Riksskogstaxeringen. Arealuppgifterna är ändå inte helt jämförbara vilket bland annat beror på att vissa mindre arealer faller bort på grund av begränsningsregler för taxeringen samt att arealer för en del av den statligt ägda skogsmarken i nationalparker och naturreservat saknas i FTR. I FTR redovisas även arealer för skogligt impediment, dvs. skogsmark som inte uppfyller kriterierna för produktiv skogsmark, vilket bland annat utgörs av glest bevuxna myrmarker och berg. En summering av arealerna produktiv skogsmark och skogligt impediment i FTR motsvarar ungefärligen arealerna enligt FAO:s definition. Trots vissa skillnader i arealer mellan Riksskogstaxeringen och FTR bedöms ändå FTR ge en tillräckligt god bild av skogsmarken för att kunna redovisas på kommunnivå.

Andel skogsmark av landarealen 2010

Share of forest land area of total land area in 2010

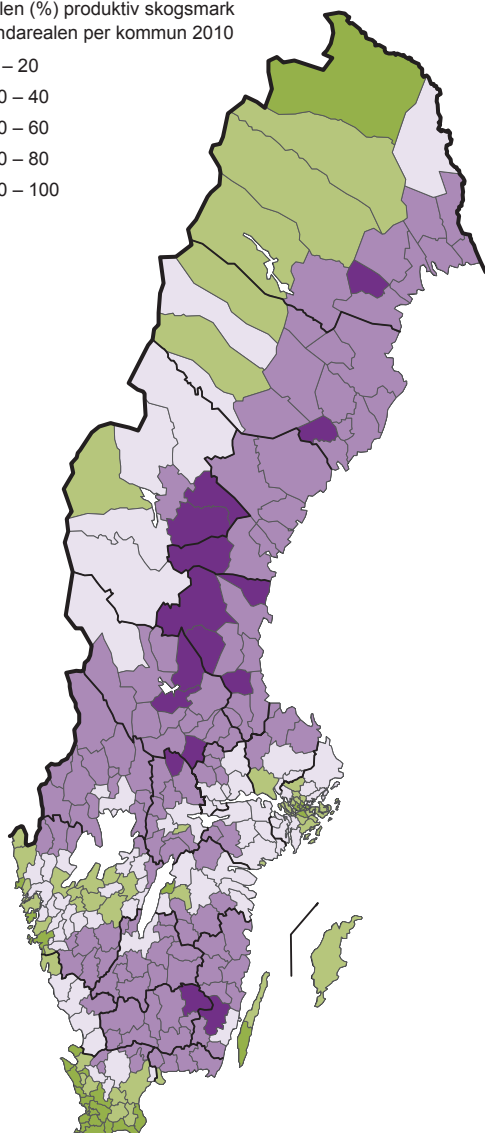
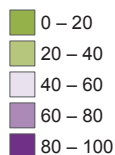
Källa: Riksskogstaxeringen 2006-2010.

3 Skogsstatistisk årsbok 2011, Skogsstyrelsen

Andel produktiv skogsmark av landarealen per kommun 2010

Share of productive forest of total land area by municipality in 2010

Andelen (%) produktiv skogsmark av landarealen per kommun 2010

Källa: Fastpak 2011, SCB

Förändringar av skogsmarken

Arealen produktiv skogsmark har minskat något sedan 2005. Då fanns 22,9 miljoner hektar produktiv skogsmark, jämfört med 22,5 miljoner hektar år 2010. Minskningen beror främst på att avsättning av naturreservat har skett på produktiv skogsmark. Arealer har därigenom "flyttats" från produktiv skogsmark till fridlyst område. All statistik över produktiv skogsmark gäller således skogsmark som inte är belägen inom fridlyst område.

Sett i ett långtidsperspektiv har skogsmarksarealen ökat bland annat genom skogsplantering på nedlagd åkermark och på mossar och torvmarker efter dränering. Samtidigt har ett bortfall av skogsmark skett vid bland annat tätortsexpansion, byggande av fritidshus, vägar och kraftledningar. Vid tätortsexpansion har sedan 1960 åtgått närmare 55 000 hektar skogsmark. Ianspråktagandet av skogsmark vid tätortsexpansion är dock numera, genom de begränsade tätortsförändringarna, relativt liten.

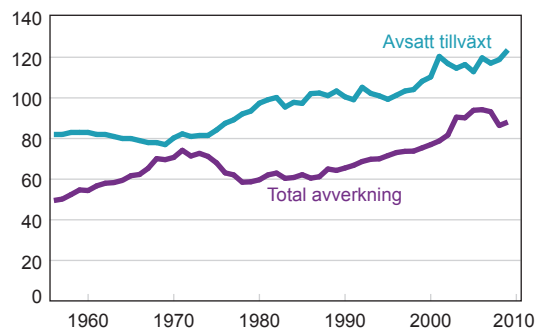
En grov beräkning av nettoförändringen av arealen skogsmark sedan 1920-talet ger en ökning av 600–800 tusen hektar. En fullständig jämförelse över tiden försvåras dock framförallt av att definitionen av skogsmark har ändrats något över tid.

Skogstillväxt och avverkningar

Den årliga totala träd tillväxten (bruttotillväxten) var år 2010 uppe i omkring 117 miljoner m³sk (i skogskubikmetern ingår hela stamvolymen ovan stubbskåret inklusive trädstammens bark), varav drygt 111 miljoner m³sk på produktiv skogsmark och resten på andra ägoslag som t.ex. fjällbarrskog och myrar.⁴⁾ En del av tillväxten sker i exempelvis skyddade områden som nationalparker eller intill bebyggelse, stränder eller rastplatser där träd sparas ur naturvårdssynpunkt.

Årlig avverkning och tillväxt 1955–2010, miljoner m³sk

Annual gross fellings and increment 1955–2010, millions m³ standing volume including bark

Källa: Skogsstatistiskt årsbok 2011, Skogsstyrelsen

4 Skogsstatistiskt årsbok 2011, Skogsstyrelsen

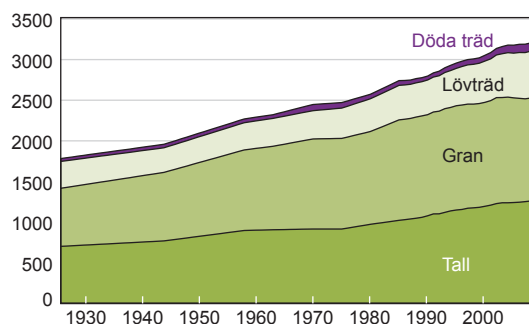
Bruttoavverkningen uppgick år 2010 till 88,9 miljoner m³sk⁵). Avverkningarna skedde på 942 000 hektar, varav 200 000 hektar var slutavverkningar. År 2005 var avverkningen högre än vanligt på grund av skadorna som stormen Gudrun orsakade. Hela 122 miljoner m³sk avverkades då. Detta syns som en puckel i diagrammet på föregående sida.

Virkesförrådet ökade med 83 procent på 90 år

Virkesförrådet i Sveriges skogar har ökat kraftigt sedan 1920-talet, då Riksskogstaxeringen startade och de första säkra uppgifterna om landets skogar fanns tillgängliga. Vid mitten av 1920-talet uppskattades virkesförrådet till 1 719 miljoner m³sk, för att omkring år 2010 uppgå till drygt 3 100 miljoner m³sk (siffrorna avser volymen exklusive torra och vindfällda träd). Detta motsvarar en ökning med 83 procent. Den jämnt stigande kurvan visar att tillväxten varit högre än avgången (avverkning plus naturlig avgång) under perioden. Bakom denna utveckling ligger en kombination av hårt utnyttjade skogar i början av 1900-talet och en produktions- och tillväxtbefrämjande skötsel av skogarna. I genomsnitt varierade virkesförrådet på produktiv skogsmark från 81 m³sk per ha i Norrbottens län till närmare 199 m³sk i Skåne.

Virkesförrådets utveckling sedan 1920-talet, miljoner m³sk

Trend for total standing volume since 1920, millions m³sk

Källa: Skogsstatistisk årsbok 2011, Skogsstyrelsen

Beräkningen bygger på glidande 5-årsmedeltal och gäller alla ägoslag men exklusive fjäll, fridlyst mark, militära impediment, bebyggd mark samt söt- och saltvatten.

Virkesförrådet på produktiv skogsmark bestod år 2010 till 39 procent av tall, 42 procent av gran och 12 procent av björk. Resterande 7 procent utgjordes av andra trädslag eller torra träd.

1,8 miljoner hektar skog skyddad

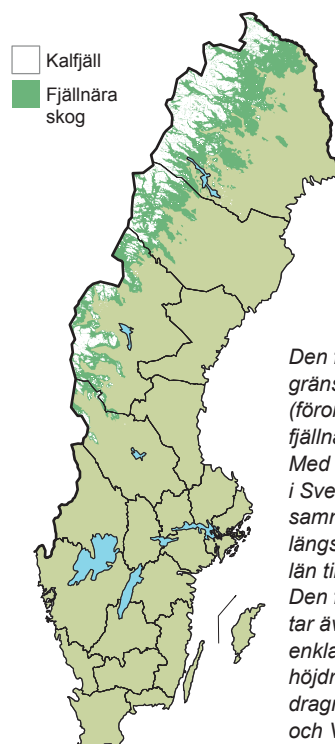
Den skyddade skogen uppgick år 2010 till 1,8 miljoner hektar, vilket motsvarar 6-7 procent av landets skogsarealer. Skyddad skog innefattar skog inom nationalparker, skogliga biotopskyddsområden och naturreservat som har föreskrifter som förbjuder skogsbruk.

Under åren 1999-2010 har arealen skyddad skog ökat med 322 300 hektar nedanför gränsen för fjällnära skog. Här ingår även 24 200 hektar naturvårdsavtal enligt jordabalken.

Det mesta av den skyddade skogen finns ovanför gränsen för den fjällnära skogen. Nedanför den gränsen är nästan 1,6 procent av skogen skyddad. I de flesta av landets kommuner är mindre än två procent av skogsmarken skyddad.

Fjällnära skog

Sub-montane forest

Den fjällnära gränsen avgränsar den fjällnära skogen (förordningen om gränserna för fjällnära skog SKSFS 1991:3). Med det fjällnära skogsområdet i Sverige avses ett i huvudsak sammanhängande skogsbälte längs fjällkedjan från Dalarnas län till och med Norrbottens län. Den fjällnära skogen omfattar även ett betydande antal enklaver av skog på berg och höjdryggar öster om den hel-dragna gränsen i Norrbottens och Västerbottens län.

Källa: Skogsstyrelsen. Karta SCB.

5 Skogsstatistisk årsbok 2012, Skogsstyrelsen

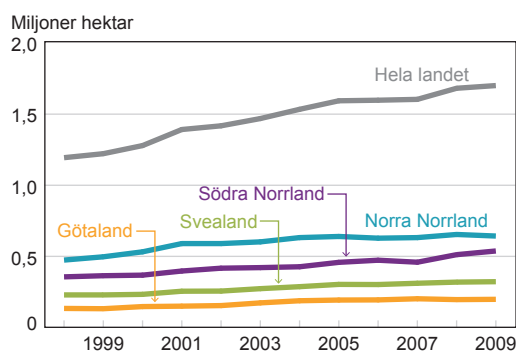
Drygt 1,7 miljoner ha gammal skog

Många sällsynta arter lever bara i de äldre skogsmiljöerna och en kraftig störning i form av en förnygringsavverkning kan leda till att känsliga arter minskar eller dör ut. Under 1900-talet minskade arealerna gammal skog starkt. För att bevara den biologiska mångfalden har riksdagen fastställt målet att öka arealen gammal skog med minst fem procent mellan referensåret 1998 och 2010.

Med gammal skog avses skog med en medelålder av minst 140 år i norra Sverige och 120 år i södra Sverige. Riksinventeringen av skog visar att vid basåret 1998 var arealen gammal skog i hela landet cirka 1,2 miljoner hektar. Arealen gammal skog har utvecklats positivt och arealen uppgick år 2010 till ungefär 1,7 miljoner hektar. Arealen avser produktiv skogsmark utanför 2010 års reservatsgränser vilket innebär att den totala arealen gammal skog är högre.

Arealen gammal skog per landsdel 1998–2009, hektar

Area of old forest by region 1998–2009, hectares

Källa: Miljömålsportalen, www.miljomal.nu

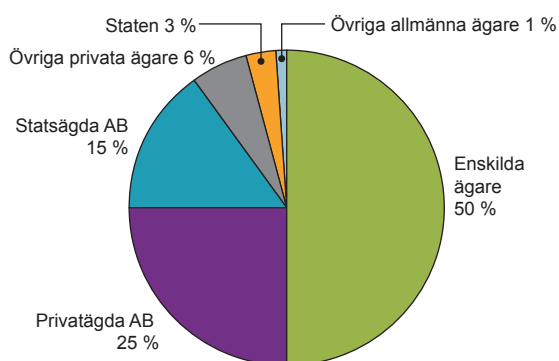
38 procent av skogsägarna är kvinnor

År 2010 fanns 329 471 skogsägare i landet, varav 38 procent var kvinnor och 62 procent var män. Antalet brukningsenheter (ägda av fysiska personer) uppgick till 227 695. Av skogsföretagen ägdes 24 procent av ägare som var bosatta utanför den kommun där brukningsenheten var belägen, så kallade *utboägare*.

Hälften av den produktiva skogsmarken ägdes av enskilda ägare och 39 procent av aktiebolag (inklusive av staten ägda aktiebolag). Staten ägde 3 procent.

Den produktiva skogsmarkens fördelning på ägarklasser, år 2010

Productive forest land area by ownership classes, year 2010

Källa: Skogsstatistisk årsbok 2011, Skogsstyrelsen

Det finns en stor regional variation i ägoförhållandena. Blekinge län har exempelvis den högsta andelen skog som ägs av enskilda ägare, knappt 87 procent år 2010. I Norrbotten är andelen skog med enskilda ägare lägst med 34 procent. Norrbotten är däremot det län som har störst andel statligt ägd skog, omkring 8 procent.

Ägarförhållandena redovisas mer utförligt länsvis i tabell B 5 i bilagan.

En miljon hektar tätortsnära skog

Förutom virkesproduktion används skogen för rekreation, naturvård, jakt, skydd och bete. Statistik saknas i stor utsträckning för att beskriva dessa typer av användning av skogsmarken. Enligt SCB:s undersökning av levnadsförhållanden har 31 procent av befolkningen strövat i skog och mark mer än 20 gånger under ett år och nästan 15 procent har gjort det mer än 60 gånger.

Utifrån äldre undersökningar har grovt beräknats att ca 110 miljoner skogsbesök görs i tätortsnära skogar, och "belastningen" per arealenhet på dessa skogar är omkring 250 gånger större än för en genomsnittlig svensk skogsmark. Praktiskt taget alla problem som berör skogsbruk och friluftsliv är därmed knutna till den tätortsnära skogen. Hur långt ut från tätorten den tätortsnära marken sträcker sig kan naturligtvis diskuteras. Om man lägger olika breda zoner runt tätorterna från 500 m till fem kilometer ut från tätortsgränsen beroende på tätorternas storlekar har av SCB gjorda undersökningar visat, att den allmänt tillgängliga marken inom detta tätortsnära område uppgår till ca 1,5 miljoner hektar, varav ca 1 miljon hektar är skogsmark.

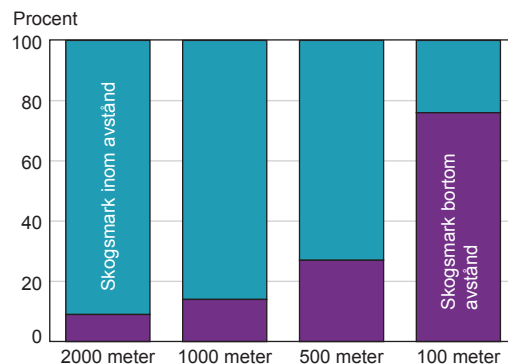
9 procent av skogsmarken ligger längre bort än 2 km från bilväg

Skogens avstånd i förhållande till närmaste bilväg ger en indikation på hur stort eller ostört skogslandskapet är. En mycket liten del av skogsmarken är belägen på långt avstånd från bilväg. Endast ca 9 procent av skogsmarken ligger längre bort än 2 kilometer från bilväg. Det mesta av den skogsmarken finns ovanför gränsen för fjällnära skog och räknas till stora delar som improduktiv skogsmark.

Med undantag från en del skogsklädda skärgårdsöar finns i princip ingen skog i södra Sverige som ligger längre bort än 2 kilometer från bilväg. Cirka 73 procent av skogsmarken i landet är belägen mindre än 500 meter från bilväg.

Skogsmark inom och bortom olika avstånd från bilväg, procent

Forested land within and beyond various distances from road network, percent

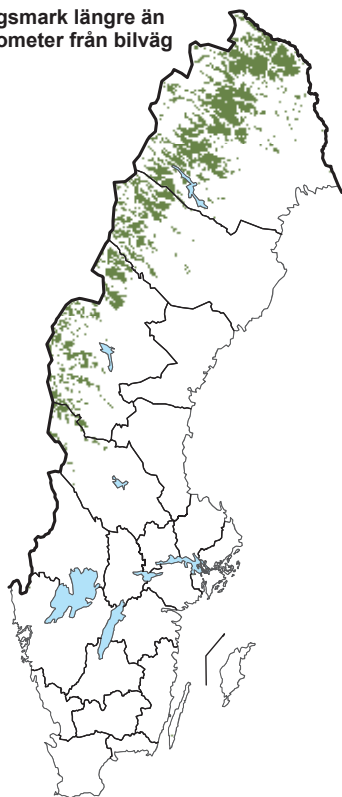

Källa: Svenska marktäckedata, Lantmäteriet och NVDB 2013, Trafikverket. Bearbetning av SCB.

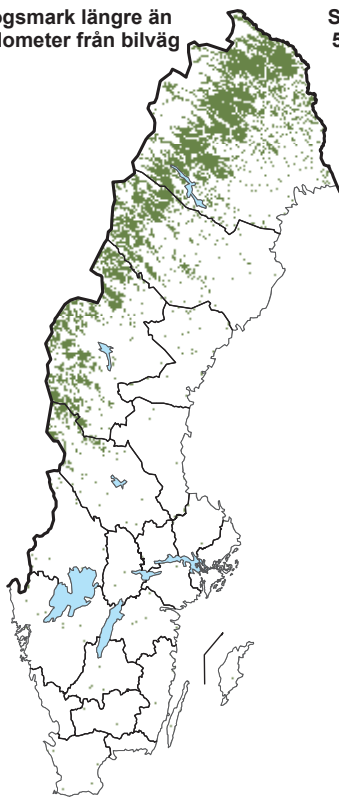
Skogsmark inom olika avstånd från bilväg

Forested land within various distances from road network

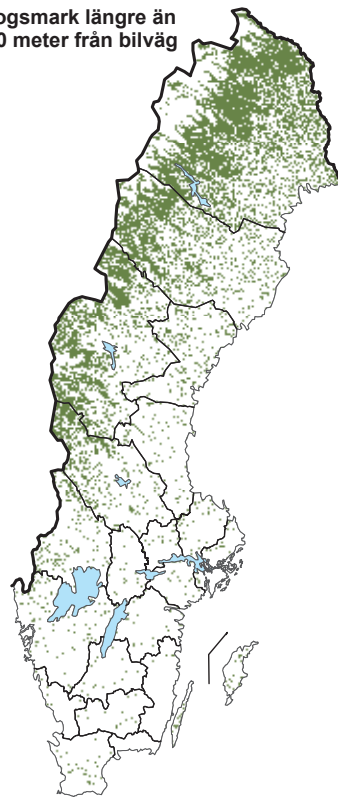
Skogsmark längre än 2 kilometer från bilväg

Skogsmark längre än 1 kilometer från bilväg

Skogsmark längre än 500 meter från bilväg

Källa: Svenska marktäckedata, Lantmäteriet 2002 och NVDB, Trafikverket 2013. Karta och bearbetning av SCB.

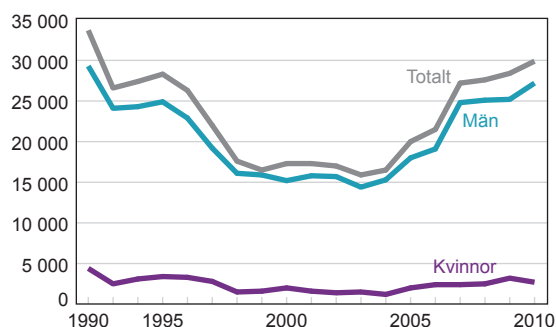
Antalet förvärvsarbetande inom skogsbruket ökar

Den övergripande utvecklingen under den senaste tioårsperioden är en ökande sysselsättning inom skogsbruket. År 2010 var antal personer förvärvsarbetande inom skogsbruket 29 900. Det motsvarar ca 0,7 procent av samtliga förvärvsarbetande i landet.

Skogsbruket är en klart mansdominerad näring, drygt 90 procent av de arbetande inom skogsbruket år 2010 var män. Andelen förvärvsarbetande kvinnor inom skogsbruket är relativt stabil över tid och har legat strax över eller strax under 10 procent sedan 1990-talet.

Förvärvsarbetande i skogsbruket 1990–2010, efter kön

Employed by forestry and logging 1990–2010, by sex

Källa: Skogsstatistisk årsbok 2006 och 2011, Skogsstyrelsen

Fram till år 2006 ingår åldersgruppen 16–64 år, fr.o.m. 2007 är åldersgruppen 15–74 år.

Fortsatt stark värdeökning på skogen

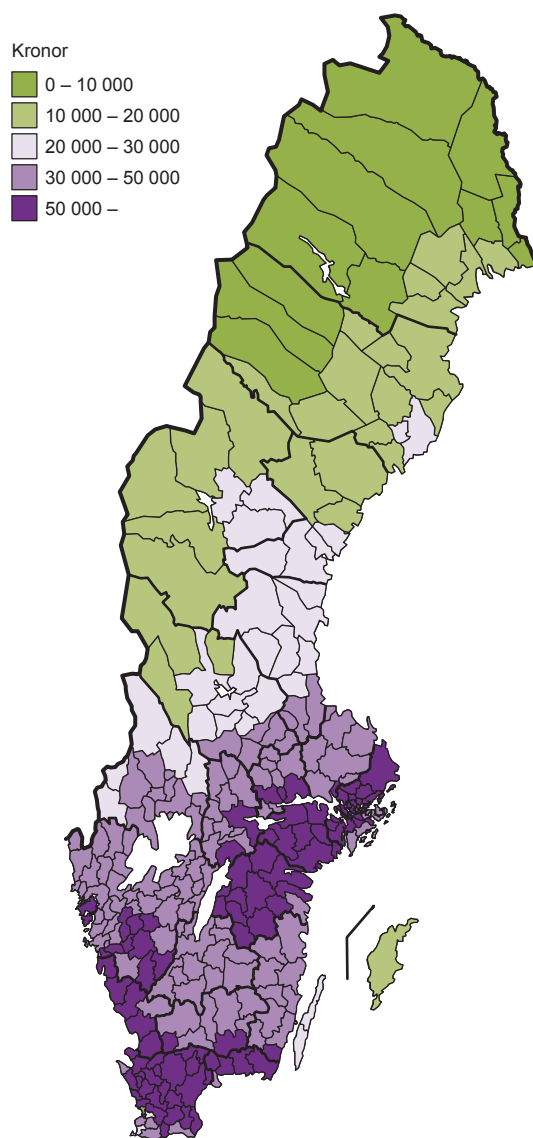
Liksom för jordbruksmarken har värdet på skogsfastigheter ökat kraftigt under 2000-talet. Mellan 2000 och 2010 steg de genomsnittliga priserna per kubikmeter med 69 procent. Köpeskilling (medelvärde) för fastigheter avseende jord- och skogsbruk ökade från 969 000 kronor år 1999 till 1 844 000 kronor år 2010.⁶⁾

Det genomsnittliga taxeringsvärdet på skogsmark år 2010 var 26 000 kr per hektar vilket innebär en fördubbling sedan 2005 då motsvarande siffra var 13 000 kr per hektar. Ökningen de senaste 30 åren har varit mer än tre gånger kraftigare än utvecklingen av konsumentprisindex.

Kommunvis varierar värdet per hektar från ca 3 670 kr i övre Norrland till över 70 000 kr i många Skånekommuner och kommuner i Stockholmsområdet.

Genomsnittliga taxeringsvärden per hektar skogsmark år 2010 kommunvis. Kronor

Average tax assessment value per hectare forest land in 2010 by municipality. SEK

Källa: Fastpak 2011, SCB

6 Statistiskt meddelande MI 41 SM 1101, SCB 2011

BEBYGGD MARK

Foto: Jan Augustsson

Bebyggd mark

Med bebyggd mark avses den mark som tagits i anspråk av byggnadskroppar samt tillhörande mark som trädgårdar, parkeringsplatser, upplagsytor inom industrin eller andra typer av anläggningar som hör samman med bebyggelse. I bebyggd mark inräknas också mark för olika typer av transportinfrastruktur, så som vägar, järnvägar, hamnar och flygplatser.

Bebyggd mark behöver alltså inte per definition vara belagd eller hårdgjord utan kan i varierande grad omfatta gräsbärande mark eller annan vegetation. Men utgångspunkten är då att det rör sig om tomtmark tillhörande exempelvis bostadshus där annan markanvändning inte pågår. Beroende på vilket kategori av bebyggd mark det handlar om varierar andelen hårdgjord mark som räknas in.

Som bebyggd mark räknas däremot inte exempelvis golfbanor, slalombackar, motionsspår och kraftledningsgator.

Nya metoder och bättre data

Under de senaste åren har SCB som part i geodatasamverkan¹ fått tillgång till betydande datamängder som bidrar till avsevärda kvalitetsförbättringar av markanvändningsstatistiken. Genom nya kombinationsmöjligheter mellan geodata från andra myndigheter och SCB:s egna register kan beräkningar av den bebyggda marken göras på ett nytt sätt med högre precision och större noggrannhet.

För i princip samtliga kategorier av bebyggd mark har beräkningar skett med nya metoder vilket resulterat i att statistiken blivit bättre men samtidigt omöjliggjort jämförelser med uppgifter i tidigare utgåvor av denna publikation. För att möjliggöra vissa jämförelser över tid har omräkningar gjorts av 2005-års data med nya metoder, där så varit möjligt. Alla hänvisningar till tidigare uppgifter i detta avsnitt bygger uteslutande på sådana reviderade uppgifter.

1 www.geodata.se

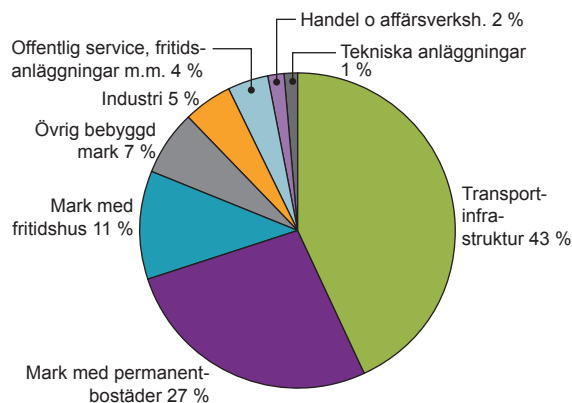
Den bebyggda marken i sammandrag

Den bebyggda arealen uppgick 2010 till nästan 1,2 miljoner hektar. Detta motsvarade 2,2 procent av rikets totalareal eller 2,8 procent av landarealen.

Den enskilt största kategorin är transportinfrastrukturen som utgjorde 43 procent av den bebyggda marken. Den samlade bostadsmarken stod för 38 procent. Av bostadsmarken är det mark för permanentbostäder som är den största kategorin med 27 procent av den bebyggda marken. Resterande delen av den bebyggda marken fördelade sig på industri, handel o.s.v. till betydligt lägre procentsatser. Den bebyggda markens procentuella fördelning på typer av bebyggelse finns i tabell B 6 i bilagan.

Den bebyggda markens fördelning per markanvändningskategori år 2010, procent

The distribution of built-up land by land use category in 2010, percent

Källa: Fastpak 2011, SCB samt bearbetningar av GSD fastighetskartan 2011, Lantmäteriet och NVDB, Trafikverket 2013.

Bebyggd mark och tillhörande mark år 2010, hektar

Built-up and associated land area in 2010, hectares

Län	Mark m. permanentbostäder	Mark m. fritidshus	Industri	Handel och affärsverksamhet	Offentlig service, fritidsanläggningar mm	Transportinfrastruktur	Tekniska anläggningar	Övrig bebyggd mark	Totalt
Stockholms län	33 961	18 854	3 377	3 189	4 996	20 286	1 020	2 289	87 972
Uppsala län	12 037	4 773	1 482	603	1 574	14 980	456	2 923	38 827
Södermanlands län	9 991	4 625	1 835	525	1 513	13 649	333	2 243	34 714
Östergötlands län	13 748	5 199	2 801	797	2 138	21 145	603	4 126	50 556
Jönköpings län	12 388	3 081	3 611	657	1 891	23 014	494	3 677	48 812
Kronobergs län	8 486	3 189	1 917	537	1 237	17 731	356	2 750	36 202
Kalmar län	11 301	6 002	2 272	512	1 810	21 508	554	3 762	47 720
Gotlands län	3 901	2 773	427	285	640	5 156	93	1 682	14 958
Blekinge län	6 971	2 642	1 085	321	907	7 840	308	1 869	21 943
Skåne län	32 402	7 493	7 472	2 134	4 929	33 966	1 238	10 339	99 973
Hallands län	12 038	3 350	1 906	542	1 719	14 147	491	3 557	37 750
Västra Götalands län	49 053	14 198	9 385	3 280	7 110	53 777	1 640	12 214	150 656
Värmlands län	13 811	6 440	2 206	653	2 113	24 719	684	3 931	54 557
Örebro län	11 469	3 886	2 500	668	1 561	15 389	442	2 559	38 473
Västmanlands län	7 920	2 282	1 759	684	1 255	10 405	273	1 692	26 271
Dalarnas län	15 584	10 185	2 485	909	2 070	30 406	700	3 001	65 341
Gävleborgs län	12 319	5 799	2 819	785	1 853	25 106	542	2 456	51 678
Västernorrlands län	11 840	5 430	2 033	686	1 869	25 786	705	2 731	51 080
Jämtlands län	6 733	6 188	980	666	1 455	32 102	624	2 455	51 204
Västerbottens län	11 646	6 522	2 289	677	1 918	43 281	839	3 624	70 796
Norrbottnens län	11 536	6 217	3 398	1 024	1 884	42 504	1 374	3 029	70 965
Riket	309 133	129 128	58 039	20 134	46 442	496 898	13 769	76 908	1 150 450

Källa: Fastpak 2011, SCB samt bearbetningar av GSD fastighetskartan 2011, Lantmäteriet och NVDB, Trafikverket 2013.

Den bebyggda marken är ojämnt geografisk fördelad

Den bebyggda marken fördelar sig ojämnt över landet. Av naturliga skäl har län och kommuner som är stora till ytan också en stor areal bebyggd mark. Bland länen var det Västra Götaland som år 2010 toppade med strax över 150 000 hektar bebyggd mark. Sett till andel av länets landyta hade dock Stockholms län en särställning med närmare 14 procent bebyggd mark. Här var också fritidshusens andel av den bebyggda marken i särklass högst. I de tre nordligaste länen hade mark för transportinfrastrukturen en betydligt högre andel av den bebyggda marken än genomsnittet.

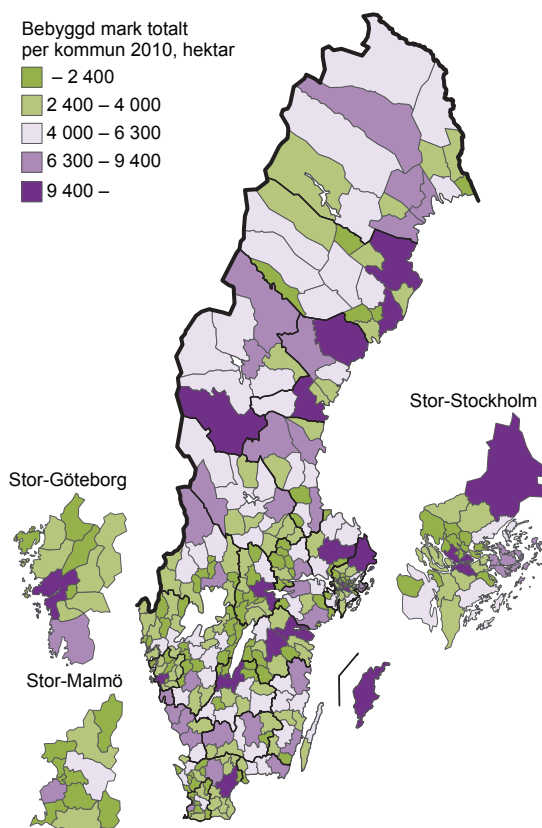
Bland kommunerna var det Skellefteå och Norrtälje som i absoluta tal hade mest be-

byggd mark. För Skellefteås del handlade det bland annat om stora arealer som används för transportinfrastruktur. Norrtälje hade mest mark med småhusfastigheter i landet, främst fritidshus, vilket är en bidragande orsak till att kommunens samlade areal med bebyggd mark var omfattande.

Sett till den bebyggda markens andel av kommunens landyta blir bilden en annan. De två kommuner som hade störst andel bebyggd mark var Stockholm och Danderyd, båda med en andel bebyggd mark som översteg 50 procent av landytan. Även Solna och Sundbybergs kommuner tangerade 50 procent.

Bebyggd mark med tillhörande mark per kommun år 2010, hektar

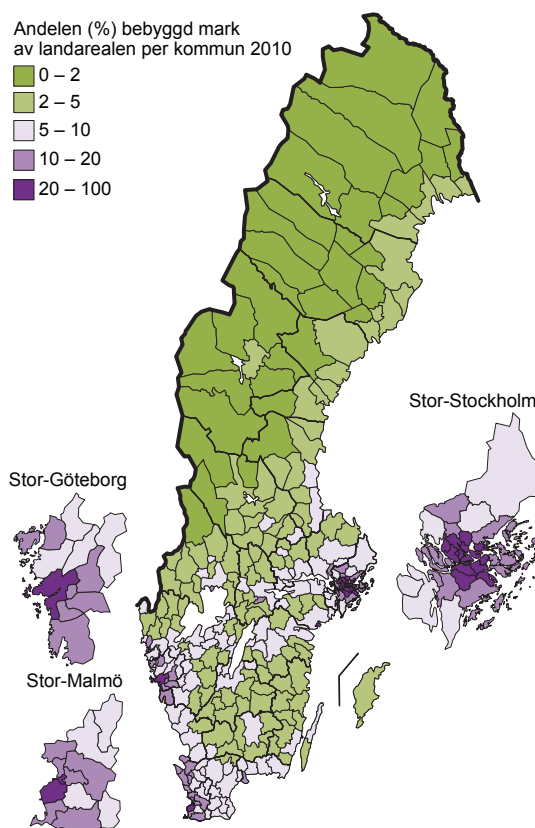
Built-up and associated land area by municipality in 2010, hectares

Källa: Fastpak 2011, SCB samt bearbetningar av GSD fastighetskartan 2011, Lantmäteriet och NVDB, Trafikverket 2013.

Bebyggd mark med tillhörande mark per kommun år 2010, andel av landyta, procent

Built-up and associated land by municipality in 2010, share of land area, percent

Källa: Fastpak 2011, SCB samt bearbetningar av GSD fastighetskartan 2011, Lantmäteriet och NVDB, Trafikverket 2013.

Den geografiskt ojämna fördelningen av den bebyggda marken gäller även dimensionen landsbygd och tätort. Även om tätorterna endast står för 1,3 procent av landytan i Sverige återfinns omkring 30 procent av den bebyggda marken i tätorterna.

Ökningen av den bebyggd markens yta under perioden 2005–2010 beräknas till ungefär 30 000 hektar. Detta motsvarar en ökning på 3 procent. Trots vissa osäkerheter kring beräkningarna för några av kategorierna av bebyggd mark avseende år 2005 bör uppgiften

om arealförändringen på riket betraktas som någorlunda tillförlitlig. I tidigare utgåvor av denna publikation redovisas förändringar av den bebyggda marken mellan 1970 och 2005. På grund av förändringar i dataunderlag och metod går det dock inte att göra arealjämförelser längre tillbaka i tid än till 2005. Uppgifterna i tidigare utgåvor av denna publikation kan däremot användas som en indikation på förändringstakten när det gäller den bebyggda marken.

MARK MED BOSTÄDER

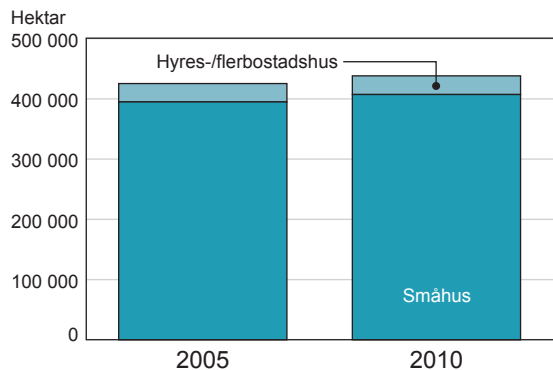
Totalt uppgick arealen mark med bostäder år 2010 till ca 438 000 hektar. Arealen innefattar både mark med permanentbostäder och fritidshus. Småhusen stod för 93 procent av bostadsmarken och de kvarvarande 7 procenten utgjordes av mark med hyres-/flerbostadshus. Antalet bostadsbyggnader var år 2010 drygt 3 miljoner, varav 2,4 miljoner småhus. Knappt 40 000 hektar, eller mindre än en tiondel av bostadsmarken, upptogs av

själva bostadsbyggnaderna. Resten av marken utgjordes av trädgårdar, komplementbyggnader och garageuppfarter m.m.

Den totala arealen bostadsmark ökade med nästan 13 000 hektar mellan år 2005 och 2010. Av denna ökning stod småhusmarken för den absoluta merparten medan mark med hyres-/flerbostadshus ökade med knappt 500 hektar.

Bostadsmarkens fördelning på olika hustyper 2005 och 2010, hektar

Residential land by type of building 2005 and 2010, hectares

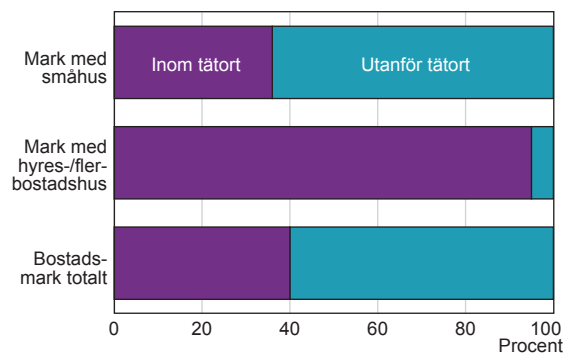

Källa: Fastpak 2006 och Fastpak 2011, SCB

Av den totala arealen mark med bostäder fanns 40 procent inom tätort. Medan endast 36 procent av marken med småhus var belägen inom tätort var hela 95 procent av marken med hyres-/flerbostadshus belägen inom tätort.

Fördelningen av bostadsmarken inom och utanför tätort 2010, procent

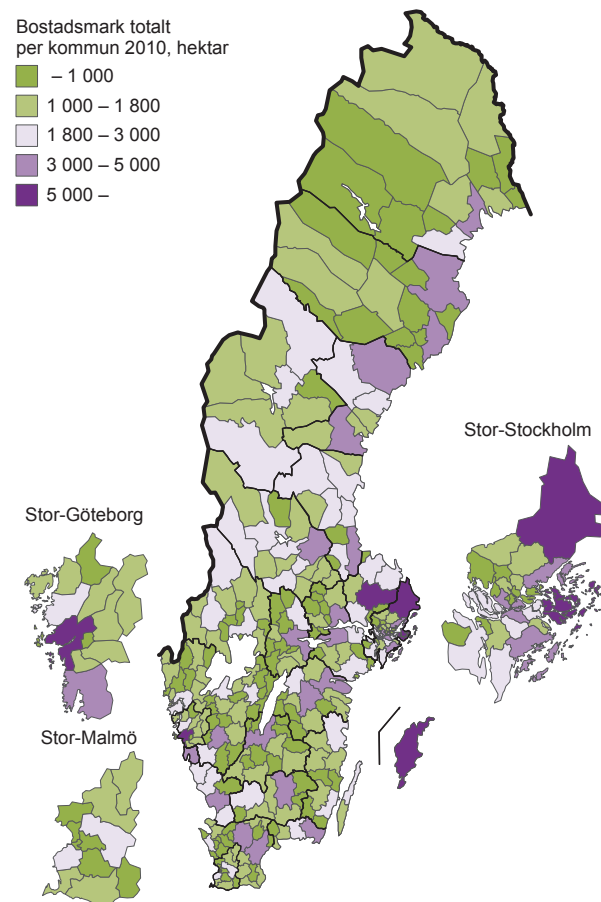
Distribution of residential land within and outside localities in 2010, percent

Källa: Fastpak 2011, SCB

Areal bostadsmark per kommun år 2010, hektar

Residential land by municipality in 2010, hectares

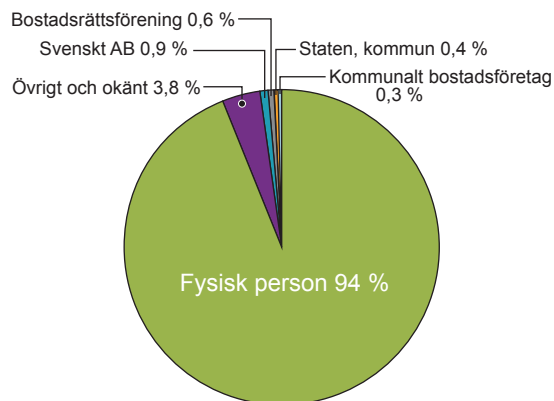
Källa: Fastpak 2011, SCB

Fysiska personer äger 94 procent av marken med småhus

Småhusmarken ägs till 94 procent av fysiska personer medan motsvarande siffra för flerbostadshusmarken är 11 procent, se diagram. Den vanligaste ägandeformen för marken med flerbostadshusen är bostadsrättsföreningar och allmännyttan som tillsammans står för 65 procent. Svenska aktieföretag äger 18 procent av marken med flerbostadshus. Bostadsmarkens fördelning på olika ägarkategorier länsvis framgår av tabell B 10 i bilagan.

Areal småhusmark fördelad på olika ägarkategorier år 2010

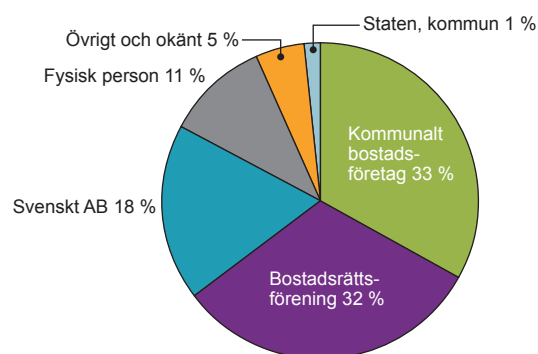
Area of single-dwelling buildings by ownership categories in 2010

Källa: Fastpak11, SCB

Areal mark med flerbostadshus fördelad på olika ägarkategorier år 2010, procent

Area of multi-dwelling buildings by ownership categories in 2010, percent

Källa: Fastpak11, SCB

MARK MED PERMANENTBOSTÄDER

År 2010 fanns det drygt 309 000 hektar mark med permanentbostäder, inräknat marken i anslutning till bostäderna som t.ex. trädgårdar. Vägar, serviceytor och större grönytor i bostadsområden ingår dock inte i arealen. Mark med permanentbostäder utgjorde ca 71

procent av den samlade arealen bostadsmark, resterande del var mark med fritidshus.

Arealen fördelade sig på småhus med 278 000 hektar, och på hyres-/flerbostadshus med 31 000 hektar. Detta motsvarar 90 respektive 10 procent av marken med perma-

nentbostäder. De absolut sett största arealerna fanns i Västra Götalands län, Skåne län och Stockholms län. Nästan 16 procent av landets

totala areal mark med permanentbostäder fanns i Västra Götalands län.

Mark med permanentbostäder fördelat på olika hustyper år 2010, hektar

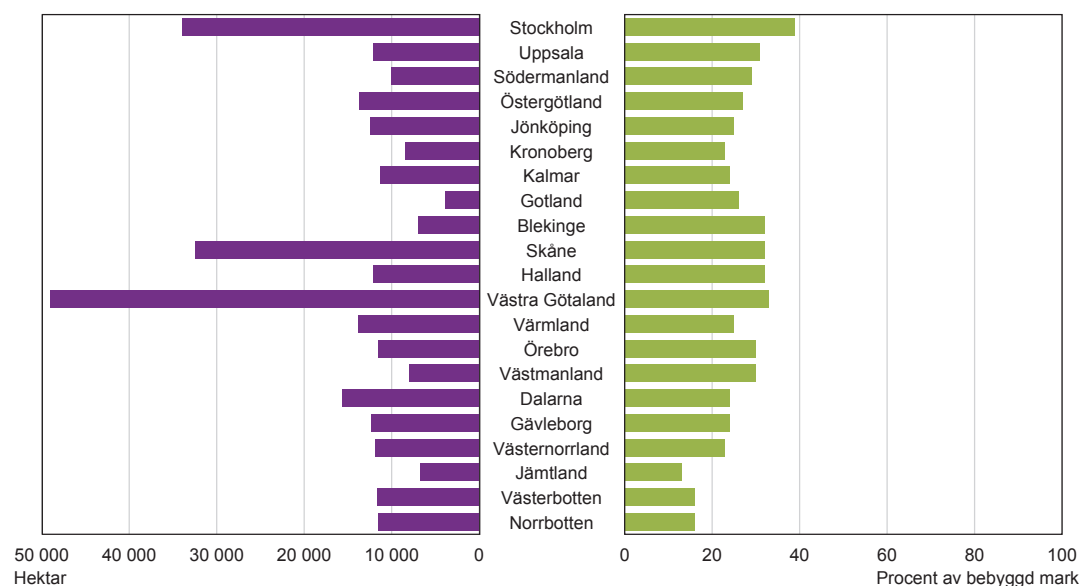
Residential land by type of building in 2010, hectares

Län	Småhus (permanentbostäder)			Hyres-/flerbostadshus	Totalt
	Friliggande en- och tvåbostadshus	Rad- och kedjehus	Summa, småhus		
Stockholm	25 831	2 658	28 489	5 472	33 961
Uppsala	10 293	462	10 755	1 282	12 037
Södermanland	8 564	429	8 992	998	9 991
Östergötland	11 344	759	12 103	1 645	13 748
Jönköping	10 784	448	11 232	1 156	12 388
Kronoberg	7 546	325	7 871	615	8 486
Kalmar	10 118	320	10 438	863	11 301
Gotland	3 627	66	3 693	208	3 901
Blekinge	6 410	158	6 568	403	6 971
Skåne	26 897	2 242	29 139	3 262	32 402
Halland	10 736	495	11 231	807	12 038
Västra Götaland	42 160	2 072	44 232	4 821	49 053
Värmland	12 388	359	12 747	1 064	13 811
Örebro	9 951	433	10 384	1 085	11 469
Västmanland	6 442	448	6 890	1 030	7 920
Dalarna	14 053	330	14 383	1 201	15 584
Gävleborg	10 763	418	11 181	1 138	12 319
Västernorrland	10 482	250	10 733	1 107	11 840
Jämtland	5 858	204	6 062	671	6 733
Västerbotten	10 196	333	10 529	1 117	11 646
Norrbottn	10 263	242	10 505	1 031	11 536
Riket	264 704	13 452	278 156	30 977	309 133
Andel av den totala arealen mark med permanentbostäder, procent	85,6	4,4	90,0	10,0	100

Källa: Fastpak 2011, SCB

Mark med permanentbostäder år 2010

Residential land in 2010

Källa: Fastpak 2011, SCB

Den procentuella fördelningen av mark med permanentbostäder på olika boendeformer länsvis framgår av *tabell B 7 i bilagan*. Av tabellen framgår att andelen småhusareal av den totala permanentbostadsmarken är lägst i Stockholms län med knappt 84 procent, och högst i Gotlands län med nästan 95 procent. Permanentbostädernas andel av den totalt bebyggda arealen länsvis framgår av tabellen och diagrammet på föregående sida.

Det bor i genomsnitt 20 personer per hektar mark med småhus och 125 per hektar mark med hyres-/flerbostadshus, se *tabell B 8 i bilagan*.

Ny definition av permanentbostäder

Med permanentbostad avses här en småhusfastighet, lantbruksfastighet eller hyreshusenhet med folkbokförd befolkning. Samma definition av permanentbostad används vid produktion av SCB:s bostadsstatistik.

I tidigare utgåvor av denna publikation användes Skatteverkets typkod för att särskilja mellan småhusfastigheter som användes för permanentboende eller fritidsboende. En allt större del av de fastigheter som ursprungligen taxerats som fritidshus har dock kommit att användas för permanentboende och vice versa, varför typkoderna idag dåligt avspeglar användningen av bostäderna. SCB bedömer därför att uppgifterna om mantalsskriven befolkning ger en mer tillförlitlig bild av bostädernas användning. Skatteverket har också aviserat att man helt kommer att slopa typkoden för fritidshus. Den nya definitionen gör dock att jämförelser bakåt i tiden försvåras.

Mark med permanentbostäder ökade med nästan 4 500 hektar

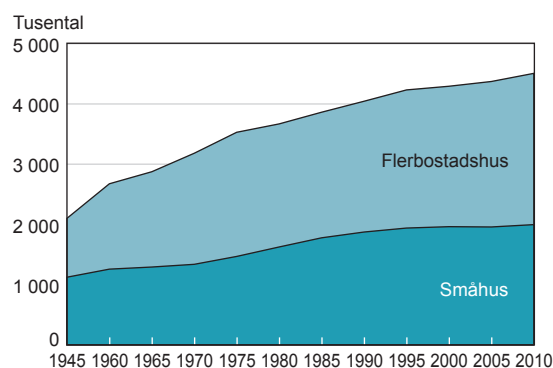
Totalt ökade arealen mark med permanentbostäder under perioden 2005–2010 med nästan 4 500 hektar, varav ca 4 000 med småhus och knappt 500 hektar med flerbostadshus. Vid beräkningen av denna förändringsareal har hänsyn tagits till omvandlingen av fritidshus till permanentbostäder och övergången till fritidshus av bl.a. lantbruksbostäder och övriga småhus avsedda för permanent boende. En viss rivning av flerbostadshus har också skett under perioden, vilket ingår i beräkningen av förändringsarealen.

4,5 miljoner lägenheter år 2010

Det fanns år 2010 ca 4,5 miljoner lägenheter i landet, varav 44 procent fanns i småhus. Totalt för landet bor 56 procent av befolkningen i småhus och 44 procent i övriga hus, huvudsakligen flerbostadshus. De regionala skillnaderna är dock stora. I Stockholms län bor 38 procent i småhus medan motsvarande siffra i Gotlands län är 74 procent. Andel boende i olika boendeformer i tätort respektive glesbygd framgår av *tabell B 9 i bilagan*.

Antal lägenheter 1945–2010 efter hustyp. 1000-tal

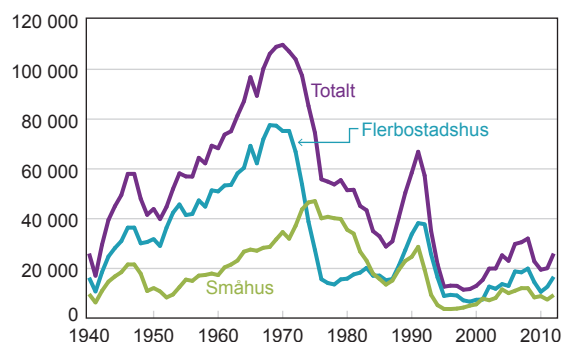
Number of dwellings 1945–2010, by type of building. Thousands

Källa: Statistik över kalkylerat bostadsbestånd, SCB

158 000 lägenheter byggda 2005–2010

Under den senaste sjuttioårsperioden har det byggts mer än 3,6 miljoner lägenheter i landet. Byggtakten har varierat kraftigt över åren, se diagram på nästa sida. Fram till 1970 ökade bostadsbyggandet i Sverige. Den stora puckeln i diagrammet förklaras av det så kallade miljonprogrammet som genomfördes mellan åren 1965–75. Bakgrunden var ett riksdagsbeslut 1965 med målet att på kort tid bygga en miljon nya bostäder för att lösa den akuta bostadsbristen. Men diagrammet visar även att byggtakten redan årtiondet före miljonprogrammets genomförande var hög.

Lägenheter i hus färdigställda 1940–2010*Dwellings in buildings completed 1940–2010*

Källa: Bostadsstatistiken, SCB

År 1970 stod bostadsbyggandet på topp med ca 110 000 lägenheter. Varken förr eller senare har så många bostäder färdigställts som det året. Efter 1970 minskade bostadsbyggandet och 1995 var produktionen nere i rekordlåga 12 700 lägenheter och låg kvar på denna nivå under resten av 1990-talet, för att därefter öka.

Under år 2005 till och med år 2010 byggdes ca 158 000 lägenheter. Förändringar i bostadsbeståndet sker också genom ombyggnad, rivning, kontorisering samt förändringar mellan

permanentboende och fritidsboende. Avgången av lägenheter i rivna flerbostadshus år 2005 till och med 2010 var ca 6 500 st.

Åtta procent av bostäderna ligger inom 100 m från vatten

Av bostäderna byggda för permanentboende ligger omkring 8 procent inom 100 m från kust- eller strandlinje. Strandlinjen på vattendrag bredare än sex meter ingår i beräkningen.

Taxeringsvärdet per m² småhusareal har ökat med 35 procent

Det genomsnittliga sammanlagda taxeringsvärdet för mark och byggnader på permanent bebodda småhusfastigheter år 2010 var 755 kr per m². Detta motsvarar en ökning med 35 procent sedan år 2005. Kommunvis varierar värden från 37 kr till 5 389 kr, med de lägsta värdena i avfolkningsbygder och de högsta i storstadsområdena.

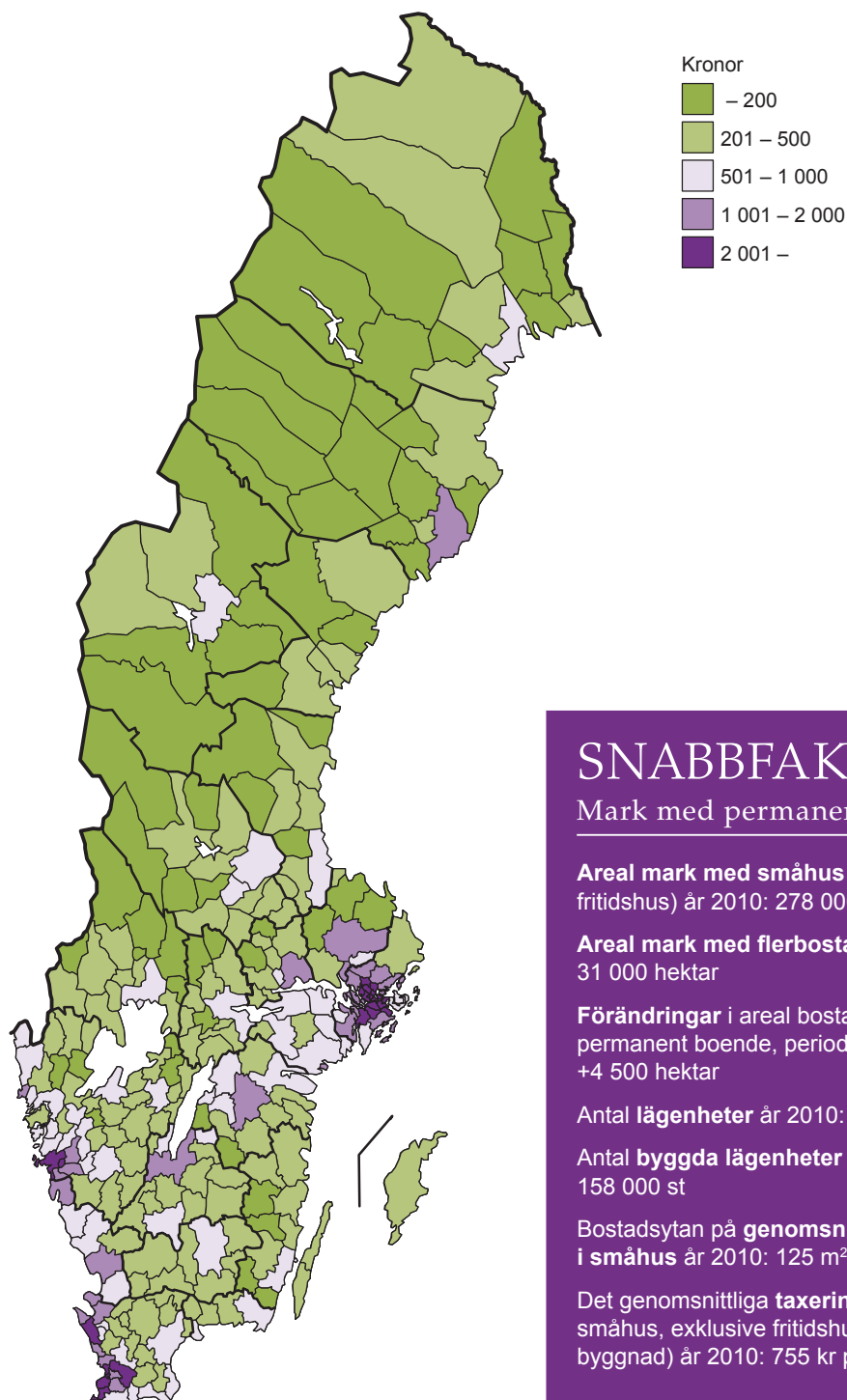
Foto: Jan Augustsson

Akalla i Stockholms kommun. Ett av de stora projekt i Stockholmsområdet som kom till genom miljonprogrammet.

Genomsnittliga taxeringsvärden per m² småhus exkl. fritidshus (mark och byggnad) år 2005 kommunvis. Kronor

Average tax assessment value per m² (land and building) with single dwelling buildings in 2010 by municipality. SEK

Källa: Fastpak11, SCB

SNABBFAKTA

Mark med permanentbostäder

Areal mark med småhus (exklusive fritidshus) år 2010: 278 000 hektar

Areal mark med flerbostadshus 2010: 31 000 hektar

Förändringar i areal bostadsmark för permanent boende, perioden 2005–2010: +4 500 hektar

Antal **lägenheter** år 2010: 4,5 miljoner

Antal **byggda lägenheter** åren 2005–2010: 158 000 st

Bostadsytan på **genomsnittslägenheten i småhus** år 2010: 125 m²

Det genomsnittliga **taxeringsvärdet** på småhus, exklusive fritidshus, (mark och byggnad) år 2010: 755 kr per m².

MARK MED FRITIDSHUS

År 2010 fanns det ca 129 000 hektar mark med fritidshus i landet. Detta utgjorde drygt 0,3 procent av landarealen. De största arealerna med fritidshus återfanns i Stockholms, Västra Götalands och Dalarnas län som tillsammans stod för 33 procent av den totala fritidshusarealen i landet.

Ny definition av fritidshus

Med fritidshus avses här en småhusfastighet

eller lantbruksfastighet som saknar folkbokförd befolkning. Den definition av fritidshus som används i denna publikation är samma som används vid produktion av SCB:s bostadsstatistik.

I tidigare utgåvor av denna publikation användes Skatteverkets typkod för att särskilja mellan småhusfastigheter som användes för permanentboende eller fritidsboende. En allt större del av de fastigheter som ursprung-

Fritidshus år 2010. Antal och areal

Holiday homes in 2010. Number and area

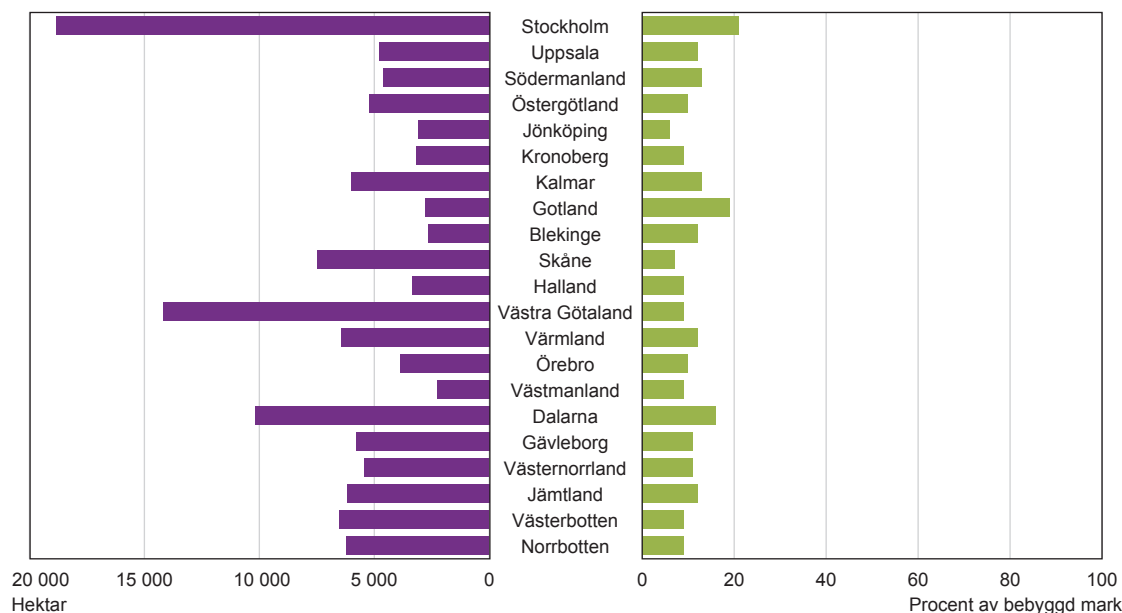
Län	Antal	Areal, hektar
Stockholm	67 708	18 854
Uppsala	17 645	4 773
Södermanland	18 654	4 625
Östergötland	21 555	5 199
Jönköping	13 595	3 081
Kronoberg	12 078	3 189
Kalmar	28 471	6 002
Gotland	9 710	2 773
Blekinge	12 661	2 642
Skåne	40 958	7 493
Halland	22 168	3 350
Västra Götaland	72 662	14 198

Län	Antal	Areal, hektar
Värmland	25 293	6 440
Örebro	14 128	3 886
Västmanland	9 251	2 282
Dalarna	42 628	10 185
Gävleborg	25 764	5 799
Västernorrland	23 121	5 430
Jämtland	28 852	6 188
Västerbotten	28 741	6 522
Norrbottn	26 187	6 217
Riket	561 830	129 128

Källa: Fastpak11, SCB

Arealen mark med fritidshus år 2010

Holiday homes, land area in 2010

Källa: Fastpak11, SCB

ligen taxerats som fritidshus används dock för permanentboende och vice versa, varför typkoderna idag dåligt avspeglar användningen av bostäderna. SCB bedömer därför att uppgifterna om mantalsskriven befolkning ger en mer tillförlitlig bild av bostädernas användning än typkoderna. Skatteverket har också aviserat att man helt kommer att slopa typkoden för fritidshus.

Enligt den nya definitionen räknas alla småhus som inte har befolkning som fritidshus. I realiteten kan det förstås finnas fastigheter där ingen är folkbokförd och som inte används för fritidsändamål. Den nya definitionen gör dock att jämförelser bakåt i tiden försvåras.

En viss arealökning sedan 2005

Arealen mark med fritidshus ökade med omkring 9 000 hektar mellan 2005 och 2010. Ökningen av antal fritidshus under perioden var ca 9 800 st. Arealökningen beror delvis på att nya fritidshus har byggts under perioden men en del av arealökningen kan även härledas till exempelvis omvandling av permanentboende till fritidshus samt

nedläggning av jordbruk. Om en tidigare bebodd lantbruksfastighet tappar sin folkbokförda befolkning betraktas den enligt den nya definitionen som fritidshus. Det pågår samtidigt en process i motsatt riktning, framförallt i storstadsområdena, där tidigare fritidshus omvandlas till permanentboende. I samband med denna publikation har inte funnits möjlighet att studera omvandlingen från fritidshus till permanentboende och vice versa.

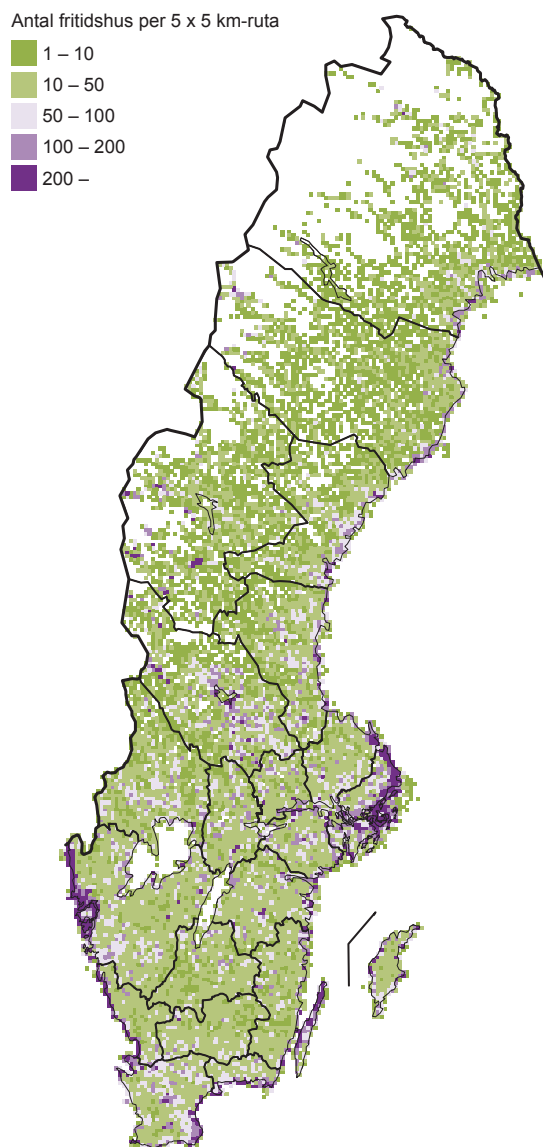
Omkring 562 000 fritidshus år 2010

Antalet fritidshus har mellan åren 1963 (då den första räkningen gjordes²⁾) och 2010 ökat från ca 300 000 till uppskattningsvis ca 562 000. Ökningstakten har dock stadigt avtagit under perioden. Den årliga tillväxten var ca nio procent i början av 1960-talet, men är nu betydligt långsammare. Mellan 2005 och 2010 ökade antalet fritidshus med knappt 2 procent.

2. Observera att denna uppskattning inte definitionsmässigt går att jämföra med uppgifterna för 2010.

Antal fritidshus på 5x5 km-rutor år 2010

Number of holiday homes by 5x5 km-squares in 2010

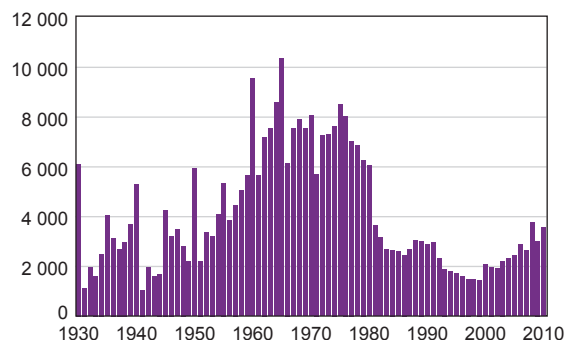
Källa: Fastpak 2011, SCB

14 procent av fritidshusen är byggda på 1960-talet

Under 1960-talet byggdes ca 14 procent av det nuvarande fritidshusbeståndet. Observera att diagrammet endast visar byggnadsåret för fritidshus byggda 1930 och senare. Ett stort antal av de uppskattningsvis 562 000 fritidshus som finns i landet saknar byggnadsår i fastighetstaxeringsregistret och finns alltså inte representerade i diagrammet. Efter den låga byggtakten i slutet av 1990-talet har en konstant ökning av byggandet skett.

Fritidshus år 2010 efter byggnadsår

Holiday homes in 2010 by year of construction

Källa: Fastpak 2011, SCB

Byggnaderna i diagrammet representerar 60 procent av det totala antalet fritidshus.

Knappt vart 5:e bostadshus är ett fritidshus

Ungefär vart 5:e bostadshus i Sverige är ett fritidshus. De flesta fritidshusen ligger i Västra Götalands län, men den största tätheten med 10 fritidshus per km² land har Stockholms län. Glesast är det i Norrbottens län med 0,3 hus per km². Genomsnittet för riket är 1,4 hus per km².

Drygt 30 procent av fritidshusen ligger inom 100 m från kust, insjö eller vattendrag bredare än sex m.

Merparten av fritidshusen ägs av fysiska personer

Över 90 procent av fritidshusen ägs av fysiska personer. Den största resterande posten är okänt ägareförhållande, och små procentandelar ägs av dödsbo och aktiebolag.

Vanligare med utländsk granne på landet

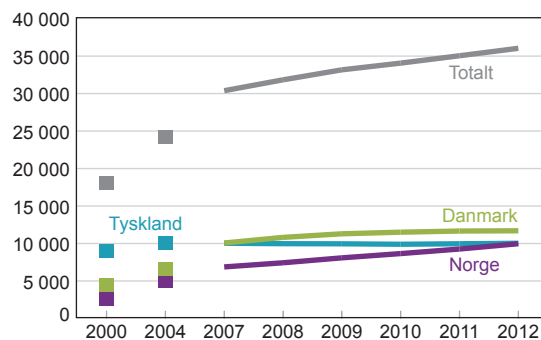
I Sverige är drygt 6 procent av fritidshusen utlandsägda. När det gäller andelen utlandsägda fritidshus i förhållande till det totala antalet fritidshus sticker Kronobergs län ut med 41 procent.

Sedan år 2000 har antalet utlandsägda fritidshus i landet ökat med 99 procent och det är främst danskar och norrmän som har köpt ett semesterviste i Sverige. En anledning kan vara att förbindelserna mellan länderna förbättrats genom två broar. Öresundsbron, som utgör en fast förbindelse till Danmark, invigdes år 2000 och den nya Svinesundsbron mellan Norge och Sverige invigdes fem år senare. Dessa två broar har avsevärt underlättat resandet för

dem som vill ta sig till sina fritidshus i Sverige. Förändringen av innehavet av svenska fritidshus följer inte samma mönster om man jämför de tyska, danska och norska köparna. Det framgår tydligt när man tittar på utvecklingen av antalet utlandsägda fritidshus sedan millennieskiftet. Redan år 2000 fanns det drygt 9 000 svenska fritidshus ägda av tyskar, medan deras ägande har minskat lite sedan 2004. De danska ägarna har ökat konstant sedan år 2000 med en topp mellan åren 2004 och 2008. Ökningen av norska ägare har legat relativt konstant på 600-700 objekt om året sedan år 2000.

Fritidshus med utländska ägare år 2000–2012

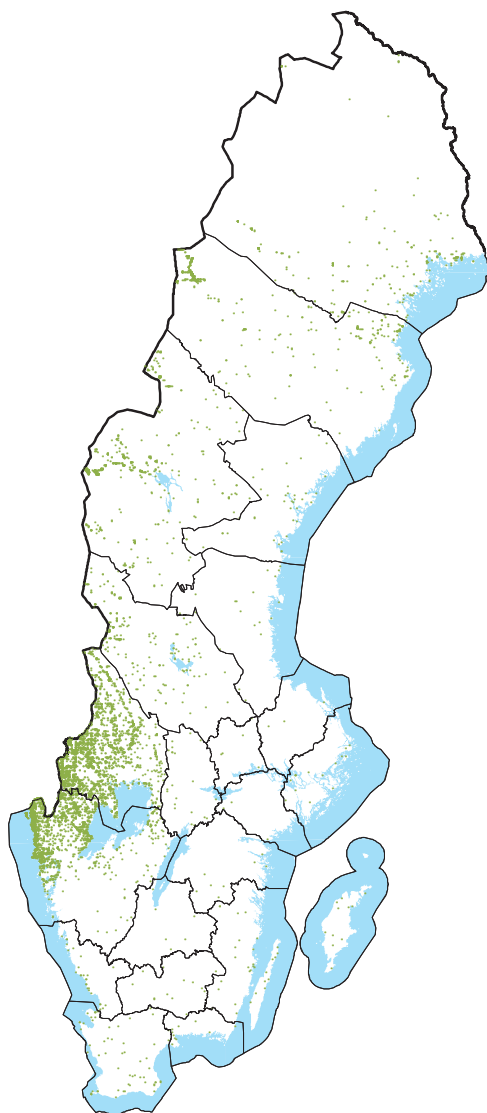
Holiday homes with foreign owners 2000–2012

Källa: Valfärd 2/2013, SCB

Fritidshus ägda av norrmän år 2012

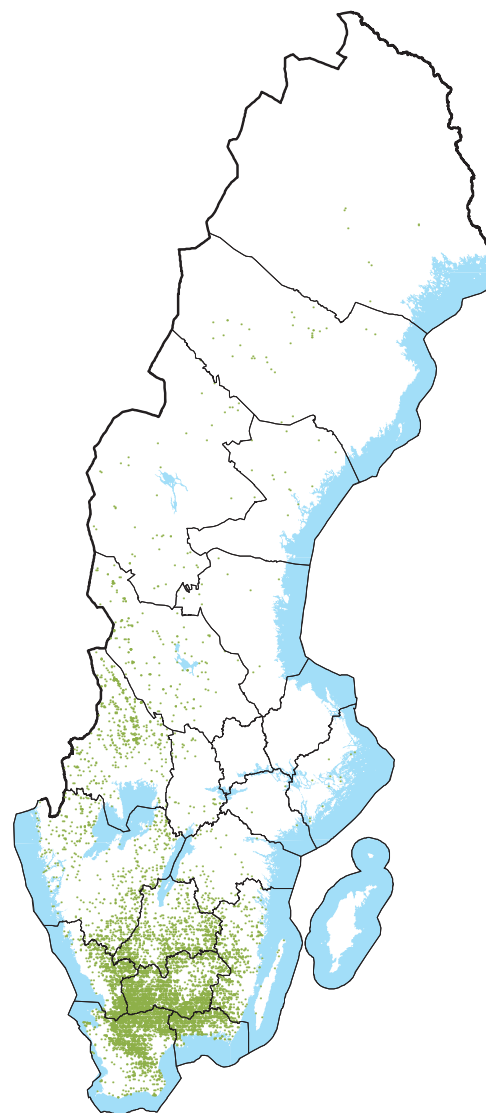
Holiday homes with norwegian owners in 2012

Källa: Valfärd 2/2013, SCB

Fritidshus ägda av danskar år 2012

Holiday homes with danish owners in 2012

Källa: Valfärd 2/2013, SCB

57 400 hektar fritidshusområden

SCB avgränsar så kallade Fritidshusområden, vilket är områden utanför tätorter med minst 50 fritidshus och inte mer än 150 meter mellan husen. År 2010 fanns det 1 383 sådana områden i landet. Ungefär 28 procent av fritidshusen utanför tätorter ligger i dessa områden. Områdena täcker en yta på 57 400 hektar. Fritidshusområdena beskrivs närmare i särskilt avsnitt under Tematisk markanvändning.

54 procent av befolkningen hade tillgång till fritidshus

År 2010 hade 54 procent av befolkningen 16 år och äldre tillgång till fritidshus i så avseende att de ägde eller på annat sätt hade tillgång till fritidshus där man kan vara en eller några veckor. Störst andel fanns i gruppen högre tjänstemän där 70 procent hade tillgång till fritidshus. I gruppen utrikes födda män hade knappt 34 procent tillgång till fritidshus.

SNABBFAKTA**Fritidshus**

Antal fritidshus år 2010: 562 000 st

Areal med fritidshus år 2010:
129 000 hektar

Ökning i antal fritidshus åren 2005–2010:
9 800 st

Ökning i areal fritidshus åren 2005–2010:
9 000 hektar

Drygt 30 procent av fritidshusen ligger inom
100 m från vatten.

År 2010 fanns det 1 383 fritidshusområden
med **minst 50 hus** i varje område.

Det **utländska ägandet** av fritidshus är drygt
6 procent.

46 procent av befolkningen har **tillgång** till
fritidshus.

MARK MED TILLVERKNINGSINDUSTRI

I denna klass ingår mark med olika typer av industriella verksamheter. Det handlar exempelvis om mark med textil-, metall- och livsmedelsindustri samt kemisk industri och trävaruindustri. Klassen omfattar också annan

typ av industriell verksamhet som verkstäder, lager och bensinstationer. Förutom själva industribebyggelsen ingår även arealer för upplagsytor och parkeringsfält. Mark som är

taxerad som obebyggd tomtmark för industri ingår generellt inte.

Uppgifterna om den bebyggda industrimarken är hämtade från Fastighetstaxeringsregistret och bygger på industrifastigheternas totalarealer. I den taxerade arealen för vissa av industrifastigheterna ingår stora ytor som inte är bebyggda och som inte heller direkt används i verksamheten, såsom reservmark, överbliven mark, impediment etc. Med hjälp av bearbetningar av bland annat GSD Fastighetskartan och samkörning mellan geodata och registerinformation har dessa "överskottsarealer" kunnat räknas bort vilket ger en betydligt mer korrekt arealuppskattning än vad som tidigare var möjligt. En viss osäkerhet kvarstår dock.

Mark med tillverkningsindustri upptog år 2010 en areal på totalt ca 58 000 hektar. Mark för tillverkningsindustri utgjorde därmed 5 procent av all bebyggd mark i landet. Den absoluta majoriteten, mer än tre fjärdedelar, var belägen i tätorter. Den största arealen fanns i Västra Götalands län och den lägsta i Gotlands län. Bland kommunerna var det Göteborg som utmärkte sig med i särklass mest industrimark.

Mark med tillverkningsindustri år 2010, hektar

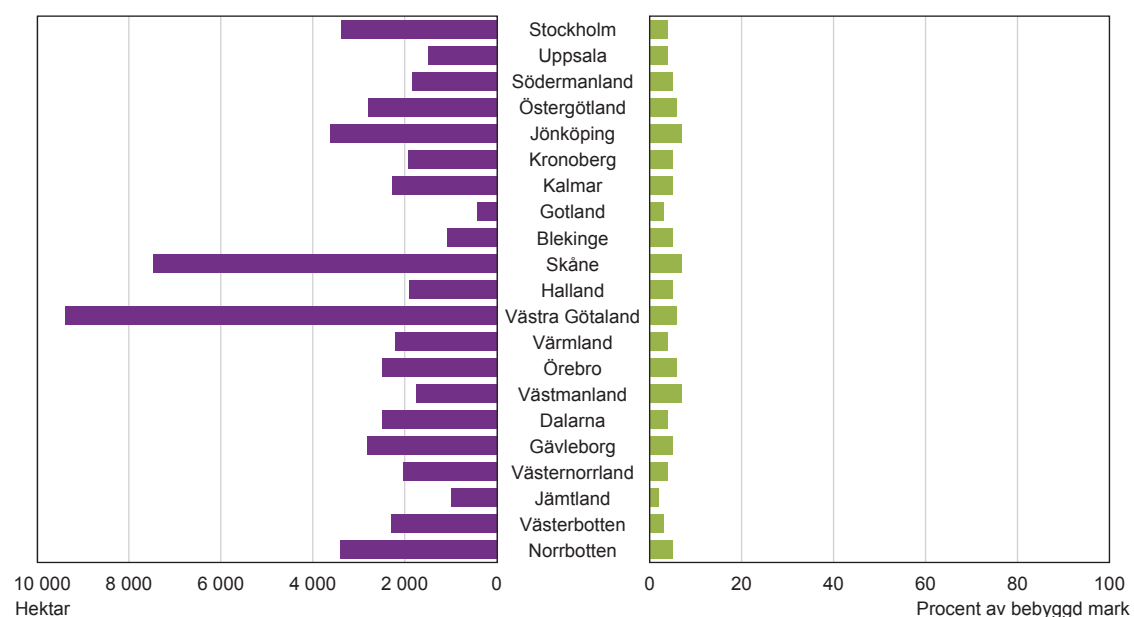
Land use by manufacturing industry in 2010, hectares

Län	Industrimark hektar
Stockholm	3 377
Uppsala	1 482
Södermanland	1 835
Östergötland	2 801
Jönköping	3 611
Kronoberg	1 917
Kalmar	2 272
Gotland	427
Blekinge	1 085
Skåne	7 472
Halland	1 906
Västra Götaland	9 385
Värmland	2 206
Örebro	2 500
Västmanland	1 759
Dalarna	2 485
Gävleborg	2 819
Västernorrland	2 033
Jämtland	980
Västerbotten	2 289
Norrbottn	3 398
Riket	58 039

Källa: Fastpak 2011, SCB samt bearbetningar av GSD fastighetskartan 2011

Mark med tillverkningsindustri år 2010

Land use by manufacturing industry in 2010

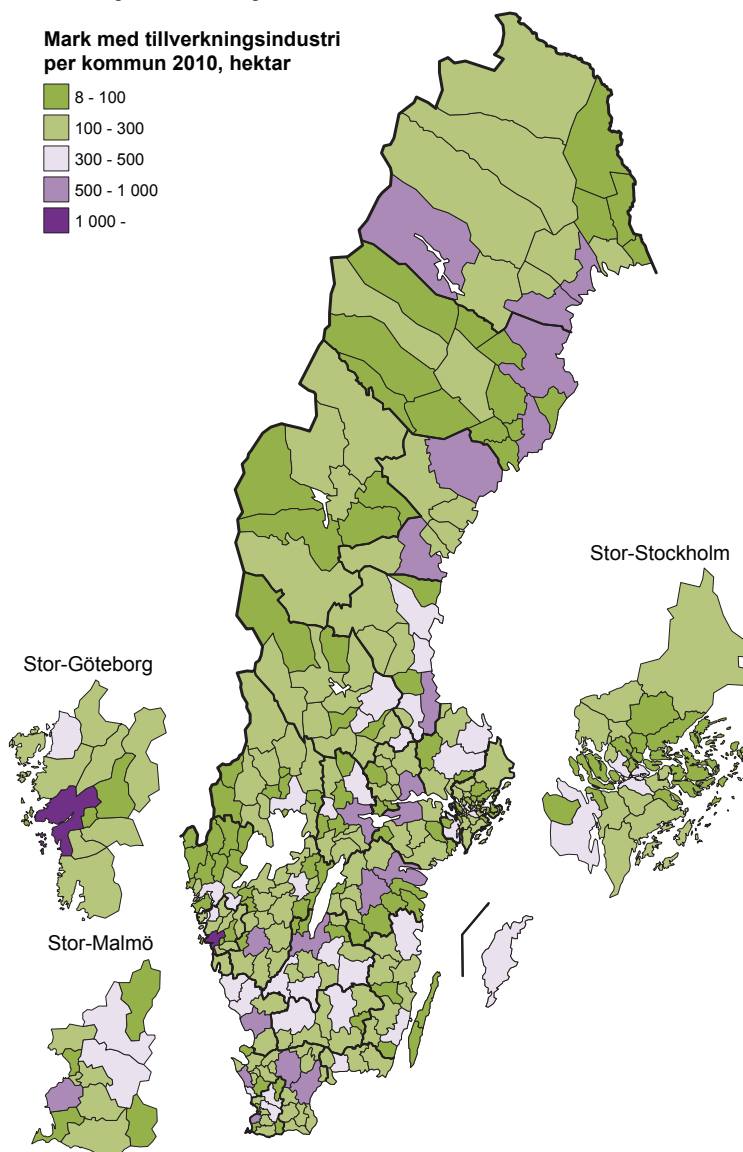

Källa: Fastpak 2011, SCB samt bearbetningar av GSD fastighetskartan 2011

Mark med tillverkningsindustri per kommun år 2010, hektar

Land use by manufacturing industry by municipality in 2010, hectares

Källa: Fastpak 2011, SCB samt bearbetningar av GSD fastighetskartan 2011

Arealökning med drygt 3 000 hektar åren 2005–2010

År 2005 fanns uppskattningsvis 55 000 hektar mark med tillverkningsindustri. Mellan åren 2005 och 2010 ökade alltså arealen bebyggd industrimark med omkring 3 000 hektar. Det bör dock betonas att det för uppgifterna gällande år 2005 finns en viss osäkerhet som följd av svårigheter att bearbeta de äldre registeruppgifterna på samma sätt som för 2010. I stort bedöms dock uppgifterna som jämförbara.

Störst förändring har skett i Norrbottens och Västra Götalands län där arealen industrimark ökat med 450 respektive 395 hektar.

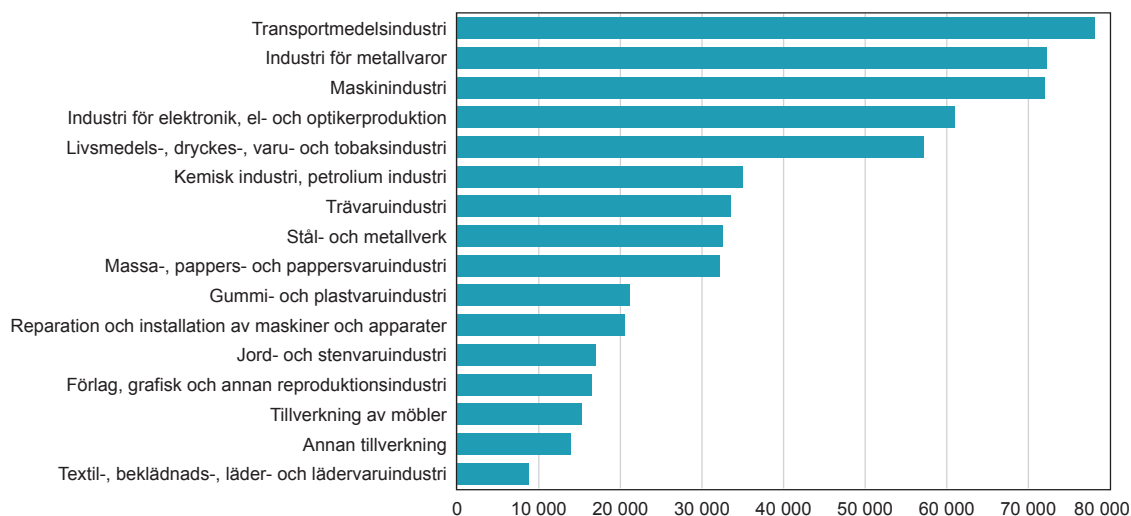
I Stockholms län har arealen däremot minskat med omkring 60 hektar.

Färre förvärvsarbetande inom tillverkning

År 2010 arbetade 587 800 personer inom tillverkningsindustrin, fördelat på ca 11 700 arbetsställen. Detta innebär att 13 procent av de förvärvsarbetande återfanns inom denna sektor. Antalet förvärvsarbetande inom industrins olika delområden framgår av diagrammet på nästa sida. Jämfört med år 2005 hade antalet industriarbetande minskat med ungefär 120 000 personer.

Antal förvärvsarbetande inom tillverkningsindustrins olika branscher år 2010

Number of employed within the industry in 2010

Källa: RAMS 2010, SCB

608 arbetsplatsområden utanför tätort

SCB avgränsar så kallade arbetsplatsområden utanför tätorter. Ett arbetsplatsområde består av en koncentration av arbetsställen med tillsammans minst 50 sysselsatta. År 2010 fanns det 608 arbetsplatsområden utanför tätort, varav 183 med tillverkningsindustri som dominerande näringsgren. I dessa 183 arbetsplatsområden var totalt 27 270 personer förvärvsarbetande. För mer om arbetsplatsområden se särskilt avsnitt under Tematisk markanvändning.

SNABBFAKTA

Mark med tillverkningsindustri

Mark med tillverkningsindustri år 2010:
58 000 hektar

76 procent av industrimarken låg i tätort

Mest industrimark fanns i Skåne och Västra Götalands län

Förändring i areal mark med industri
2005–2010: +3 000 hektar

Antal **förvärvsarbetande** inom industrin år
2010: 587 800 personer

Förändring i antal förvärvsarbetande
2005–2010: –120 000 personer

Antal **arbetsplatsområden** utanför tätorter
med industri som dominerande näringsgren
år 2010: 183 stycken

MARK MED HANDEL OCH AFFÄRSVERKSAMHET M.M.

I denna klass ingår mark med handel och affärsverksamhet samt tillhörande kontorsverksamhet och lager, bank- och försäkringsverksamhet, restaurang och hotellrörelse, fastighetsbolag, dataföretag samt reparationsverksamhet. Förutom själva bebyggelsen ingår även arealer för tillhörande mark så som parkeringsplatser etc. Mark som är taxerad som obebyggd mark för handel och affärsverksamhet m.m ingår generellt inte.

Uppgifterna om mark med handel och affärsverksamhet m.m är hämtade från arealuppgifter i Fastighetstaxeringsregistret. Det finns omkring 21 000 taxeringsenheter som taxerats som en kombination av både bostäder och lokaler för handel etc. Arealerna för dessa enheter har fördelats genom att hälften av arealerna lagts på bostadsmark och hälften på mark med handel och affärsverksamhet m.m.

Mark med handel och affärsverksamhet m.m. upptog år 2010 en yta av ca 20 000 hektar. De högsta arealerna återfanns i de tre storstads länen Västra Götalands län, Stockholms län och Skåne län.

Mark med handel och affärsverksamhet m.m. år 2010, hektar

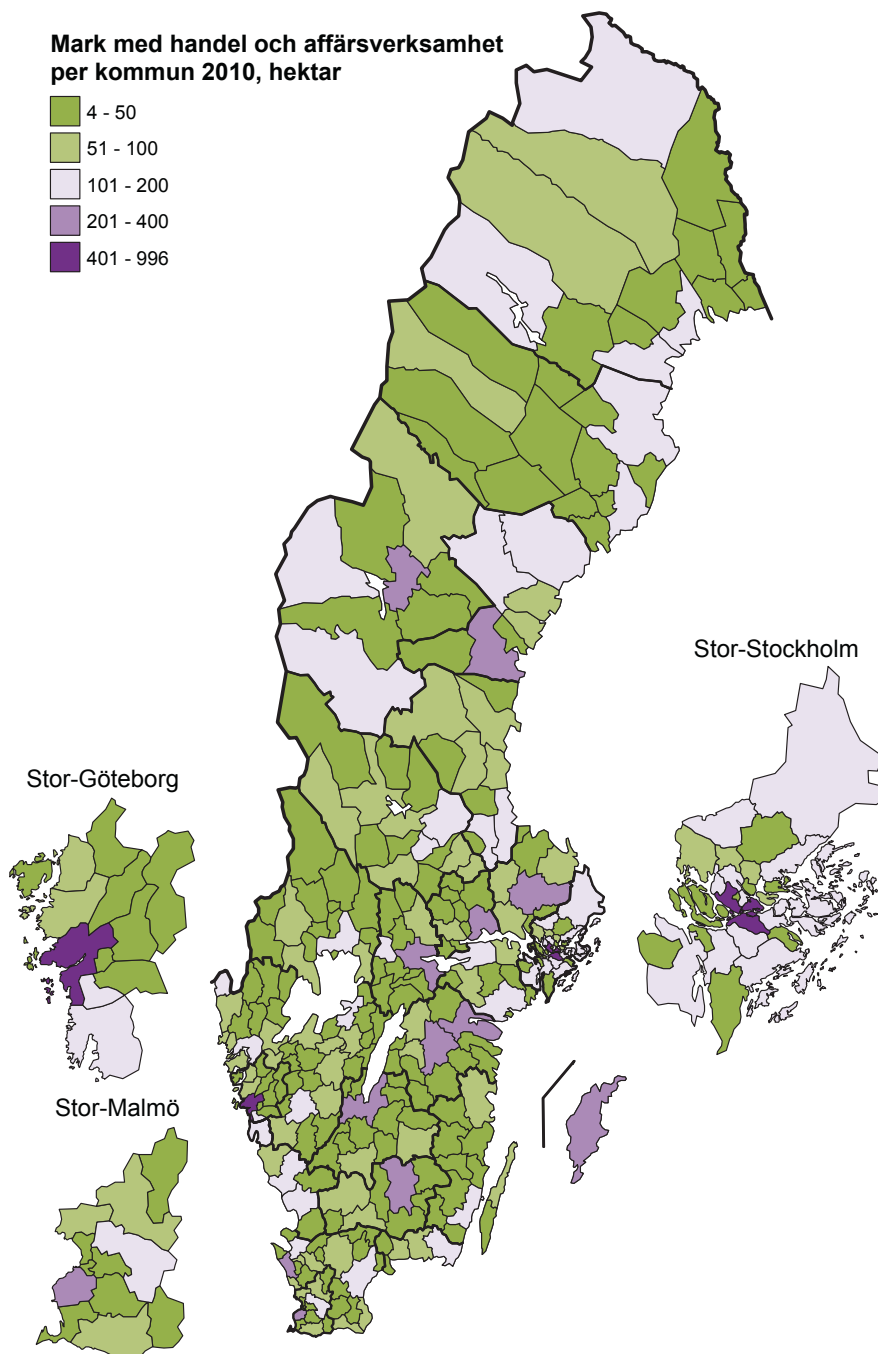
Commercial land in 2010, hectares

Län	Hyreshus och affärsverksamhet tot, hektar
Stockholm	3 189
Uppsala	603
Södermanland	525
Östergötland	797
Jönköping	657
Kronoberg	537
Kalmar	512
Gotland	285
Blekinge	321
Skåne	2 134
Halland	542
Västra Götaland	3 280
Värmland	653
Örebro	668
Västmanland	684
Dalarna	909
Gävleborg	785
Västernorrland	686
Jämtland	666
Västerbotten	677
Norrbottn	1 024
Riket	20 134

Källa: Fastpak 2011, SCB samt bearbetningar av GSD fastighetskartan 2011

Mark med handel och affärsverksamhet m.m. per kommun år 2010, hektar

Commercial land by municipality in 2010, hectares

Källa: Fastpak 2011, SCB samt bearbetningar av GSD fastighetskartan 2011

Arealökning på ca 1 400 hektar mellan åren 2005 och 2010

Utifrån bearbetningar av fastighetstaxeringsregistret kan bedömningen göras att ökningen av arealen med handel och affärsverksamheten under åren 2005–2010 var ca 1 400 hektar. I de flesta län har det totalt sett skett en ökning

av arealerna men samtidigt har en viss avgång skett t.ex. genom nedläggning av affärer på landsbygden. Hur stor denna varit ger fastighetstaxeringsuppgifterna en alltför osäker bild av. Västerbottens län är det enda län som visar en negativ nettoförändring där arealen totalt sett har minskat med omkring 50 hektar.

Närmare 400 handelsområden

De senaste decennierna har det skett stora förändringar i detaljhandelns fysiska lokalisering. Från att ha funnits främst i städernas centrum har en stor andel flyttat ut till nya handelsområden i tätorternas ytterområden.

SCB har för år 2010 avgränsat handelsområden med en undre gräns vid 100 anställda med huvudsyftet att belysa markanvändningsaspekter knutna till handeln. Omkring 18 procent av all mark med handel och affärsverksamhet m.m finns inom de 395 handelsområdena.

Nästan alla tätorter över 15 000 invånare har mer än ett handelsområde. Tätorter som är större än så har nästan alltid både ett centrum och minst ett yttre handelsområde. Tätorter med mellan 15 000 och 130 000 invånare har nästan alltid ett väl avgränsat centrum och ett eller flera yttre handelsområden länkade till detta centrum. Totalt arbetar idag nästan lika många i de yttre handelsområdena, 41 000 personer, som i städernas traditionella centrum, 43 000 personer. För storstäderna är det svårare att göra en likartad analys på grund av att storstadstätorterna innehåller många olika kommuner och flera olika delcentra.

34 procent förvärvsarbetande inom handel och affärsverksamhet m.m.

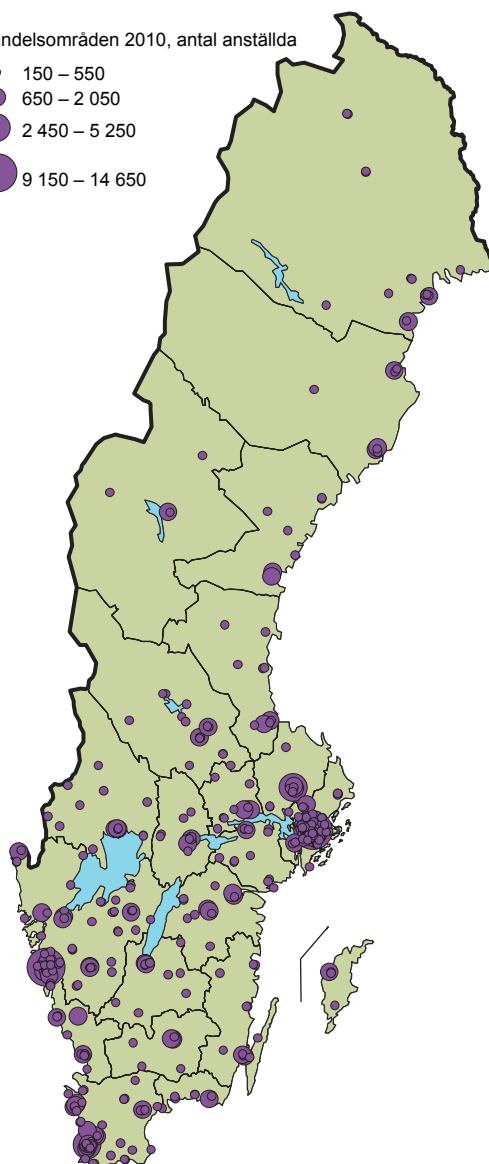
Handel och affärsverksamhet m.m. är inte en enhetlig bransch enligt Svensk Näringsgrensindelning (SNI) som ligger till grund för klassificering av sysselsättningen. Det går därför inte att entydigt koppla samman markanvändning och sysselsättning här på samma sätt som för exempelvis tillverkningsindustri. Uppskattningsvis var dock antal förvärvsarbetande år 2010 inom sektorn ca 1,5 miljoner vilket motsvarade 34 procent av den totala sysselsättningen i landet.

Handelsområden år 2010 efter storlek

Retail trade areas in 2010 by size

Handelsområden 2010, antal anställda

- 150 – 550
- 650 – 2 050
- 2 450 – 5 250
- 9 150 – 14 650

Källa: Handelsområden 2010, SCB 2011

SNABBFAKTA Mark med handel och affärsverksamhet m.m.

Mark med handel och affärsverksamhet m.m. år 2010: 20 000 hektar

Förändring i areal mark med handel och affärsverksamhet m.m. perioden 2005–2010: + 1 400 hektar

År 2010 fanns 395 **handelsområden** i landet

Antal **förvärvsarbetande** inom handel och affärsverksamhet m.m. år 2010: 1,5 miljoner

MARK MED OFFENTLIG FÖRVALTNING, OFFENTLIG SERVICE OCH FRITIDSANLÄGGNINGAR

I denna klass ingår mark med offentlig förvaltning, skolor, vårdbyggnader, förskolor, byggnader som används för kulturella ändamål såsom teatrar, biografier, museer och liknande. Vidare inräknas kyrkor och andra byggnader för religiös verksamhet, kyrkogårdar och begravningsplatser, prästgårdar, samt byggnader som används för rättsvård, ordning och säkerhet, fritidsgårdar, bad, sport- och idrottsanläggningar m.m. Golfbanor och skidpistisar redovisas dock särskilt på annat håll i denna publikation.

Enligt den beräkning som SCB gjort upptog mark med offentlig förvaltning, offentlig service och fritidsanläggningar år 2010 en yta av 46 400 hektar. De högsta arealerna återfinns i de tre Storstadslänen Västra Götalands län, Skåne län och Stockholms län.

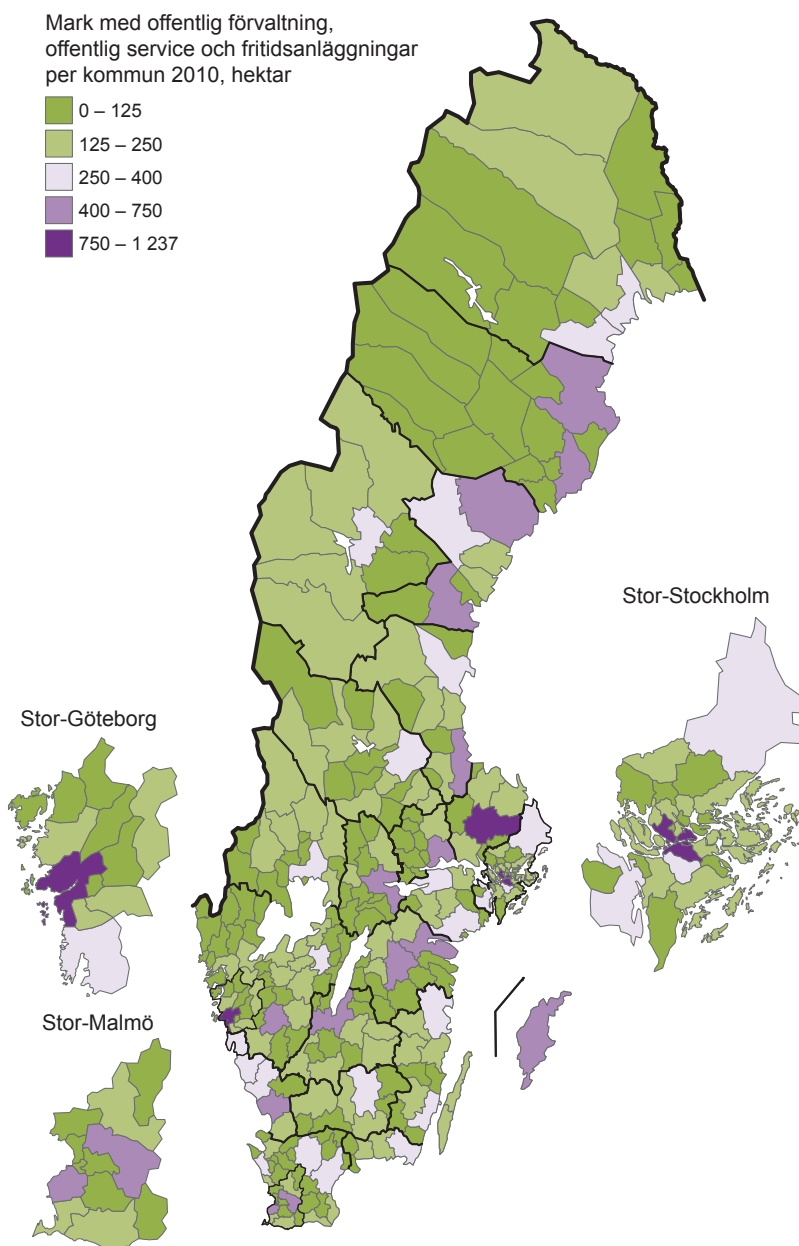
Mark med offentlig förvaltning, offentlig service och fritidsanläggningar år 2010, hektar *Land used for public services and facilities and for leisure facilities in 2010, hectares*

Län	Offentlig service, fritidsanläggningar m.m.
Stockholm	4 996
Uppsala	1 574
Södermanland	1 513
Östergötland	2 138
Jönköping	1 891
Kronoberg	1 237
Kalmar	1 810
Gotland	640
Blekinge	907
Skåne	4 929
Halland	1 719
Västra Götaland	7 110
Värmland	2 113
Örebro	1 561
Västmanland	1 255
Dalarna	2 070
Gävleborg	1 853
Västernorrland	1 869
Jämtland	1 455
Västerbotten	1 918
Norrbotten	1 884
Riket	46 442

Källa: Fastpak 2011, SCB samt bearbetningar av GSD fastighetskartan 2011

Mark med offentlig förvaltning, offentlig service och fritidsanläggningar per kommun år 2010, hektar

Land used for public services and facilities and for leisure facilities by municipality in 2010, hectares

Källa: Fastpak 2011, SCB samt bearbetningar av GSD fastighetskartan 2011

Bad- och sportanläggningar störst areal

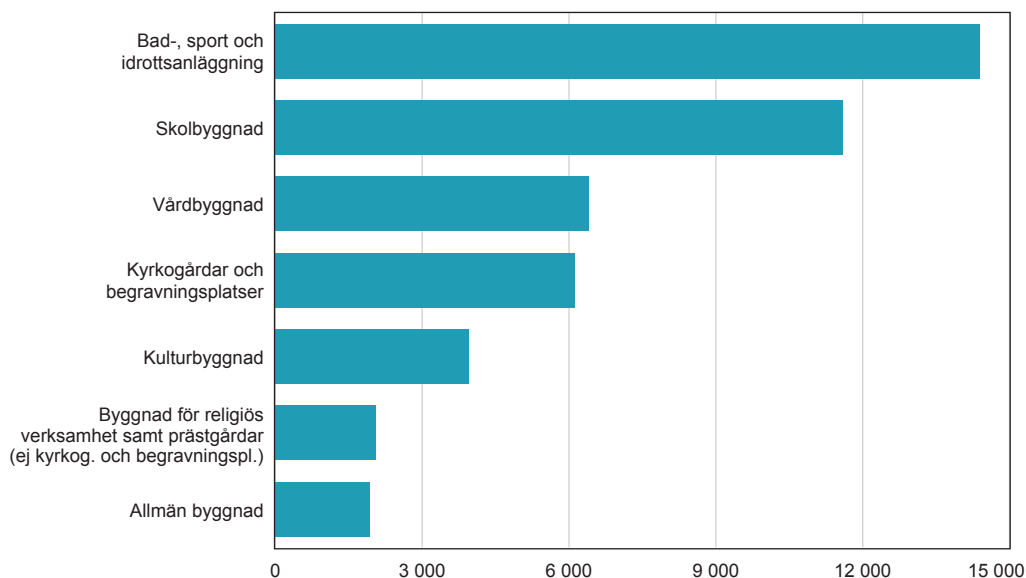
Bad- och sportanläggningar stod för strax över 30 procent av marken med offentlig förvaltning, offentlig service och fritidsanläggningar och då är inte golfbanor och skidanläggningar inräknade i arealen. Mark med skolbyggnader stod för 25 procent. Kyrkogårdar och begravningsplatser uppgick till ca 6 100 hektar och stod för 13 procent av marken med offentlig förvaltning m.m.

Viss arealminskning

En fullständig jämförelse över tid av arealerna mark med offentlig förvaltning m.m. kan inte göras då det data som använts här för att beräkna arealen kyrkogårdar och begravningsplatser inte finns för år 2005. Om man förenklat antar att arealen kyrkogårdar och begravningsplatser i stort sett är oförändrade mellan de två tidpunkterna kan bedömningen ändå göras att arealen

Fördelning av mark med offentlig förvaltning, offentlig service och fritidsanläggningar år 2010 på typ av byggnad/anläggning, hektar

Land used for public services and facilities and for leisure time facilities by type of building/facility in 2010, hectares

Källa: Fastpak 2011, SCB samt bearbetningar av GSD fastighetskartan 2011

med offentlig förvaltning m.m. under åren 2005–2010 har minskat med lite drygt 1 000 hektar.

Ungefär hälften av arealminskningen kan knytas till mark med allmänna byggnader. Allmän byggnad är enligt fastighetstaxeringens definition "byggnad som tillhör staten, kommun eller annan menighet och som används för allmän styrelse, förvaltning, rättsvård, ordning eller säkerhet samt fritidsgård och byggnad med likartad användning". Även mark med kulturbyggnader står för en betydande del av minskningen. Kulturbyggnad är byggnad som används för kulturellt ändamål såsom teater, biograf, museum och liknande.

Närmare 1,6 miljoner förvärvsarbetande inom offentlig förvaltning m.m.

Offentlig förvaltning, offentlig service och fritidsanläggningar är inte en enhetlig bransch enligt Svensk Näringsgrensindelning (SNI) som ligger till grund för klassificering av sysselsättningen. Det går därför inte att entydigt koppla samman markanvändning och sysselsättning här på samma sätt som för exempel-

vis tillverkningsindustri. Uppskattningsvis var dock antal förvärvsarbetande år 2010 inom sektorn ca 1,57 miljoner vilket motsvarade 36 procent av den totala sysselsättningen i landet.

SNABBFAKTA

Mark med offentlig förvaltning, offentlig service och fritidsanläggningar

Mark med offentlig förvaltning m.m. år 2010: 46 400 hektar

Bad- och sportanläggningar stod för 30 procent av marken med offentlig förvaltning m.m. och **kyrkogårdar** för 13 procent

Förändring i areal mark med offentlig förvaltning m.m. 2005–2010: –1 000 hektar

Antal **förvärvsarbetande** inom offentlig förvaltning m.m. år 2010: 1,57 miljoner

MARK FÖR TRANSPORTINFRASTRUKTUR

I detta avsnitt ingår transportinfrastrukturens markanvändning vilket omfattar vägar, järnvägar, flygplatser och hamnar och lastageplatser. Däremot ingår inte mark för post- och telekommunikationer eller mark för terminaler, parkeringsplatser, parkeringshus, linbanor, transporter i rörsystem m.m. Sådan mark finns till största delen medräknad i arealer redovisade på annat håll i denna publikation.

Totalt uppgick mark med transportinfrastruktur år 2010 till omkring 496 900 hektar, vilket motsvarar 43 procent av den bebyggda marken i Sverige och 1,2 procent av den totala landarealen. Den sammanlagda arealen av

mark med transportinfrastruktur överskrider med god marginal Gotlands landyta. Mark med transportinfrastruktur är därmed den arealmässigt största kategorin inom bebyggd mark.

Det län som har störst areal mark med transportinfrastruktur i absoluta tal är Västra Götaland med över 53 000 hektar. Uttryckt som andel av den bebyggda marken är det Jämtlands län som har mest. Här utgör mark med transportinfrastruktur 63 procent av den bebyggda marken. Stockholms län har lägst andel med 23 procent.

Mark med transportinfrastruktur år 2010. Längd i kilometer, areal i hektar

Land used for transport infrastructure in 2010. Length in kilometers, area in hectares

Län	Vägar och gator						Cirkulations-		Totalt ²⁾	
	Europavägar och riksvägar		Länsvägar		Övriga vägar ¹⁾ och gator		platser		Längd	Areal
	Längd	Areal	Längd	Areal	Längd	Areal	Antal	Areal		
Stockholm	872	1 763	2 472	2 943	18 395	13 052	319	10	21 739	17 769
Uppsala	674	1 665	2 961	3 805	12 973	8 416	71	5	16 609	13 892
Södermanland	771	1 749	2 178	2 701	12 389	7 977	120	5	15 338	12 432
Östergötland	922	1 895	4 017	4 697	20 089	13 083	122	24	25 028	19 700
Jönköping	970	2 156	3 940	5 020	22 017	14 464	131	6	26 926	21 646
Kronoberg	763	1 627	3 075	4 011	17 842	11 435	80	3	21 681	17 075
Kalmar	947	1 861	3 367	4 236	22 068	14 363	70	3	26 381	20 463
Gotland	-	-	1 487	2 087	4 174	2 653	12	1	5 662	4 741
Blekinge	307	561	1 346	1 630	7 632	4 991	40	2	9 286	7 183
Skåne	1 831	3 605	6 669	8 070	27 883	19 019	346	33	36 382	30 727
Halland	551	1 163	2 636	3 331	13 773	8 817	118	4	16 959	13 315
Västra Götaland	2 238	4 396	10 410	12 692	49 437	32 133	532	23	62 084	49 245
Värmland	1 111	2 331	3 874	4 882	25 588	16 337	61	4	30 573	23 554
Örebro	749	1 495	2 435	2 999	15 542	9 905	90	4	18 726	14 402
Västmanland	625	1 361	1 782	2 247	8 723	5 722	59	4	11 130	9 334
Dalarna	1 363	2 925	3 797	4 853	33 428	21 281	103	4	38 588	29 064
Gävleborg	1 020	2 196	2 821	3 876	27 231	17 232	65	2	31 072	23 306
Västernorrland	865	1 782	4 458	5 768	26 131	16 519	53	2	31 454	24 072
Jämtland	962	2 209	5 086	6 876	34 053	21 236	28	2	40 101	30 323
Västerbotten	1 501	3 265	7 979	11 636	39 498	25 825	59	3	48 978	40 729
Norrbottnen	2 247	5 148	6 582	10 068	36 063	23 006	98	6	44 891	38 229
Riket	21 289	45 152	83 372	108 427	474 928	307 468	2 577	151	579 588	461 199

Län	Järnvägar ³⁾		Flygplatser	Hamnar och lastageplatser ⁴⁾	Totalt
	Längd	Areal	Areal	Areal	Areal
Stockholms län	1 000	869	1 436	213	20 286
Uppsala län	453	392	685	11	14 980
Södermanlands län	464	518	623	76	13 649
Östergötlands län	462	540	834	70	21 145
Jönköpings län	795	793	571	4	23 014
Kronobergs län	264	294	362	-	17 731
Kalmar län	529	463	471	111	21 508
Gotlands län	2	3	363	49	5 156
Blekinge län	198	182	403	72	7 840
Skåne län	1 150	1 260	1 230	750	33 966
Hallands län	344	417	277	139	14 147
Västra Götalands län	1 667	1 843	2 127	563	53 777
Värmlands län	712	603	489	74	24 719
Örebro län	649	723	264	-	15 389
Västmanlands län	423	492	538	41	10 405
Dalarnas län	914	882	459	0	30 406
Gävleborgs län	808	1 118	596	86	25 106
Västernorrlands län	1 068	1 197	434	83	25 786
Jämtlands län	674	1 286	493	-	32 102
Västerbottens län	955	1 470	986	96	43 281
Norrbottnens län	1 627	2 605	1 427	243	42 504
Riket	15 159	17 950	15 067	2 681	496 898

Källa: Statistiskt meddelande MI 21 SM 1301, SCB 2013

1 Inklusivt skogsbilvägar och enskilda vägar

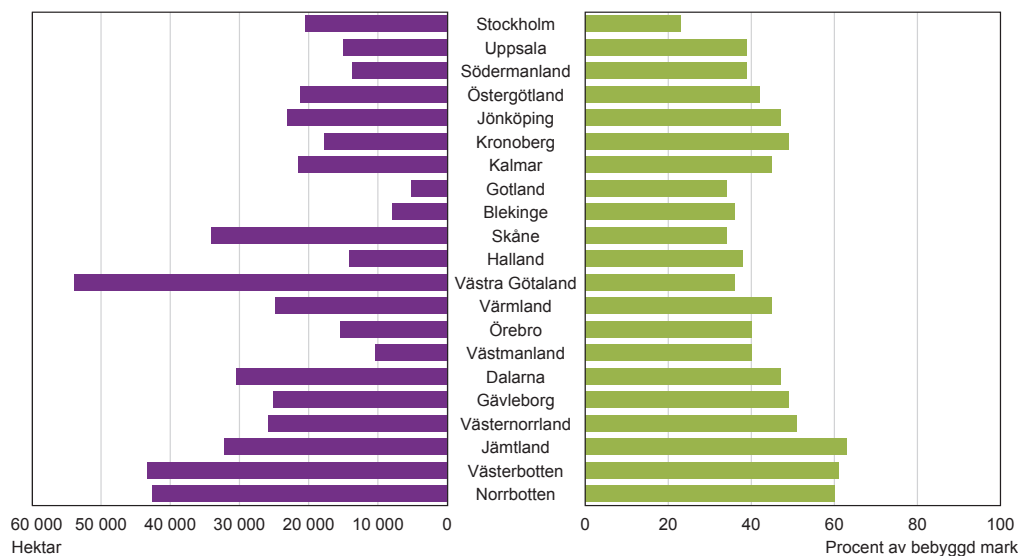
2 Samtliga farbara med bil. Alla är dock inte öppna för allmän trafik.

3 Arealen är exklusivt järnväg i tunnel och spårtrafik i gator. Arealen för spårtrafik i gator har uteslutits för att undvika dubbelräkning mellan arealer för väg och järnväg. Järnvägslängden är inklusivt tunnel och spårtrafik i gator. Längden bygger på en bearbetning av GSD Fastighetskartan och stämmer inte helt överens med uppgifter från Trafikanalys. För officiella uppgifter angående järnvägslängder hänvisas till www.trafikanalys.se

4 Småbåtshamnar och fiskehamnar ingår inte. Uppskattningar pekar på att arealen småbåtshamnar och fiskehamnar uppgår till 2 000–3 000 hektar.

Mark med transportinfrastruktur år 2010

Land use by transport infrastructure in 2010

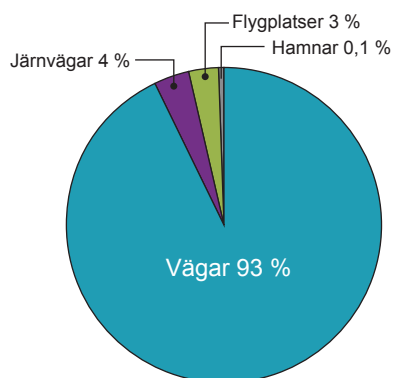

Källa: Statistiskt meddelande MI21SM1301, SCB 2013.

Fördelat efter typ av infrastruktur står väginfrastrukturen för den absoluta majoriteten av arealen. 93 procent av marken med transportinfrastruktur utgjordes av vägar med tillhörande arealer. Övriga kategorier är försvinnande små i jämförelse.

Mark med transportinfrastruktur år 2010 efter typ av infrastruktur

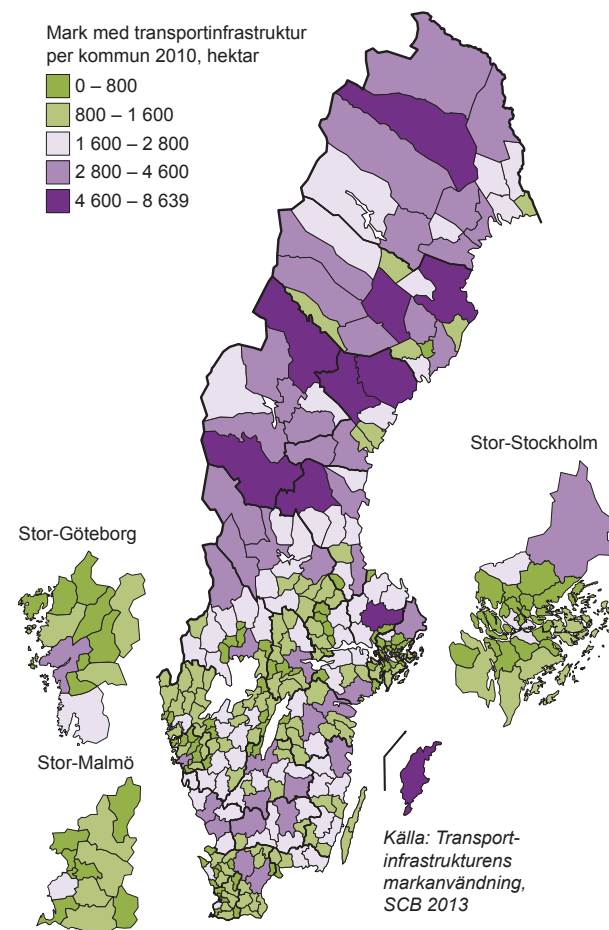
Land use by transport infrastructure in 2010 by type of infrastructure

Källa: Statistiskt meddelande MI21SM1301, SCB 2013.

Mark med transportinfrastruktur per kommun år 2010. Hektar

Land use by transport infrastructure by municipality in 2010. Hectares

Källa: Transportinfrastrukturens markanvändning, SCB 2013

Vägnätet

Totalt fanns det 2010 nästan 580 000 kilometer vägar och gator farbara med bil som sammantaget utgjorde en areal på ca 461 000 hektar. Europavägar och riksvägar stod för 4 procent av den totala väglängden med 10 procent av vägarealen. Övriga vägar och gator stod utgjorde 82 procent av den totala väglängden och 67 procent av arealen.

I arealuppgifterna för vägarna inräknas det så kallade vägområdet, dvs. vägrenar och diken. För gator i tätorter avser arealen i princip gatrummet inklusive angränsande trottoarer.

Järnvägsnätet

Järnvägsnätets med tillhörande anläggningar upptog knappt 18 000 hektar år 2010. Den totala spårlängden var 15 485 kilometer (inklusive sidobanor) och banlängden var 11 149 kilometer. Elektrifierade spår utgjorde 7 965 kilometer.³⁾

Flygplatser

Flygplatser upptog år 2010 en yta av 15 000 hektar. I arealen inkluderas landningsbanor, tillhörande byggnader, anläggningar och andra ytor såsom parkeringar och gräsmarker.

Hamnar och lastageplatser

Antalet större, "aktiva" hamnar och lastageplatser har för år 2010 beräknats till omkring 150 stycken. De upptog en sammanlagd areal på ca 2 700 hektar exklusive vattenytor.

Av olika orsaker är det inte möjligt att göra en exakt avgränsning av vare sig antalet ham-

nar och lastageplatser eller av ytan de upptar. Orsaken är dels att det saknas egentliga definitioner av vad som ur ett markanvändningsperspektiv ska räknas som hamn eller lastageplats och dels för att tillgången på data rörande hamnar är bristfällig. Det är ganska vanligt att delar av marken inom en hamnanläggning disponeras av industriföretag eller annan typ av ekonomisk verksamhet. Dessa arealer finns då redovisade under exempelvis mark för tillverkningsindustri eller handel och affärsverksamhet.

I sjöfartsstatistiken som Trafikanalys tar fram ingår ett drygt 40-tal hamnar och lastageplatser dit i princip all kommersiell sjötrafik med havsgående fartyg är knuten⁴⁾. Sjöfartsstatistiken omfattar anlöp för att lasta av eller lasta på gods eller för att lämna eller hämta passagerare. Samtliga hamnar som omfattas av sjöfartsstatistiken ingår i de uppgifter som presenteras här men också ytterligare ett antal hamnar och lastageplatser som antingen används för anlöp av mindre fartyg eller där sjöfartstrafiken har upphört men själva hamnanläggningen ännu finns kvar.

I arealuppgifterna ingår dock inte småbåts- hamnar eller fiskehamnar. Enligt tidigare uppskattningar finns det ca 1 200 småbåts- hamnar och omkring 800 fiskehamnar i landet. Många hamnar är naturligtvis kombinerade handels- hamnar, fiskehamnar och småbåts- hamnar. En grov uppskattning är att minst 2 000–3 000 hektar ska läggas till ovan framräknade yta för att erhålla den totala hamnarealen i landet.

3 Bantrafik 2010, Trafikanalys 2010.

4 Trafikanalys 2013 (www.trafa.se)

Vägnätet år 2010

Road network in 2010

Källa: Sverigekartan 2011, Lantmäteriet. Bearbetning av SCB

Järnvägsnätet år 2010

Railway network in 2010

Källa: Järnvägsdatabas 2011, Trafikverket. Bearbetning av SCB.

Ca 10 000 hektar i arealökning

En fullständig jämförelse över tid av arealerna mark med transportinfrastruktur kan inte göras då data som använts här för att beräkna flygplatser och hamnar och lastageplatser inte finns för år 2005. På grund av förändringar i NVDB (Nationella VägDatabasen) har 2005-års data inte heller kunnat bearbetas på samma sätt som för år 2010. Om man förenklat antar att arealen flygplatser och hamnar och lastageplatser i stort sett är oförändrade mellan de två tidpunkterna samt gör en grov skattning av vägnätets markanspråk för år 2005 kan bedömningen ändå göras att arealen

mark med transportinfrastruktur under åren 2005–2010 har ökat med omkring 10 000 hektar.

Ökning av persontransporter men minskning av godstransporter

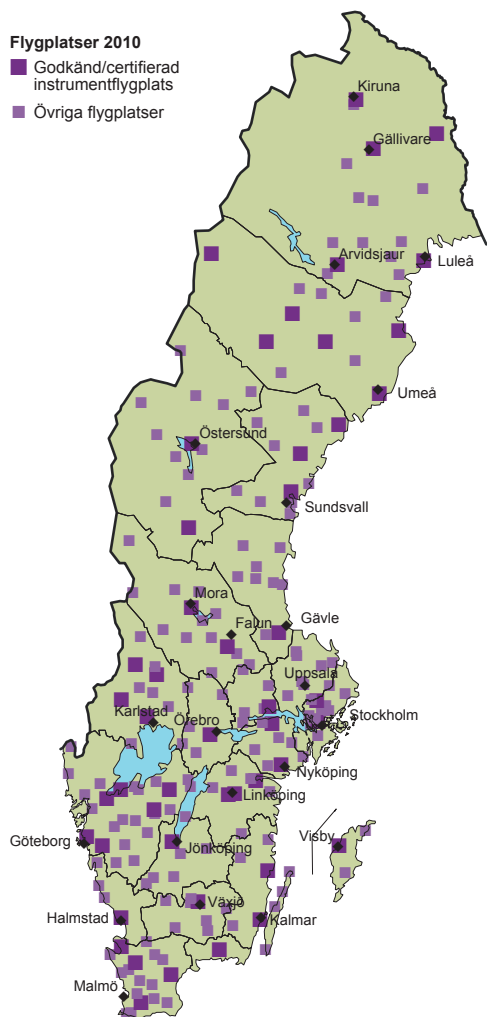
Antalet personkilometer ökade något mellan åren 2005 och 2010 medan antalet tonkilometer minskade en aning. Transportarbetets utveckling sedan 1980 framgår av diagrammet på nästa sida.

Flygplatser år 2010

Airports in 2010

Flygplatser 2010

- Godkänd/certifierad instrumentflygplats
- Övriga flygplatser

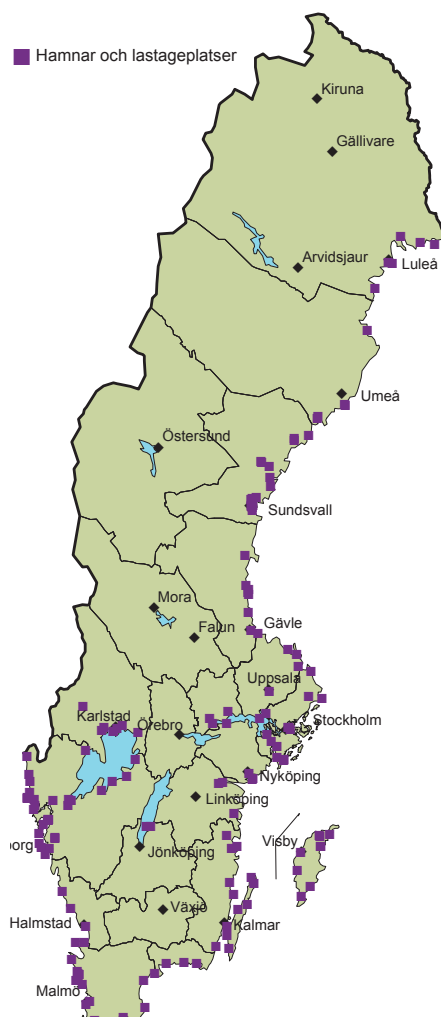

Källa: Transportstyrelsen 2013, GSD Fastighetskartan 2011, Lantmäteriet samt SCB..

Hamnar och lastageplatser år 2010

Ports and loading sites in 2010

■ Hamnar och lastageplatser

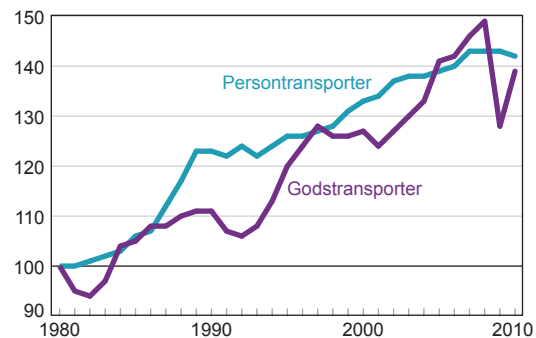
Källa: SCB

Transportarbetets utveckling 1980–2010.

Index 1980=100

The development of transportation 1980–2010.

Index 1980=100

Källa: Trafikanalys 2011.

SNABBAKTA

Mark för transportinfrastruktur

År 2010 fanns det:

- 580 000 kilometer vägar farbara med bil på ca 461 000 hektar
- 13 642 kilometer järnvägar på knappt 18 000 hektar
- 15 000 hektar mark med flygplatser
- 2 700 hektar hamnområden
- Totalt ca 496 900 hektar mark med transportinfrastruktur

Förändring i mark för transporter

2005–2010: + 10 000 hektar

MARK MED TEKNISKA ANLÄGGNINGAR

Foto: Bengt A Lundberg

I denna klass ingår arealer för kraftstationer, vindkraftverk, vattenreningsverk, avloppsreningsverk, sopstationer med soptippar, pumpstationer samt distributionsanläggningar som ingår i överförings- eller distributionsnät för gas, värme eller elektricitet.

Enligt den beräkning som gjorts utifrån fastighetstaxeringsregistret i kombination med bearbetningar av GSD Fastighetskartan upptog tekniska anläggningar år 2010 en areal av 13 800 hektar.

Den största kategorin inom mark med tekniska anläggningar var reningsanläggningar som stod för över hälften av arealen. Som reningsanläggningar räknas vatten- och avloppsreningsverk, avfallsanläggningar, sopstation och liknande samt pumpstation som hör till anläggningen. Näst störst var vattenkraftverk som stod för strax över 20 procent. Arealen vattenkraftverk är exklusive dammar och vattenmagasin.

Vindkraftverkens andel av marken med tekniska anläggningar uppgick till 2 procent. Vindkraftens markanvändning är beräknad enbart utifrån uppställningsytan och omfattar alltså inte skyddszoner. För mer utförliga uppgifter om vindkraftens inklusive beräkningar av skyddszoner etc. se särskild avsnitt under Tematisk markanvändning.

Mark med tekniska anläggningar år 2010, hektar

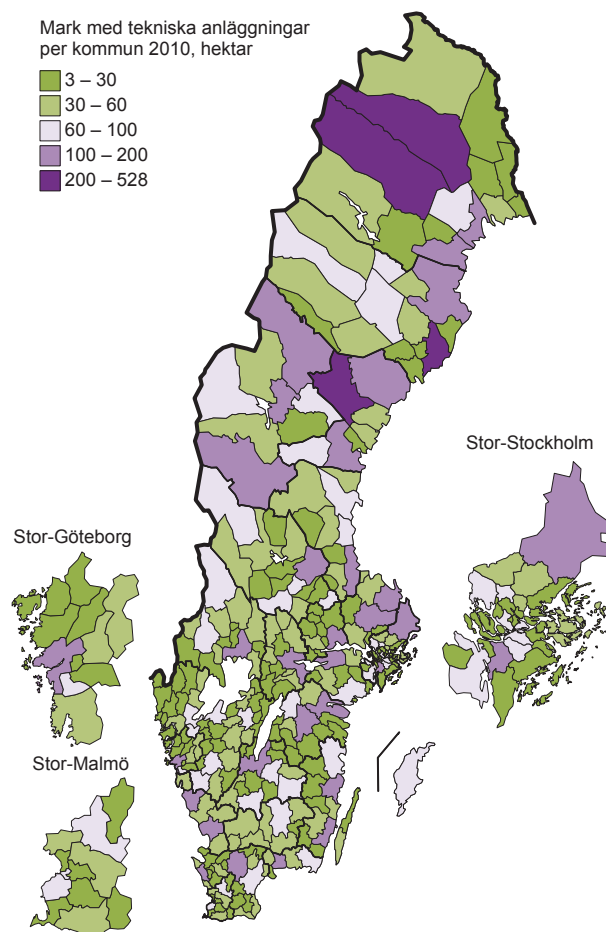
Land used for technical installations in 2010, hectares

Län	Mark med tekniska anläggningar, hektar
Stockholm	1 020
Uppsala	456
Södermanland	333
Östergötland	603
Jönköping	494
Kronoberg	356
Kalmar	554
Gotland	93
Blekinge	308
Skåne	1 238
Halland	491
Västra Götaland	1 640
Värmland	684
Örebro	442
Västmanland	273
Dalarna	700
Gävleborg	542
Västernorrland	705
Jämtland	624
Västerbotten	839
Norrbottnen	1 374
Riket	13 769

Källa: Fastpak11, SCB och GSD Fastighetskartan 2011, Lantmäteriet

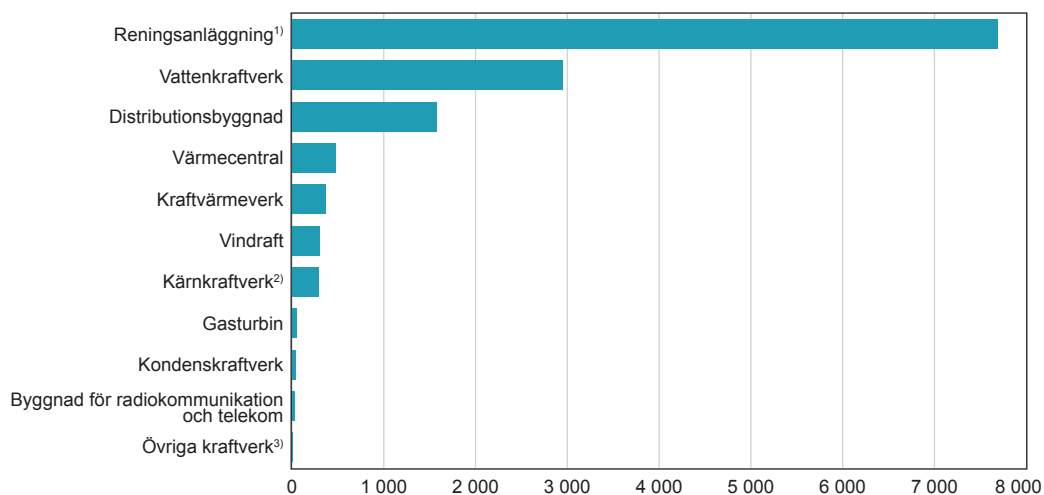
Mark med tekniska anläggningar per kommun år 2010, hektar

Land used for technical installations by municipality in 2010, hectares

Mark med tekniska anläggningar efter typ av anläggning år 2010, hektar

Land used for technical installations by type of facility in 2010, hectares

Källa: Fastpak11, SCB och GSD Fastighetskartan 2011, Lantmäteriet

1 Inkluderar vatten- och avloppsreningsverk, avfallsanläggningar, sopstation och liknande samt pumpstation som hör till anläggningen.

2 I arealen ingår Barsebäcks kärnkraftverk. Kärnkraftverket stängdes år 2005 men anläggningen finns kvar och ingen annan markanvändning finns på platsen.

3 Här ingår ersättningskraft samt vattenkraft och annan enhet för elproduktion med taxeringsvärde under 1 000 kr.

Arealökning på ca 500 hektar mellan åren 2005 och 2010

En fullständig jämförelse över tid av arealerna mark med tekniska anläggningar kan inte göras då de data som använts här för att beräkna arealen reningsanläggningar, distributionsanläggningar och mark för större vattenkraftverk inte finns för år 2005. Om man förenklat antar att arealen för dessa anläggningstyper i stort sett är oförändrade mellan de två tidpunkterna kan bedömningen ändå göras att arealen mark med tekniska anläggningar under åren 2005–2010 har ökat med lite drygt 500 hektar.

En stor del av arealökningen hör samman med utbyggnaden av vindkraften. Vindkraftens markanspråk beräknas ha ökat från drygt 60 hektar 2005 till 300 hektar år 2010.

Ca 2 721 kraftstationer

År 2010 var antalet kraftstationer (vattenkraft, konventionell värmekraft, vindkraft och kärnkraft) 2 721 stycken.⁵⁾ Ökningen av antalet kraftverk under perioden 2006–2010 var över 800 stycken. Framförallt är det ökningen av antalet vindkraftverk som slår igenom.

Det finns drygt 2 000 vattenreningsverk för den kommunala försörjningen och lika många kommunala avloppsreningsverk.⁶⁾

SNABBFAKTA

Mark med tekniska anläggningar

Mark med tekniska anläggningar år 2010:
13 800 hektar

Förändring i areal mark med tekniska anläggningar 2005–2010: + 500 hektar

Antal kraftstationer år 2010: 2 721 stycken

5 Statistiskt meddelande EN 11 SM 1301, SCB

6 Svenskt vatten (www.svenskvatten.se)

MARK MED LANTBRUKETS EKONOMI- BYGGNADER OCH ÖVRIGA BYGGNADER

I denna klass ingår arealer för lantbrukets ekonomibyggnader, djurstallar, byggnad på täktfastighet, försvarsbyggnader samt ytor som ligger i anslutning till dessa byggnader som gårdsplaner, uppställningsplatser osv. Den helt dominerande arealen i denna klass består av arealer med ekonomibyggnader och uthus av olika slag och tillhörande mark som gårdsplaner, uppställningsplatser för maskiner m.m. på fastigheter taxerade som lantbruksenhet.

I samband med produktionen av 2010-års statistik användes en ny metod för beräkningen av mark med lantbrukets ekonomibyggnader som i princip halverade arealerna jämfört med tidigare utgåvor av denna publikation. Den nya metoden bedöms som betydligt mer korrekt då den på ett annat sätt än tidigare tar hänsyn till lantbruksbebyggelsens varierande storlek och omfattning. En nackdel är att det inte går att jämföra tidigare publicerade uppgifter om mark med lantbrukets ekonomibyggnader. För att kunna göra vissa jämförelser över tid har data för 2005 bearbetats med den nya metoden.

Mark med lantbrukets ekonomibyggnader och övriga byggnader år 2010, hektar

Land used for farm buildings and other buildings in 2010, hectares

Län	Areal, hektar
Stockholm	2 289
Uppsala	2 923
Södermanland	2 243
Östergötland	4 126
Jönköping	3 677
Kronoberg	2 750
Kalmar	3 762
Gotland	1 682
Blekinge	1 869
Skåne	10 339
Halland	3 557
Västra Götaland	12 214
Värmland	3 931
Örebro	2 559
Västmanland	1 692
Dalarna	3 001
Gävleborg	2 456
Västernorrland	2 731
Jämtland	2 455
Västerbotten	3 624
Norrbottn	3 029
Riket	76 908

Källa: Fastpak11, SCB

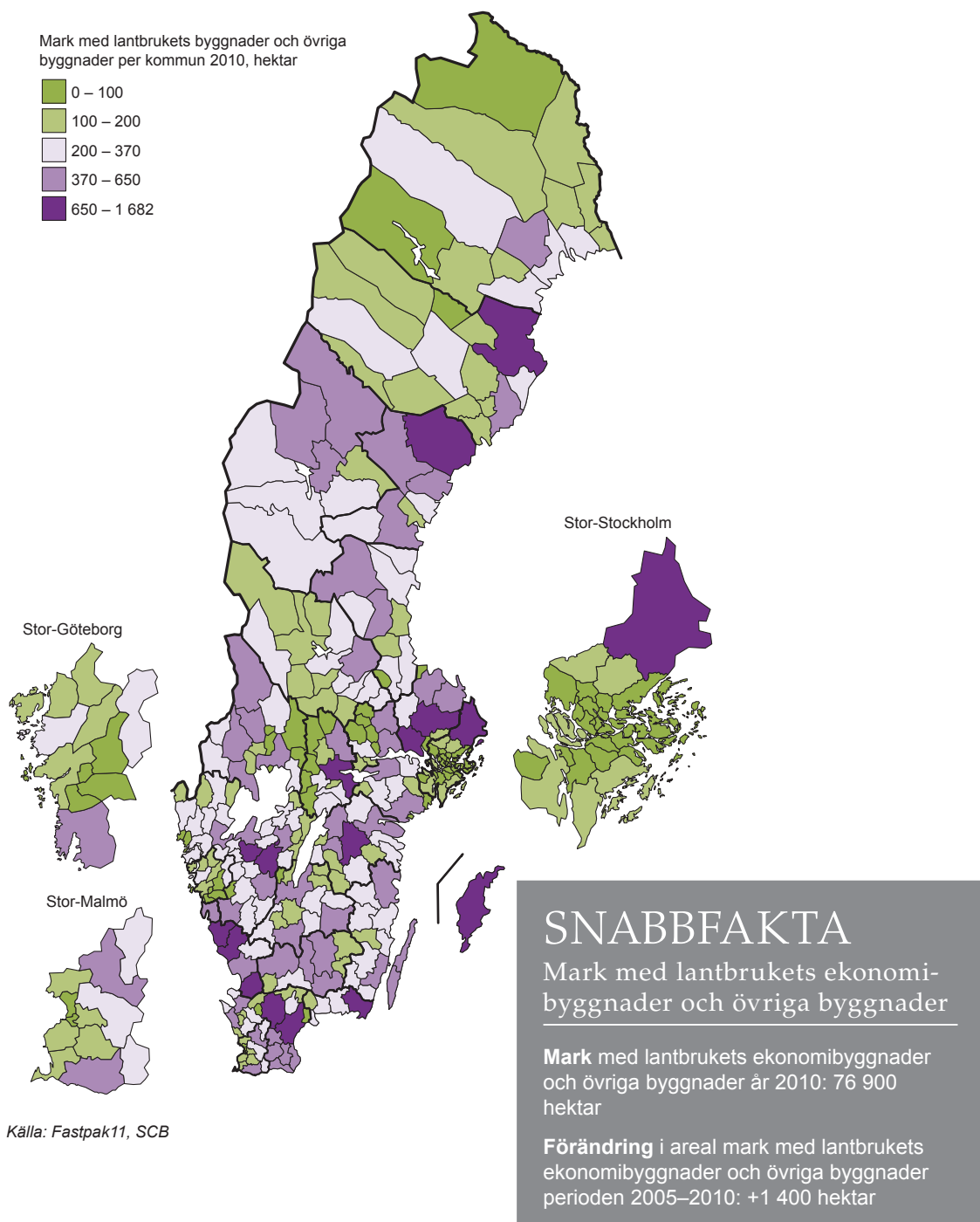
Totalt uppgick arealen mark med lantbrukets ekonomibyggnader och övriga byggnader till ca 76 900 hektar, med de största arealerna i Västra Götalands län, Skåne län och Östergötlands län.

En ökning med ca 1 400 hektar

En jämförelse med fastighetstaxeringens uppgifter avseende år 2005 ger, med den beräkningsmetod som tillämpats, en ökad areal under perioden 2005–2010 med drygt 1 400 hektar.

Mark med lantbrukets ekonomibyggnader och övriga byggnader per kommun år 2010, hektar

Land used for farmbuildings and other buildings by municipality in 2010, hectares

GOLFBANOR OCH SKIDPISTAR

Golfbanor och skidpistar

År 2010 fanns det strax över 500 golfbanor i Sverige. Den sammanlagda arealen som golfbanorna upptog var 27 900 hektar, inklusive tillhörande byggnader och anläggningar.

I tidigare utgåva av denna publikation redovisades en areal för år 2005 på 28 200 hektar. Då användes dock annat underlagsdata vilket gett en viss överskattning av arealen. En bakåtdatering av 2010-års data med stöd av uppgifter från Svenska Golfbundet pekar på att det fanns ungefär 26 400 hektar golfbanor år 2005. Mellan åren 2005 och 2010 ökade alltså arealen med omkring 1 500 hektar. Uppgiften bör dock betraktas som något osäker.

Störst areal med golfbanor fanns i Skåne län med ca 4 700 hektar tätt följt av Stockholms län med ca 4 500 hektar. Den kommun som hade störst areal golfbanor var Uppsala med nästan 590 hektar. Den kommun som har störst areal golfbanor i relation till total landareal är Burlöv där nästan 7 procent av kommunens landyta utgörs av golfbanor.

Skidpistar i alla län utom Gotland

År 2010 fanns det omkring 370 skidanläggningar för utförsåkning i landet. Bland dessa

SNABBFAKTA

Mark med **golfbanor** år 2010: 27 900 hektar

Mark med **skidpistar** år 2010: 7 760 hektar

Förändring i areal mark med **golfbanor** perioden 2005–2010: Ca + 1 500 hektar

Förändring i areal mark med **skidpistar** perioden 2005–2010 är inte möjlig att beräkna men bedöms som liten.

anläggningar finns både större, kommersiella anläggningar och små ideella backar representerade. Skidpistarnas yta uppgick till omkring 7 760 hektar inklusive tillhörande byggnader och anläggningar.

Det fanns skidpistar i alla län utom i Gotlands län. Jämtlands och Dalarnas län stod tillsammans för mer än hälften av landets to-

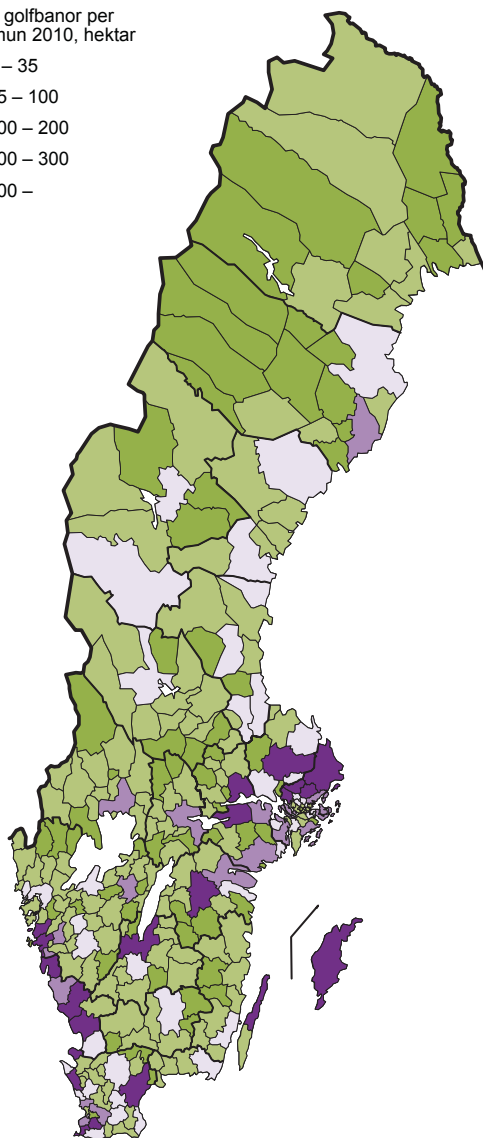
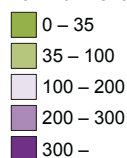
tala areal med skidpistar. Det är också dessa län som hade flest anläggningar.

Det är svårt att uppskatta förändringen av arealen med skidpistar sedan 2005. De uppgifter som togs fram i tidigare utgåvor av denna publikation byggde på delvis annan underlagsdata och metod. Bedömningen är dock att förändringarna är mycket små.

Areal golfbanor per kommun år 2010, hektar

Land used for golf courses by municipality in 2010, hectares

Areal golfbanor per kommun 2010, hektar

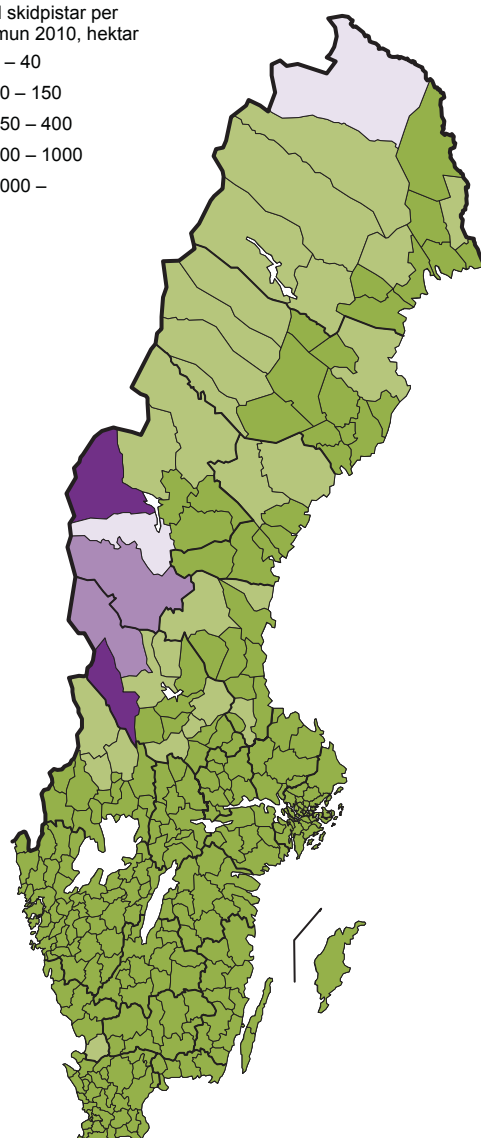
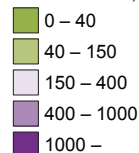

Källa: GSD Fastighetskartan 2011, Lantmäteriet samt bearbetningar av SCB.

Areal skidpistar per kommun år 2010, hektar

Land used for ski pists by municipality in 2010, hectares

Areal skidpistar per kommun 2010, hektar

Källa: GSD Fastighetskartan 2011, Lantmäteriet samt bearbetningar av SCB.

Mark med golfbanor och skidpistar år 2010, hektar*Land used for golf courses and ski pistis in 2010, hectares*

Län	Areal skidpistar, hektar	Areal golfbanor, hektar	Summa, hektar
Stockholms län	86	4 541	4 628
Uppsala län	16	1 087	1 103
Södermanlands län	21	1 095	1 116
Östergötlands län	48	1 381	1 429
Jönköpings län	61	1 174	1 234
Kronobergs län	25	414	439
Kalmar län	24	943	968
Gotlands län	-	429	429
Blekinge län	7	383	390
Skåne län	8	4 719	4 727
Hallands län	52	1 661	1 714
Västra Götalands län	140	3 845	3 985
Värmlands län	273	941	1 214
Örebro län	47	740	787
Västmanlands län	24	779	803
Dalarnas län	1 879	891	2 770
Gävleborgs län	284	764	1 048
Västernorrlands län	196	543	739
Jämtlands län	3 104	539	3 643
Västerbottens län	673	575	1 248
Norrbottens län	795	451	1 246
Riket	7 761	27 898	35 659

Källa: GSD Fastighetskartan 2011, Lantmäteriet samt uppgifter från Svenska Golfbundet och Svenska lifanläggningars organisation. Bearbetning SCB.

TÄKTER OCH GRUVOMRÅDEN

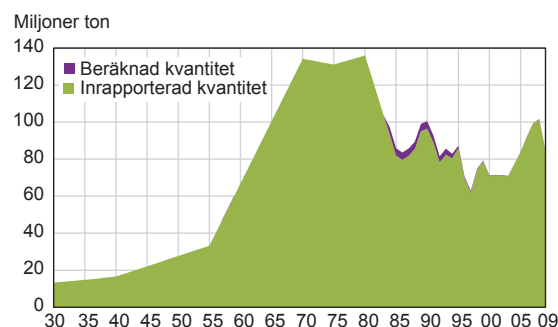
Täkter och gruvområden

Ballasttäkter, industrimineral och natursten

Ballast är ett samlingsbegrepp för naturgrus, morän, krossberg och övrigt bergmaterial. I huvudsak används ballast som byggmaterial för byggnader och infrastruktur. Tidseriestatistik över leveranserna av ballast återspeglar därför tydligt konjunkturernas utveckling över tid. I diagrammet syns tydligt de stora uttag av ballast som krävdes i samband med miljonprogrammets genomförande under 1960–70-talen. Efter 1970-talet har uttagen av ballast i huvudsak varit sjunkande fram till 1997 då en bottennivå nåddes. Struktursatsningar på järnvägar och motorvägar och inte minst ökat bostadsbyggande har därefter resulterat i ökade leveranser av ballast. År 2009¹⁾ levererades 84 miljoner ton.

Leveranser av bergmaterial åren 1930–2009, miljoner ton

The deliveries of aggregates 1930–2009, millions of tons

Källa: Grus, sand och krossberg 2009, SGU

År 2009 fanns det i Sverige 1 994 tillståndspliktiga täkter primärt för brytning av ballast. Flest fanns i Västra Götalands län med omkring 200 täkter. I början av 1990-talet fanns över 4 500 tillståndspliktiga ballasttäkter i landet och sedan år 2005 har antalet tillståndspliktiga ballasttäkter minskat med ca 400. Framförallt är det naturgrustäkterna som har minskat i omfattning.

1 Data för år 2010 saknas.

SNABBFAKTA

Mark med täkter för **ballast, industrimineral och natursten** 2010: 24 600 hektar

Mark med **torvtäkter** år 2010: 21 800 hektar.

Mark med **gruvområden** år 2010: 14 000 hektar.

År 2010 fanns 141 gällande bearbetningskoncessioner för **energitorv** med en sammanlagd areal på 29 500 hektar.

Torvskörden i Sverige 2010 uppgick till ca 3,5 miljoner kubikmeter, varav ungefär 2,2 miljoner kubikmeter utgjordes av energitorv.

Malmproduktion i Sverige 2010 uppgick till 60 miljoner ton.

Drygt 8 300 personer var **förvärsarbetande** inom gruv- och täktverksamhet år 2010.

DEFINITIONER

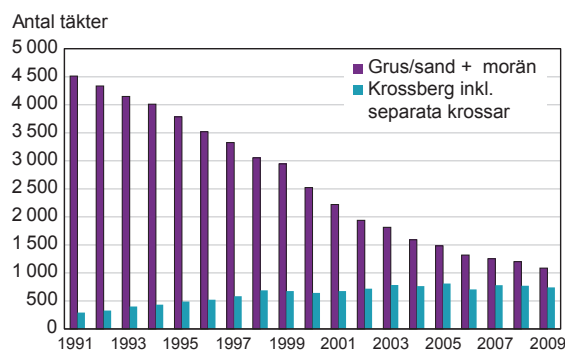
Täkt: En plats eller fyndighet som utnyttjas för utvinning, brytning eller insamling av exempelvis grus, morän, berg, torv, blocksten, lera, sand, kalksten, jord etc. i avsikt att nyttiggöra det uttagna materialet genom försäljning eller egen användning.

Gruva: Arbetsplats för brytning av malmer (mineral) ovan eller under jord, ofta kombinerad med ett mineralberedningsverk, där malmen renas till koncentrat (slig, pellets) för vidare transport till smältverk.

Ballast: Samlingsbegrepp för naturgrus, morän, krossberg och övrigt bergmaterial.

Antalet tillståndsgivna täkter åren 1991–2009 fördelat på grus-, sand- och moräntäkter respektive begtäkter inklusive separata krossar (ej täkt)

The number of licensed pits in 1991–2009 distributed on types of pits

Källa: Grus, sand och krossberg 2009, SGU

Det fanns 42 täkter för industrimineral med inrapporterad produktion år 2010 och 54 för natursten. Industrimineral bryts liksom ädelstenar inte för att man vill utvinna någon specifik metall ur dem, utan för att mineralet i sig har en eller flera eftertraktade egenskaper. Natursten används i huvudsak som byggnadssten i exempelvis husfasader, trappor och kantsten. I Sverige bryts vanligen graniter, gnejser, svartgranit (diabaser och hyperiter), kalkstenar, marmor, sandstenar och skiffrar.

De tillståndspliktiga ballasttäckerna upptog tillsammans med aktiva täkter för industrimineral och natursten omkring 13 500 hektar. Av denna areal utgjorde industrimineraltäckerna ca 1 360 hektar och naturstenstäckerna endast omkring 490 hektar. Om även täkter inkluderas där täktverksamheten upphört men där själva täktområdet kvarstår i landskapet², uppgår totalarealen till ca 24 600 hektar i landet. Den genomsnittliga arealen för en täkt var ca 6,7 hektar.

Mark med täkter för ballast, industrimineral och natursten, per län år 2010, hektar

Area with pits for aggregates, by county in 2010, hectares

Län	Areal för tillståndsgivna täkter, hektar	Totalareal (inklusive nedlagda täkter), hektar
Stockholms län	725	1 428
Uppsala län	506	808
Södermanlands län	341	675
Östergötlands län	578	789
Jönköpings län	661	971
Kronobergs län	288	472
Kalmar län	470	1 000
Gotlands län	480	1 307
Blekinge län	171	318
Skåne län	1 031	1 751
Hallands län	444	656
Västra Götalands län	1 539	2 473
Värmlands län	671	946
Örebro län	416	764
Västmanlands län	290	546
Dalarnas län	551	1 122
Gävleborgs län	694	1 007
Västernorrlands län	782	1 473
Jämtlands län	725	1 616
Västerbottens län	1 055	2 371
Norrbottnens län	1 124	2 084
Riket	13 541	24 576

Källa: SCB 2013 och SGU 2013

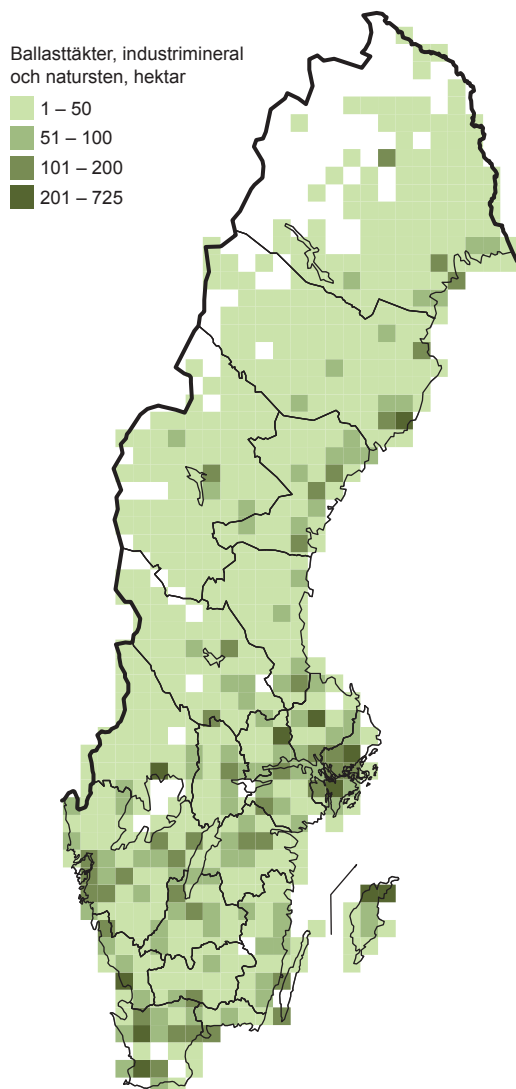
Uppgifterna avser täkter för utvinning av naturgrus, morän, krossberg och övrigt bergmaterial samt industrimineral och natursten. Arealerna inkluderar också erforderliga ytor för vägar, upplag, maskinhallar etc. Täkter som är mindre än 0,1 hektar ingår inte.

Avsevärda förbättringar i metoden för att beräkna mark med ballasttäkter, industrimineral och natursten gör att jämförelser bakåt i tiden försvåras. För år 2005 beräknades att mark med täkter för sand-, grus-, berg- och industrimineraltäkter uppgick till 26 850 hektar. I den arealen ingår dock vissa gruvområden som i denna publikation redovisas separat (se nästa sida). Om täktarealerna och arealerna för gruvområden år 2010 läggs samman uppgår de till omkring 39 000 hektar. Den stora skillnaden mellan åren är till största delen ett utslag av förbättrade dataunderlag och inte en verklig arealökning.

² Nedlagda täkter som omvandlats till motorbanor eller avfallsanläggningar eller övergått till annan markanvändning räknas inte in.

Regional fördelningen av mark med ballasttäckter, industrimineral och natursten år 2010, hektar per 25 x 25 km-ruta

Regional distribution of area with pits for aggregates in 2010, hectares by 25 x 25 km square grid

Källa: SCB 2013

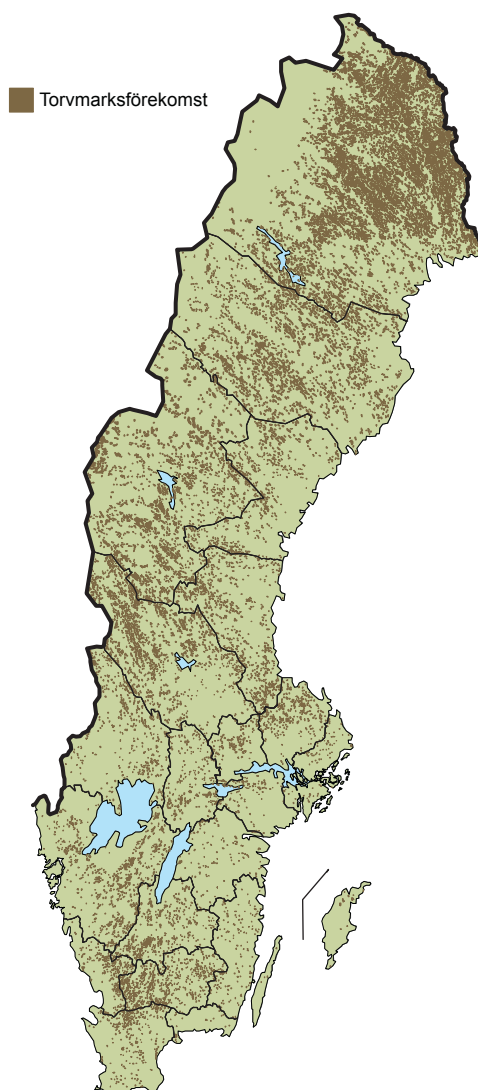
Kartan visar att ballasttäckerna är relativt jämnt spridda över landet även om vissa koncentrationer förekommer i anslutning till större tätorter och områden med goda förekomster av naturgrus.

Sverige – ett torvrikt land

Sverige är ett torvrikt land. Den areal som täcks av torvmarker (minst en halv meter tjocka torvlager) har uppskattats till omkring 64 000 km², vilket motsvarar ca 15 procent av Sveriges landareal. De största förekomsterna av torvmark finns i norra Sverige. Torv och torvmarker bildas då den naturliga nedbrytningen av död biomassa hämmas eller helt uteblir, i regel genom olika slag av vattendränkning. Detta kan ske direkt i öppna vattendrag, genom försumpning av fastmark, genom översvämningar eller om avrinningen av den på platsen fallande nederbörden förhindras.

Torvmarksförekomster

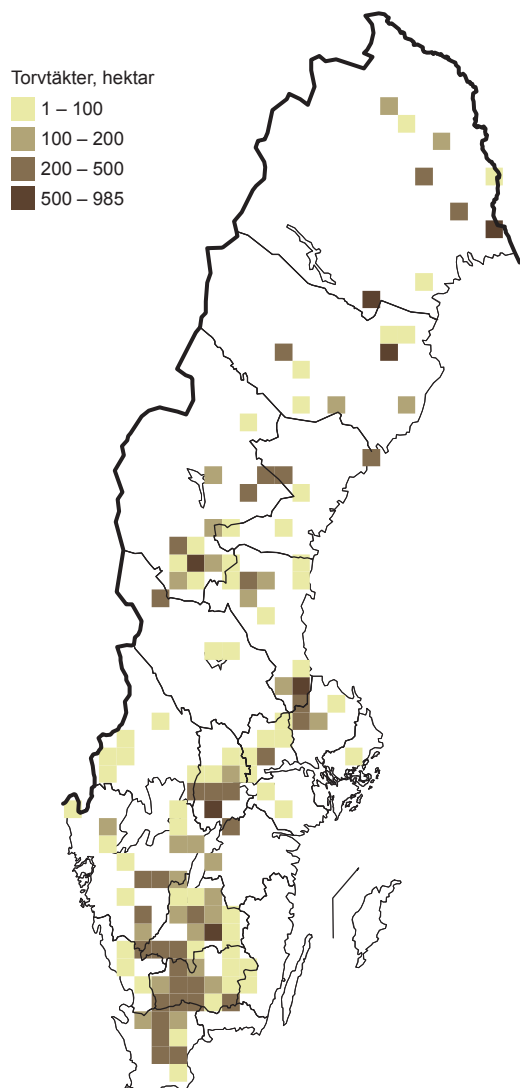
Distribution of peatlands

Källa: Rikstäckande jordartsinformation, SGU 2011.
Bearbetning, SCB

Regional fördelningen av mark med torvtäkter år 2010, hektar per 25 x 25 km-ruta

Regional distribution of area with peat pits in 2010, hectares by 25 x 25 km square grid

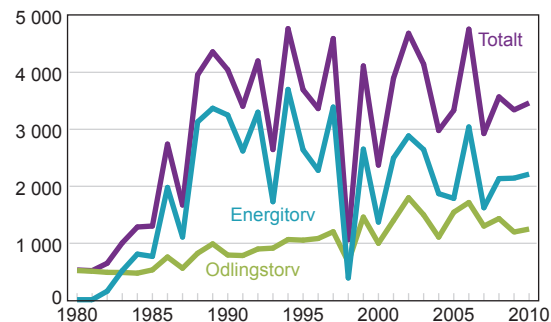
Källa: SCB 2013.

Kartan visar att torvtäkterna grovt sett följer samma regionala mönster som torvmarksförekomsterna med undantag för norra Norrland där täktarealerna inte står i proportion till torvmarksförekomsterna på samma sätt som i södra Sverige.

Torv utvinns för energiändamål men också som jordförbättringsmedel inom jordbruks- och trädgårdsnäring. Man brukar därför skilja mellan energitorv och odlingstorv. Det mesta av den torv som skördas i Sverige är energitorv. År 2010 skördades ca 3,5 miljoner kubikmeter torv varav ungefär 2,2 miljoner kubikmeter utgjordes av energitorv.

Torvskörd 1980–2010 fördelat på energitorv och odlingstorv, 1000 kubikmeter

Peat harvesting for energy and for use in cultivation 1980–2010, thousand cubic meters

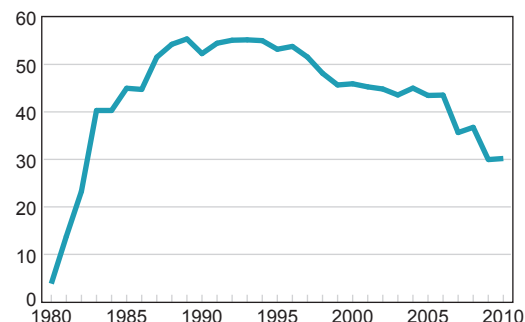

Källa: Statistiskt meddelande MI 25 SM 1101, SCB

För bearbetning av fyndigheter av energitorv krävs särskilt tillstånd, så kallad koncession. Alla koncessioner är inte i bruk utan ungefär hälften betraktas som vilande. Inte heller all mark inom ett koncessionsområde är produktiv areal, den genomsnittliga produktiva arealen inom ett koncessionsområde är cirka hälften av koncessionsarealen. Resterande ytor är exempelvis vägar, stackplatser, serviceområden, fastmarksholmar samt ej produktiva torvmarksytor. År 2010 fanns 141 gällande bearbetningskoncessioner för energitorv med en sammanlagd areal på 29 500 hektar.

Koncessionslagd torvareal 1980–2010, tusentals hektar

Concessions for peat production areas 1980–2010, thousand hectares

Källa: Statistiskt meddelande MI 25 SM 1101, SCB

Torvtäkter inklusive tillhörande arealer för vägar, lagring, personalutrymmen osv. uppgick år 2010 till ungefär 21 800 hektar. I arealen ingår täkter inom gällande koncessioner

men även en del täkter där torvskörden har upphört men där spåren av täktverksamheten påtagligt kvarstår i landskapet.

Den totala torvtäktsarealen bedöms som relativt stabil över tid. Sedan år 2000 har arealen ökat något men arealförändringen hänger delvis samman med förbättringar av underlagsdata som nu möjliggör mer precisa uppgifter. Det är därför svårt att fastställa hur stor den verkliga arealförändringen är. En jämförelse med Svenska marktäckedata som användes som källa för uppgifter om täktmarksarealer tidigare, visar att omkring 16 500 hektar överensstämmer vid båda tidpunkter medan närmare 4 000 hektar som redovisades som torvtäkt i Svenska marktäckedata har klassats som annat år 2010. Omkring 5 500 hektar som med utgångspunkt i data från 2010 klassats som torvtäkt kan inte återfinnas i Svenska marktäckedata.

Den mest omfattande arealen mark med torvtäkt finns i norra Sverige. Jämtlands län har störst areal men även i Jönköpings och Kronobergs län finns stora arealer torvtäkter (se även kartan på föregående sida).

Mark med torvtäkter per län år 2010, hektar Area with peat pits by county in 2010, hectares

Län	Torvtäkt, hektar
Stockholms län	7
Uppsala län	598
Södermanlands län	29
Östergötlands län	288
Jönköpings län	2 737
Kronobergs län	2 366
Kalmar län	16
Gotlands län	-
Blekinge län	-
Skåne län	1 937
Hallands län	296
Västra Götalands län	1 702
Värmlands län	278
Örebro län	1 911
Västmanlands län	346
Dalarnas län	65
Gävleborgs län	1 971
Västernorrlands län	722
Jämtlands län	3 004
Västerbottens län	1 253
Norrbottnens län	2 289
Riket	21 814

Källa: SCB 2013

Den här angivna arealen ingår också i den under avsnittet "Vätmark-myrr" redovisade myrrarealen.

Gruvområden

År 2010 sattes nytt rekord för malmproduktion i Sverige med över 60 miljoner ton malm. Brytningen skedde i 13 gruvor, varav 10 för brytning av järnmalm och 3 för brytning av andra metaller. Under hela 1900-talet har den övergripande trenden varit färre men större gruvor. Som mest fanns det i Sverige under 1910-talet runt 500 gruvor i drift samtidigt, men de var små och producerade sammantaget mindre än en sjättedel av den malm som producerades under 2010.

År 2010 uppgick mark med gruvområden till omkring 14 000 hektar. I gruvområdet inräknas den mark som upptas av själva gruvschaktet eller dagbrottet, uppfordringsanläggningar, dumphögar med mera samt eventuella anrikningsverk och slamdammar. I arealen inräknas inte bara mark som tillhör aktiva gruvor utan även gruvområden tillhörande större, numer nedlagda gruvor som varit i drift under 1900-talet ingår.

Gruvornas markanspråk påverkas av i vilken form brytningen sker, dvs. om den sker under jord eller i dagbrott, men också av hur malmen bearbetas efter brytning. Genom så kallad anrikning koncentreras malmen genom att omkringliggande sten avlägsnas. Anrikningsanläggningarna kan vara mycket ytkrävande. Av de gruvor som år 2010 var i drift bröts huvuddelen under jord och några få i dagbrott.

I Sverige finns tre klassiska malmprovinser: Bergslagen, Norrbottens malmfält och Skelleftefältet. Utanför dessa har endast ett mindre antal fyndigheter varit föremål för någon varaktig gruvbrytning. Den i särklass största arealen gruvområden finns i Norrbottens län. År 2010 uppgick den till närmare 9 400 hektar, vilket är mer än 60 procent av den totala arealen i landet. De två största gruvorna i landet, Aitik och Kirunavaara, står för hälften av den totala arealen gruvområden i landet.

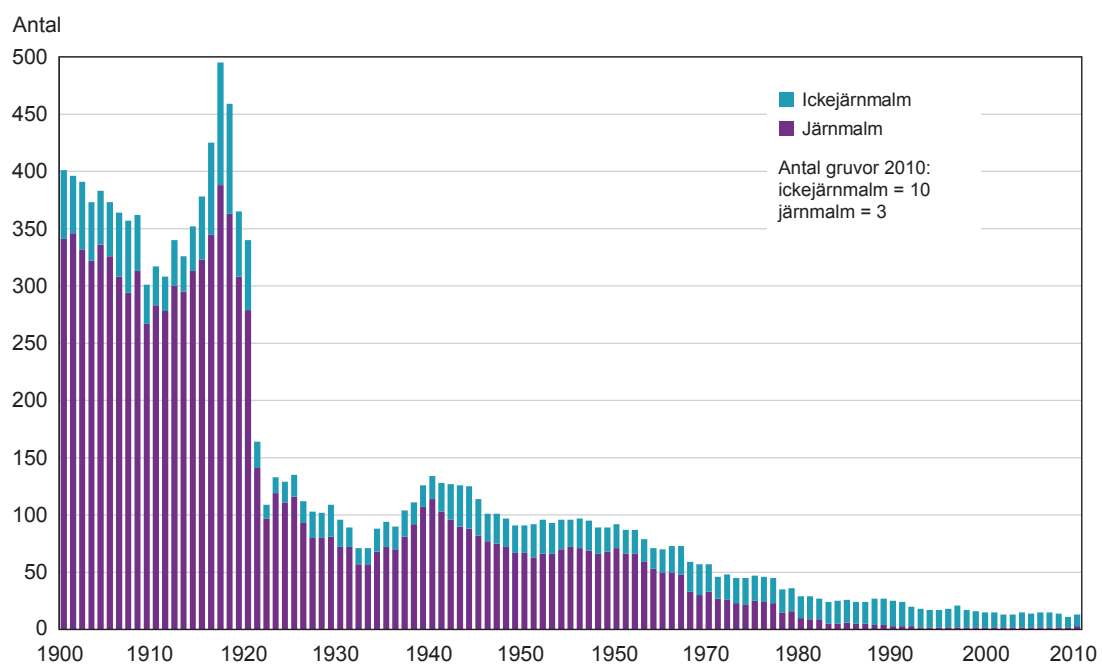

Foto: Aitik Ecobalast

Koppargruvan i Aitik, sydöst om Gällivare i Norrbottens län är ett av de största dagbrotten i Europa.

Antalet gruvor i drift i Sverige 1900–2010

The number of mines in production in Sweden 1900–2010

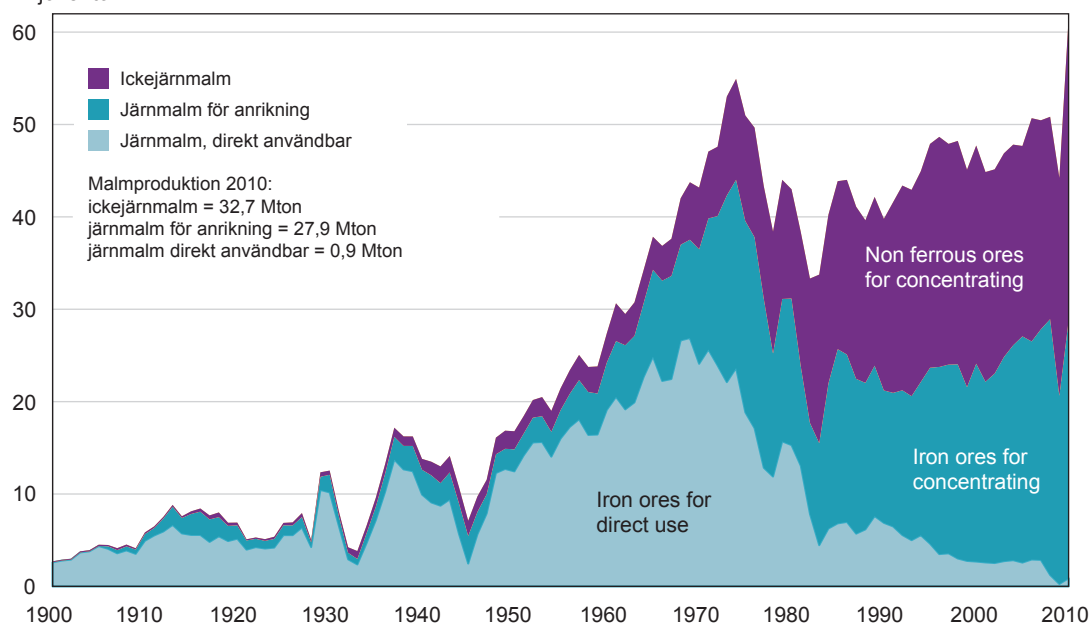

Källa: Bergverksstatistik 2010, SGU

Malmproduktionen i Sverige åren 1900–2010

Production of ores in Sweden 1900–2010

Miljoner ton

Källa: Bergverksstatistik 2010, SGU

Mark med gruvområden år 2010, hektar

Area with mines in 2010, hectares

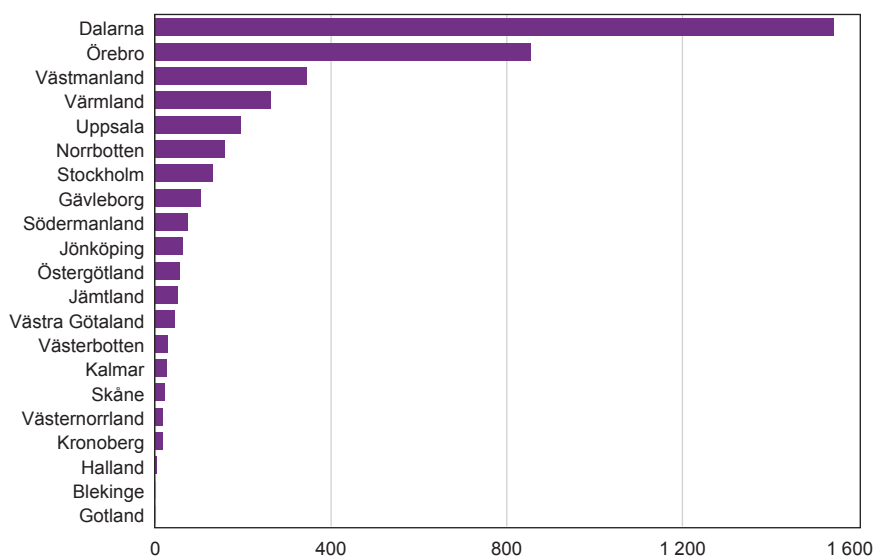
Län	Areal gruvområden, hektar
Stockholm	20
Uppsala	129
Södermanland	30
Östergötland	14
Jönköping	16
Kronoberg	–
Kalmar	18
Gotland	–
Blekinge	–
Skåne	–
Halland	–
Västra Götaland	4
Värmland	139
Örebro	519
Västmanland	253
Dalarna	1 179
Gävleborg	108
Västernorrland	–
Jämtland	23
Västerbotten	2 452
Norrbottn	9 352
Riket	14 257

Källa: SCB 2013 och SGU 2013

Utöver gruvområden som härrör från stor-skalig gruvbrytning under 1900 och 2000-talet finns nästan 4 000 hektar gruvområden som utgör lämningar efter äldre bergsbruk, ibland hundratals år gamla. Dessa arealer ingår inte in i uppgifterna ovan, dels därför att de äldre gruvområdena generellt är relativt små och dels för att de ofta övergått i annan mark-användning, som exempelvis skogsbruk. Många av de äldre gruvområdena är idag fasta fornlämningar. I diagrammet på nästa sida redovisas de äldre gruvområdenas areal per län. I diagrammet syns tydligt hur det äldre bergsbruket var koncentrerat till bergslagsområdet (framförallt Dalarnas län, Örebro län, Västmanlands län och Värmlands län).

Mark med äldre gruvområden per län år 2010, hektar

Area with historic mines by county in 2010, hectares

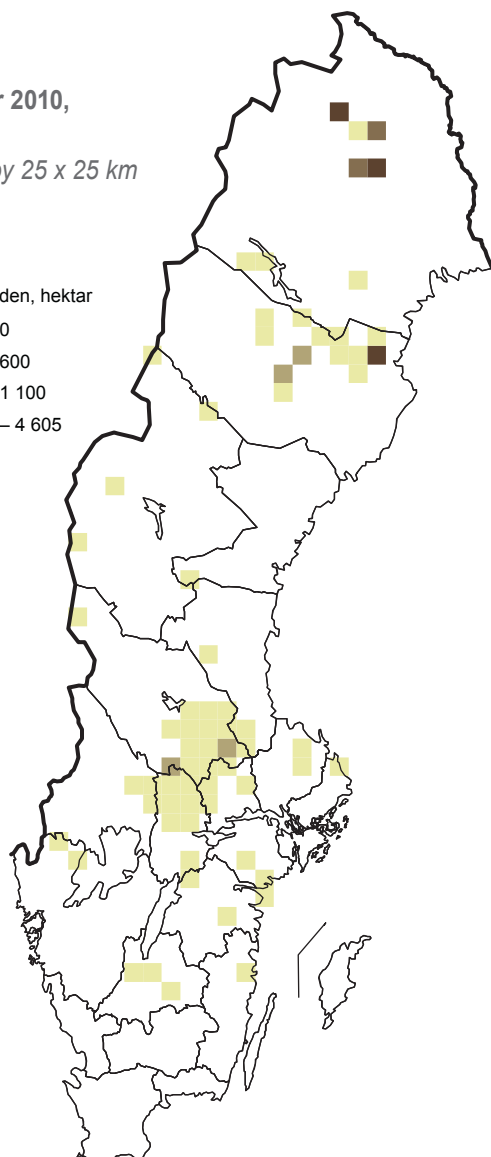
Källa: FMIS 2013, RAÄ. Bearbetning SCB 2013

Regional fördelningen av mark med gruvområden år 2010, hektar per 25 x 25 km-ruta

Regional distribution of mining areas in 2010, hectares by 25 x 25 km square grid

Gruvområden, hektar

1 – 200
200 – 600
600 – 1 100
1 100 – 4 605

I kartan kan de tre malmprovinserna skönjas i form av koncentrationer av gruvområden. Norrbottens gruvfält (längst norrut) domineras av ett fåtal arealmässigt mycket omfattande gruvområden. I Skelleftefältet finns betydligt fler och mindre gruvområden spridda över en större yta. Bergslagen präglas av ett stort antal mindre gruvområden varav de flesta idag inte är i produktion.

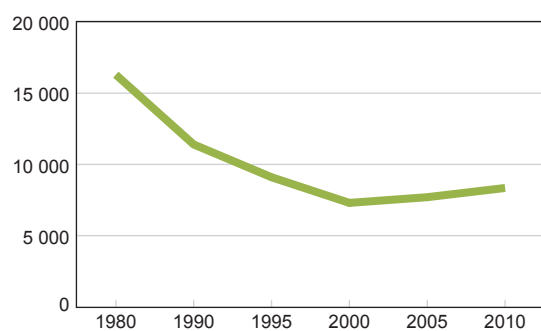
Källa: SCB 2013

Ökat antal förvärvsarbetande inom gruv- och täktverksamhet

Antalet förvärvsarbetande inom gruv- och täktverksamhet var år 2010 drygt 8 300 personer vilket är en ökning med ungefär 600 personer gentemot år 2005. Av de drygt 8 300 personerna var 64 procent knutna till gruvverksamhet.

Antal förvärvsarbetande inom gruv- och täktverksamhet 1980–2010

Number of employed in mining and other mineral extraction business 1980–2010

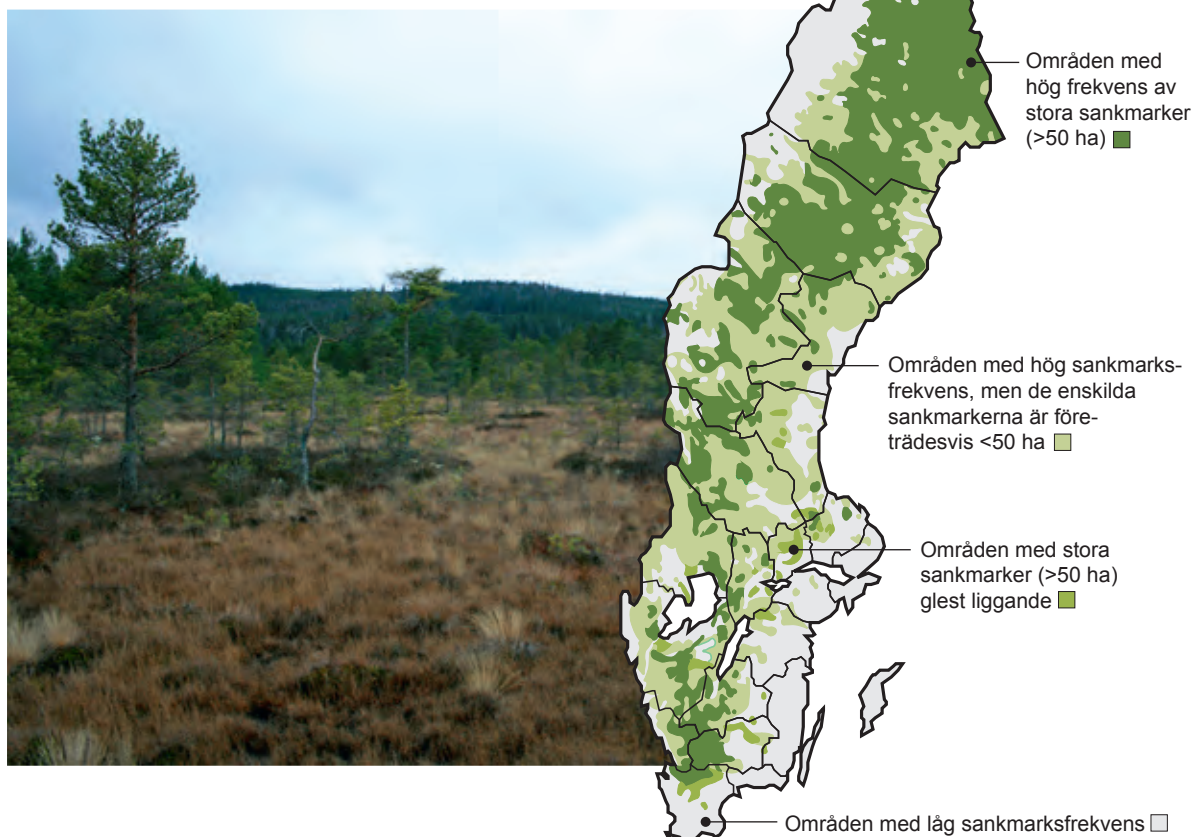

Källa: Markanvändningen i Sverige 1980, 1990, 2000 och 2005 samt RAMS 2013, SCB

VÅTMARK-MYR

Våtmark-myr

Sankmarksfördelningen – Distribution of bogs and mires

Källa: Torv. Resultat, utvecklingsläge och förutsättningar. NE 1981:5.
Nämnden för energiproduktionsforskning

Flera definitioner av begreppet våtmark förekommer och benämningen våtmark används med varierande betydelse inom olika samhällssektorer.

Ett närbesläktat begrepp är *sankmark*. I Naturvårdsverkets rikstäckande våtmarksinventering sägs att "Våtmark är sådan mark där vattnet under en stor del av året finns nära under, i eller strax över markytan samt vege-

tationstäckta vattenområden. Minst hälften av den vegetation som finns är hydrofil".

Våtmarkerna delas in i tre grupper enligt följande:

MYRAR dvs. torvbildande våtmarker som inte väsentligt påverkas av sjö- eller havsvatten eller vatten från vattendrag. Myrarna delas in i tre klasser:

Mossar dvs. myrar som inte påverkas av vatten från fastmarken. Mossarna kan vara skogsbevuxna, vanligen med tall, s.k. tallmossar.

Kärr dvs. myrar som åtminstone till viss del påverkas av fastmarksvatten. Kärren kan vara öppna, buskbeklädda, glesl eller tätt träd- täckta, i det senare fallet räknas de ibland som sumpskogar.

Blandmyrar, myrar som består av en blandning av mosse och kärrelement.

SNABBFAKTA

Areal våtmark: 9,3 miljoner hektar vilket motsvarar 23 procent av landarealen

Av våtmarken utgör **myrarealen**: 5,2 miljoner hektar vilket motsvarar 13 procent av landarealen.

Av myrarealen utgör öppen ej skogsbeväxt myr 3,7 miljoner hektar och skogsbeväxt myr 1,4 miljoner hektar.

STRÄNDER, våtmarker som i stor utsträckning påverkas av vatten från sjöar, hav eller vattendrag. Även stränderna kan vara skogsbevuxna och kallas då strandskogar eller sumpskogar. Stränderna delas in i två klasser:

Stränder utmed sjöar eller vattendrag
Havsstränder

ÖVRIGA VÅTMARKER, fuktiga till våta marker som inte är stränder eller torvmarker. Exempel: fukthedar, fuktängar och vissa sumpskogar.

Svårt att fastställa arealer

Det är inte helt enkelt att fastställa hur stora arealer våtmarker eller myrar som finns i landet. Dels beror detta på att det i dagsläget saknas nationellt täckande underlagsdata av hög kvalitet för beräkning av våtmarksarealerna men framförallt beror det på att det finns ett betydande överlapp mellan våtmarker och andra markslag – framförallt mellan våtmark och skog.

Enligt den definition av skogsmark som sedan ett antal år tillbaka tillämpas i den svenska skogsvårdslagen (och som härrör från FAO) är en betydande del av myrmarken att betrakta som skogsmark då den har en krontäckning som överstiger 10 procent. De avgränsningar av öppen ej skogsbeväxt myrmark som finns i kart- eller marktäckedata i dagsläget utgår från en krontäckning på mindre än 30 procent. Detta medför ett betydande överlapp mellan myrmarker och skogsmark på de arealer som har en krontäckning på mellan 10 och 30 procent. Summeras arealen öppen ej skogsbeväxt myr samman med skog blir den sammanlagda arealen för stor vilket i vissa myrmarksrika län medför att summan av alla markanvändningskategorier överskrider länets totala landareal.

I detta avsnitt baseras myrmarksarealerna på Svenska Marktäckedata. För att i möjligaste mån undvika problemet med dubbelräkning av arealer har vissa korrigeringar gjorts av arealerna öppen ej skogsbeväxt myr. Fortfarande kan dock viss dubbelräkning av arealerna förekomma.

9,3 miljoner hektar våtmark, varav 5,2 miljoner hektar myr

Enligt Naturvårdsverkets rapport "Våtmarker och deras betydelse" finns det 9,3 miljoner hektar våtmarker i landet, vilket utgör 23 procent av den totala landarealen. Av detta är närmare 5,2 miljoner hektar myr, motsvarande närmare 13 procent av rikets landareal.

Av myrarealen fördelar sig 3,7 miljoner hektar på öppen ej skogsbeväxt (krontäckning < 30 procent) myr och 1,4 miljoner hektar på skogsbeväxt (krontäckning > 30 procent) myr. Arealen med skogsbeväxt myr ingår också till största delen i skogsarealen redovisad på annat håll i denna publikation. I arealen öppen ej skogsbeväxt myr ingår knappt 22 000 hektar torvtäkter, vilka också redovisas i avsnittet "Täkter och gruvområden".

Av den totala myrarealen i landet ligger ca 36 procent i Norrbottens län, och utgör där närmare 19 procent av länets landareal. I både Jämtlands och Västerbottens län är andelen myr av landarealen mer än 15 procent. De lägsta andelarna myrareal har Gotlands län och Blekinge län.

Förändringarna över tid i areal myrmark är svåra att fastställa. Uppgifter från Riksskogstaxeringen tyder dock på att myrarealen har minskat med ett par hundra tusen hektar sedan 1940-talet.

Myrmark, hektar

Area of bogs and mires, hectares

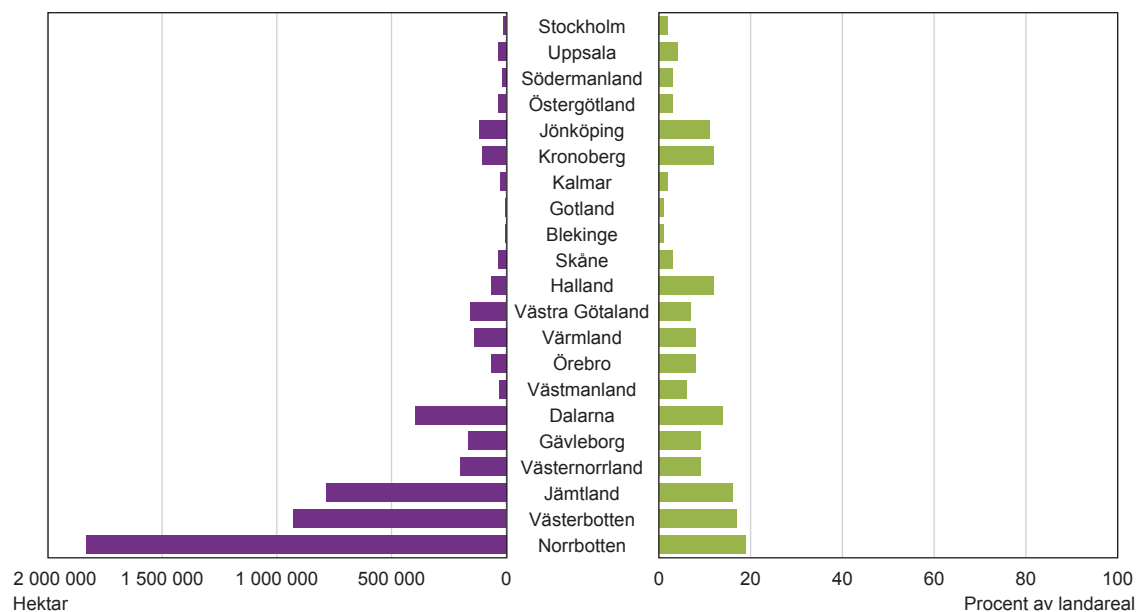
Län	Öppen ej skogsbeväxt myr ¹⁾	Skogsbeväxt myr	Myr totalt
Stockholms län	3 213	7 487	10 700
Uppsala län	12 078	23 922	36 000
Södermanlands län	5 535	12 165	17 700
Östergötlands län	8 456	24 244	32 700
Jönköpings län	37 453	80 347	117 800
Kronobergs län	30 936	72 764	103 700
Kalmar län	7 880	18 120	26 000
Gotlands län	3 035	665	3 700
Blekinge län	929	2 771	3 700
Skåne län	10 880	25 920	36 800
Hallands län	15 833	47 567	63 400
Västra Götalands län	63 525	91 275	154 800
Värmlands län	99 291	41 709	141 000
Örebro län	32 505	33 395	65 900
Västmanlands län	15 637	15 863	31 500
Dalarnas län	312 709	84 591	397 300
Gävleborgs län	65 236	101 164	166 400
Västernorrlands län	129 423	71 577	201 000
Jämtlands län	579 059	206 441	785 500
Västerbottens län	728 888	199 512	928 400
Norrbottnens län	1 544 302	287 498	1 831 800
Riket	3 706 804	1 448 996	5 155 800

1 Inkluderar torvtäcker. Justering har gjorts av uppgifter från Svenska Marktäckedata för att kompensera för överlapp med skog enligt FAO:s definition

Källa: Svenska Marktäckedata, Lantmäteriet 2002, Våtmarkerna och deras betydelse. Rapport 3824, Naturvårdsverket 1991

Myrmark

Area of bogs and mires

Källa: Svenska Marktäckedata, Lantmäteriet 2002, Våtmarkerna och deras betydelse. Rapport 3824, Naturvårdsverket 1991

NATURLIGT GRÄS- BEVUXEN MARK, BERG I DAGEN SAMT ÖVRIG MARK

Naturligt gräsbevuxen mark, berg i dagen samt övrig mark

Kategorin naturligt gräsbevuxen mark, berg i dagen samt övrig mark är en kombination av kända arealer från vissa markslag och arealer från okända markslag i form av den restpost som uppstår i skillnaden mellan den totala landarealen och summan av arealerna för de olika markanvändningskategorierna som presenterats tidigare i denna publikation. Överlag bör arealerna som presenteras i detta avsnitt ses som ungefärliga då de delvis bygger på osäkra underlagsdata.

3,2 miljoner hektar naturligt gräsbevuxen mark, hedmark o. dyl

I denna klass är inräknat hedmark, gräshed, örtäng samt busksnår. Totalt uppgår arealen till 3 230 000 hektar. Till övervägande del handlar det om hed- och gräsmarker i fjällområdet. Nästan 60 procent av arealen finns i Norrbottens län. Även alvarmarkerna på Öland och Gotland står för en ansevärd del av arealen.

0,4 miljoner hektar berg i dagen

Med berg i dagen avses en yta som saknar eller har sparsam högre vegetation, men kan vara moss- eller lavklädd. Berg i dagen innefattar också blockmark. Minsta redovisningsenhet är en hektar. Berg i dagen täckt av träd ingår i skog. Arealen uppgår till närmare 449 000 med omkring 70 procent av arealen i Norrbottens län. Fjällen utgör här den största delen av denna areal.

Övrig mark

Övrig mark består här av skillnaden mellan totala landarealen och summan av arealerna för de olika markanvändningskategorierna som presenterats tidigare i denna publikation. Här ingår bland annat impedimentmark av olika slag, vissa våtmarker, kraftledningsgator, små sjöar och vattendrag etc.

I tidigare utgåvor av denna publikation var kategorin övrig mark mycket omfattande vilket berodde på att en snävare definition av skogsmark (produktiv skogsmark) användes

då. Jämfört med tidigare har arealen övrig mark i denna utgåva reducerats kraftigt. I vissa län är arealen övrig mark = 0. Orsaken är att det finns ett relativt stort överlapp mellan skogsmark och öppen myr i de mest myrrika länen eftersom skogsmarksdefinitionen inte är harmoniserad med definitionen av öppen myr (se avsnittet Våtmark-myr). En del av överlappet har justerats men fortfarande kvarstår viss dubbelräkning vilket alltså påverkar arealen övrig mark.

Tidigare ingick även fjällbarrskog i klassen övrig mark vilket gav en mycket omfattande areal i övrig mark i fjälläven. Fjällbarrskog ingår numer i huvudsak i klassen skogsmark.

Hedmark, gräshed, örtäng, berg i dagen samt övrig mark, hektar

Heathland, herb meadow, bare rocks and other land, hectares

Län	Naturligt gräsbevuxen mark	Berg i dagen	Övrig mark	Totalt
Stockholm	–	5 487	90 245	95 732
Uppsala	350	919	85 656	86 925
Södermanland	500	414	37 285	38 199
Östergötland	100	1 539	32 719	34 358
Jönköping	–	14	86 013	86 027
Kronoberg	–	3	17 578	17 581
Kalmar	5 600	1 137	74 990	81 727
Gotland	2 750	430	24 962	28 142
Blekinge	4 050	422	39 258	43 730
Skåne	2 750	159	63 627	66 536
Halland	600	2 369	33 166	36 135
Västra Götaland	200	40 671	106 679	147 550
Värmland	450	309	–	759
Örebro	100	17	23 804	23 921
Västmanland	450	38	2 108	2 596
Dalarna	88 200	4 549	–	92 749
Gävleborg	950	187	–	1 137
Västernorrland	50	1 751	12 356	14 157
Jämtland	701 000	36 760	–	737 760
Västerbotten	552 050	33 506	32 639	618 195
Norrbottnen	1 869 950	317 946	–	2 187 896
Hela riket	3 230 100	448 627	763 085	4 441 812

Källa: Markanvändningen i Sverige 2005, SCB 2008.
Svenska Marktäckedata, Lantmäteriet 2002

VATTEN

Vatten

SNABBFAKTA

Antal **sjöar** större än 1 hektar:
ca 96 700

Areal **inlandsvatten**: 4 miljoner hektar, eller 8 procent av Sveriges areal

Areal **havsvatten** innanför territorialgränsen: 8,1 miljoner hektar

Antal kommuner med **havskust**: 87

Sötvattenanvändning 2010: 2,7 miljarder kubikmeter

Åtta procent av rikets areal är vatten

Tillsammans täcker sjöar, kanaler och större vattendrag en yta av närmare 4 miljoner hektar, vilket utgör närmare 8 procent av rikets totalareal. I denna areal är inte vatten-

drag som är sex meter eller smalare samt sjöar mindre än några 10-tal m² inräknade. Ytan på sådana smala vattendrag kan dock beräknas till ca 120 000 hektar.

Antal sjöar per län och vattenareal inklusive vattendrag bredare än sex meter, antal och hektar

Number of lakes by county and water area including watercourses broader than six metre, numbers and hectares

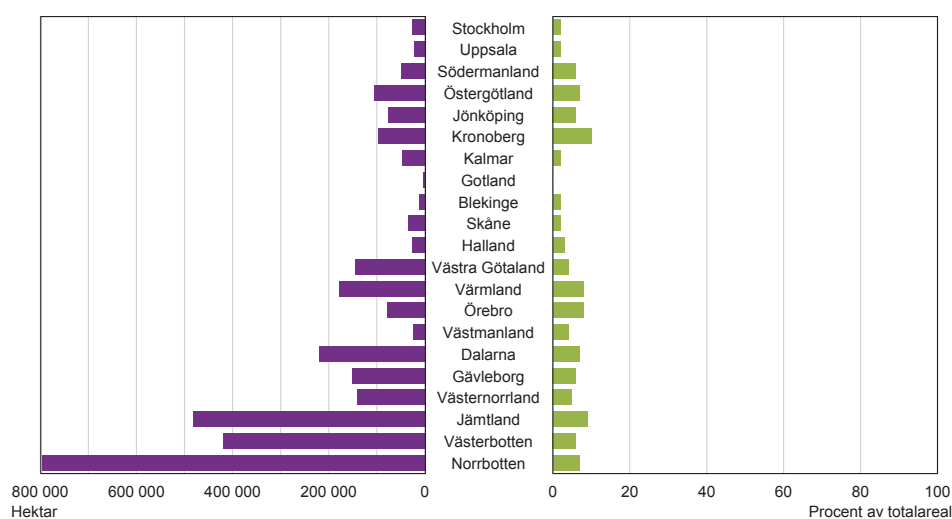
Län	<1 hektar	1–10 hektar	10–100 hektar	100–1 000 hektar	1 000–10 000 hektar	>10 000 hektar ¹⁾	Totalt	Areal hektar
Stockholm	18	448	292	51	2	1	812	62 672
Uppsala	2	140	112	43	4		301	41 571
Södermanland	14	365	289	65	12	1	746	94 997
Östergötland	28	1 297	650	103	13	2	2 093	167 918
Jönköping	66	1 192	558	118	9		1 943	125 533
Kronoberg	36	613	396	95	14	2	1 156	96 005
Kalmar	43	1 190	681	90	2		2 006	47 151
Gotland	1	57	21	5			84	3 149
Blekinge	39	725	243	9			1 016	10 808
Skåne	20	343	141	24	8		536	33 319
Halland	67	699	271	30	1		1 068	25 961
Västra Götaland	284	3 043	1 008	155	22	2	4 514	498 164
Värmland	165	2 175	952	223	24	1	3 540	427 200
Örebro	178	1 037	481	94	16		1 806	112 932
Västmanland	22	363	196	40	2		623	54 061
Dalarna	121	4 081	1 377	251	22	1	5 853	219 302
Gävleborg	87	2 229	1 008	204	18		3 546	150 996
Västernorrland	39	2 591	1 210	213	16		4 069	140 539
Jämtland	2 843	10 773	2 340	429	58	5	16 448	480 802
Västerbotten	7	13 633	2 877	544	46	1	17 108	420 007
Norrbottn	12	25 564	5 145	708	78	7	31 514	794 843
Hela riket	4 092	72 558	20 248	3 494	367	23	100 782	4 007 930

Källa: SVAR, SMHI 2012

¹ Varav Väneren, Vättern, Mälaren och Hjälmaren står för 884 338 hektar

Arealen insjövännen länsvis (exklusive de fyra stora sjöarna)

Area of inland waters by county (excluding the four large lakes)

Källa: SVAR, SMHI
2012

Sjölandskapet förändras ständigt beroende på mänsklig påverkan, som t.ex. dammbyggen, och av naturliga processer, som t.ex. landhöjning. Sjöarna används för vattenförsörjning och rekreation. Möjligheten att magasinera vatten utnyttjas också för produktion av elektricitet.

Det verkliga hundratusen sjöarnas land

Sverige är ett sjörikt land med 96 700 sjöar större än 1 hektar (100 x 100 m). Räknar man in även sjöar mindre än 1 hektar hamnar antalet sjöar på strax över 100 000. Finland, som brukar kallas de hundratusen sjöarnas land, har "bara" 56 000 sjöar större än 1 hektar. Sjöarnas utseende varierar över Sverige beroende främst på berggrunden. I slättlandskap är få och stora sjöar vanligt, medan det i kuperade landskap ofta finns många men små sjöar.

Flest små sjöar

I Sverige är 72 procent av sjöarna mindre än 10 hektar. Arealen av dessa sjöar uppgår till omkring 6 procent av den totala sjöarealen. De större sjöarna dominerar arealmässigt. Fyra procent av landets sjöar är större än 100 hektar och de utgör hela 77 procent av sjöarealen.

Flest sjöar i norr

Flest sjöar finns i fjälltrakterna och i delar av Norrlands inland. I slättbygderna i södra Sverige finns få sjöar. Två tredjedelar av alla

svenska sjöar ligger i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands län. I diagrammet ovan visas hur stor del av varje läns totala areal som är vatten. Den högsta andelen vatten av totalarealen har Kronobergs län. Den lägsta andelen har Gotlands län.

Få orörda sjöar

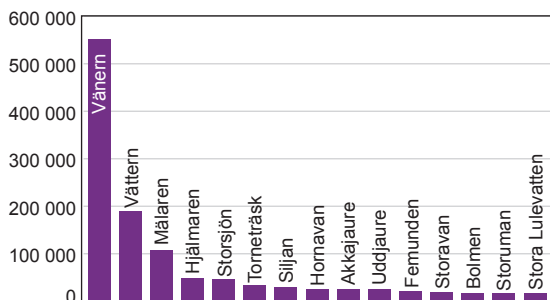
Sedan århundraden tillbaka har ett stort antal av Sveriges sjöar dikats ut eller sänkts för att erhålla ny odlingsbar mark. I många vattendrag är flödet reglerat i syfte att producera vattenkraft. Den reglerade sjöytan omfattar närmare 2 000 000 hektar, vilket utgör omkring hälften av den totala vattenarealen i landet.

Nära hälften av sjöarna saknar namn

Många av de svenska sjöarna saknar egentligt namn. Enligt Svenskt sjöregister är det lite mer än hälften av sjöarna som har ett namn. De vanligaste namnen är Långtjärnen (648), Svarttjärnen (481) och Stortjärnen (420).

Sveriges största sjöar

De fyra största sjöarna i Sverige, Vänern, Vättern, Mälaren och Hjälmaren, står tillsammans för nära en fjärdedel av hela sjöarealen. Vänern är allra störst och brukar betecknas som ett inlandhav. Sveriges största sjöar återfinns i diagrammet på nästa sida.

De 15 största sjöarna i Sverige, hektar*The 15 largest lakes in Sweden, hectares*

Källa: Svenskt vattenarkiv, SMHI 2012

Drygt 300 glaciärer

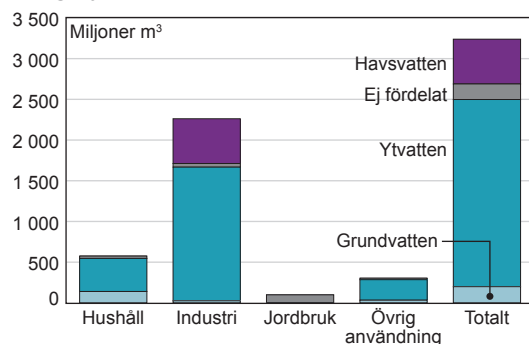
I Sverige finns sötvatten bundet i ca 325 glaciärer. Den totala ytan av glaciärer och permanenta snöfält uppgår till 28 300 hektar, vilket är mindre 0,1 procent av landarealen.

87 kommuner med kust vid havet

Arealen havsvatten från fastlandskusten ut till territorialgränsen i Sverige uppgår till 8,1 miljoner hektar. Av Sveriges kommuner är 87 kustkommuner och har havsvatten inom sina gränser. I särklass mest havsvatten har Gotlands kommun med 15 procent av allt havsvatten inom Sveriges territorialgräns.

2,7 miljarder kubikmeter sötvatten används årligen

Den totala mängden uttaget sötvatten i Sverige beräknades år 2010 till 2,7 miljarder kubikmeter. Merparten av vattnet, 83 procent, var ytvatten, d.v.s. vatten från sjöar och vattendrag. Grundvatten stod för 11 procent medan den resterande delen inte kunde redovisas som grund- eller ytvatten.

Vattenanvändningen år 2010 efter typ av vatten och användarkategori*Water use in 2010 by type of water and user category*

Källa: Statistiskt meddelande MI 27 SM 1201, SCB 2012

Sett till användarkategori används mest vatten inom industrisektorn, drygt 64 procent av den totala sötvattenvolymen. Hushållen står för drygt 21 procent, övrig användning för 11 procent och jordbruket för 4 procent.

Utöver sötvatten används inom industrin även stora mängder havsvatten för kylning. Med övrig användning avses här vattenanvändningen inom byggverksamhet, transporter, offentlig förvaltning samt förluster i ledningsnätet.

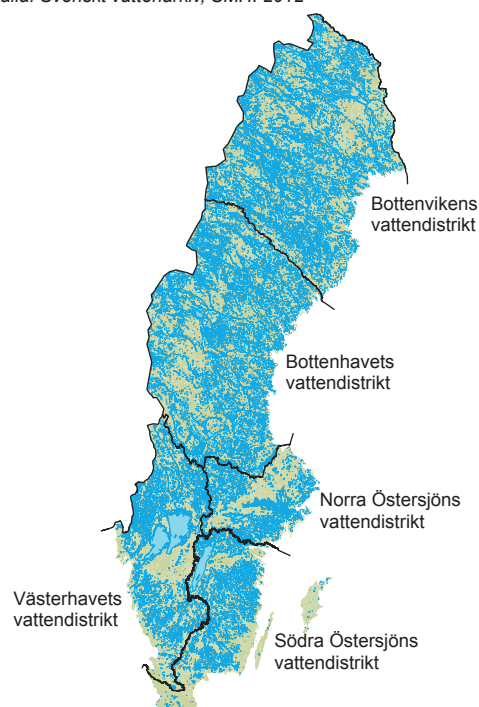
Vattendistrikt

Sverige är indelat i fem vattendistrikt enligt förordningen om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön (SFS 2004:660). Indelningen utgår inte från administrativa eller politiska gränser utan från avrinningsområden. Tanken är att vattenförvaltningen ska utgå från vattnet som resurs och kretslopp. Arbetet samordnas av en vattenmyndighet per distrikt. Det övergripande målet för vattenförvaltningen är att uppnå god vattenstatus till år 2015, eller senast till år 2027.

Kartan nedan visar vattendistriktens geografiska omfattning i kombination med vattenförekomster enligt Svenskt vattenarkiv (SVAR).

Vattenförekomster och vattendistrikt*Water bodies and river basin districts*

Källa: Svenskt vattenarkiv, SMHI 2012

TEMATISK MARKANVÄNDNING

Tematisk markanvändning

I detta kapitel redovisas ett antal markanvändningskategorier som inte helt kan hänföras till någon av de tidigare behandlade typerna av markanvändning. Vi har därför valt att kalla detta kapitel för tematisk markanvändning. De tematiska markanvändningskategorierna kan omfatta en kombination av en eller flera av de tidigare redovisade kategorierna. Tätortsmark omfattar exempelvis "Bebyggd mark med tillhörande mark" men också "Skogsmark", eftersom mindre ytor i tätorterna ofta är skogsbevuxna. Det samma gäller exempelvis för renbetesmarker m.fl. som kan spänna över ett stort antal av de tidigare redovisade kategorierna.

De flesta av avsnitten i kapitlet bygger på fristående statistikprodukter eller undersökningar som SCB genomför och som i sin helhet finns publicerade på SCB:s webbplats. Avsnitten har därför karaktären av sammanfattningar där ett axplock av uppgifter presenteras. För den som önskar

fördjupa sig i statistiken finns hänvisningar till aktuella produktsidor på SCB:s webbplats. Även för uppgifter om metoder för bearbetning och säkerheten i statistiken hänvisas i förekommande fall till respektive produktsida.

Flera av avsnitten innehåller dock uppgifter som inte finns publicerade någon annanstans. Detta gäller avsnitten Riskområden, Fjäll, Renbetesmarker, Vindkraftsområden, Koloniområden samt Bebyggelsen i Sverige. För avsnitten om Riskområden och Renbetesmarker har dock grunddata använts som finns publicerat på annat håll.

Bebyggelsen i Sverige

Bebyggelsens fotavtryck

Som beskrivits i avsnittet "Bebyggd mark med tillhörande mark" är Sverige ett land med relativt liten andel bebyggd mark, mindre än 3 procent av landarealen. Ändå finns det över 7,1 miljoner byggnader enligt fastighetsregistret varav nästan hälften är belägna inom tätorter. Av det totala beståndet

av byggnader var lite drygt 3 miljoner, eller 42 procent, bostadshus. Störst var kategorin ekonomi- och komplementbyggnader med över 50 procent.

SNABBFAKTA

Omkring 7,1 miljoner byggnader fanns i Sverige år 2010

Drygt 3 miljoner eller 42 procent var bostadshus

Byggnadernas "fotavtryck" uppgick år 2010 till 93 000 hektar eller drygt två tredjedelar av Ölands yta.

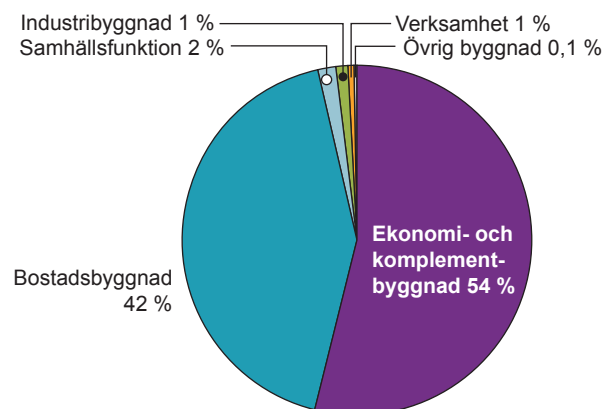
Flest byggnader fanns i Västra Götalands län.

Av småhusen var 87 procent friliggande.

Det finns ungefär 145 000 byggnader med byggår 2000–2010 enligt fastighetsregistret.

Fördelningen av byggnader på typ av byggnad år 2010

Share of buildings by type of building in 2010

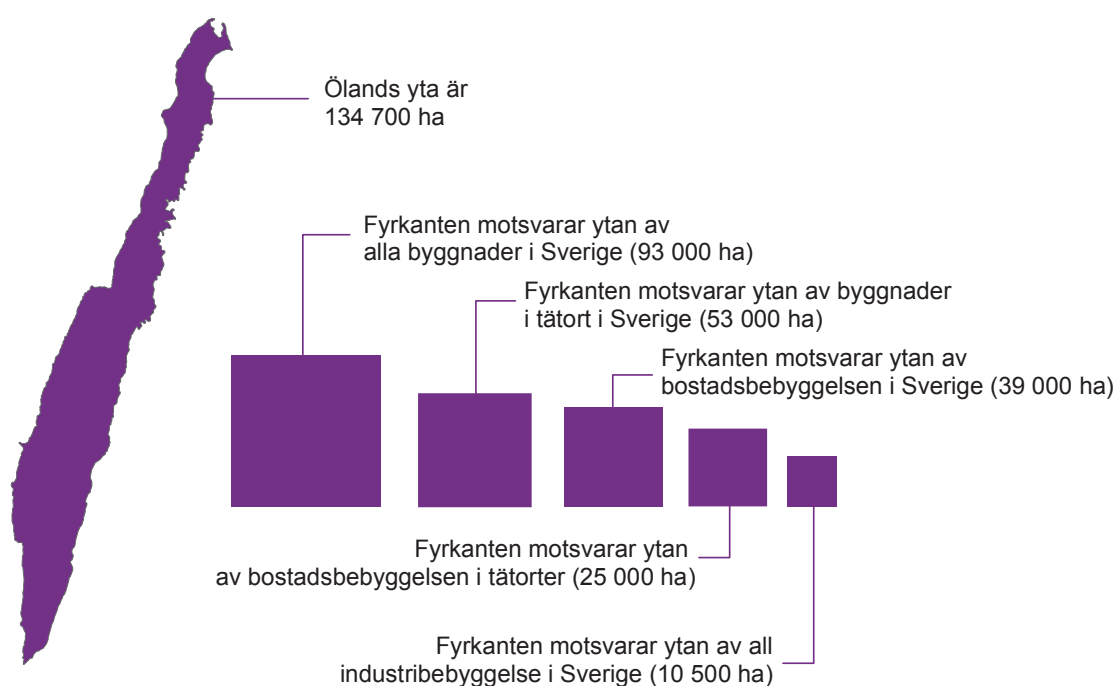

Källa: Fastighetsregistrets byggnadsdel, Lantmäteriet 2011

Den sammanlagda arealen av alla byggnader i landet, bebyggelsens "fotavtryck", uppgick år 2010 till 93 000 hektar, vilket ungefär motsvarar 0,2 procent av Sveriges landareal eller drygt två tredjedelar av Ölands yta¹. Figuren nedan visar proportionerna mellan ytorna skalenligt med Öland som referens. Den genomsnittliga byggnaden i Sverige hade en markyta på 130 m². Den genomsnittliga tätortsbyggnaden var något mindre, 115 m².

Den sammanlagda ytan av bebyggelsen i Sverige år 2010

Building footprints in 2010

Källa: Statistiskt meddelande MI 38 SM 1202, SCB 2012

Bebyggelsens regionala fördelning

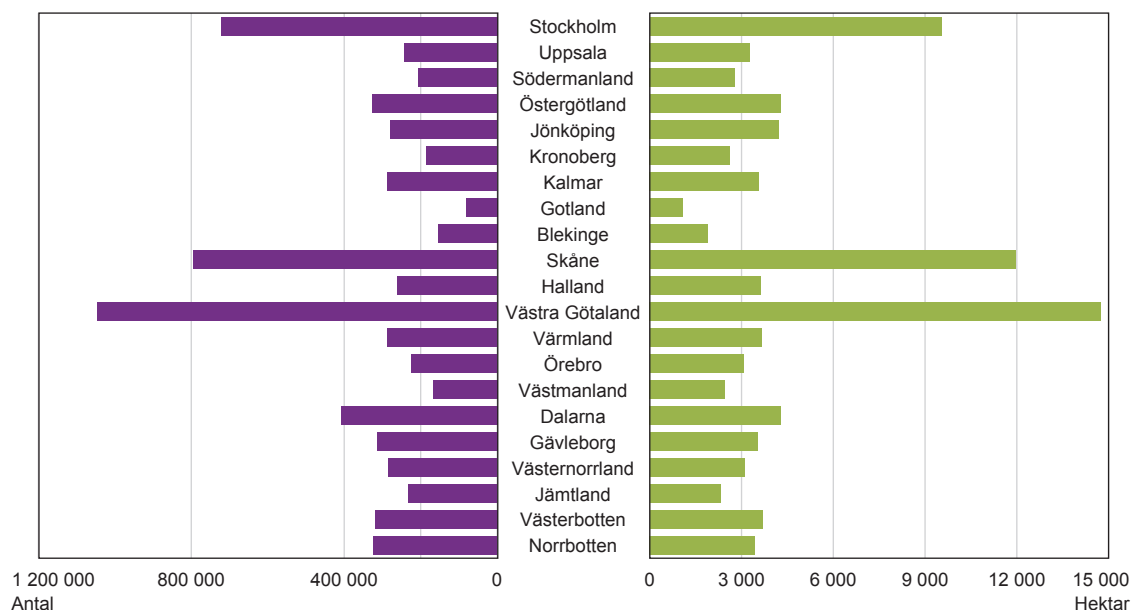
Byggnadsbeståndet fördelar sig relativt ojämnt över landet och av naturliga skäl är det främst storstadslänen och de arealmässigt stora länen som står för den största andelen av landets byggnadsbestånd. Tillsammans hade storstadslänen 36 procent av rikets totala byggnadsbestånd. Västra Götaland

är det enskilda län som hade störst andel av det totala byggnadsbeståndet, ca 15 procent. När det gäller fördelningen av byggnadernas yta var andelarna i stort sett identiska med fördelningen av antal. I Västra Götalands län upptog byggnaderna en sammantagen yta av nästan 15 000 hektar. Minst byggnadsyta hade Gotlands län med lite drygt 1 000 hektar.

1 Statistiskt meddelande MI 38 SM 1202, SCB 2012

Antal byggnader samt byggnadernas yta per län år 2010

Number of buildings and area of buildings by county in 2010

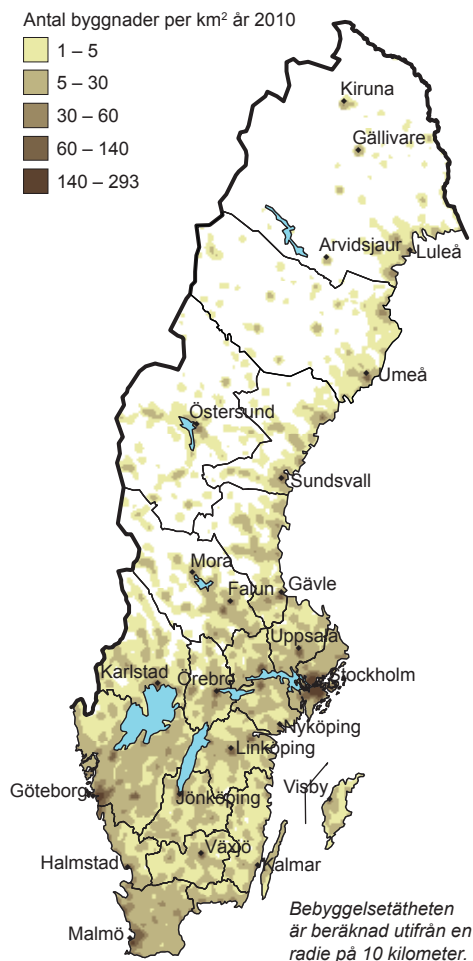

Källa: Fastighetsregistrets byggnadsdel, Lantmäteriet 2011

Kartan visar hur bebyggelsen fördelar sig över landet. De tätaste bebyggelsekoncentrationerna finns förstas i och omkring storstadsområdenas tätorter och längs kusterna, men det framgår också att län som exempelvis Skåne och Västra Götaland har en relativt sett koncentrerad landsbygdsbebyggelse. I regel sammanfaller den höga bebyggelsestätheten på landsbygden med de centrala jordbruksområdena. Stora delar av Norrlands inland har en mycket låg bebyggelsestäthet, mindre än en byggnad per kvadratkilometer. Även delar av Värmlands och Dalarnas län har en mycket låg bebyggelsestäthet.

Bebyggelsestätheten år 2010.
Byggnader per km²
Density of buildings in 2010.
Buildings per km²

Källa: Fastighetsregistrets byggnadsdel, Lantmäteriet 2011. Bearbetning av SCB.

Byggnadstyper

I tabellen redovisas fördelningen mellan olika byggnadstyper per län. Antalet byggnader baseras på uppgifter från Lantmäteriets fastighetsregister, byggnadsdelen.

Byggnadstyper per län år 2010, antal

Types of buildings by county in 2010, numbers

Län	Bostadsbyggnad	Ekonomi- och komplementbyggnad	Industribyggnad	Samhällsfunktion	Verksamhet	Övrig byggnad	Byggnader totalt
Stockholm	383 258	312 040	6 636	13 445	5 915	1 311	722 605
Uppsala	100 783	134 994	2 144	3 437	1 131	611	243 100
Södermanland	93 203	105 946	1 846	2 877	940	182	204 994
Östergötland	131 656	183 755	3 487	5 492	1 760	274	326 424
Jönköping	112 981	153 027	4 970	4 747	1 619	733	278 077
Kronoberg	70 574	108 841	2 167	2 441	1 216	321	185 560
Kalmar	113 616	163 788	3 372	4 280	1 543	535	287 134
Gotland	32 118	46 828	473	1 167	752	119	81 457
Blekinge	62 165	88 660	1 245	1 828	867	197	154 962
Skåne	331 301	431 453	10 649	12 940	5 332	1 906	793 581
Halland	116 947	136 419	2 752	3 135	1 402	469	261 124
V:a Götaland	458 100	547 670	13 848	16 568	6 541	2 973	1 045 700
Värmland	120 415	158 137	3 012	4 079	1 500	375	287 518
Örebro	92 437	124 049	2 962	3 508	1 260	278	224 494
Västmanland	71 693	90 355	2 011	2 532	1 231	259	168 081
Dalarna	160 152	237 768	3 273	4 453	2 005	648	408 299
Gävleborg	119 900	185 757	2 906	3 757	1 488	416	314 224
Västernorrland	113 511	160 599	2 747	3 937	1 292	1 524	283 610
Jämtland	95 679	130 938	1 634	2 976	1 252	251	232 730
Västerbotten	126 354	184 083	2 739	3 858	1 494	601	319 129
Norrbottnen	127 882	184 532	3 168	4 585	1 528	1 142	322 837
Riket	3 034 725	3 869 639	78 041	106 042	42 068	15 125	7 145 640

Källa: Fastighetsregistrets byggnadsdel, Lantmäteriet 2011

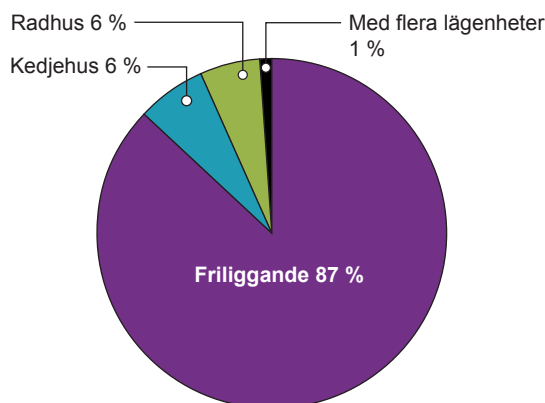
De i särklass största byggnadskategorierna är bostäder och ekonomi- och komplementbyggnader. Dessa två kategorier stod år 2010 tillsammans för 97 procent av byggnadsbeståndet. Av landets alla byggnader var 42 procent bostäder och 54 procent ekonomi- och komplementbyggnader. Störst andel bostadsbyggnader hade Stockholms län med 53 procent. Lägst andel bostadsbyggnader hade Kronobergs och Gävleborgs län med 38 procent. Dessa två län hade också störst andel ekonomi- och komplementbyggnader vilka utgörs av garage, förråd och andra typer av byggnader som hör till bostadsbebyggelse samt ekonomibygnader för lantbruket.

Typer av bostadsbyggnader

Av de dryga 3 miljoner bostadsbyggnaderna i landet utgjordes 81 procent av småhus. Småhusen kan i sin tur delas in i friliggande, kedjehus, småhus med flera lägenheter samt radhus. De friliggande småhusen var i majoritet med 87 procent. Radhus och kedjehus stod för 6 procent vardera.

Fördelning av småhusen på byggnadstyper år 2010, procent

One- and two dwelling building by type of building in 2010, percent

Källa: Fastighetsregistrets byggnadsdel, Lantmäteriet 2011

Förekomsten av radhus varierar kraftigt över landet. Radhuslänet framför andra är Stockholms län där 14 procent av småhusbeståndet utgjordes av radhus. Minst andel radhus hade Gotlands län med strax under 1 procent.

Stockholms län hade också den största andelen flerfamiljshus med närmare 8 procent.

Bebyggelsens ålder

Var tid har haft sitt specifika sätt att planera och bygga på. Planeringsideologi, planlösningar, val av metoder, material och byggnadsteknik är därför starkt kopplat till den tid då en byggnad uppfördes. Uppgifter om bebyggelsens ålder kan därför bidra till en bättre kunskap om den byggda miljöns egenskaper.

Uppgifter om byggnadernas byggår hämtas från fastighetsregistrets byggnadsdel. Mest fullständiga uppgifter har bostadshusen. När det gäller övriga kategorier som exempelvis komplementbyggnader och industribyggnader är ofullständigheten i registren generellt mycket stor. I diagrammet på nästa sida redovisas endast byggnader som enligt fastighetsregistret 2011-01-01 hade uppgifter om byggår vilket motsvarar ca 35 procent av det totala byggnadsbeståndet. Även byggnader med byggår 1929 eller tidigare har uteslutits ur diagrammet på grund av de äldre byggåren är behäftade med stor osäkerhet.

Antal bostadsbyggnader efter byggnadstyp och län år 2010, antal

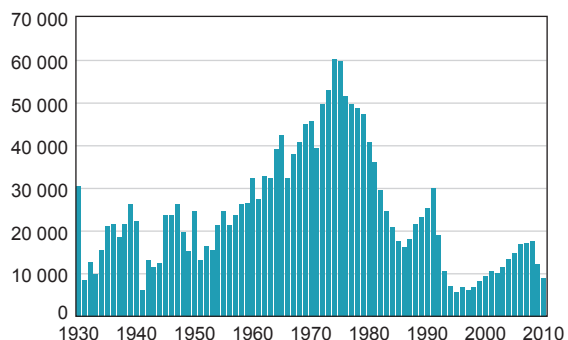
Residential buildings by type of building and county in 2010, number

Län	Flerfamiljshus	Småhus				totalt	Ospecificerad	Bostadsbyggnader, totalt
		friliggande	kedjehus	med flera lägenheter	radhus			
Stockholm	29 436	236 979	31 638	1 113	45 177	314 907	38 915	383 258
Uppsala	5 780	72 237	6 581	625	3 134	82 577	12 426	100 783
Södermanland	4 771	66 167	4 685	546	3 824	75 222	13 210	93 203
Östergötland	8 080	90 322	8 515	1 325	6 612	106 774	16 802	131 656
Jönköping	6 543	85 256	5 062	885	3 136	94 339	12 099	112 981
Kronoberg	3 176	55 593	2 853	761	908	60 115	7 283	70 574
Kalmar	4 501	88 186	3 513	660	2 094	94 453	14 662	113 616
Gotland	958	23 671	828	418	192	25 109	6 051	32 118
Blekinge	2 482	50 177	2 091	272	924	53 464	6 219	62 165
Skåne	17 961	243 413	28 380	4 884	15 941	292 618	20 722	331 301
Halland	4 530	93 963	5 831	585	2 982	103 361	9 056	116 947
V:a Götaland	24 203	338 109	20 978	4 612	28 357	392 056	41 841	458 100
Värmland	5 056	89 715	3 768	570	2 129	96 182	19 176	120 414
Örebro	5 145	67 284	5 959	744	1 791	75 778	11 514	92 437
Västmanland	4 078	49 754	4 932	297	5 557	60 540	7 075	71 693
Dalarna	5 581	108 976	4 759	461	1 665	115 861	38 710	160 152
Gävleborg	5 202	83 852	3 783	1 404	3 362	92 401	22 297	119 900
Västernorrland	5 121	76 366	3 228	80	2 583	82 257	26 133	113 511
Jämtland	3 252	56 274	1 895	515	1 493	60 177	32 250	95 679
Västerbotten	5 912	78 604	3 467	311	4 293	86 675	33 767	126 354
Norrbottnen	4 876	79 224	3 186	226	1 710	84 346	38 660	127 882
Riket	156 644	2 134 122	155 932	21 294	137 864	2 449 212	428 868	3 034 724

Källa: Fastighetsregistrets byggnadsdel, Lantmäteriet 2011

Fördelning av byggnaderna efter byggår år 2010

Building by year of construction in 2010

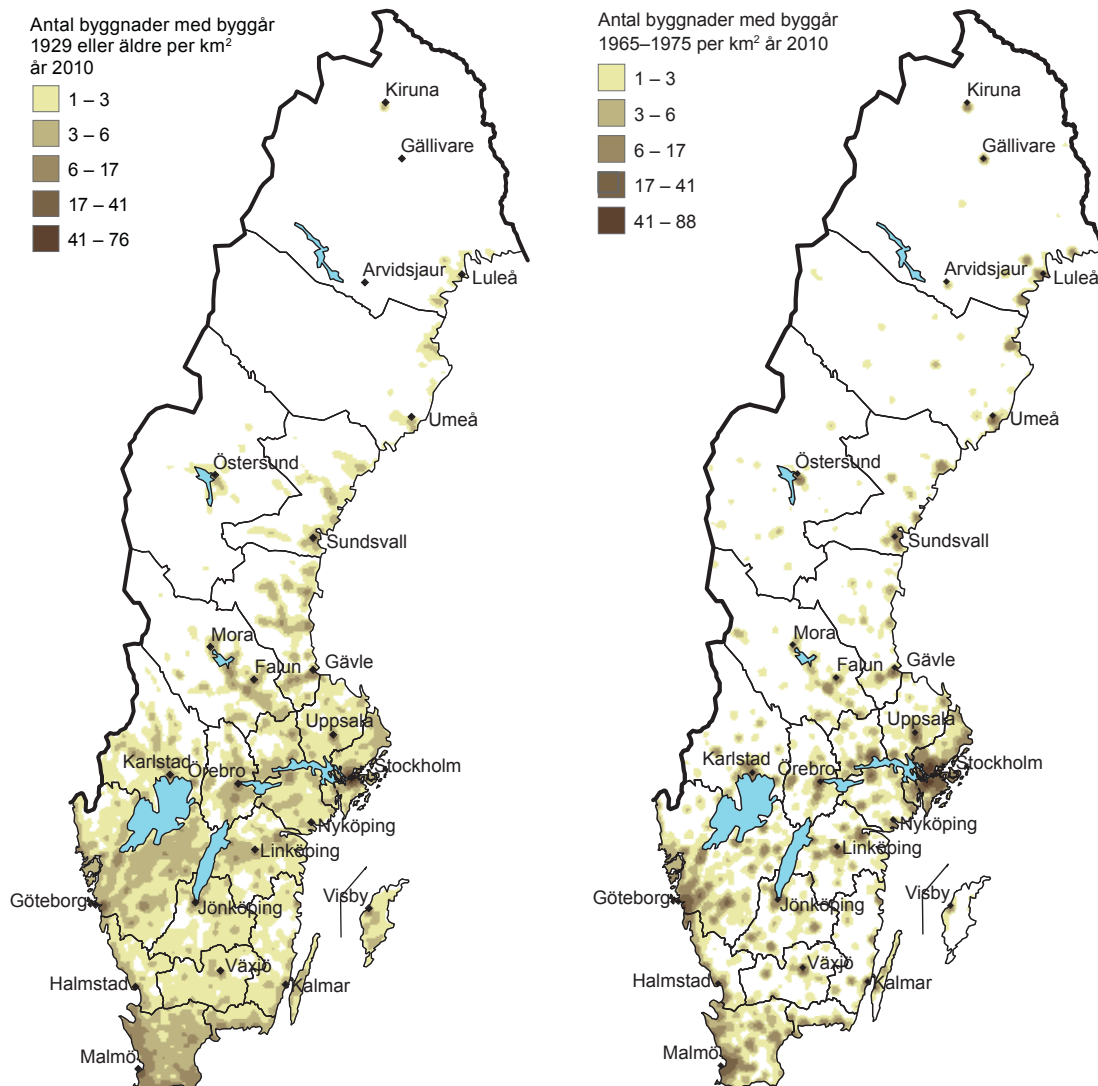
Källa: Fastighetsregistrets byggnadsdel, Lantmäteriet 2011

Det finns ungefär lika många byggnader med byggår 1929 eller äldre som det finns byggnader i intervall 1965–1975 (ca en halv miljon i respektive kategori). Men som syns i kartorna nedan fördelar de sig mycket olika rumsligt. Den äldre bebyggelsen har en betydligt jämnare spridning och förekommer i högre grad på landsbygden och utanför storstadsområdena. Byggnaderna med byggår 1965–1975 är betydligt mer koncentrerade till tätorter och med särskild tyngdpunkt på storstadsområdena. Orsaken är att under perioden 1965–75 genomfördes det så kallade miljonprogrammet som hade som mål att på kort tid bygga en miljon nya bostäder för att

Den regionala fördelningen av byggnader med byggår 1929 eller äldre respektive med byggår 1965–1975. Byggnader per km²

Regional distribution of buildings with year of construction 1929 or earlier respectively 1965–1975.

Buildings per km²

Källa: Fastighetsregistrets byggnadsdel, Lantmäteriet 2011. Bearb

lösa den akuta bostadsbristen som framförallt rådde i de större städerna. Av bebyggelsen som uppfördes under miljonprogrammet återfanns över 75 procent i tätorter år 2010. Detta kan jämföras med den äldre bebyggelsen där motsvarande siffra endast var 38 procent.

Mest nytillkommen bebyggelse i storstadsområdena och längs västkusten

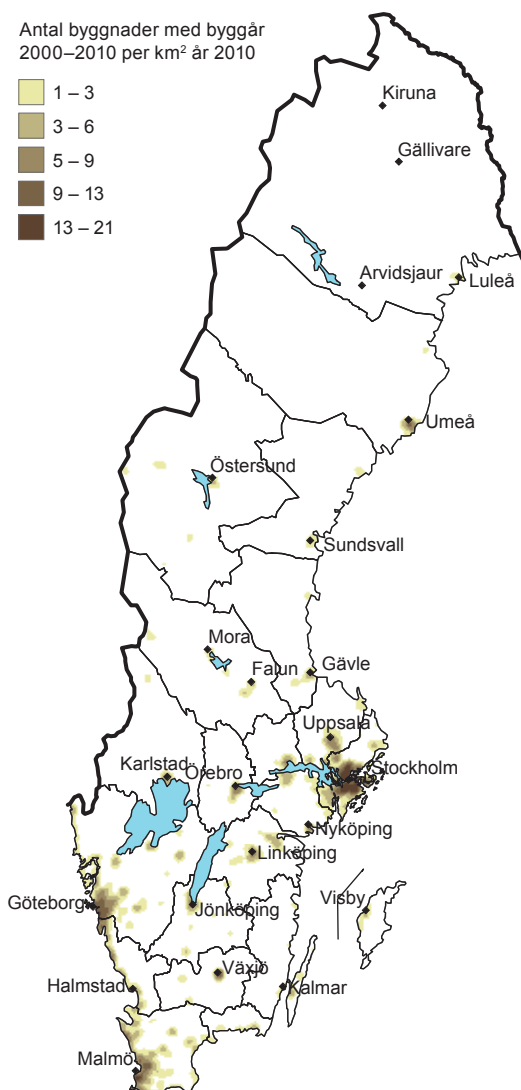
Det finns ungefär 145 000 byggnader med byggår 2000–2010 enligt fastighetsregistret.

Merparten av dessa byggnader återfinns i storstadsregionerna men den nytillkomna bebyggelsen bildar också ett sammanhängande stråk längs hela Västkusten från Malmöområdet i söder till Strömstad i norr. Av de ca 145 000 byggnaderna med byggår 2000–2010 fanns 65 procent inom tätorter. De tre länen Stockholm, Västra Götaland och Skåne stod för mer än hälften av byggnaderna med de aktuella byggåren.

Den regionala fördelningen av byggnader med byggår 2000–2010. Byggnader per km²

Regional distribution of building with year of construction 2000–2010.

Buildings per km²

Källa: Fastighetsregistrets byggnadsdel, Lantmäteriet 2011. Bearbetning av SCB.

Vindkraftverksområden

Vindkraften en allt större del av det svenska energisystemet

År 2009 beslutade Riksdagen om ett nationellt mål för förnybar energi där andelen förnybar energi år 2020 skall utgöra minst 50 procent av den totala användningen. För vindkraften beslutade Riksdagen samma år om en nationell planeringsram där vindkraften år 2020 skall stå för 30 TWh. I planeringsramen är vindkraften fördelad med 20 TWh på land och

10 TWh till havs. År 2011 var elproduktionen från vindkraft 6,1 TWh vilket kan jämföras med 2006 då ca 1 TWh producerades.

Vindkraften som energikälla i Sverige aktualiserades under 1970-talets oljekris. Under 1980-talet uppfördes de första större vindkraftverken i Sverige, men det var under 1990-talet som utbyggnaden tog fart. Fram till år 2000 hade det uppförts ca 530 vindkraftverk vilka stod för en årlig elproduktion på 0,45 TWh. År 2005 hade antalet verk stigit till runt 760 med en elproduktion på 0,9 TWh. Under 2006 antog Riksdagen den första vindkraftspropositionen och begreppet vindbruk etablerades. Dvs. utnyttjandet av vind för elproduktionen jämföras med andra näringar som bygger på nyttjande av förnybara resurser.

Snabbare utbyggnadstakt

År 2011 fanns det 1 958 vindkraftverk som kunnat lokaliseras geografiskt. Verken lokaliserings framgår av kartan nedan. Detta kan jämföras med tre år tidigare då antalet verk var 1 200 till antalet. Flest verk återfanns år 2011 i Västra Götalands och Skåne län där det

SNABBFAKTA

År 2011 fanns 1 958 **vindkraftverk** i landet

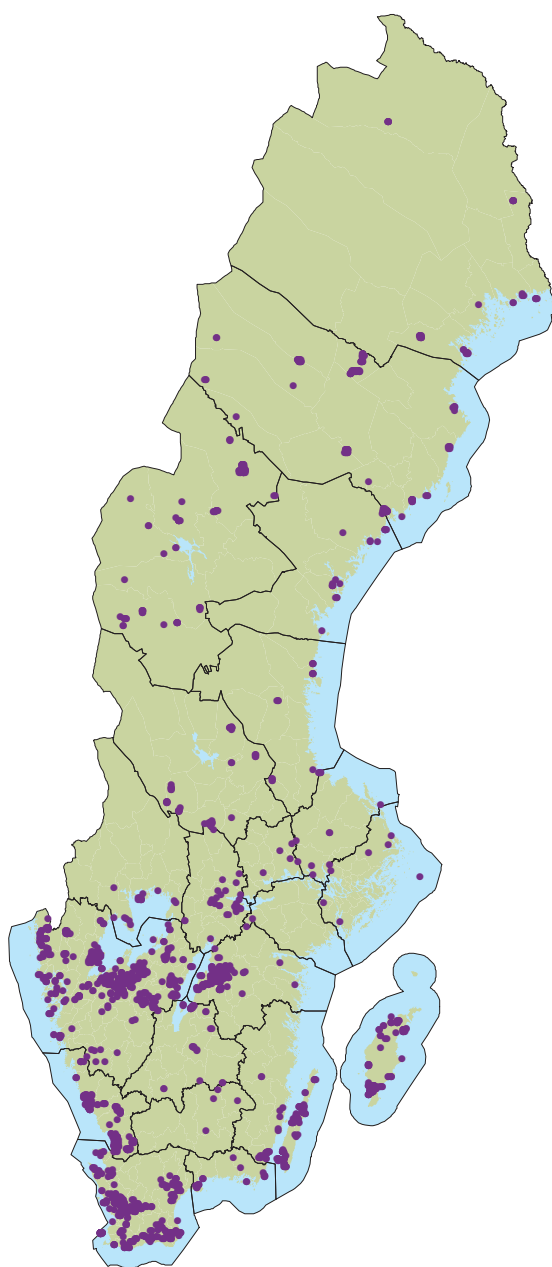
Vindkraftverkens **influensområden** uppgick till totalt omkring 70 000 hektar vid en beräkning utifrån en 400-meterszon och ca 200 000 hektar vid beräkning utifrån en 800-meterszon.

Totalt var det 3 590 **personer** som bodde inom 400 meter från ett befintligt vindkraftverk år 2011 och inom 800 meter återfanns 29 215 personer.

fanns 459 respektive 352 verk. Tillsammans motsvarade det 41 procent av vindkraftverken. Det var åtta län som hade fler än 100 vindkraftverk per län medan fyra län hade mindre än 10 verk vardera. Se tabellen nedan. Det fanns 65 havsbaserade anläggningar vilka var koncentrerade till områdena utanför kusten till Kalmar, Gotlands, Blekinge och Skåne län, där Skåne län stod för 73 procent. I Värmlands län fanns ytterligare 10 anläggningar placerade i Vänern.

Vindkraftverkens lokalisering år 2011

Wind turbines in 2011

Källa: Vindlov 2013, (www.vindlov.se)

Vindkraftverkens influensområden

Vid varje vindkraftsetablering sker en påverkan på miljön utifrån anläggningens höjd, storlek, rörelse och ljudalstring. Utifrån detta går det att bedöma vindkraftverkens influensområde, dvs. lämpliga avstånd till bebyggelse med hänsyn för risk och ljudstörningar. Med riskzon från vindkraftverk tas hänsyn till bland annat skyddsavstånd för väg, järnväg och annan infrastruktur samt iskast. Avståndet till väg/järnväg är som minst 50 m. Högsta riskavstånd för iskast från vindkraftverk är framräknat till 350 m vid maximal vindhastighet på 25 m/s. Zoner för bullerstörning i närheten av vindkraftverk har ökat över tiden allteftersom vindkraftverken vuxit i storlek. Ljudutbredningen påverkas även av, förutom höjd för ljudkällan, meteorologiska förhållanden och markens egenskaper. Detta gör att ett faktiskt avstånd till bebyggelse tas fram i samband med prövningen för enskilda objekt.

Beräkning av influensområden

För beräkningar av vindkraftens influensområde används avståndet 800 meter som Energimyndigheten lyft fram som generell avstånd till bebyggelse i samband med utpekande av riksintresseområden för vindbruk. Energimyndigheten har tidigare även använt sig av det generella avståndet 400 meter till bebyggelse. Den mark som påverkas av influensområdet är här beräknat utifrån dessa båda generella avstånd.

200 000 hektar vid 800 meters influensområde

I Västra Götalands län återfanns den största påverkade totalarealen för vindkraft. Om influensområdet är 400 meter stod Västra Götaland för 26 procent av den påverkade totalarealen. När influensområdet ökas till 800 meter stod Västra Götaland totalt för 29 procent av den påverkade totalarealen. För Skåne län var motsvarande siffror 17 procent för båda influensavstånden. I Skåne län återfanns också den största vattenpåverkade arealen. Totalt sett var 67 598 hektar påverkade vid 400 meters influensområde och 198 661 hektar vid 800 meters influensområde. Av totalarealen var 6 procent påverkad vattenareal vid 400 meter och 7 procent vid 800 meters influensområde.

Vindkraftverk med influensområden år 2011

Wind turbines and their sphere of influence in 2011

Län	Vindkraftverk		Influensområde 400 m		Influensområde 800 m	
	Antal	därav i vatten	Hektar	därav vatten	Hektar	därav vatten
Stockholm	7	0	334	72	1 310	397
Uppsala	13	0	541	193	1 891	624
Södermanland	1	0	50	1	200	3
Östergötland	132	0	4 760	60	14 949	421
Jönköping	31	0	1 317	40	4 067	351
Kronoberg	6	0	260	0	980	1
Kalmar	118	7	3 362	371	10 208	1 197
Gotland	132	5	3 416	563	8 953	2 063
Blekinge	25	5	799	242	2 489	702
Skåne	352	48	11 239	1 084	34 225	2 280
Halland	187	0	6 193	158	17 142	593
Västra Götaland	459	0	17 771	495	56 849	2 080
Värmland	20	10	943	517	3 028	1 328
Örebro	29	0	1 359	106	5 110	513
Västmanland	4	0	205	1	851	2
Dalarna	60	0	2 245	7	5 804	46
Gävleborg	17	0	619	47	1 757	174
Västernorrland	24	0	876	28	2 847	340
Jämtland	108	0	3 405	21	8 716	120
Västerbotten	181	0	6 288	147	13 414	476
Norrbottn	52	0	1 616	75	3 871	476
Hela riket	1 958	75	67 598	4 228	198 661	14 187

Källa: Vindlov 2013, (www.vindlov.se), bearbetning av SCB

Antal vindkraftverk år 2011 samt byggnader och boende inom deras influensområden

Number of wind turbines in 2011 and buildings and inhabitants within their sphere of influence

Län	Vindkraftverk	Influensområde 400 m		Influensområde 800 m	
	Antal	Antal byggnader inom 400 m	Befolkning inom 400 m	Antal byggnader inom 800 m	Befolkning inom 800 m
Stockholm	7	103	86	268	264
Uppsala	13	100	155	539	1 168
Södermanland	1	5	4	20	24
Östergötland	132	88	111	898	1 417
Jönköping	31	18	16	145	185
Kronoberg	6	6	9	19	29
Kalmar	118	114	83	1 056	803
Gotland	132	147	84	835	1 298
Blekinge	25	7	13	212	340
Skåne	352	479	605	4 097	6 558
Halland	187	326	579	1 971	3 549
Västra Götaland	459	819	1 158	5 464	10 681
Värmland	20	17	45	76	115
Örebro	29	168	312	686	1 302
Västmanland	4	16	43	69	110
Dalarna	60	52	70	148	209
Gävleborg	17	2	-	68	68
Västernorrland	24	31	17	224	194
Jämtland	108	46	52	139	107
Västerbotten	181	73	108	426	580
Norrbottn	52	19	40	145	214
Hela riket	1 958	2 636	3 590	17 505	29 215

Källa: Vindlov 2013, (www.vindlov.se), bearbetning av SCB

Berörda byggnader och befolkning

När influensområdet utökas från 400 till 800 meter påverkas markant fler byggnader och boende. Antalet berörda byggnader var 2 636 inom 400 meter från vindkraftverken men vid 800 meter berördes 17 505 byggnader i hela landet. Inom 400 meter återfanns 819 byggnader i Västra Götalands län och 479 i Skåne län. Tillsammans motsvarade det 49 procent av totala antalet påverkade byggnader inom 400 meter. När influensområdet utökas till 800 meter återfanns 5 464 byggnader i Västra Götaland och 4 097 i Skåne län. Tillsammans motsvarade det 55 procent av landets påverkade byggnader.

Totalt var det 3 590 personer som år 2011 bodde inom 400 meter från ett befintligt vindkraftverk. Inom 800 meter återfanns 29 215 personer. Västra Götaland stod här för 32 procent av befolkningen inom 400 meter och 37 procent inom 800 meter. För Skåne län var motsvarande siffror 17 procent (400 meter) respektive 22 procent (800 meter).

Tätorter

Nästan 2 000 tätorter i landet

Det finns 1 956 tätorter i Sverige. Tillsammans upptar de en yta på nästa 540 000 hektar, vilket motsvara 1,3 procent av Sveriges landyta. År 2010 bodde 8 016 000 personer i tätorter. Det är 85 procent av Sveriges hela befolkning. Sju tätorter har fler än 100 000 invånare – Stockholm, Göteborg, Malmö, Uppsala,

Västerås, Örebro och Linköping. Där bor 28 procent av Sveriges befolkning. Av samtliga tätorter har 118 stycken fler än 10 000 invånare och 795 tätorter har färre än 500 invånare.

SNABBAKTA

För år 2010 gäller:

Antal tätorter år 2010: 1 956

Befolkning i tätorter: 8 015 797, 85 % av landets totala befolkning

Antal förvärvsarbete: 3 770 354

Befolkningstäthet: 1 491 invånare per km²

Landareal tätorter: 537 615 hektar, 1,3 % av landets totala landareal

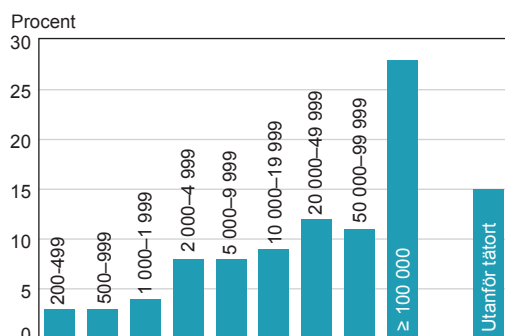
DEFINITIONER

SCB:s tätorter är områden med en koncentrerad bebyggelse där avståndet mellan husen är som mest 200 meter och antalet invånare minst 200 personer. Bland tätorterna ingår därmed både de största städerna och små orter med strax över 200 invånare. Tätorten ska inte ha mer än 50 procent fritidshus.

Tätorter år 2010. Antal, folkmängd, befolkningstäthet. Förändringar 2005–2010*Localities 2010. Number of localities, population and population density. Changes 2005–2010*

Län	Antal tätorter	Befolkning i tätort			Förändring 2005–2010	
		Antal	% av totalbef	täthet inv per km ²	Antal	Folkmängd
Stockholm	134	1 966 773	96	2 716	15	163 989
Uppsala	68	270 395	81	1 652	2	17 456
Södermanland	66	222 998	82	1 445	-1	8 376
Östergötland	93	362 463	84	1 623	4	14 195
Jönköping	84	277 982	83	1 255	-4	5 916
Kronoberg	52	143 387	78	1 105	0	6 320
Kalmar	90	181 101	78	986	-1	770
Gotland	17	33 473	58	983	0	374
Blekinge	46	122 021	80	1 085	-1	3 425
Skåne	250	1 101 391	89	1 826	5	75 523
Halland	98	237 402	79	1 203	2	12 068
Västra Götaland	309	1 326 755	84	1 628	0	52 830
Värmland	66	203 314	74	1 031	-4	1 407
Örebro	60	231 661	83	1 135	-2	6 684
Västmanland	40	221 360	88	1 375	0	4 968
Dalarna	106	221 437	80	719	0	2 575
Gävleborg	87	216 476	78	941	1	2 023
Västerbotten	76	185 789	77	923	0	820
Jämtland	54	84 080	66	862	0	712
Västernorrland	71	201 123	78	1 159	3	4 015
Norrbottn	89	204 416	82	850	-2	-1 432
Hela riket	1 956	8 015 797	85	1 491	17	383 014

Källa: Statistiskt meddelande MI 38 SM 1101, SCB 2011

Folkmängden 2010 fördelad på tätorter utifrån storlek på tätort*Share of population in 2010 by size of locality*

Källa: Statistiskt meddelande MI 38 SM 1101, SCB 2011

Fortsatt stor ökning av befolkning i tätort

Befolkningen utanför tätort ökade fram till 1880, för att sedan sjunka. Från 1970 har antalet invånare utanför tätort legat relativt still, på runt 1,4 miljoner, medan befolkningen i tätort har ökat. Ökningen var kraftigast under perioden 1940–50, då tätorterna ökade med cirka en miljon personer.

Under perioden 2005 – 2010 ökade tätortsbefolkningen med 383 000 personer. Ökningen var störst i Stockholms län, följt av Skåne och

Västra Götaland län. Befolkningstätheten mätt som invånare per km² ökade från 1 446 till 1 491 under samma period. Befolkningstätheten i tätort var störst i Stockholms län. Där skedde också den största ökningen av befolkningstätheten, från 2 566 till 2 716 invånare per km². Lägst befolkningstäthet i tätort hade Dalarnas län, med 719 invånare per km².

Fler unga i mindre tätorter

Mindre tätorter har i regel större andelar ung befolkning, i åldern 0–19 år. I tätorter med färre än 5 000 invånare var drygt 25 procent av invånarna år 2010 under 20 år. Flest unga tätortsinvånare fanns det i Stockholms och Hallands län. Högst andel personer över 64 år fanns det i Kalmar län, följt av Västernorrlands och Blekinge län. Stockholm hade den lägsta andelen tätortsbefolkning över 65 år.

Tätortsbefolkningen 2010 i åldersklasser per storleksklass, andelar

Share of population 2010 in localities by age classes and size of locality

Folkmängd i tätort	Antal tätorter	Andel befolkning inom storleksgrupper %		
		0–19 år	20–64 år	65– år
200–499	795	25	55	20
500–999	439	25	54	21
1 000–1 999	275	25	54	21
2 000–4 999	226	26	54	20
5 000–9 999	103	25	55	21
10 000–19 999	60	24	55	21
20 000–49 999	37	23	58	20
50 000–99 999	14	22	61	18
≥ 100 000	7	22	63	15
Samtliga tätorter	1 956	23	59	18

Källa: Statistiskt meddelande MI 38 SM 1201, SCB 2012

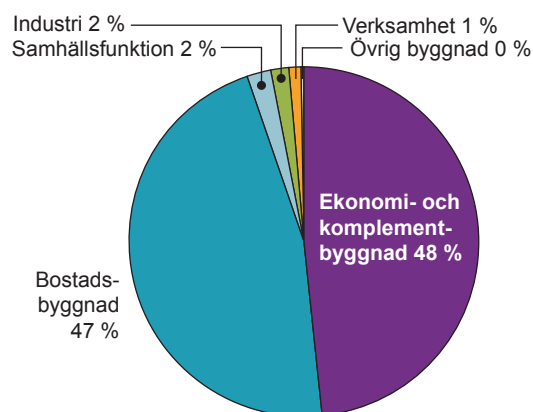
Hälften av landets byggnader finns i tätort

År 2010 fanns det ca 7,1 miljoner byggnader i Sverige. Av dessa var nästan hälften belägna inom tätort. Tätortsbyggnadernas fotavtryck var ca 53 000 hektar, vilket är mindre än halva Ölands yta.

Tätortsbebyggelsen utgjordes till 47 procent av bostäder och 48 procent av ekonomi- och komplementbyggnader. På länsnivå hade Stockholms län störst andel bostäder i tätorterna, med 54 procent. Lägst andel bostadshus i tätorter hade Dalarnas län, med 40 procent.

Byggnadsbeståndet i tätort 2010 fördelat på byggnadstyp, procent

Buildings in localities 2010 by type of building, percent

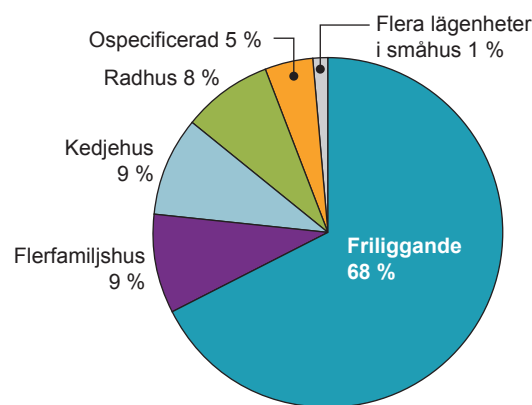
Källa: Statistiskt meddelande MI 38 SM 1202, SCB 2012

Villan är det vanligaste bostadshuset

Nästan 70 procent av bostadsbebyggelsen i tätort var friliggande småhus. Därefter var flerfamiljshus och kedjehus vanligast, med drygt 9 procent vardera. Störst andel flerfamiljshus hade tätorterna i Västerbottens och Jämtlands län, med 12 procent var. I Stockholms län var bostadshusen till 17 procent radhus.

Bostadshus i tätort 2010 fördelat på typ av byggnad, procent

Residential buildings in localities by type of building, percent

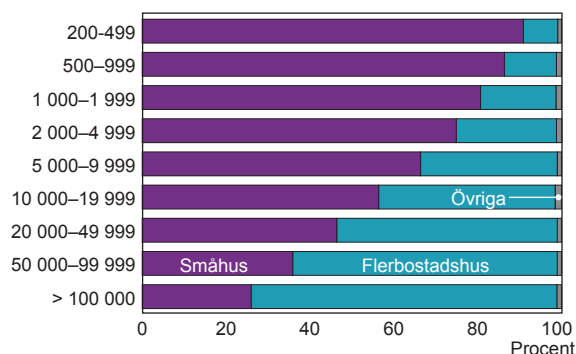
Källa: Statistiskt meddelande MI 38 SM 1202, SCB 2012

Fler boende i lägenhet i större tätorter

Större tätorter har en högre andel boende i flerbostadshus. I tätorter större än 100 000 invånare bodde 73 procent i flerbostadshus. I tätorter med en befolkning på 200–499 invånare bodde färre än 10 procent i flerbostadshus.

Tätortsbefolkningen 2010 fördelat på tätorter i storleksgrupp och typ av boende, procent

Population in localities by in 2010 size of locality and type of dwelling, percent

Källa: Statistiskt meddelande MI 38 SM 1202, SCB 2012

Yngre bostadshus i tätort

Mer än en tredjedel av bostadsbebyggelsen i tätort tillkom under perioden 1961–80. Utanför tätort är bostadsbeståndet generellt äldre. Andelen bostadsbebyggelse med byggår före 1921 var 19 procent utanför tätort, medan den i tätort låg på knappt 7 procent. Andelen bostadsbebyggelse med byggår 2001 eller senare var 5 procent i tätort och 3 procent utanför tätort.

Markägande i tätorter

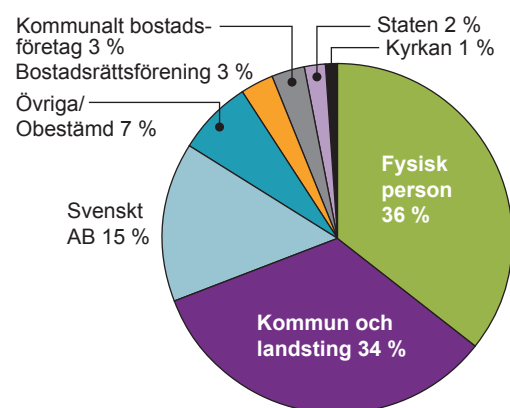
I landet i sin helhet äger kommuner och landsting knappt 2 procent av marken, men av naturliga skäl är det kommunala markägandet i tätorterna betydligt större. Gatumark och parkmark i tätorterna ägs i regel av kommunerna och markägandet är också ett viktigt verktyg för kommunerna för att kunna påverka bebyggelseutformningen och bostadsförsörjningen.

Sett till all mark som var belägen inom tätort år 2010 ägdes ca 34 procent av kommuner och landsting. Den största ägarkategorin var dock enskilda personer som ägde knappt 36 procent. Uppgifterna baseras på

deklarationsansvarig ägare och i praktiken är därför andelen kommunal mark något större eftersom kommunerna är lagfarna ägare av tomträttsmarken som i vissa kommuner kan vara mycket omfattande. Den tredje största ägarkategorin i tätorter är Svenskt AB som år 2010 ägde 15 procent av tätortsmarken.

Fördelningen av marken i tätort 2010 efter ägarkategori, procent

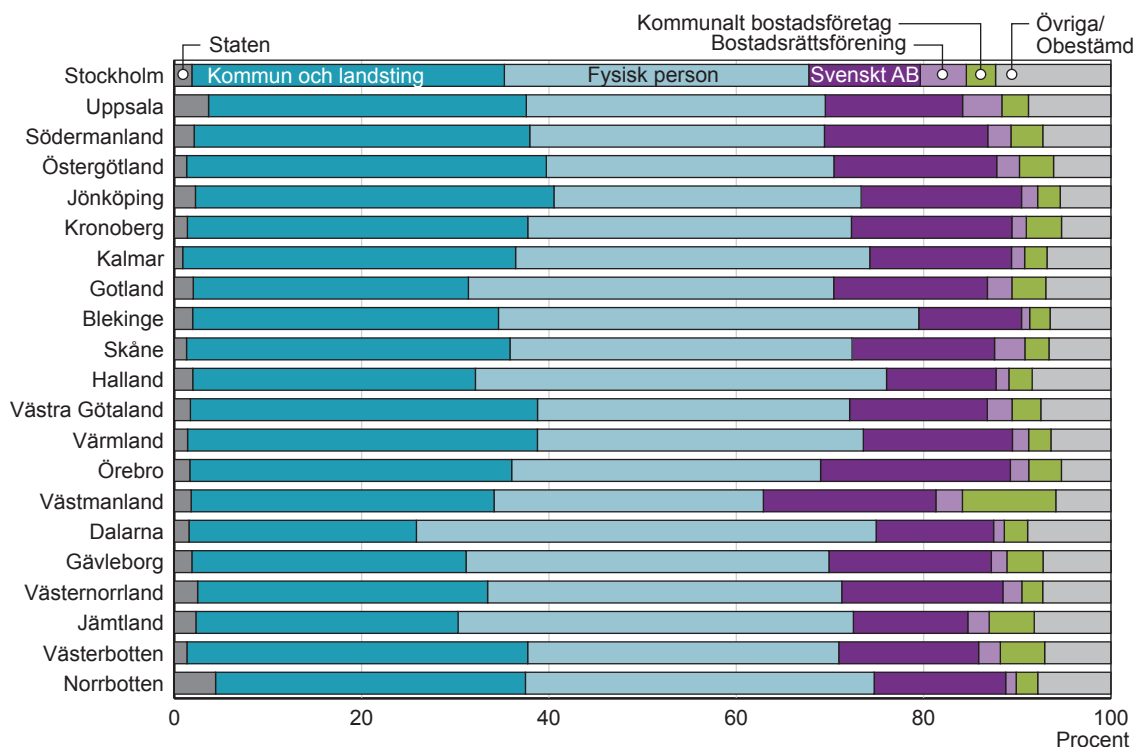
Land in municipalities 2010 by owner category, percent

Källa: Fastpak 2011 och GSD Fastighetskartan, Lantmäteriet 2011. Bearbetning av SCB

Fördelningen av marken i tätort år 2010 per län och ägarkategori, procent

Land in municipalities in 2010 by county by owner category, percent

Källa: Fastpak 2011 och GSD Fastighetskartan, Lantmäteriet 2011. Bearbetning av SCB

Vem som äger marken i tätorterna varierar naturligtvis kraftigt mellan olika tätorter, kommuner och regioner. De varierande ägomönstren har både historiska, politiska och planeringsmässiga orsaker men hänger också samman med tätorternas storlek. I många mindre, sent framvuxna tätorter äger exempelvis kommunerna lite eller ingen mark alls medan den kommunala markens andel generellt ökar med tätorternas storlek. Tätorten Fisksätra i Nacka kommun utanför Stockholm var den tätort som hade mest kommunal mark år 2010. Här ägde kommunen ca 70 procent av marken.

Aggregerat på länsnivå låg det kommunala markägandet i tätorter år 2010 på som minst 24 procent i Dalarnas län, till som mest strax över 38 procent i tätorterna i Östergötlands län. Staten är generellt sett en liten markägare i tätorter. Som mest ägde staten 4,4 procent av tätortsmarken i Norrbottens län. Enskilda personers ägande var som störst i tätorterna i Dalarna med nästan hälften av tätortsmarken.

Förvärvsarbete i tätort

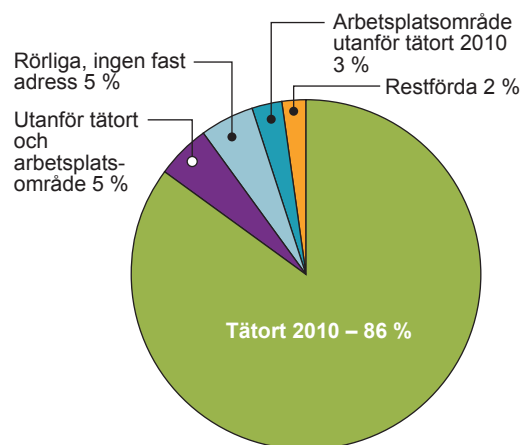
I genomsnitt har tätorter cirka hälften så många förvärvsarbete som boende. År 2010 hade små tätorter i regel en lägre andel arbetande, medan större orter hade en något högre andel. De sju tätorter som hade fler än 100 000 invånare hade i genomsnitt 58 procent arbetande i förhållande till antalet boende.

Ungefär var tredje förvärvsarbete hade sin arbetsplats i någon av de fem största tätorterna, medan 10 procent arbetade i en tätort där befolkningen var färre än 10 000 invånare. Totalt sett fanns 86 procent av Sveriges förvärvsarbete i någon av landets nästan 2 000 tätorter.

Av de som hade sin arbetsplats utanför tätort fanns en knapp tredjedel i arbetsplatsområden med minst 50 förvärvsarbete. Nästan två tredjedelar fanns på mindre arbetsplatser i mer glest bebyggda områden.

Förvärvsarbete i och utanför tätort år 2010, procent

Employed persons within and outside localities 2010, percent

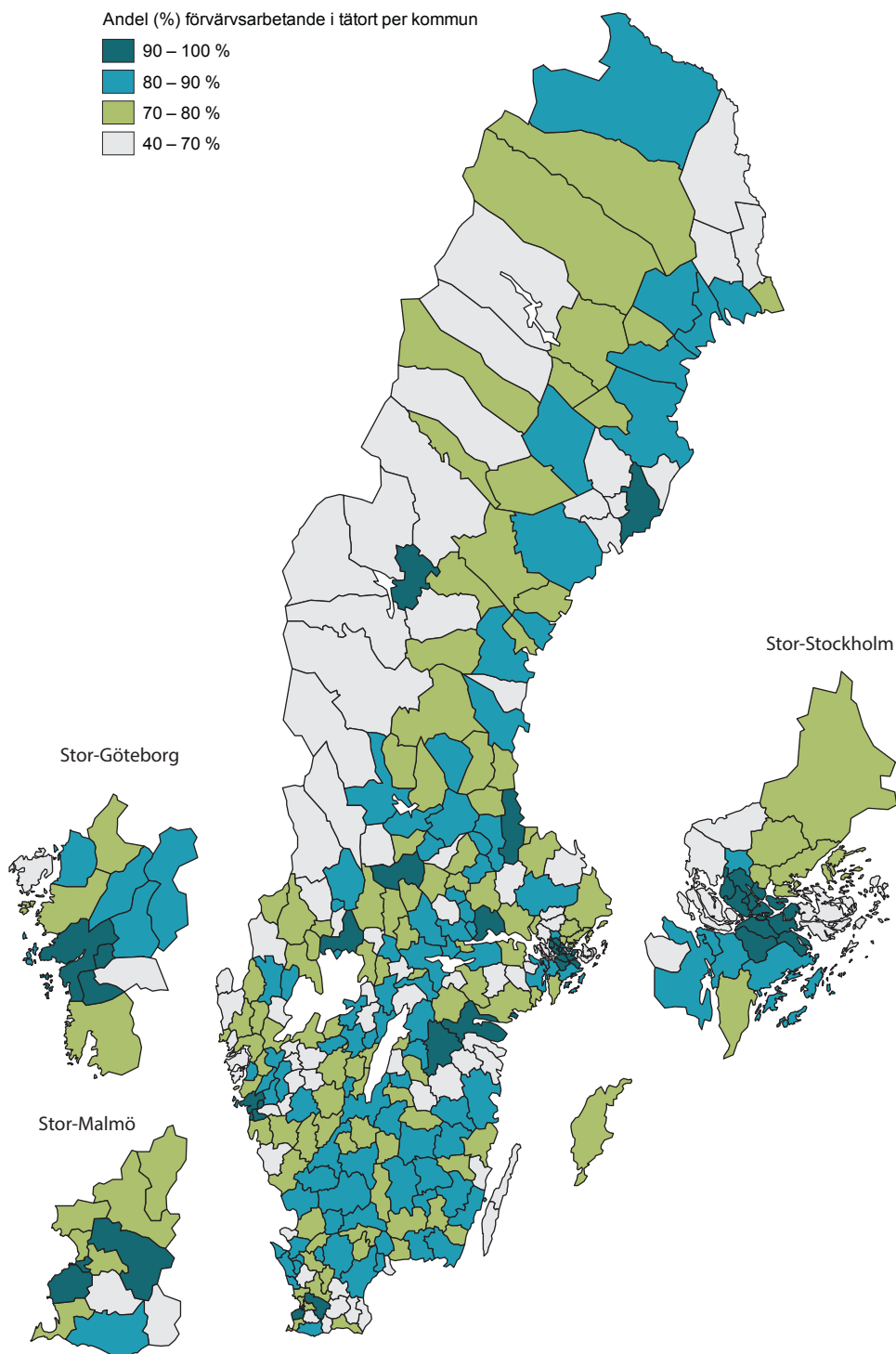
Källa: Statistiskt meddelande MI 38 SM 1301, SCB 2013

De kommuner som hade högst andel förvärvsarbete i tätort innehåller eller ligger nära en befolkningsmässigt stor tätort. Det gäller bland annat Stockholm, Malmö, Göteborg, Gävle och Karlstad. Även i områden där flertalet kommuner hade en lägre andel än riket, sticker kommuner med större städer ut. Det gäller mellersta och norra Sveriges inland, samt i kommunerna runt Umeå, där Östersund respektive Umeå kommun sticker ut med höga värden. De kommuner som hade högst andel förvärvsarbete i tätort hade även högst andel befolkning boende i tätort.

LÄS MER om tätorter och ladda hem statistik från SCB:s webbplats: www.scb.se/MI0810

Andel förvävsarbetande i tätort per kommun 2010, procent

Share of employed persons within localities 2010, percent

Källa: Statistiskt meddelande MI 38 SM 1301, SCB 2013

Småorter

År 2010 fanns det nästan 3 000 småorter i Sverige, med en sammanlagd befolkning på 281 000 personer. Det är tre procent av Sveriges totala befolkning. I genomsnitt har småorten 100 invånare. Men nästan 20 procent av orterna har endast 50–59 invånare.

Småorterna kan se väldigt olika ut. Det kan vara stora fritidshusområden, äldre samhällen långt från andra orter eller helt nybyggda

villaområden nära större tätorter. Småorter kan också bestå av endast ett fåtal byggnader, med en befolkning som överstiger 50 personer. Bland småorter finns även kriminalvårdsanstalter och skolor med boende.

Mellan 2000 och 2010 tillkom 880 nya småorter. Det vanligaste är att småorter uppkommer genom befolkningsökning, då antalet invånare i ett område ökar till fler än 50 perso-

SNABBFAKTA

För år 2010 gäller:

Antal småorter: 2 920

Befolkning i småorter: 281 091 eller 3 % av landets totala befolkning

Befolkningstäthet: 330 invånare per km²

Areal småorter: 85 080 st eller 0,2 % av landets totala landareal

DEFINITIONER

En småort är ett område där antalet invånare är mellan 50 och 199 personer och där avståndet mellan byggnaderna inte överstiger 150 meter. Orter med fler invånare klassas som tätorter, med ett undantag: När fler än hälften av husen i en tätort är fritidshus klassas orten istället som småort.

Småorter. Antal, folkmängd och landareal år 2010, per län*Smaller localities. Number, inhabitants and land area in 2010, by county*

Län	Antal småorter	Befolkning i småort		Täthet inv per km ²	Förändring 2000–2010	
		Antal	% av total- befolkning		Antal småorter	Folkmängd
Stockholm	289	31 426	1,5	250	39	2 585
Uppsala	123	11 033	3,3	382	26	2 234
Södermanland	74	7 189	2,7	285	8	-78
Östergötland	84	8 216	1,9	351	6	140
Jönköping	66	6 902	2,0	503	4	959
Kronoberg	43	4 067	2,2	355	-2	-204
Kalmar	102	10 154	4,3	305	7	1 238
Gotland	49	4 896	8,5	267	5	318
Blekinge	77	7 123	4,6	429	6	634
Skåne	324	31 131	2,5	469	19	1 661
Halland	143	14 687	4,9	433	22	1 669
Västra Götaland	427	40 130	2,5	431	62	5 287
Värmland	104	9 605	3,5	289	-8	-194
Örebro	88	7 769	2,8	332	8	491
Västmanland	45	3 930	1,6	416	4	66
Dalarna	185	17 543	6,3	290	3	580
Gävleborg	165	15 298	5,5	302	14	516
Västerbotten	120	11 397	4,7	284	1	-88
Jämtland	101	9 941	7,8	261	2	510
Västernorrland	163	15 124	5,8	310	-1	-620
Norrbottnen	148	13 530	5,4	240	5	-156
Hela riket	2920	281 091	3,0	330	230	17 548

Källa: Statistiskt meddelande MI 38 SM1203, SCB 2012

ner. Så var det i 85 procent av fallen under perioden 2000 till 2010. De nya småorterna fanns till större delen runt storstäderna och längs kusten, bland annat i Halland och Blekinge.

Småorter tillkommer också när hela tätorter eller delar av dem inte längre följer SCB:s definition av en tätort och därför klassas om till småorter. Det beror på att befolkningen minskar till färre än 200 personer eller att andelen fritidshus i området överstiger 50 procent. Dessa är mer jämnt spridda över landet, med ett stort antal i de inre delarna, både norrut och söderut. Vid våra två största tätorter, Stockholm och Göteborg, var dessa småorter relativt få.

Under perioden 2000–2010 bestod drygt 8 procent av de nya småorterna till största delen av helt nybyggda hus. De fanns med få undantag nära större tätorter eller i den södra delen av landet. För 98 procent av de nybyggda småorterna var det högst 5 kilometer till närmaste tätort.

Småorter upphör när befolkningen minskar till färre än 50 personer. Så var fallet för 70 procent av de borttagna småorterna under

perioden 2000 till 2010. Småorter som har tagits bort på grund av minskad befolkning är mer jämnt spridda över landet.

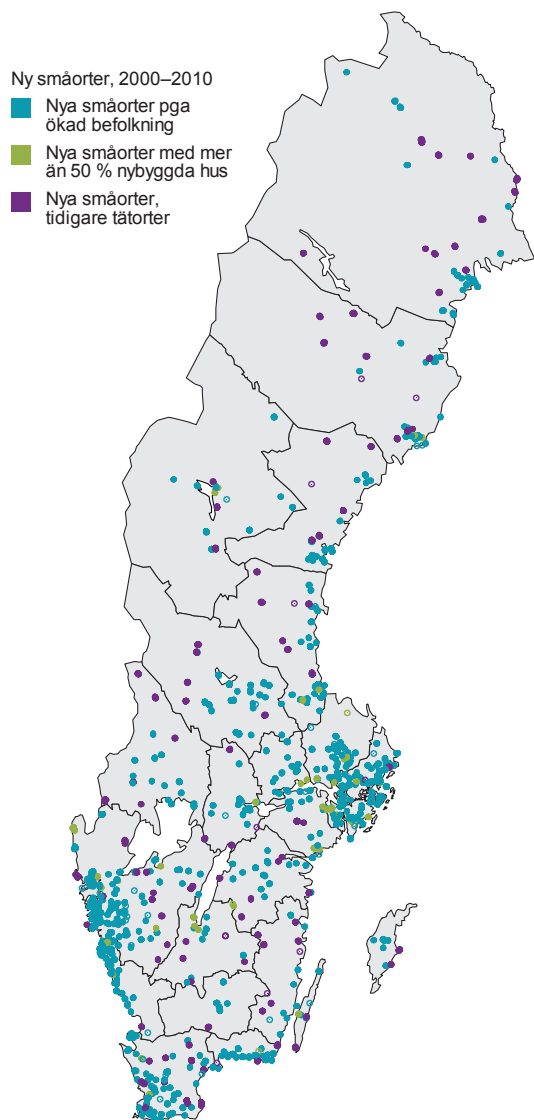
När småortens befolkning ökar till fler än 199 personer bildas istället en tätort. Det finns också småorter som växer ihop med närliggande tätorter. De småorter som har vuxit till tätorter är koncentrerade till de tre största tätorterna Stockholm, Göteborg och Malmö. De finns även i Mälardalen och nära större tätorter som Norrköping, Gävle, Umeå och Östersund.

I Stockholms län blev drygt 60 procent av de småorterna som upphört 2010 tätorter eller delar av tätorter istället. Motsatsen hittar vi i bland annat Norrbottens län, där endast 14 procent av de orter som slutade vara småorter blev tätorter.

LÄS MER om småorterområden och ladda hem statistik från SCB:Ss webbplats: www.scb.se/MI0811

Nya småorter mellan 2000–2010

New smaller localities between 2000–2010

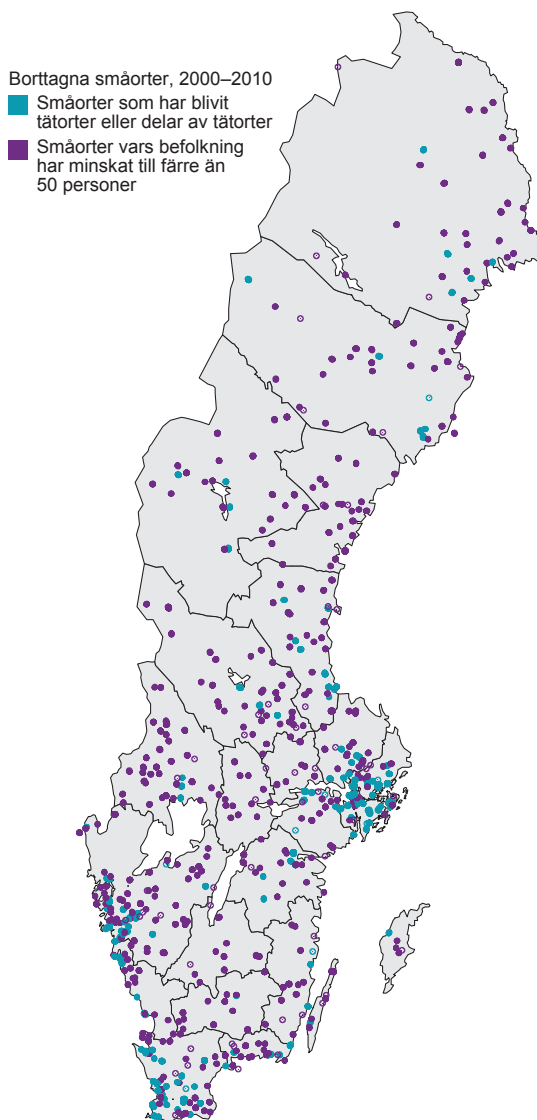

Källa: Statistiskt meddelande MI 38 SM1203, SCB 2013

Många nya småorter har tillkommit kring storstäderna.

Småorter som har upphört mellan 2000–2010

Smaller localities dismissed between 2000–2010

Källa: Statistiskt meddelande MI 38 SM1203, SCB 2013

Många småorter har försvunnit genom att de har slukas av större, angränsande orter.

Fritidshusområden

År 2010 fanns det nästan 1 400 fritidshusområden i Sverige. Inom dessa områden fanns 168 600 fritidshus, vilket motsvarade cirka 28 procent av landets alla fritidshus¹⁾ utanför tätort. I kustkommunerna i Stockholms län, delar av Skåne och i Hallands län låg en stor del av fritidshusen i fritidshusområden.

Inom fritidshusområdena fanns det drygt 21 000 andra byggnader än fritidshus. Det

motsvarar 11 procent av samtliga byggnader i områdena. Övriga hus är framför allt småhus för permanentboende, men även byggnader med handel, industri och samhällsservice.

Fritidshusområdena täcker en yta på 57 400 ha, eller 0,1 procent av Sveriges totala landareal. Det arealmässigt största området finns i Värmdö kommun i Stockholms län. Det upptar en yta på 455 ha och innefattar 955 fritidshus.

1. Observera att denna uppgift skiljer sig från uppgifter om antal fritidshus som presenteras på annat håll i denna publikation. Orsaken är att definitionen av fritidshus här utgår från fastighetstaxeringens typkoder och inte mantalsskriven befolkning.

SNABBFAKTA

För år 2010 gäller:

Antal fritidshusområden: 1 383

Antal **fritidshus** i områdena: 168 576

Andel fritidshus i fritidshusområden, av landets alla fritidshus: 28 %

Areal fritidshusområden: 57 414 st eller 0,1 % av landets totala landareal

DEFINITIONER

Ett fritidshusområde är ett område med minst 50 fritidshus enligt typkoder i fastighetstaxeringsregistret. Avståndet mellan byggnaderna är som mest 150 meter. Endast fritidshus utanför tätort kan ingå i området. Småorter och fritidshusområden kan dock sammanfalla helt eller delvis.

Fritidshusområden år 2010

Concentrations of holiday homes 2010

Län	Antal områden	Areal hektar	Antal hus i områdena			% fritidshus i områdena*
			fritidshus	övr hus	totalt	
Stockholm	344	19 183	45 838	4 998	50 836	55
Uppsala	53	2 077	5 298	508	5 806	24
Södermanland	79	3 297	8 931	1 184	10 115	38
Östergötland	61	2 121	5 844	758	6 602	23
Jönköping	19	383	1 683	165	1 848	12
Kronoberg	4	84	291	30	321	3
Kalmar	61	2 684	8 601	1 565	10 166	30
Gotland	22	1 117	2 704	427	3 131	28
Blekinge	28	930	3 624	590	4 214	34
Skåne	69	2 926	12 359	1 611	13 970	38
Halland	46	2 108	12 736	1 341	14 077	61
Västra Götaland	194	5 871	18 829	3 541	22 370	28
Värmland	27	640	1 882	215	2 097	8
Örebro	23	571	1 769	211	1 980	11
Västmanland	33	940	2 990	340	3 330	27
Dalarna	72	3 105	9 806	820	10 626	22
Gävleborg	38	1 289	3 734	506	4 240	12
Västernorrland	38	1 282	3 786	578	4 364	14
Jämtland	59	3 277	8 393	573	8 966	25
Västerbotten	58	1 896	5 128	609	5 737	14
Norrbottn	55	1 633	4 350	570	4 920	12
Riket	1 383	57 414	168 576	21 140	189 716	28

Källa: Statistiskt meddelande MI 64 SM1101, SCB 2012

*) Andel av samtliga fritidshus utanför tätorter

Antalet fritidshusområden har ökat med 61 stycken under perioden 2005 till 2010. Områdena tillkommer framför allt p g a nybyggnation av fritidshus, men också när andelen fritidshus i en tätort överstiger 50 procent. Då kan området inte längre klassas som tätort, utan blir istället ett fritidshusområde. Ofta överlappas det då av en småort.

Fritidshusområden upphör när antalet fritidshus blir färre än 50, ofta p g a att husen klassas om till permanentbostäder i fastighets-taxeringsregistret. Områden kan också klassas om till tätorter när den bofasta befolkningen ökar eller området växer ihop med befintliga tätorter.

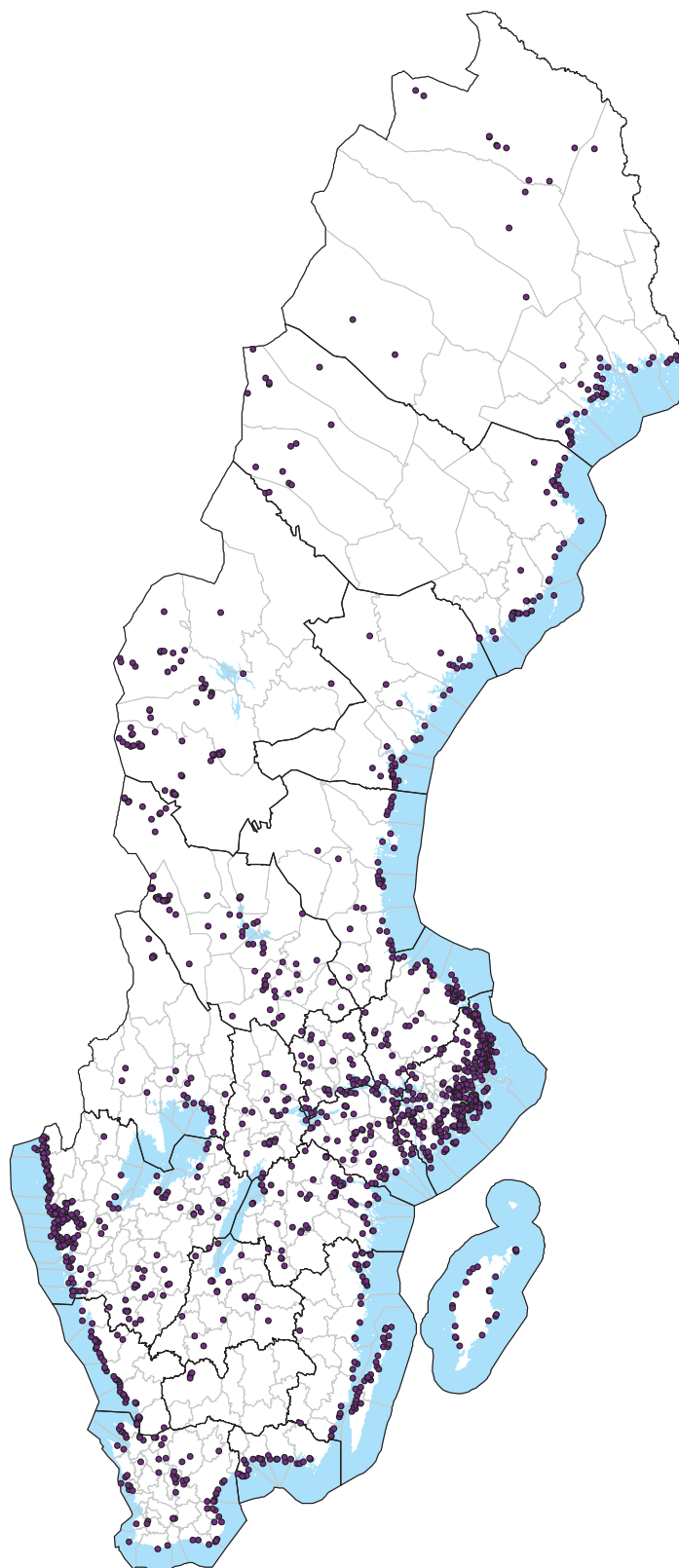
Fritidshusområden finns framförallt längs den svenska kusten, med koncentration till Stockholms, Hallands och Västra Götalands län. Flera områden finns även i Mellansverige och i södra fjällkedjan. Det är mer glest med områden i delar av Småland och i övre Norrlands inland. Flera kommuner i Kronobergs län och de centrala delarna av Västra Götalands län saknar helt fritidshusområden. Det

gäller även kommuner i mellersta Värmland och ett band av kommuner belägna mellan kustkommunerna och fjällkommunerna i Norrland.

LÄS MER om fritidshusområden och ladda hem statistik från SCB:s webbplats: www.scb.se/MI0806

Fritidshusområdenas fördelning 2010

The distribution of concentrations of holiday homes 2010

Källa: Statistiskt meddelande MI 64 SM1101, SCB 2012

Arbetsplatsområden

Tätbebyggda områden med få boende men med en stor dagbefolkning, dvs många förvärvsarbetande, hamnar utanför SCB:s tätorter. För att fånga dem i statistiken tar SCB fram gränser och statistik över *arbetsplatsområden utanför tätort*. Precis som med tätorter och småorter, så uppdateras områdesgränser och statistik vart femte år. Den senaste uppdateringen avser 2010.

År 2010 var antalet förvärvsarbetande i arbetsplatsområden cirka 118 000, fördelade på 5 012 arbetsställen i 608 arbetsplatsområden. Totalt fanns det omkring 630 000 förvärvsarbetande utanför tätort, varav nästan en femtedel återfanns inom arbetsplatsområden. Under perioden 2005 till 2010 har antalet områden ökat med 90 stycken.

SNABBFAKTA

För år 2010 gäller:

Antal **arbetsplatsområde**: 608

Antal **arbetsställen** i områdena: 5 012

Antal **förvärvsarbetande** i områdena:
cirka 118 000 personer

Areal **arbetsplatsområden**: 33 700 st eller
0,1 % av landets totala landareal

DEFINITIONER

Enligt SCB:s definition har ett arbetsplatsområde minst 50 förvärvsarbetande. Avståndet mellan byggnaderna är som mest 300 meter. Endast arbetsställen utanför tätort ingår i området. Småorter och arbetsplatsområden kan dock sammanfalla helt eller delvis. Uppgifter om sysselsatta hämtas från Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS).

Arbetsplatsområden utanför tätort 2005 och 2010*Workplaces outside localities 2005 and 2010*

Områden	Antal	Förvärvsarbetande *	Arbetsställen
År 2005	518	107 000	3 984
Upphörda 2005–2010	70	-	-
Nya 2005–2010	160	-	-
År 2010	608	118 000	5 012

*Avrundade värden

Källa: Statistiskt meddelande MI 60 SM 1301, SCB 2013

Det största arbetsplatsområdet avseende på sysselsättning är *Arlanda flygplats*, med drygt 11 000 förvärvsarbetande. De flesta arbetsplatsområden har dock endast 50–100 förvärvsarbetande.

Tre arbetsplatsområden har fler än 100 arbetsställen. Det är *Arninge köpcentrum* i Täby kommun, *Arlanda flygplats* och *Överby köpcentrum* i Trollhättans kommun. 110 arbetsplatsområden består av endast 1 arbetsställe. Som mest har ett sådant arbetsställen 500–999 förvärvsarbetande.

Det till ytan största arbetsplatsområdet är *Aitik, gruva och anrikning* i Gällivare kommun,

med cirka 2 700 hektar. Det motsvarar ungefär storleken för tätorten Östersund. Näst största arbetsplatsområde är *Arlanda flygplats*, med en yta på 1 200 hektar. 38 områden har en yta på max 5 hektar. Inget område är mindre än 1 hektar. Av de 608 arbetsplatsområden år 2010, överlappades 191 stycken av småort.

Flest arbetsplatsområden utanför tätort finns det i Västra Götalands län (104 områden), Skåne län (70 områden) och Stockholms län (67 områden). Det finns arbetsplatsområden i 218 av landets 290 kommuner.

Arbetsplatsområden utanför tätort (AO) 2010, per län*Workplaces outside localities in 2010, by county*

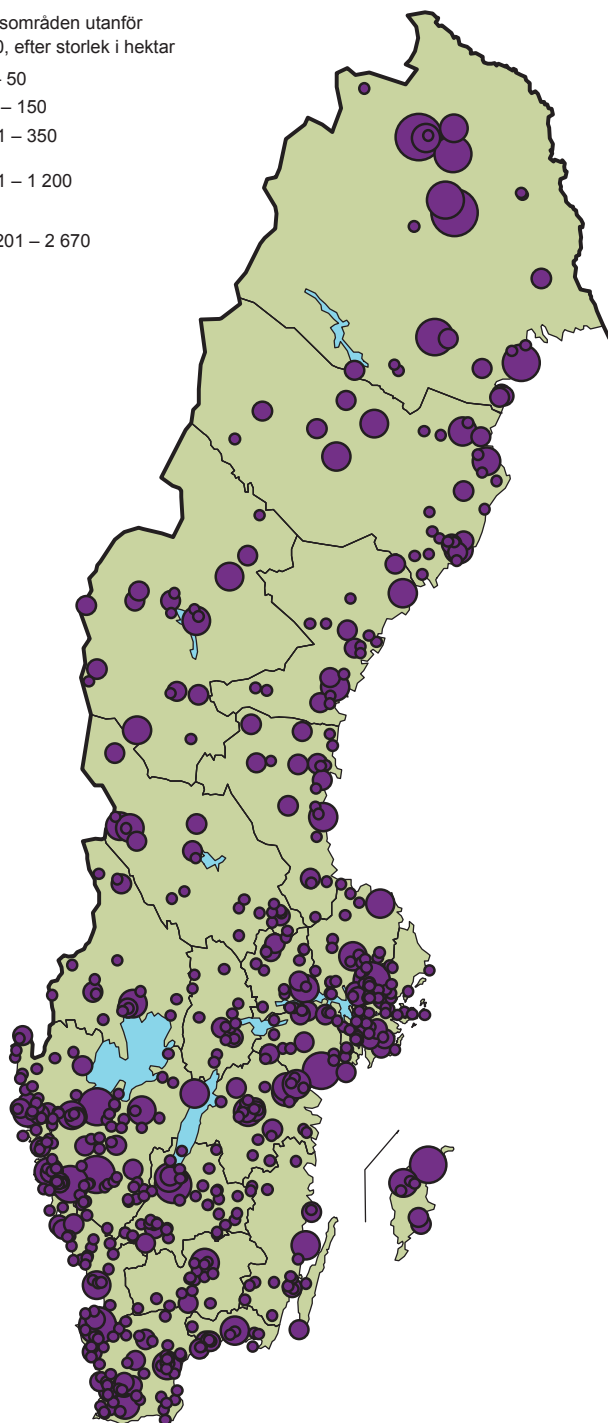
Län	Antal AO	Antal arbetsställen i AO	Landareal AO	Andel AO per total landareal
Stockholm	67	917	2 826	0,4
Uppsala	24	172	964	0,1
Södermanland	23	137	1 279	0,2
Östergötland	24	84	969	0,1
Jönköping	41	307	1 814	0,2
Kronoberg	16	76	548	0,1
Kalmar	19	174	801	0,1
Gotland	7	57	1 131	0,4
Blekinge	14	92	495	0,2
Skåne	70	536	2 816	0,3
Halland	23	180	756	0,0
Västra Götaland	104	1 043	5 076	0,9
Värmland	17	98	766	0,0
Örebro	15	64	532	0,1
Västmanland	13	86	456	0,1
Dalarna	21	93	970	0,0
Gävleborg	21	187	1 142	0,1
Västerbotten	19	154	1 018	0,0
Jämtland	19	196	1 500	0,0
Västernorrland	29	222	1 933	0,0
Norrbottnen	22	137	5 897	0,1
Hela riket	608	5 012	33 689	0,1

Källa: Statistiskt meddelande MI 60 SM 1301, SCB 2013

Arbetsplatsområden utanför tätort 2010, efter storlek i hektar

*Workplaces outside localities 2010, by size in hectares*Arbetsplatsområden utanför
tätort 2010, efter storlek i hektar

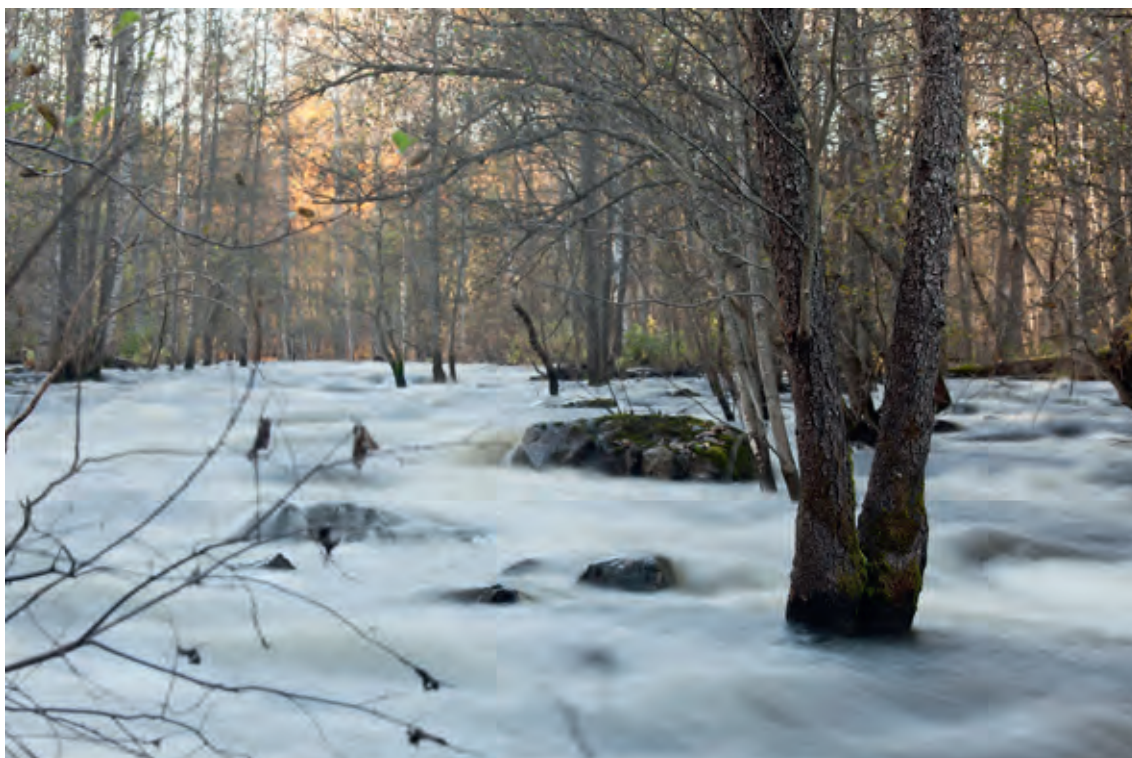
- 1 – 50
- 51 – 150
- 151 – 350
- 351 – 1 200
- 1 201 – 2 670

Källa: SCB 2013

Kartan innehåller 11 extra arbetsplatsområden för flygfält och gruvområden, vars sysselsatta finns registrerade i en tätort intill. De extra områdena har i registren 0 sysselsatta och 0 arbetsställen och de räknas inte in i statistiktabellerna. Deras arealer är intressanta för jämförbarhet, eftersom marken inom dem är så påverkad av de intilliggande arbetsplatserna.

LÄS MER om arbetsplatsområden utanför tätort och ladda hem statistik från SCB:s webbplats: www.scb.se/MI0815

Riskområden

Risk för naturolyckor

Naturhändelser, som skyfall, storm, översvämning, erosion och jordskred, är naturliga fenomen som alltid har förekommit. Med en naturolycka avses en naturhändelse med negativa konsekvenser för liv, egendom och miljö. Globalt omkommer årligen ungefär 100 000 människor och 255 miljoner skadas eller påverkas sekundärt av naturolyckor¹.

En naturhändelse kan ha betydande positiva effekter för ekosystem och biologisk mångfald, t.ex. skogsbränder eller översvämningar. Om den dessutom har negativa konsekvenser för människan; fysiska och/eller ekonomiska definieras den som naturolycka.

På grund av klimatförändringar, befolkningsökning och urbanisering väntas antalet naturolyckor öka. De flesta naturolyckor sker utanför Sverige, men naturolyckor som ställt till stor förödelse på senare år är skyfallet på ön Orust 2002, stormen Gudrun 2005, jordskred på E6:an 2006 och i t.ex. Landvetter och Lerum 2008 samt skogsbränder i Norrland 2006.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har ansvar för att samverka med

berörda aktörer. De kan ge statsbidrag till förebyggande åtgärder mot naturolyckor och stödja kommunerna med resurser vid mer omfattande räddningsinsatser i samband med naturolyckor.

Naturhändelser som kan leda till olyckor och skador

De naturolyckor som redovisas här är ras och skred samt översvämning. Gemensamt för dessa är att de ofta medför stora negativa konsekvenser för markanvändningen.

Skred och ras

Skred och ras är exempel på snabba massrörelser i jordtacket eller i berg. Dessa kan orsaka stora skador, dels på mark och byggnader inom det drabbade området, dels inom det nedanförliggande markområde där skred- och rasmassorna hamnar. Ett skred eller ras är i många fall en följd av en naturlig erosionsprocess. Men de kan också utlösas av mänskliga ingrepp i naturen såsom ändrade grundvattennivåer genom byggnation i mark eller brytning av berg, avvattning av sjöar etc.

1 cred.be/sites/default/files/ADSR_2012.pdf

Jordskred inträffar i ler och siltområden vanligen under högsta kustlinjen och i anslutning till vattendrag eller sjöar. Knappt 5 procent av Sveriges landyta utgörs av lermark. Skredens fördelning inom lermarken är ojämn och vissa regioner är hårdare drabbade än andra. Huvuddelen av landets lerskred har inträffat inom Västra Götalands län, Värmlands län, Östergötlands län och Västernorrlands län. Jordskred i morän (moränskred) är vanligast i fjällterräng men kan sparsamt uppträda även i andra delar av landet med branta slänter i morän.

Förekomst av skredärr och raviner

Hazardous areas

Källa: SGU 2008

Kartan visar frekvensen av skredärr och raviner. Frekvensen av ärr efter moränskred är ej redovisade.

Ras inträffar i branta bergsslänter, bergsslänter med vittrat eller sprickigt berg, nipor längs älvarna i norra och mellersta Sverige, branta slänter med blockrik och/eller grovkornig morän samt i branta slänter i grus och sandavlagringar.

Översvämning

Med översvämning menas att vatten täcker markytan utanför den normala gränsen för sjö, vattendrag eller hav. Översvämning kan också drabba markområden som normalt inte gränsar till vatten, men där vatten blir stående på grund av häftigt regn. Ofta är översvämning utsatta områden kända längs vissa älvsträckor och sjöar. Problemet är att bestämma vattnets utbredning och fastställa frekvensen av översvämningarna. Om översvämningar inträffar ofta upplever vi det som en naturlig variation av vattennivån över året. Drabbas däremot ett område endast någon enstaka gång och med stora skador som följd, upplevs det som en naturkatastrof.

Översvämningar beror ytterst på att mer vatten tillförs vattendraget än vad det klarar leda bort. Därmed stiger vattnet och strömmar ut över områden som normalt är torra. När vattenståndet stiger ökar vattenflödet successivt och fortplantar sig nedströms vattendraget.

Orsaken till att vattendraget inte klarar av att avbörda de tillrinnande vattenvolymer är flera, bland annat inverkar de meteorologiska och hydrologiska förhållanden samt vattendragets geometri. Reglering av vattendraget kan också påverka översvämningens förlopp.

Översvämningens konsekvenser

Höga vattennivåer och kraften hos framforsande vatten kan orsaka stora skador på bebyggelse och infrastruktur. Fastigheter vattenskadas ofta både genom direkt översvämning och genom att vatten strömmar in genom överbelastade ledningssystem. Vattenmättade jordar och erosion kan orsaka jordskred och ras som skadar bebyggelse, vägar, järnvägar och broar. Förstörda och översvammade vägar ger försvårad framkomlighet och störningar i kommunikationerna, liksom översvämning av kablar och ställverk kan medföra störningar av elförsörjning och

telefonnät. Översvämning av råvattenintag och skador på ledningar hotar samhällets dricksvattenförsörjning. Om avloppsreningsverk eller ledningar drabbas kan det medföra risker för hälsa och miljö. Miljörisker uppstår även vid översvämning av exempelvis industrier eller miljöfarliga upplag. Skulle ett dammbrott inträffa ökar vattenvolymerna i sådan storleksordning och med sådan stor hastighet att en flodvåg breder ut sig och ger stora erosions-skador och översvämning som följd. Sverige har endast drabbats av ett fåtal dammbrott, varav det största inträffade 1985 vid Noppikoski i Dalarna.

Förebyggande åtgärder

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har regeringens uppdrag att förse landets kommuner och länsstyrelser med översiktlig kartläggning av områden som kan översvämmas utmed landets vattendrag. De översiktliga översvämningsskarteringarna visar de områden som hotas av översvämning när vattenflödena uppnår en viss nivå. Kartorna visar utbredningsområdena för 100-årsflödet och det beräknade högsta flödet för respektive vattendrag. Enligt översvämningsskarteringarna ska Myndigheten för samhällsskydd och beredskap även framställa översvämningsskarteringar för de områden som identifierats med betydande översvämningssrisk och där konsekvenserna kan bli stora vid en omfattande översvämning. För de nya skarteringarna redovisas utbredningsområden för flera flöden varav vissa är anpassade till förväntat klimat vid seklets slut.

LÄS MER om naturolyckor på MSB:s webbplats:
msb.se/sv/Forebyggande/Naturolyckor/

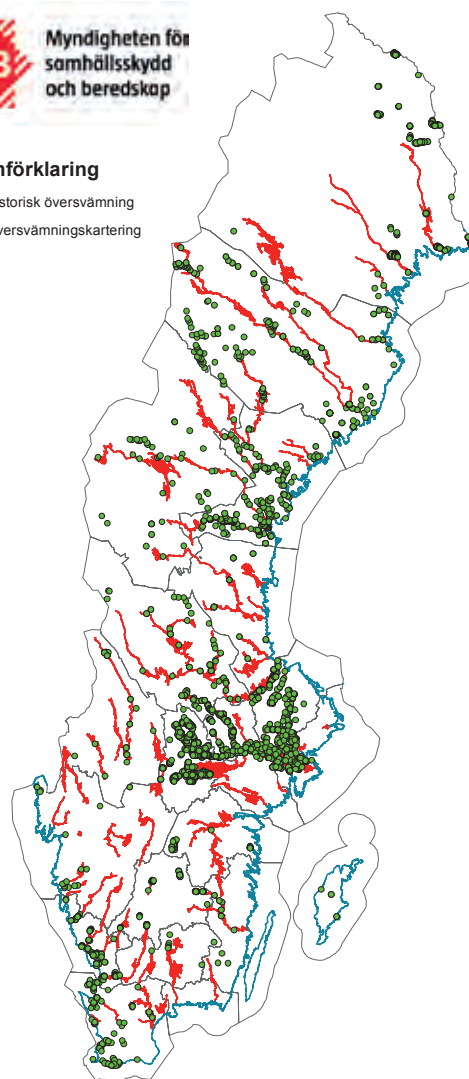
Översvämning

Flooding

Teckenförklaring

- Historisk översvämning
- Översvämningsskartering

Källa: MSB 2013

Karta "Översvämning" visar betydande översvämningar under perioden 1901–2010, inventerat av Länsstyrelserna, samt den översiktliga översvämningsskartering som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap utfört. 90 procent av översvämningarna berör skarterade områden.

Fjäll

Ca 5,2 miljoner hektar fjäll

Fjällområdet omfattar ca 5,2 miljoner hektar och fördelar sig på de fyra länen Norrbotten, Västerbotten, Jämtland och Dalarna. Fjällområdet upptar 10 procent av rikets totalyta och nästan 13 procent av landytan. Mer än hälften av fjällarealen finns i Norrbottens län.

Den helt dominerande marktäckeklassen i fjällen är hedmarken, som täcker 45 procent av fjällområdet. Därnäst i storleksordning kommer fjällbjörks- och fjällbarrskogen som står för ca 19 procent av ytan.

DEFINITIONER

Med "fjäll" avses enligt Riksskogstaxeringen områden ovan barrskogsgränsen, vilka mestadels är kala. Dock kan björk förekomma rikligt och barrträd sparsamt. Idealproduktionen är mindre än 1 m³sk per hektar och år.

Med "hedmark" avses enligt Svenska Marktäckedata vegetation med låg och sluten växtlighet dominerad av ris, buskar och örtvegetation.

Med "gräshed" avses gles vegetation som domineras av styvstarr och klynnetåg. Klassen omfattar främst mellanalpin region. Ofta förekommer ett mer eller mindre stort inslag av block eller berg i dagen.

Med "örtäng" avses lågörtäng med gräs- och örtdominerade vegetationstyper bundna till snöskyddad mark, ofta med rörligt markvatten, samt högörtäng med frodig vegetation med högvuxna örter och gräs.

Fjällarealer länsvis fördelat på marktäckeklasser, hektar

Areas in high mountains by county and by land cover classes in, hectares

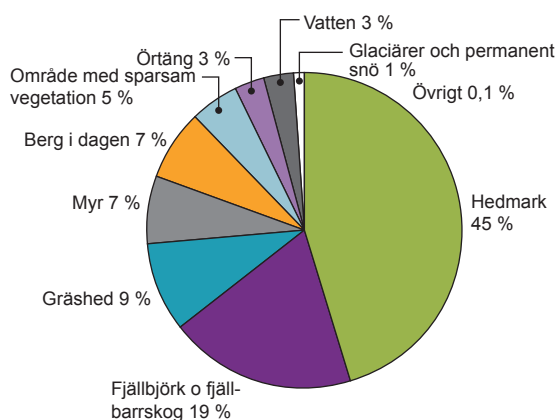
Län	Hedmark	Gräshed	Örtäng	Område med sparsam vegetation	Myr	Fjällbjörk o fjällbarrskog
Dalarna	67 000	2 000	0	-	1 000	2 000
Jämtland	553 000	42 000	31 000	10 000	120 000	120 000
Västerbotten	430 000	50 000	24 000	16 000	90 000	190 000
Norrbottn	1 280 000	395 000	108 000	220 000	140 000	665 000
Hela riket	2 330 000	489 000	163 000	246 000	351 000	977 000

Län	Berg i dagen	Glaciärer och permanent snö	Övrigt	Vatten	Totalt
Dalarna	4 000	-	1 000	1 000	78 000
Jämtland	36 000	0	3 000	20 000	937 000
Västerbotten	32 000	0	4 000	30 000	865 000
Norrbottn	310 000	28 000	15 000	120 000	3 280 000
Hela riket	382 000	28 000	23 000	170 000	5 160 000

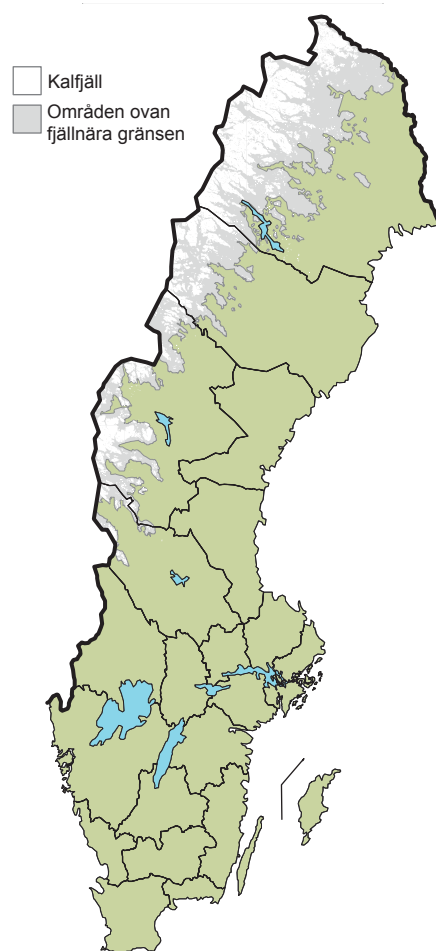
Källa: Markanvändningen i Sverige, femte utgåvan. SCB 2008.

Fjällarealen fördelat på marktäckeklasser, procent

Areas in high mountains by land cover classes, in percent

Källa: Markanvändningen i Sverige, femte utgåvan. SCB 2008.

Fjällområdet
High mountains

Källa: Skogsstyrelsen och GSD Översiktskartan, Lantmäteriet 2011.

Renbetesmarker

Renbetesmarker omfattar ca 50 procent av landets yta

Renskötsel förekommer på ca 24 miljoner hektar vilket är omkring 50 procent av Sveriges yta. Den får bedrivas på såväl statlig som privat mark inom de områden där det är tillåtet att bedriva renskötsel. Det betyder att även privata fastighetsägares mark får tas i anspråk för renbete.

Åretruntmarkerna upptar drygt 10 miljoner hektar, därtill kommer omkring 12 miljoner hektar för vinterbetesmarker och 1,6 miljoner hektar med mark för koncessionsrenskötsel.

Det data¹⁾ som använts som underlag för både statistiken och kartan är generaliserat. Detta gäller generellt för alla här redovisade arealer men särskilt schematiserat är vinterbeteslandets omfattning, och all mark inom markerat område är inte upplåtet till renskötsel. Även insjövatten ingår i de redovisade arealerna. I stort sett hela Norrbottens och

Västerbottens samt över 80 procent av Jämtlands län är att räkna som renbetesmarker.

Olika typer av renbetesmark

Den samiska rätten till mark och vatten (renskötselrätten) är en förutsättning för rennäringen och den samiska kulturen. Både renskötselrätten och kulturen har fått skydd i svensk grundlag. Renskötselrätten beskrivs i lagstiftningen som en rätt för samerna att begagna mark och vatten till underhåll för sig och sina renar. I renskötselrätten ingår bl.a. rätt till renbete, jakt och fiske, rätt till att uppföra vissa stugor och anläggningar samt rätt att ta skog till bränsle och byggnadsvirke för husbehov och slöjdvirke.

Renbetesmarker består av åretruntmarker, vinterbetesmarker och områden med koncessionsrenskötsel.

¹ Rennäringens markanvändningsdatabas, IRENMARK (gis.lst.se/lstgis) 2013

Renbetesmarker år 2010, hektar*Reindeer grazing land in 2010, hectares*

Län	Koncessionsmark	Vinterbetesmarker	Åretruntmarker	Totalt
Dalarna	-	213 568	99 602	313 170
Gävleborg	-	331 552	-	331 552
Västernorrland	-	2 231 820	-	2 231 820
Jämtland	-	3 639 087	1 172 025	4 811 113
Västerbotten	-	3 838 575	2 073 720	5 912 295
Norrbottn	1 644 113	2 061 523	6 844 860	10 550 497
Hela riket	1 644 113	12 316 125	10 190 207	24 150 446

Källa: Rennäringens markanvändningsdatabas, IRENMARK (<http://gis.lst.se/lstgis>) 2013. Bearbetning SCB.

ÅRETRUNTMARKER, dvs. marker där renskötsel får bedrivas hela året, är marker

- ovanför odlingsgränsen²⁾ i Västerbottens och Norrbottens län,
- nedanför odlingsgränsen men ovanför lappmarksgränsen³⁾ på mark där skogsrenskötsel av tradition bedrivs under våren, sommaren eller hösten och marken antingen tillhör eller, vid utgången av juni 1992, tillhörde staten eller är renbetesland,
- på renbetesfjällen i Jämtlands län och Dalarnas län som vid utgången av juni 1992 tillhörde staten och var särskilt upplåtna för renbete.

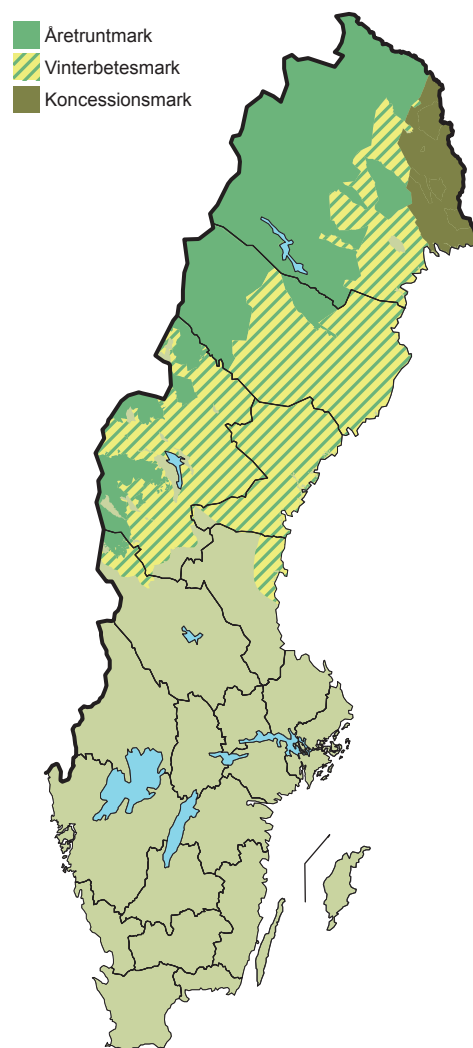
På åretruntmarkerna är de geografiska gränserna bestämda.

VINTERBETESMARKER. Mellan den 1 oktober och 30 april får renskötsel dessutom bedrivas på vinterbetesmarkerna, dvs. på

- områden nedanför odlingsgränsen men ovanför lappmarksgränsen som inte är åretruntmarker,
- områden nedanför lappmarksgränsen och renbetesfjällen där renskötsel av tradition bedrivs vissa tider på året.

KONCESSIONRENSKÖTSEL i Kalix och Torne älvdalar.

Nedanför lappmarksgränsen i Kalix och Torne älvdalar kan samer få koncession (tillstånd) att bedriva renskötsel året om. Tillståndet innefattar rätt att sköta renar åt dem som äger

Renbetesmark år 2010*Reindeer grazing land in 2010*

Källa: Rennäringens markanvändningsdatabas, IRENMARK (gis.lst.se/lstgis) 2013. Bearbetning SCB.

2 Odlingsgränsen är en administrativ gräns som skiljer fjälltrakterna från övriga Sverige. Har betydelse för renskötselrätten.

3 Lappmarksgränsen är en administrativ gräns med betydelse för renskötselrätten.

jordbruksfastigheter i området. Denna typ av samebyar kallas koncessionssamebyar och ger av historiska skäl ortsbefolkningen möjlighet att äga renar.

Renskötselrätten är starkast på åretruntmarkerna. Där får markens användning inte förändras på ett sådant sätt att det innebär avsevärda olägenheter för renskötseln.

En kvarts miljon renar

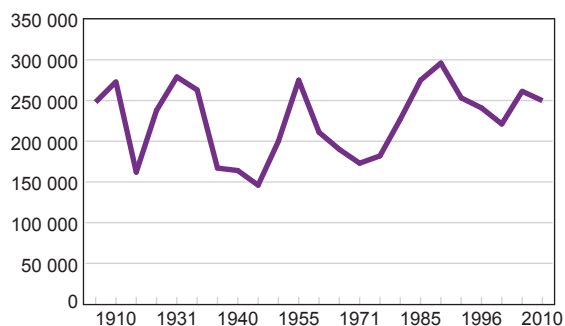
Vinterhjorden räknas efter det att årets slaktuttag är gjort och före vårens kalvningar. Renantalets utveckling under 1900-talet redovisas i diagrammet nedan. Under 1900-talet har antalet renar i vinterhjorden pendlat mellan 150 000 och 300 000 renar med toppar vart tjugonde till trettionde år. Dalarna har infallit omkring år 1920, 1940, 1970 och år 2000. Topparna har infallit omkring år 1910, 1930, 1955 och år 1990. Under 1990-talet minskade antalet renar och renantalet var år 2000 ca 220 000. Därefter kan en svag uppgång noteras.

Den cykliska upp- och nedgången av antalet renar liknar den som finns i vilda renhjortar. Svängningarna i renantal inom rennäringen är dock mindre kraftiga än i de vilda renhjordarna. Betestillgången, djurens kondition, rovdjurstryck och slaktuttag är de främsta förklaringarna till variationen.

År 2010 fanns 249 800 renar i Sverige fördelat på 4 686 renägare. Mer än hälften av renarna fanns i Norrbottens län. Antalet personer som hade sin huvudsakliga sysselsättning inom rennäringen år 2010 var 591.

Antal renar 1900–2010

Number of reindeers 1900–2010

Källa: Renägare och renskötsel företag – Rennäringens struktur 1994–2001, Rapport 2003:14, Jordbruksverket samt Jordbruksstatistisk årsbok 2011.

Kust och stränder

Längden på kust och stränder motsvarande 10½ varv runt jordklotet

Den sammanlagda längden på fastlandskusten och stränderna i Sverige är 424 000 kilometer. Av detta svarar fastlandskusten för 11 600 kilometer, havsöarnas stränder för 33 100 kilometer, insjöarnas och vattendragens stränder för 346 100 kilometer samt stränder på öar i insjöar och i vattendrag för 33 100 kilometer, se tabell på nästa sida. Dessa läng-

der får man om man mäter i skalan 1:10 000 och tar med vattendrag bredare än sex meter. Mätningar i andra skalor ger andra längder. Skalan 1:10 000 medför att stränder i sjöar ner till några 10-tal m² stora medräknas.

24 procent av Sveriges strandlängd i Norrbottens län

Norrbottens län har 24 procent av den totala längden kust och stränder i landet vilket är

SNABBFAKTA

Kust och stränder totalt: 424 000 kilometer, varav

- **fastlandskusten:** 11 600 kilometer,
- havsöarnas **stränder:** 33 050 kilometer, insjöarnas och vattendragens stränder: 346 100 kilometer,
- stränder på öar i **insjöar** och i vattendrag: 33 100 kilometer
- **vattendrag** 1–6 m breda, längd: 412 130 kilometer

År 2010 gällde att:

- 13 procent** av kust- och strandlinjen hade byggnad inom 100 meter
- 14 procent** av samtliga byggnader låg inom 100 meter från kust- eller strandlinje

Åren 2006–2009 uppfördes drygt 11 000 byggnader inom 100 meter från kust- och strandlinje. 30 procent av fritidshusen låg inom 100 meter från kust- eller strandlinje.

den i särklass längsta. Kortast sträcka har Gotlands län, med mindre än 0,5 procent av rikets total. De 15 kommuner som har längst kust- och strandlinje svarar för ca 40 procent av den sammanlagda längden i landet.

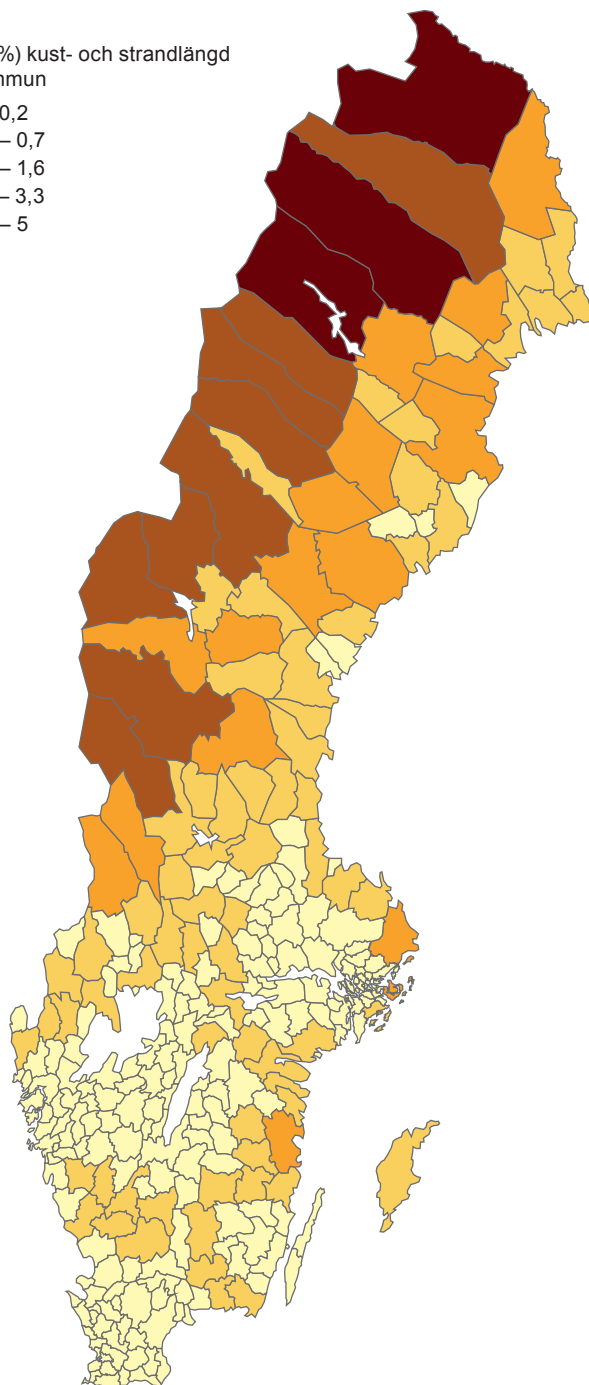
Samtliga dessa kommuner utom en ligger i Norrland. I Jokkmokks kommun finns det 21 100 kilometer strand. Kartan visar hur stor andel av den totala kust- och strandlinjen varje kommun har.

Kust och strand kommunvis. Andel av total längd för riket

Coast and shores by municipality. Share of total length

Andel (%) kust- och strandlängd per kommun

- 0 – 0,2
- 0,3 – 0,7
- 0,8 – 1,6
- 1,7 – 3,3
- 3,4 – 5

Källa: Statistiskt meddelande MI 50 SM 1301, SCB 2013

Kust- och strandlängd. Kilometer *Length of coast and shores. Kilometres*

Län	Stränder på			Fastlandskust	Totalt
	Insjöstränder och vattendrag	Öar i insjöar	Havsöar		
Stockholm	3 324	899	9 726	1 147	15 096
Uppsala	3 131	710	2 271	645	6 757
Södermanland	4 629	905	1 233	348	7 115
Östergötland	8 396	1 067	2 581	734	12 778
Jönköping	8 136	665	0	0	8 801
Kronoberg	6 630	1 241	0	0	7 871
Kalmar	7 147	645	3 951	1 177	12 920
Gotland	483	161	968	0	1 612
Blekinge	2 499	122	1 022	561	4 204
Skåne	5 668	501	141	668	6 978
Halland	4 323	286	329	483	5 421
Västra Götaland	18 044	2 956	4 637	1 015	26 652
Värmland	16 745	2 583	0	0	19 328
Örebro	7 538	944	0	0	8 482
Västmanland	3 120	629	0	0	3 749
Dalarna	26 743	2 322	0	0	29 065
Gävleborg	14 084	1 490	1 333	1 100	18 007
Västernorrland	15 576	898	919	1 130	18 523
Jämtland	47 399	3 345	0	0	50 744
Västerbotten	49 966	3 564	1 386	1 358	56 274
Norrbottnen	92 562	7 125	2 553	1 241	103 481
Hela riket	346 143	33 058	33 050	11 607	423 858

Källa: Statistiskt meddelande MI 50 SM 1301, SCB 2013

Vänerns strand är 1 942 kilometer

Strandlängden kring Vänern är 1 942 kilometer, kring Vättern 554 km, kring Mälaren 1 245 kilometer och kring Hjälmaren 372 kilometer. Stränderna på öarna i dessa sjöar är inte inräknade i siffrorna. De fyra största sjöarnas stränder motsvarar drygt 1 procent av längden på stränderna i alla insjöar inkl vattendragen.

Närmare 13 procent av kusten och stränderna har byggnad inom 100 meter

Av Sveriges totala kust- och strandlinje har 13 procent en eller flera byggnader inom 100 meter. I Stockholms län finns byggnad inom 100 meter på 30 procent av kust- och strandlinjen, i Norrbottens län på 5 procent. De kust- och strandnära byggnaderna utgör 14 procent av samtliga byggnader i landet, högst andel har Norrbottens län och lägst Gotlands län. Kartan på nästa sida visar hur stor del av kust- och strandlinjen som är påverkad av bebyggelse inom 100 meter, per kommun. Här framgår att andelen bebyggelsepåverkad kust- och strandlinje är störst i Stockholmsområdet, västra och sydöstra Skåne, sydöstra Dalarna samt i södra Västmanland. Låg bebyggelsepåverkan finns särskilt i Norrlands inland.

Andel kust- och strandlinje med byggnad inom 100 meter och andel byggnader inom 100 meter av samtliga byggnader år 2010

Share of coast and shore with building within 100 metres and share of buildings within 100 metres of all buildings in 2010

Län	Andel kust och strand med byggnad inom 100 m. Procent	Andel byggnader inom 100 m av samtliga byggnader. Procent
Stockholm	30	14
Uppsala	16	7
Södermanland	19	13
Östergötland	17	13
Jönköping	20	13
Kronoberg	15	12
Kalmar	15	13
Gotland	17	6
Blekinge	23	16
Skåne	27	8
Halland	17	8
Västra Götaland	20	12
Värmland	16	17
Örebro	16	11
Västmanland	22	11
Dalarna	14	20
Gävleborg	20	20
Västernorrland	17	20
Jämtland	7	20
Västerbotten	9	24
Norrbottnen	5	27
Hela Riket	13	14

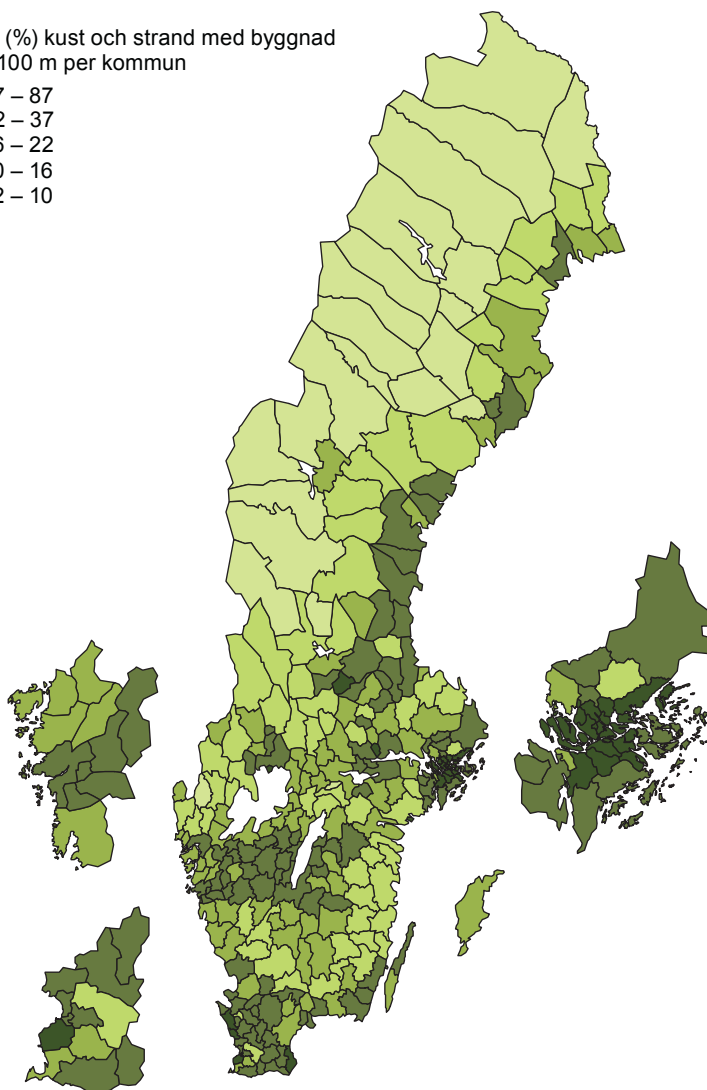
Källa: Statistiskt meddelande MI 50 SM 1102, SCB 2011

Andel kust och strand med byggnad inom 100 meter år 2010

Share of coast and shore with building within 100 metres in 2010

Andel (%) kust och strand med byggnad inom 100 m per kommun

- 37 – 87
- 22 – 37
- 16 – 22
- 10 – 16
- 2 – 10

Statistiskt meddelande MI 50 SM 1102, SCB 2011

Drygt 11 000 byggnader uppfördes inom 100 meter från kust och strand år 2006–2009

Det uppfördes drygt 11 000 byggnader inom 100 meter från kust- och strandlinje åren 2006–2009, se tabellen på nästa sida. Därtill kommer ett okänt antal lantbruksekonomi-byggnader, friggebodar och dylikt samt så kallade specialenheter som skolor, sjukhus, idrottsanläggningar m.m. De kust- och strandnära byggnaderna motsvarar 16 procent av samtliga uppförda byggnader under perioden. Detta är något högre än genomsnittet år

2010 då 14 procent av samtliga byggnader låg inom 100 meter från kust- och strandlinje.

En tredjedel av alla fritidshus byggdes inom 100 meter från kust- och strand 2006–2009. De byggnadstyper med lägst andelar strandnära byggande finns inom grupperna småhus för permanentboende och industribyggnader. Det största antalet byggnader som 2006–2009 tillkom inom 100 meter från kust- och strand var dock småhus för permanentboende, ca 5 300, följt av fritidshusen med ca 4 300 byggnader.

Alla Norrlandslän samt några län i Götaland och Svealand hade högre andel av bebyggelsen uppförd inom 100 meter från kust- och strandlinjen än riksgenomsnittet. I samtliga Norrlandslän utom Jämtlands län uppfördes mer än hälften av fritidshusen inom 100 meter från kust- och strand. Ser man på det faktiska antalet uppfördes under perioden 2006–2009 flest byggnader inom 100 meters-zonen i Stockholms län, 2 000 st, och i Västra Götalands län, 1 791 st.

LÄS MER och ladda hem statistik om kust, stränder och öar och bebyggelsepåverkad kust på SCB:s webbplats: www.scb.se/MI0812 samt www.scb.se/MI0807

Antal byggnader uppförda 2006–2009 inom 100 meter från kust- och strandlinjen efter typ av byggnad

Number of buildings erected 2006–2009 within 100 metres from the coast- and shorelines by type of building

Län	Lantbruk, bostad	Småhus, permanentbostad	Fritidshus	Flerbostadshus	Industri	Övrigt och okänt	Totalt
Stockholm	28	1 042	812	90	18	10	2 000
Uppsala	2	73	94	10	13	1	193
Södermanland	21	282	134	23	10	0	470
Östergötland	22	181	188	15	23	1	430
Jönköping	17	180	104	17	12	4	334
Kronoberg	15	154	52	20	7	0	248
Kalmar	11	151	128	21	17	1	329
Gotland	7	73	41	9	2	0	132
Blekinge	9	158	86	15	7	3	278
Skåne	16	479	109	72	37	5	718
Halland	10	197	59	24	14	1	305
Västra Götaland	40	911	567	136	133	4	1 791
Värmland	22	224	193	17	30	0	486
Örebro	4	60	94	2	15	1	176
Västmanland	6	81	66	11	2	0	166
Dalarna	20	215	278	29	10	1	553
Gävleborg	9	276	278	22	10	1	596
Västernorrland	15	117	223	6	19	1	381
Jämtland	12	103	172	18	17	0	322
Västerbotten	24	206	323	8	43	1	605
Norrbottn	21	112	317	13	39	0	502
Hela riket	331	5 275	4 318	578	478	35	11 015

Källa: Statistiskt meddelande MI 50 SM 1101, SCB 2011

Koloniområden

Mest koloniträdgårdsmark i storstäderna

Runt om i svenska städer pågår en febril, om än småskalig, odlingsaktivitet på många tusen odlingslotter och koloniträdgårdar. De flesta koloniträdgårdarna finns i storstäderna och i Skåne. Enligt en studie av Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), och Fritidsodlingens riksorganisation (FOR)¹, finns det uppskattningsvis cirka 51 000 kolonilotter runt om i landet. Drygt hälften är så kallade stuglotter och resten är odlingslotter utan stuga.

Någon heltäckande sammanställning av koloniområden i Sverige finns inte men en bearbetning av uppgifter i den digitala fastighetskartan visar att det sammantaget finns 1 900 hektar koloniträdgårdsmark i Sverige, motsvarande drygt 2 700 fotbollsplaner. Marken är fördelad på nästan 650 koloniträdgårdsområden, som ligger i 161 av landets 290 kommuner.

Av dessa områden är över 400 bebyggda med någon form av stugor eller bodar, varav hälften har byggnader som enligt lantmäte-

riets byggnadsregister är klassificerade som bostadshus. Totalt i landet finns närmare 35 000 byggnader på mark som nyttjas för koloniträdgårdssodling.

Stora regionala skillnader

Den största koncentrationen av koloniträdgårdsmark finns i storstadsområdena. Skåne län, Stockholms län och Västra Götalands län står tillsammans för 67 procent av arealen koloniträdgårdsmark. Den kommun som totalt sett har störst areal mark med koloniträdgårdar är Stockholm med omkring 220 hektar, följt av Malmö med omkring 155 hektar och Göteborg med cirka 145 hektar.

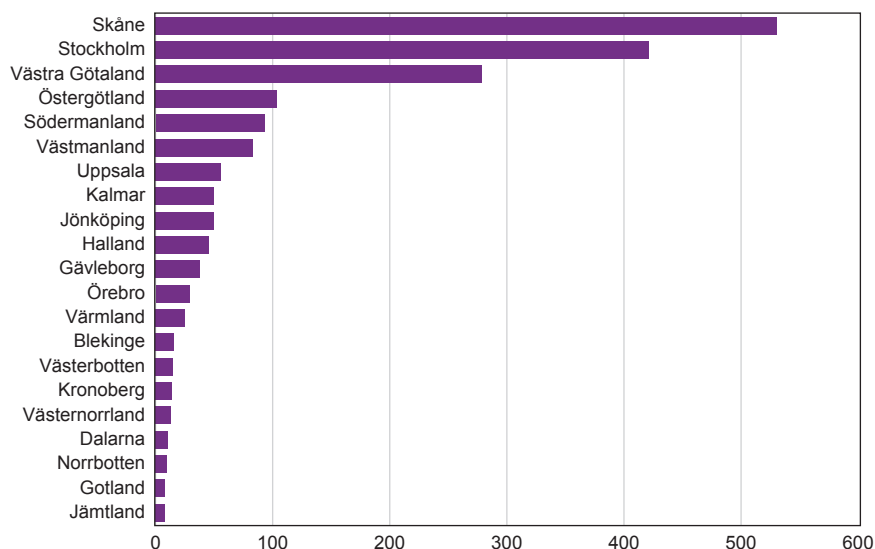
Olika kommuner har olika policy när det gäller koloniverksamhet. Det påverkar inte bara hur mycket mark man upplåter för odlingsverksamheten, utan också var i kommunen den ligger.

Malmö, Lund och Landskrona är exempel på kommuner där det finns en lång och stark tradition av koloniodling. Det är inte bara mycket mark som avsatts för koloniträdgårdar utan den är också centralt belägen.

¹ Björkman, L-L. 2012. Fritidsodlingens omfattning i Sverige. Landskap, trädgård, jordbruk. Rapport 2012:8. SLU.

Mark med koloniträdgårdar per län 2010, hektar

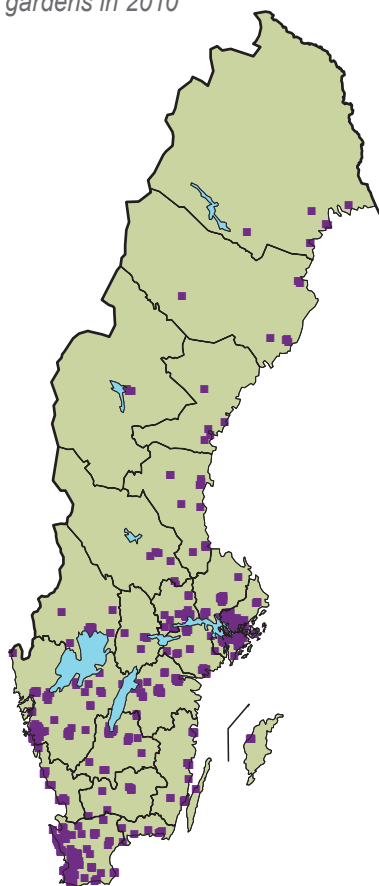
Land with allotment gardens by county in 2010, hectares

Källa: GSD Fastighetskartan 2011, Lantmäteriet, bearbetning av SCB

Koloniområden år 2010

Allotment gardens in 2010

Källa: GSD Fastighetskartan 2011, Lantmäteriet, bearbetning av SCB

Landskrona – koloniodlingens huvudstad

I Landskrona finns det som anses vara det äldsta koloniområdet i Sverige som fortfarande är i drift, Citadellkolonin från 1895.

Det var vid 1800-talets slut som koloniträdgårdarna introducerades i Sverige. Städerna led av svår bostadsbrist och tillgången på frukt och grönsaker var dålig. Kolonilotterna gav stadsborna tillgång till rekreation och möjligheten att odla sina egna grönsaker. Särskilt under första och andra världskriget blev de en viktig försörjningskälla för befolkningen med potatis, frukt och grönt.

Landskrona är än idag koloniodlingens verkliga huvudstad. Här var man inte bara först – här är man störst och mest. Dessutom är det ingen kommun i landet som har så mycket koloniträdgårdsmark per invånare som Landskrona. Mer än 3 procent av kommunens tätortsareal utgörs idag av koloniträdgårdsmark. Utslaget per invånare blir det nästan 20 m². Näst efter Landskrona kommer Oxelösund med drygt 9 m² per kommuninvånare.

De tio största koloniområdena*The ten largest areas with allotment gardens*

Namn	Kommun	Areal i hektar	Antal bygg- nader
Mossängens/Elinelunds sommarstad	Malmö	32	672
Kopparstenarna	Landskrona	30	1 218
Skarpnäcks koloniområde	Stockholm	27	592
Ärtholmens sommarstad	Malmö	20	510
Listudden och Odlarens koloniområde	Stockholm	20	388
Lycksta koloniområde	Västerås	20	273
Brytstugans koloniomr.	Helsingborg	18	380
Larvi koloniområde	Landskrona	17	704
Koloniområdet Amerika	Partille	17	177
Ullevi koloniområde	Linköping	16	35

Källa: GSD Fastighetskartan 2011, Lantmäteriet, bearbetning av SCB

I Malmö och Landskrona finns några av landets största sammanhängande områden med kolonilotter. Mossängens/Elinelunds sommarstad i Malmö är landets största koloniområde med över 30 hektar mark och mer än 600 stugor. Området Kopparhögarna i Landskrona är något mindre, men å andra sidan finns här fler än 1000 stugor och bodar.

Flygbild över Mossängens/Elinelunds sommarstad som är Sveriges till ytan största koloniområde. Geodata © Lantmäteriet.

PLANERING OCH STYRNING AV MARKANVÄNDNINGEN

Planering och styrning av markanvändningen

Planering och styrning av markanvändningen handlar i vid mening om att genom lagstiftning, policybeslut och planering uppnå en långsiktigt hållbar användning av mark, vatten och andra naturresurser. Med markanvändningsplanering avses här samhällets behov av att reglera och styra användningen av mark och vatten.

Planering kan uttryckas i form av fysiska planer men ofta mer än så. En planeringsprocess kan ses som ett medel för att sprida information och för att skapa förutsättningar för frivilliga överenskommelser mellan olika parter, ibland med möjligheter till tvångsåtgärder från samhällets sida i sista hand. I planeringssammanhang används ofta begreppet "allmänt intresse" för att beteckna samhällets behov av att ingripa med restriktioner eller styrmedel i förfoganderätten över mark. Det kan gälla vitt skilda saker som fornlämningar, rekreatiomsområden i skärgården, speciella naturvärden eller andra miljöer av stort bevarandevärde som ska garanteras ett

långsiktigt skydd och som vanligtvis regleras i lagstiftning.

Detta avsnitt syftar till att med statistik belysa några av de förhållanden som råder vad gäller planering och styrning av markanvändningen. Avsnittet är alltså inte en heltäckande beskrivning av alla aspekter av planering och styrning av markanvändningen. Fokus ligger på redovisning av instrument som har omedelbar betydelse för markanvändningsplaneringen och på skyddsinstrument som innebär tydliga restriktioner för användningen av marken.

FYSISK PLANERING

Fysisk planering är ett verktyg för att kunna använda mark- och vattenresurser och den byggda miljön på bästa sätt och så att den negativa påverkan på människors hälsa och den omgivande natur och kulturmiljön blir så liten som möjligt. Planering kan ske på olika geografiska nivåer som central, regional och lokal nivå med syfte att främja en hållbar utveckling.

Fysisk planering innefattar den planering som i första hand görs av kommunerna enligt plan- och bygglagen (PBL), men staten har det övergripande ansvaret för samhällets utveckling och länsstyrelsen har i uppdrag att bevaka statliga intressen på regional nivå genom yttranden, tillsyn och överprövning. Statliga myndigheter kan också bedriva egen sektorsplanering. Exempel på detta är Trafikverket som planerar för utbyggnad av väg och järnvägsnätet.

Hushållning med mark och vatten

Hushållning innebär att nyttja de areella och fysiska resurserna till det de är bäst lämpade för. Långsiktiga intressen ska väga tyngre än kortsiktiga.

Plan- och bygglagen (PBL) och miljöbalken (MB) anger att sådan markanvändning som

SNABBFAKTA

År 2010 hade 97 av landets 290 kommuner gällande översiktsplaner från 1990-talet.

Samma år fanns det uppskattningsvis 100 000 gällande detaljplaner.

År 2010 fanns det ca 5,3 miljoner hektar skyddad natur.

Ca 11 procent av Sveriges landareal var skyddad som antingen nationalpark, naturreservat, naturvårdsområde eller djur- och växtskyddsområde.

Störst areal, ca 4,4 miljoner hektar, utgjordes av naturreservat.

Det fanns år 2010 omkring 267 700 registrerade fornlämningar i Sverige.

Fornlämningarna upptog en yta av ca 103 000 hektar.

medför en från allmän synpunkt god hushållning ska ges företräde. God hushållning med mark och vatten grundas bland annat på miljöbalkens hushållningsbestämmelser och på plan- och bygglagens bestämmelser om intresseavvägningar vid planläggning och lokalisering av bebyggelse m.m.

Den viktigaste lagen som rör naturresurser är miljöbalken. Där ges principer för skydd av riksintressen och avvägningar mellan olika intressen. Hushållningsregler för mark- och vattenområden finns framförallt i miljöbalkens 3 och 4 kapitel.

Några av de viktigaste instrumenten för kommunernas markanvändningsplanering är översiktsplanen och detaljplanen.

Översiktsplaner

Enligt PBL ska alla kommuner ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunens

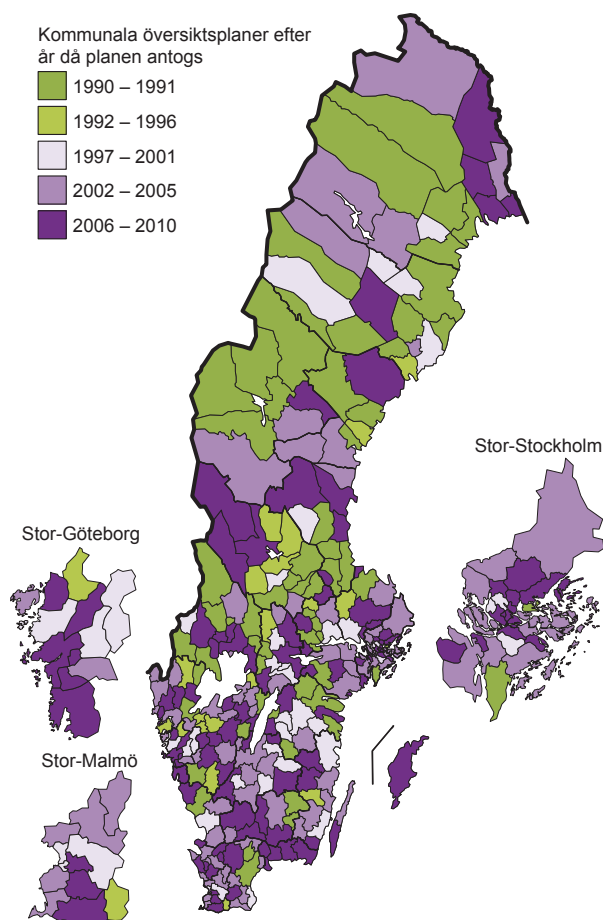
yta. Översiktsplanens syfte är att ge vägledning och stöd i beslut om användningen av mark och vattenområden och om hur den byggda miljön ska utvecklas och bevaras. Översiktsplanen redovisar en avvägning mellan olika allmänna intressen men är inte juridiskt bindande.

En stor andel av kommunerna har översiktsplaner från början av 1990-talet och en betydande majoritet av kommunerna aktualitetsprövar inte översiktsplaner varje mandatperiod. Enligt Boverkets uppfattning kan översiktsplaner från 1990-talet knappast längre på ett aktuellt sätt ge uttryck för vare sig kommunens egna intressen eller statens intressen.¹⁾ Kartan visar situationen i de svenska kommunerna år 2010 när det gäller översiktsplaner.

1 Boverkets uppsiktsrapport, planering och byggande under 2010. Rapport 2011:4, Boverket

Kommunala översiktsplaner efter år då planen antogs

Municipality comprehensive plans by year of acceptance

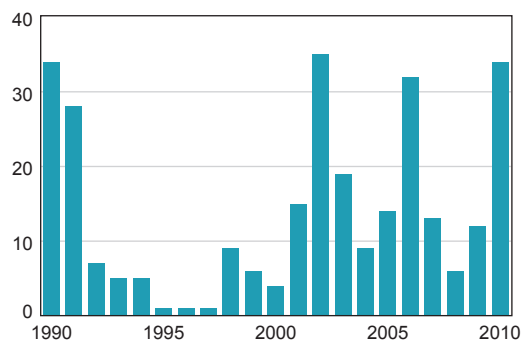

Källa: Boverkets uppsiktsrapport, planering och byggande under 2010. Rapport 2011:4, Boverket

Under 2010 antogs 34 kommunomfattande översiktsplaner. Det var betydligt fler än under 2009 och det högsta antalet sedan 1991. I åtta län har det antagits fler än en kommunomfattande översiktsplan. Flest översiktsplaner antogs i Västra Götalands län (6 st) och Skåne län (5 st)².

Antagna översiktsplaner per år 1990–2010

Accepted municipality comprehensive plans per year 1990–2010

Källa: Boverkets uppsiktsrapport, planering och byggande under 2010. Rapport 2011:4, Boverket

Detaljplaner

I varje detaljplan ges en samlad bild av markanvändningen och av hur kommunen tänker sig att miljön ska förändras eller bevaras.

Planen är ett instrument för kommunen att förverkliga den lokala markanvändnings- och bebyggelsepolitiken. Hänsyn ska tas till både allmänna och enskilda intressen. Vilka allmänna intressen som ska beaktas vid planläggning anges i 2 kap. PBL.

Detaljplaner har en genomförandetid om 15 år om inte kortare tid beslutas. När genomförandetiden har gått ut fortsätter en detaljplan att gälla tills den upphävs eller ändras. Lantmäteriet beräknade år 2010 att det fanns cirka 100 000 gällande detaljplaner i landet. Ungefär hälften av dem hade antagits efter att nuvarande PBL infördes 1987. Av PBL-planerna har cirka 30 000 antagits under de senaste 15 åren.³

LÄS MER om fysisk planering på Boverkets webbplats: www.boverket.se

SKYDDAD NATUR

Ett skyddat område är ett geografiskt definierat område som är utpekat, reglerat och förvaltats för att kunna styra mark- eller vattenanvändningen mot specifika syften och bevarandemål. I Sverige används skyddade områden som samlingsnamn för skyddsformer enligt miljöbalken (MB) och jordabalken (JB). Skyddade områden med stöd av miljöbalken inrättas i enlighet med förordningen om områdesskydd och nationalparksförordningen. Skyddade områden är att betrakta som en egen form av markanvändning och i juridiska och statistiska sammanhang skiljer man därför skyddade områden med specifika syften och reglerad markanvändning från andra markslag. Med skyddad natur avses här följande instrument:

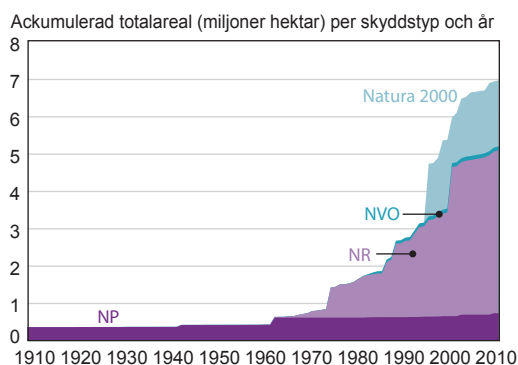
- Nationalpark (NP)
- Naturreservat (NR)
- Naturvårdsområde (NVO)
- Kulturresevat (KR)
- Naturminnen (NM)
- Djur- och växtskyddsområden (DVO)
- Natura 2000 (Natura2000)
- Vattenskyddsområde (VO)
- Biotopskyddsområden (BO)

Hundra år av skyddad natur

I mer än 100 år har det funnits skyddad natur i Sverige. 1909 antog Riksdagen en lag om nationalparker och bildade de nio första parkerna. År 2010 hade Sverige 29 nationalparker. Under perioden 1909–2010 är det framförallt arealen naturreservat som har ökat. Under 1980-talet ökade de skyddade arealerna då länsstyrelserna i bland annat Västerbotten och Norrbotten inrättade skydd för flera stora fjällurskogar. Runt år 2000 bildades många Natura 2000-områden, samtidigt som flera stora domänreservat i Norrbottens län ombildades till naturreservat. Riksdagen miljö kvalitetsmål har inneburit ett fortsatt genomförande av områdesskydd sedan 1999.

² Boverkets uppsiktsrapport, planering och byggande under 2010. Rapport 2011:4, Boverket

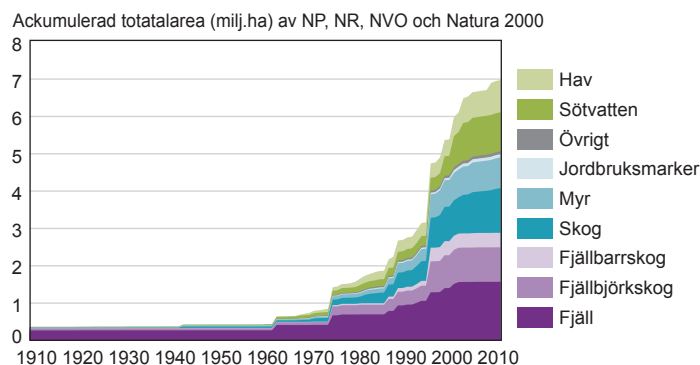
³ Boverkets uppsiktsrapport, planering och byggande under 2010. Rapport 2011:4, Boverket

Skyddad natur per skyddstyp 1909–2010*Protected nature by protection type 1909–2010*

Källa: Statistiskt meddelande MI 41 SM 1101, SCB 2011

De flesta Natura 2000-områden är skyddade som nationalpark eller naturreservat. Diagrammet visar därför inte Natura 2000-arealen i sin helhet. I de fall områdeskydden överlappar varandra redovisas ytan i första hand som nationalpark, i andra hand som naturreservat och i tredje hand som naturvårdsområde.

Den skyddade naturen har sedan 1909 dominerats av marker i fjällen. Skyddet av skogar, våtmarker, sötvatten och havsmiljöer har ökat som en del av genomförandet av riksdagens miljö kvalitetsmål. Under 2010 tillfördes drygt 28 000 hektar ny skyddad mark, varav skog stod för den största andelen.

Skyddad natur per naturtyp 1909–2010*Protected areas by nature type 1919–2010*

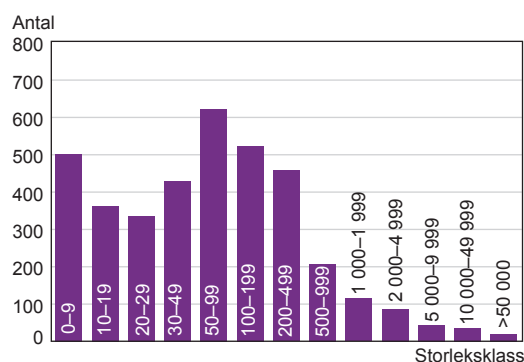
Källa: Statistiskt meddelande MI 41 SM 1101, SCB 2011

Många små områden

Till antalet dominerar de skyddade områdena av relativt små områden, 60 procent av landets nationalparker, naturreservat och naturvårdsområden är mindre än 100 hektar. Cirka 2,7 procent är större än 5 000 hektar.

Antal nationalparker, naturreservat och naturvårdsområden år 2010 fördelat på storlek efter total areal (hektar)

Number of national parks, nature reserves and nature managements areas in 2010 by size class of total area (hectares)

Källa: Statistiskt meddelande MI 41 SM 1101, SCB 2011

Skyddad natur år 2010, sammanfattning

Protected nature in 2010, summary

Typ av skyddat område	Antal	Total areal, hektar	Landareal, hektar	Skyddad landareal av Sveriges totala landareal (%)
Nationalparker (NP)	29	738 096	631 394	1,5
Naturreservat (NR)	3 616	4 327 608	3 645 059	8,9
Naturvårdsområden (NVO)	103	118 337	76 184	0,2
Djur- och växtskyddsområden (DVO)	973	97 387	61 924	0,2
Summa	4 721	5 281 428	4 414 561	10,8
Biotopskyddsområden i skog	6 482	21 383	21 383	0,05

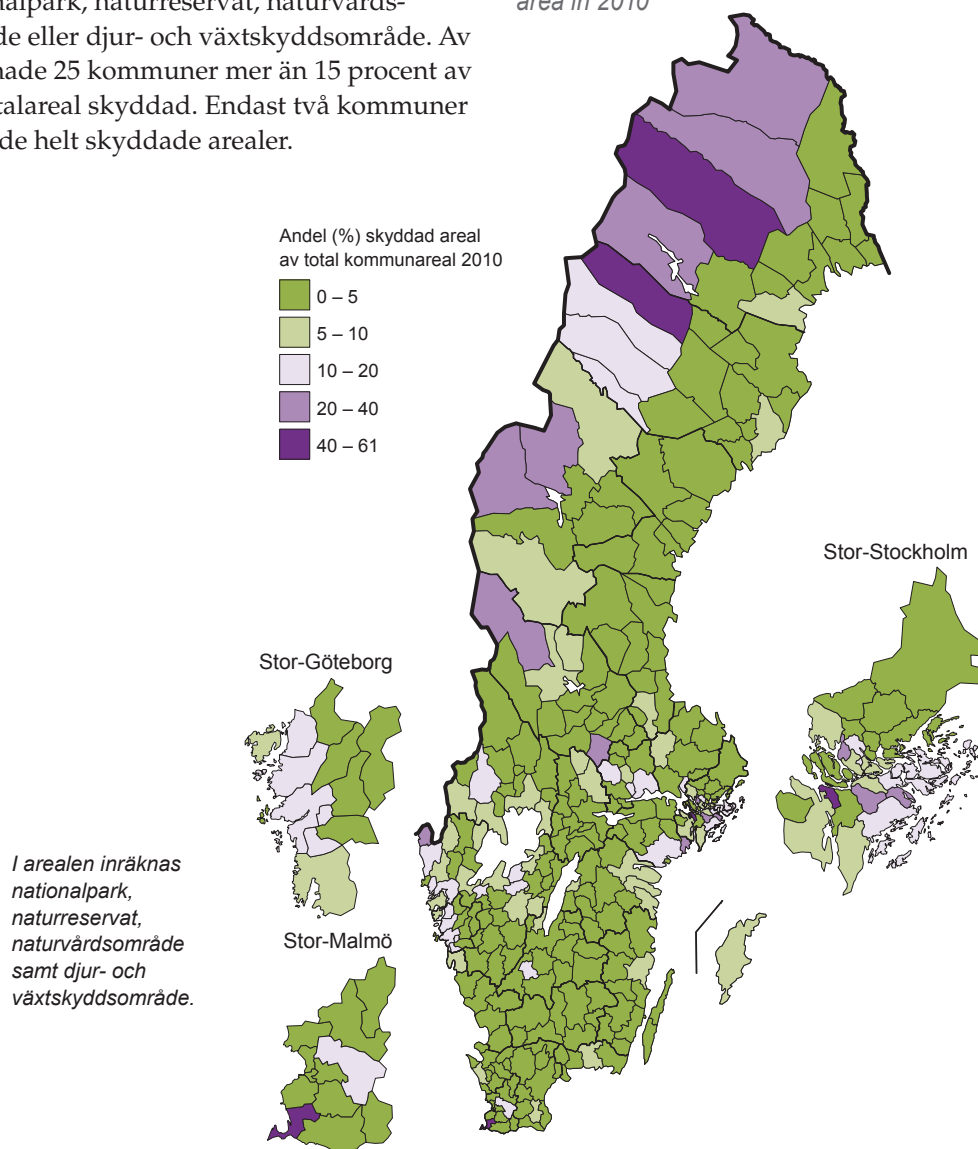
Källa: Statistiskt meddelande MI 41 SM 1101, SCB 2011

Skyddad natur i nästan alla kommuner

I 220 av landets 290 kommuner var år 2010 minst 1 procent av totalarealen skyddad som nationalpark, naturreservat, naturvårdsområde eller djur- och växtskyddsområde. Av dem hade 25 kommuner mer än 15 procent av sin totalareal skyddad. Endast två kommuner saknade helt skyddade arealer.

Skyddad areal per kommun, procent av totalareal år 2010

Protected area by municipality, percent of total area in 2010

Källa: Statistiskt meddelande MI 41 SM 1101, SCB 2011

Nationalparkerna är stora till ytan

Nationalparkerna upptar en stor yta i förhållande till sitt antal. Framförallt i fjällvärlden består de av mycket stora ytor. Det skyddade fjällområdet i Norrbottens län (Abisko, Stora Sjöfallet, Sarek, Pieljekaise, Vadvetjåkka och Padjelanta), samt fjällnära Muddus i samma län, står för nästan 82 procent av den totala nationalparksarealen. Den senast tillkomna nationalparken är Kosterhavets nationalpark, vilken invigdes 2009. Det är landets enda marina nationalpark.

Naturresevat och skyddade älvar

År 2010 hade Sverige 3 616 naturresevat. Det är 264 fler än året innan. Deras sammanlagda yta var 4,3 miljoner hektar, vilket motsvarar 8,1 procent av landets totala yta.

Sammanlagt 42 vattenområden, med en areal på 153 000 kvadratkilometer skyddas mot vattenkraftsutbyggnad. Av dessa benämns Torne-, Kalix-, Pite- och Vindelälven som nationalälvar. Ytterligare 10 älvsträckor har detta skydd.

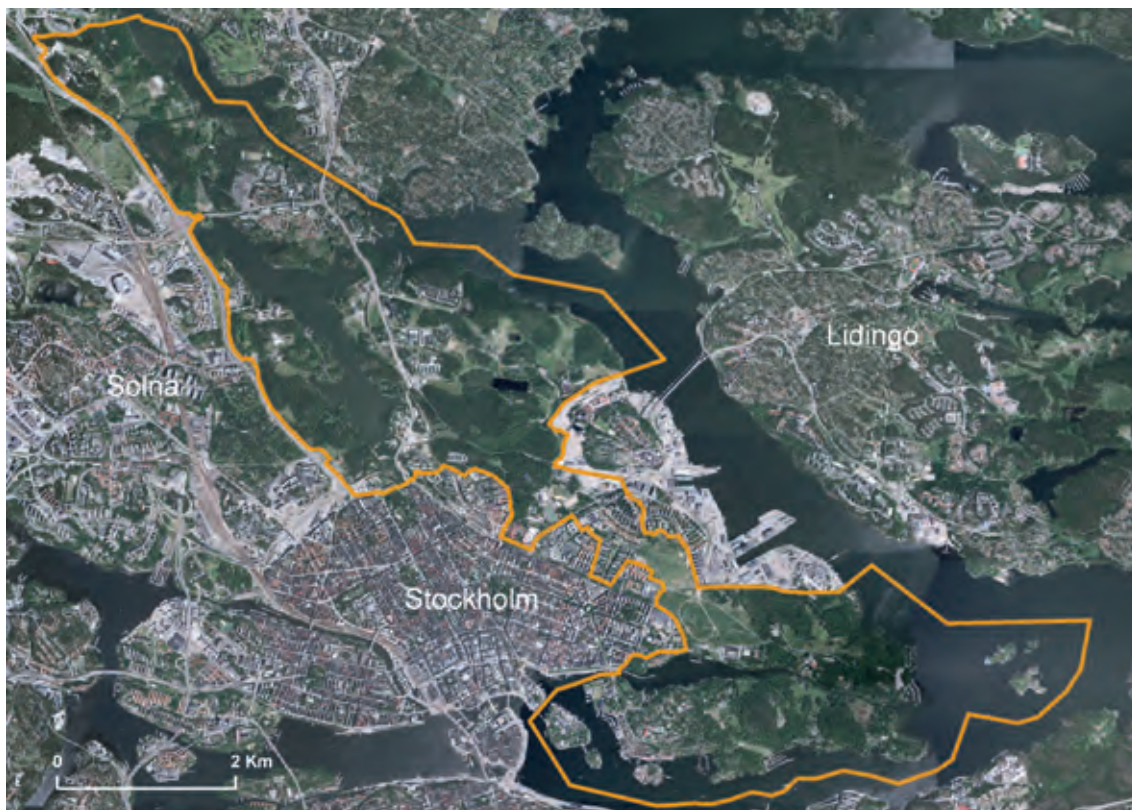
Nationalstadsparken

År 2010 hade Kungliga nationalstadsparken 23 888 invånare. Det är en ökning med 594 personer sedan året innan. Parken har funnits sedan 1995 och är unik i landet. Inom en nationalstadspark får ny bebyggelse och nya anläggningar uppföras endast om det kan ske utan intrång i parklandskap eller naturmiljö och utan att det historiska landskapets natur- och kulturvärden i övrigt skadas.

LÄS MER om skyddad natur och ladda hem statistik från SCB:s webbplats:
www.scb.se/MI0603

Kungliga nationalstadsparken

The Royal National City Park

Källa: Avgränsning © Länsstyrelsen, övrig geodata © Lantmäteriet

FORNLÄMNINGAR

Foto: Bengt A Lundberg

Fornlämningar skyddas enligt kulturminneslagen (KML)⁴ och de definieras som lämningar efter människors verksamhet under forna tider, som har tillkommit genom äldre tiders bruk och som är varaktigt övergivna. Det är enligt KML förbjudet att utan tillstånd från länsstyrelsen på något sätt förändra, ta bort, skada eller täcka över en fornlämning. Till varje fornlämning hör ett så stort område som behövs för att bevara dess art och betydelse. Dessa områden kallas för fornlämningsområden. Deras storlek kan variera och endast ett fåtal är fastställda genom beslut. Fasta fornlämningar innebär en restriktion för användningen av marken då det krävs tillstånd för att göra ett ingrepp i fornlämningen, till exempel i samband med husbygge eller skogsavverkning.

Kända fornlämningar finns registrerade i FMIS som är Riksantikvarieämbetets digitala geografiska fornminnesinformationssystem⁵.

Uppgifterna kommer främst från särskilda inventeringar som genomförts över lång tid. Vissa av uppgifterna i FMIS kan vara upp till 50 år gamla, men de flesta kommer från inventeringar under 1980-talet. Hela landet är dock inte inventerat och därför finns fortfarande en hel del oupptäckta lämningar runt

om i landskapet. Framför allt gäller det stora delar av fjällvärlden och Norrlands inland. Även uppgifter från arkeologiska undersökningar och andra sammanhang då olika typer av lämningar påträffas finns registrerade.

Över en kvarts miljon fornlämningar

Det fanns år 2010 omkring 267 700 registrerade fornlämningar i Sverige⁶. Allra flest, omkring 43 000, fanns i Västra Götlands län. Den sammanlagda ytan som fornlämningarna upptog i landet har beräknats till ca 103 000 hektar⁷. När även fornlämningsområdet inkluderas uppgår ytan till mer än det dubbla, ca 217 000 hektar⁸.

4 Från och med 1 januari 2014 kallad Kulturmiljölagen (KML).

5 www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html

6 Räknat som antal platser som registrerats som fornlämning. En plats kan bestå av flera anläggningar, till exempel har ett gravfält med 15 gravhögar räknats som antal 1.

7 Vid registrering i FMIS registreras lämningar som är mindre än 20 m som punkter eller linjer. Vid framtagandet av statistiken har punkterna gjorts om till ytor med 5 m radie och linjerna till 5 m breda områden.

8 Statistiken gällande fornlämningsområde är byggd på ett tänkt område på 25 m utanför lämningens avgränsning i FMIS. I praktiken kan de både vara större och mindre än den tänkta schablonen. Inga fornlämningsområden är satta på forntida åkrar, då dessa vanligen inte bedöms kräva sådana.

Fornlämningarnas länsvisa fördelning år 2010, antal och arealer i hektar

Regional distribution of ancient sites and mounments in 2010, numbers and area in hectares

Län	Fornlämningar, antal	Fornlämningar, areal	Fornlämningsområde, areal
Stockholm	16 839	3 717	11 322
Uppsala	18 039	3 387	10 400
Södermanland	13 521	2 169	7 558
Östergötland	16 249	2 545	10 313
Jönköping	9 108	3 414	6 416
Kronoberg	11 973	29 945	32 562
Kalmar	14 248	2 747	9 164
Gotland	12 818	2 111	7 889
Blekinge	3 582	853	2 000
Skåne	18 196	28 927	41 693
Halland	7 268	2 537	5 771
Västra Götaland	43 289	7 553	23 443
Värmland	11 084	1 322	5 326
Örebro	2 755	1 110	2 613
Västmanland	8 695	1 265	4 823
Dalarna	7 605	2 733	7 104
Gävleborg	6 998	640	3 087
Västernorrland	8 097	1 487	5 289
Jämtland	9 754	1 978	7 264
Västerbotten	9 169	1 232	5 649
Norrbottn	18 441	1 681	7 697
Riket	267 728	103 354	217 383

Källa: FMIS, RAÄ 2013. Bearbetning av RAÄ och SCB

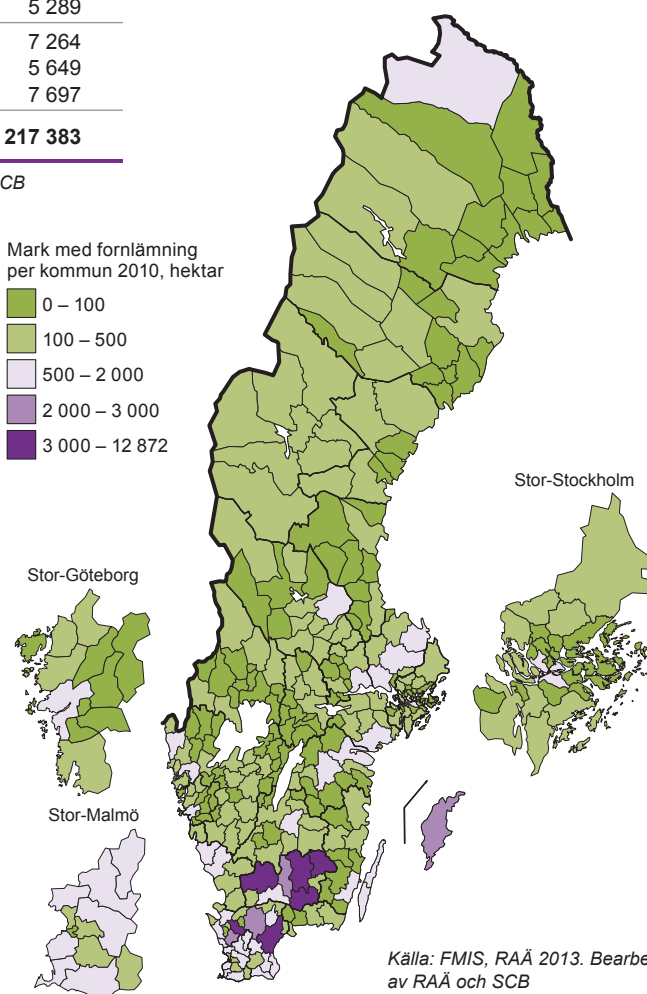
Omfattande fornlämningsareal på sydsvenska höglandet

Bland kommunerna var det år 2010 Växjö kommun som hade mest mark med fornlämningsmark, närmare 13 000 hektar. I kartan syns tydligt att flera kommuner på sydsvenska höglandet har stora fornlämningsarealer. Detta beror på förekomsten av ytmässigt omfattande fornlämningskategorier som forntida odlingsystem. Sett till procent av landarealen hade Klippans kommun mest fornlämningsmark med drygt 8 procent av landarealen.

Enligt en studie av Riksantikvarieämbetet från 2006⁹⁾ var knappt 60 procent av fornlämningsarealen belägen i skogsmark. År 2010 var omkring 10 780 hektar, eller 10 procent, av mark med fornlämningsmark belägen inom tätort.

Fornlämningsareal per kommun år 2010, hektar

Area of ancient sites and monuments by municipality in 2010, hectares

LÄS MER om fornlämningar och FMIS på Riksantikvarieämbetets webbplats: www.raa.se

⁹⁾ Fornlämningar i skogen – Andelen skogsmark med fasta fornlämningar. Opublicerad rapport, RAÄ 2006.

Tabellbilaga

Tabellförteckning

Tabell	Rubrik	
B 1	Åkerarealens användning länsvis år 2010, hektar och procent <i>The use of arable land by county in 2010, hectares and percent</i>	178
B 2	Växthusyta (m ²) och frilandsareal (hektar) 2008 per län <i>Area of greenhouses (m²) and area for cultivation on open ground (hectares) 2008</i>	179
B 3	Areal åker fördelad efter storleken av företagens åkerareal år 2010 i hektar samt antal företag efter storleksgrupp åker 2010 <i>Area of arable land by size of holdings in 2010 in hectares and number of holdings by size of arable land in 2010</i>	180
B 4	Ägoförhållanden, jordbruksmark (åkermark och betesmark) per län år 2010, hektar och procent <i>Ownership, agricultural land (arable land and pasture) by county in 2010, hectares and percent</i>	181
B 5	Produktiv skogsmarksareal år 2010 fördelat efter ägarklass och län, hektar och procent <i>Productive forest land area in 2010 by ownership class and county, hectares and percent</i>	182
B 6	Bebyggd mark och tillhörande mark fördelad på typ av bebyggelse år 2010. Procent av totalareal bebyggd mark <i>Built-up and associated land by type of buildings in 2010. Percent of total area of built-up land</i>	183
B 7	Fördelning av permanentbostadsmarken på olika boendeformer år 2010, procent <i>Residential land by type of dwelling form in 2010, percent</i>	184
B 8	Antal permanentboende per hektar mark med permanentbostäder år 2010 <i>Number of individuals per hectare land for permanent dwelling in 2010</i>	184
B 9	Befolkningen fördelat på typ av bostad år 2010, antal och procent <i>Population by type of dwelling in 2010, number and percent</i>	185
B 10	Areal småhusmark och flerbostadshus fördelad på olika ägarkategorier år 2010, procent <i>Area of single-dwelling buildings and multi-dwelling buildings by ownership categories in 2010, percent</i>	186
B 11	Totala markägandet per ägarkategori och län år 2010, hektar och procent <i>Total land ownership by owner category and county in 2010, hectares and percent</i>	187

Tabell B 1

Åkerarealens användning länsvis år 2010, hektar*The use of arable land by county in 2010, hectares*

Län	Spannmål	Vall m.m.	Olje- växter	Balj- växter	Övriga grödor	Träda	Ospeci- ficerad åkermark	Summa
Stockholm	27 989	36 305	4 759	1 479	958	12 225	213	83 928
Uppsala	77 154	51 473	10 664	4 206	3 470	20 360	232	167 559
Södermanland	52 824	47 097	7 779	2 594	2 627	13 771	155	126 847
Östergötland	85 846	76 026	17 479	6 891	4 672	12 285	202	203 401
Jönköping	15 990	70 423	387	197	635	1 463	283	89 378
Kronoberg	8 625	37 660	183	28	293	1 213	338	48 340
Kalmar	34 672	72 054	4 037	1 665	6 365	3 706	190	122 689
Gotland	32 117	40 119	4 909	1 616	3 652	3 365	78	85 856
Blekinge	9 355	15 780	827	82	4 063	1 328	142	31 577
12 Skåne	206 943	118 191	42 525	9 616	63 620	6 148	939	447 982
Halland	45 228	49 789	3 399	1 978	6 003	3 749	380	110 526
Västra Götaland	189 884	198 922	19 155	10 690	6 920	44 703	1 803	472 077
Värmland	27 284	66 675	1 196	745	1 310	10 462	1 089	108 761
Örebro	46 322	37 772	5 450	1 784	2 928	10 858	301	105 415
Västmanland	50 356	27 136	5 390	2 142	2 396	14 711	117	102 248
Dalarna	15 493	37 475	817	264	1 684	5 179	427	61 339
Gävleborg	14 947	48 001	360	128	699	3 565	582	68 282
Västernorrland	4 600	43 100	4	1	365	1 016	804	49 890
Jämtland	2 465	37 610	2	2	242	463	676	41 460
Västerbotten	9 588	54 076	22	1	995	5 104	1 023	70 809
Norrbottn	5 074	27 519	35	0	775	1 127	564	35 094
Hela riket	962 759	1 193 204	129 378	46 110	114 670	176 801	10 535	2 633 457

Åkerarealens användning länsvis år 2010, procent*The use of arable land by county in 2010, percent*

Län	Spannmål	Vall m.m.	Olje- växter	Balj- växter	Övriga grödor	Träda	Ospeci- ficerad åkermark	Summa
Stockholm	33,3	43,3	5,7	1,8	1,1	14,6	0,3	100
Uppsala	46,0	30,7	6,4	2,5	2,1	12,2	0,1	100
Södermanland	41,6	37,1	6,1	2,0	2,1	10,9	0,1	100
Östergötland	42,2	37,4	8,6	3,4	2,3	6,0	0,1	100
Jönköping	17,9	78,8	0,4	0,2	0,7	1,6	0,3	100
Kronoberg	17,8	77,9	0,4	0,1	0,6	2,5	0,7	100
Kalmar	28,3	58,7	3,3	1,4	5,2	3,0	0,2	100
Gotland	37,4	46,7	5,7	1,9	4,3	3,9	0,1	100
Blekinge	29,6	50,0	2,6	0,3	12,9	4,2	0,4	100
12 Skåne	46,2	26,4	9,5	2,1	14,2	1,4	0,2	100
Hallands	40,9	45,0	3,1	1,8	5,4	3,4	0,3	100
Västra Götaland	40,2	42,1	4,1	2,3	1,5	9,5	0,4	100
Värmland	25,1	61,3	1,1	0,7	1,2	9,6	1,0	100
Örebro	43,9	35,8	5,2	1,7	2,8	10,3	0,3	100
Västmanlands	49,2	26,5	5,3	2,1	2,3	14,4	0,1	100
Dalarna	25,3	61,1	1,3	0,4	2,7	8,4	0,7	100
Gävleborg	21,9	70,3	0,5	0,2	1,0	5,2	0,9	100
Västernorrland	9,2	86,4	0,0	0,0	0,7	2,0	1,6	100
Jämtland	5,9	90,7	0,0	0,0	0,6	1,1	1,6	100
Västerbotten	13,5	76,4	0,0	0,0	1,4	7,2	1,4	100
Norrbottn	14,5	78,4	0,1	0,0	2,2	3,2	1,6	100
Hela riket	36,6	45,3	4,9	1,8	4,4	6,7	0,4	100

Källa: Jordbruksstatistisk årsbok 2011, Jordbruksverket

Tabell B 2

Växthusyta (m²) och frilandsareal (hektar) 2008* per län*Area of greenhouses (m²) and area for cultivation on open ground (hectares) 2008*

	VÄXTHUS		FRILAND	
	Yta 1000 m ²	Antal företag	Areal, hektar	Antal företag
Stockholm	249	60	82	49
Uppsala	23	24	117	33
Södermanland	36	17	82	36
Östergötland	111	48	471	88
Jönköping	34	23	171	49
Kronoberg	19	14	62	28
Kalmar	44	28	809	101
Gotland	31	17	772	96
Blekinge	88	20	444	84
Skåne	1 327	214	6 862	594
Halland	173	50	559	105
Västra Götaland	170	97	754	156
Värmland	28	16	118	28
Örebro	58	24	116	38
Västmanland	51	12	32	10
Dalarna	19	19	122	24
Gävleborg	43	26	55	31
Västernorrland	35	24	59	25
Jämtland	12	11	64	21
Västerbotten	67	19	43	28
Norrbottn	40	21	184	42
Hela riket	2 657	784	11 976	1 666

Källa: Statistiskt meddelande JO 33 SM 0901, Jordbruksverket 2009

*Uppgifter för år 2010 saknas

Tabell B 3

Areal åker fördelad efter storleken av företagens åkerareal år 2010, hektar*Area of arable land by size of holdings in 2010, hectares*

Län	-2,0	2,1	5,1	10,1	20,1	30,1	50,1	100,1–	Summa
	-5,0	-10,0	-20,0	-30,0	-50,0	-100,0			
Stockholm	21	854	2 582	5 878	5 459	8 432	16 123	45 131	84 481
Uppsala	31	975	2 734	7 437	8 269	16 842	37 978	93 424	167 690
Södermanland	25	791	2 399	5 913	4 733	10 562	23 121	78 442	125 986
Östergötland	93	1 351	3 426	7 089	7 641	17 653	44 913	122 137	204 303
Jönköping	109	2 706	5 930	10 075	8 027	15 289	26 856	20 787	89 779
Kronoberg	96	2 252	4 138	6 679	5 336	8 276	12 130	9 748	48 656
Kalmar	110	1 755	4 111	8 277	7 197	14 844	32 582	54 977	123 853
Gotland	24	546	1 208	2 626	3 645	9 542	24 297	44 237	86 125
Blekinge	84	1 008	2 117	3 946	3 282	5 552	8 311	6 971	31 269
Skåne	214	5 019	11 212	22 930	20 187	39 940	78 498	270 803	448 804
Halland	72	2 043	4 939	10 233	9 042	13 885	26 784	42 914	109 912
Västra Götaland	161	8 363	21 809	41 263	34 251	56 064	100 502	207 902	470 315
Värmland	28	2 941	6 978	9 374	6 808	12 879	20 876	48 146	108 030
Örebro	37	1 280	3 413	5 908	6 198	10 436	21 443	56 673	105 388
Västmanland	14	492	1 645	4 338	4 934	9 643	21 802	59 725	102 593
Dalarna	18	1 522	3 351	6 329	6 107	8 999	15 845	19 085	61 256
Gävleborg	25	1 696	3 960	7 961	6 115	10 473	16 966	20 724	67 921
Västernorrland	9	2 152	4 401	5 690	4 358	6 416	12 759	14 201	49 985
Jämtland	25	1 783	2 948	3 900	3 009	4 728	9 731	15 083	41 207
Västerbotten	17	2 067	4 980	7 154	4 786	7 852	17 384	26 739	70 979
Norrbottn	13	1 168	2 321	3 392	2 871	3 885	9 431	11 844	34 924
Hela riket	1 225	42 765	100 602	186 392	162 255	292 194	578 330	1 269 693	2 633 457

Antal företag efter storleksgrupp åker 2010*Number of holdings by size of arable land in 2010*

Län	-2,0	2,1	5,1	10,1	20,1	30,1	50,1	100,1–	Summa
	-5,0	-10,0	-20,0	-30,0	-50,0	-100,0			
Stockholm	151	227	356	402	223	216	232	212	2 019
Uppsala	142	262	375	515	334	424	538	476	3 066
Södermanland	111	213	327	408	191	266	323	378	2 217
Östergötland	284	385	478	482	311	447	627	627	3 641
Jönköping	213	754	820	706	323	391	387	131	3 725
Kronoberg	180	637	578	466	220	214	175	63	2 533
Kalmar	330	477	568	577	293	378	458	309	3 390
Gotland	91	142	165	184	146	246	343	257	1 574
Blekinge	171	285	294	277	131	143	122	42	1 465
Skåne	711	1 383	1 545	1 596	822	1 021	1 112	1 147	9 337
Halland	222	563	675	721	370	362	379	232	3 524
Västra Götaland	500	2 227	3 015	2 894	1 396	1 446	1 429	1 081	13 988
Värmland	82	780	963	666	276	333	298	255	3 653
Örebro	109	355	482	411	253	267	297	282	2 456
Västmanland	57	130	220	288	202	245	310	285	1 737
Dalarna	95	417	474	436	246	231	224	115	2 238
Gävleborg	79	448	551	554	249	271	241	133	2 526
Västernorrland	56	583	619	403	179	163	184	88	2 275
Jämtland	63	483	420	278	123	124	143	94	1 728
Västerbotten	46	545	687	505	197	202	246	174	2 602
Norrbottn	92	305	331	239	118	100	137	75	1 397
Hela riket	3 785	11 601	13 943	13 008	6 603	7 490	8 205	6 456	71 091

Källa: Statistiskt meddelande JO 34 SM 1101, Jordbruksverket 2011

Tabell B 4

Ägoförhållanden, jordbruksmark (åkermark och betesmark) per län år 2010, hektar*Ownership, agricultural land (arable land and pasture) by county in 2010, hectares*

Län	Fysisk person	Staten	Kommun och landsting	Kyrkan	Dödsbo	Svenskt AB	Övriga/okänd	Totalt
Stockholm	82 461	2 932	5 829	156	1 744	9 022	8 041	110 185
Uppsala	169 406	2 520	2 700	108	3 233	6 287	13 532	197 786
Södermanland	133 524	2 658	4 094	56	1 731	8 657	3 892	154 612
Östergötland	234 642	1 091	7 616	128	1 859	10 671	9 867	265 874
Jönköping	160 679	73	2 976	137	1 172	3 839	3 858	172 734
Kronoberg	87 259	620	1 160	95	1 155	1 076	2 321	93 686
Kalmar	198 896	2 282	2 451	23	2 434	4 300	5 402	215 788
Gotland	96 582	1 008	358	46	878	1 108	1 943	101 923
Blekinge	47 238	305	1 226	41	736	1 892	652	52 090
Skåne	457 945	5 594	15 586	1 393	3 521	25 696	21 790	531 525
Halland	127 903	557	4 015	164	1 244	3 222	2 144	139 249
Västra Götaland	550 188	2 414	11 730	311	5 499	8 452	15 719	594 313
Värmland	135 909	73	3 021	78	1 562	3 172	2 415	146 230
Örebro	115 532	7	3 411	63	2 522	3 492	1 137	126 164
Västmanland	100 486	1 434	3 225	56	383	4 675	6 273	116 532
Dalarna	81 259	449	1 789	76	1 371	1 936	700	87 580
Gävleborg	84 344	153	1 188	9	1 161	2 007	605	89 467
Västernorrland	80 467	25	1 022	59	1 524	1 027	868	84 992
Jämtland	67 452	482	262	35	1 185	1 009	685	71 110
Västerbotten	101 584	180	1 166	4	1 523	1 084	568	106 109
Norrbottn	58 123	223	429	0	1 335	613	304	61 027
Hela riket	3 171 879	25 080	75 254	3 038	37 772	103 237	102 716	3 518 976

Ägoförhållanden, jordbruksmark (åkermark och betesmark) per län år 2010, procent*Ownership, agricultural land (arable land and pasture) by county in 2010, percent*

Län	Fysisk person	Staten	Kommun och landsting	Kyrkan	Dödsbo	Svenskt AB	Övriga/okänd	Totalt
Stockholm	74,8	2,7	5,3	0,1	1,6	8,2	7,3	100
Uppsala	85,7	1,3	1,4	0,1	1,6	3,2	6,8	100
Södermanland	86,4	1,7	2,6	0,0	1,1	5,6	2,5	100
Östergötland	88,3	0,4	2,9	0,0	0,7	4,0	3,7	100
Jönköping	93,0	0,0	1,7	0,1	0,7	2,2	2,2	100
Kronoberg	93,1	0,7	1,2	0,1	1,2	1,1	2,5	100
Kalmar	92,2	1,1	1,1	0,0	1,1	2,0	2,5	100
Gotland	94,8	1,0	0,4	0,0	0,9	1,1	1,9	100
Blekinge	90,7	0,6	2,4	0,1	1,4	3,6	1,3	100
Skåne	86,2	1,1	2,9	0,3	0,7	4,8	4,1	100
Halland	91,9	0,4	2,9	0,1	0,9	2,3	1,5	100
Västra Götaland	92,6	0,4	2,0	0,1	0,9	1,4	2,6	100
Värmland	92,9	0,0	2,1	0,1	1,1	2,2	1,7	100
Örebro	91,6	0,0	2,7	0,0	2,0	2,8	0,9	100
Västmanland	86,2	1,2	2,8	0,0	0,3	4,0	5,4	100
Dalarna	92,8	0,5	2,0	0,1	1,6	2,2	0,8	100
Gävleborg	94,3	0,2	1,3	0,0	1,3	2,2	0,7	100
Västernorrland	94,7	0,0	1,2	0,1	1,8	1,2	1,0	100
Jämtland	94,9	0,7	0,4	0,0	1,7	1,4	1,0	100
Västerbotten	95,7	0,2	1,1	0,0	1,4	1,0	0,5	100
Norrbottn	95,2	0,4	0,7	0,0	2,2	1,0	0,5	100
Hela riket	90,1	0,7	2,1	0,1	1,1	2,9	2,9	100

Källa: Fastpak 2011

Arealen jordbruksmark baseras på uppgifter från fastighetstaxeringsregistret (FTR) och stämmer därför inte helt överens med arealer som redovisats på annat håll i denna publikation och som bygger på uppgifter från Lantbruksregistret (LBR).

Tabell B 5

Produktiv skogsmarksareal år 2010 fördelat efter ägarklass och län, hektar*Productive forest land area in 2010 by ownership class and county, hectares*

Län	Ägarklass							Samtliga ägare
	Staten	Stats-ägda AB	Övriga allmänna ägare	Privat-ägda AB	Enskilda ägare	Övriga privata ägare	Okänd	
Stockholm	12 000	8 000	17 000	40 000	164 000	38 000	0	278 000
Uppsala	5 000	9 000	6 000	177 000	217 000	66 000	0	480 000
Södermanland	7 000	10 000	12 000	44 000	224 000	38 000	0	334 000
Östergötland	10 000	43 000	8 000	124 000	364 000	63 000	0	613 000
Jönköping	2 000	48 000	14 000	24 000	568 000	35 000	0	691 000
Kronoberg	5 000	57 000	11 000	19 000	469 000	33 000	0	594 000
Kalmar	4 000	77 000	11 000	35 000	564 000	29 000	0	720 000
Gotland	2 000	0	1 000	5 000	106 000	9 000	0	124 000
Blekinge	1 000	4 000	5 000	10 000	159 000	3 000	0	183 000
Skåne	3 000	14 000	8 000	29 000	276 000	22 000	0	352 000
Halland	6 000	5 000	6 000	15 000	226 000	11 000	0	268 000
Västra Götaland	13 000	58 000	38 000	46 000	982 000	73 000	0	1 210 000
Värmland	8 000	11 000	21 000	459 000	761 000	44 000	0	1 304 000
Örebro	1 000	164 000	9 000	103 000	235 000	36 000	11 000	559 000
Västmanland	3 000	72 000	11 000	42 000	145 000	29 000	0	301 000
Dalarna	99 000	211 000	29 000	581 000	809 000	260 000	0	1 989 000
Gävleborg	5 000	175 000	23 000	527 000	633 000	73 000	0	1 434 000
Västernorrland	5 000	27 000	17 000	838 000	733 000	36 000	0	1 656 000
Jämtland	64 000	115 000	17 000	1 249 000	1 114 000	68 000	1 000	2 627 000
Västerbotten	152 000	726 000	28 000	764 000	1 296 000	141 000	0	3 108 000
Norrbottn	289 000	1 392 000	14 000	363 000	1 205 000	297 000	0	3 559 000
Hela riket	697 000	3 226 000	305 000	5 495 000	11 250 000	1 402 000	12 000	22 387 000

Produktiv skogsmarksareal år 2010 fördelat efter ägarklass och län, procent*Productive forest land area in 2010 by ownership class and county, percent*

Län	Ägarklass							Samtliga ägare
	Staten	Stats-ägda AB	Övriga allmänna ägare	Privat-ägda AB	Enskilda ägare	Övriga privata ägare	Okänd	
Stockholm	4	3	6	14	59	14	0	100
Uppsala	1	2	1	37	45	14	0	100
Södermanland	2	3	4	13	67	11	0	100
Östergötland	2	7	1	20	59	10	0	100
Jönköping	0	7	2	3	82	5	0	100
Kronoberg	1	10	2	3	79	6	0	100
Kalmar	1	11	2	5	78	4	0	100
Gotland	2	0	1	4	85	7	0	99
Blekinge	1	2	3	5	87	2	0	99
Skåne	1	4	2	8	78	6	0	100
Halland	2	2	2	6	84	4	0	100
Västra Götaland	1	5	3	4	81	6	0	100
Värmland	1	1	2	35	58	3	0	100
Örebro	0	29	2	18	42	6	2	100
Västmanland	1	24	4	14	48	10	0	100
Dalarna	5	11	1	29	41	13	0	100
Gävleborg	0	12	2	37	44	5	0	100
Västernorrland	0	2	1	51	44	2	0	100
Jämtland	2	4	1	48	42	3	0	100
Västerbotten	5	23	1	25	42	5	0	100
Norrbottn	8	39	0	10	34	8	0	100
Hela riket	3	14	1	25	50	6	0	100

Källa: Skogsstatistisk årsbok 2011, Skogsstyrelsen

Tabell B 6

Bebyggd mark och tillhörande mark fördelad på typ av bebyggelse år 2010. Procent av totalareal bebyggd mark*Built-up and associated land by type of buildings in 2010. Percent of total area of built-up land*

Län	Mark med permanentbostäder	Mark med fritidshus	Mark med tillverkningsindustri	Mark med handel och affärsverksamhet	Mark med offentlig förvaltning, offentlig service och fritidsanläggningar
Stockholms län	39	21	4	4	6
Uppsala län	31	12	4	2	4
Södermanlands län	29	13	5	2	4
Östergötlands län	27	10	6	2	4
Jönköpings län	25	6	7	1	4
Kronobergs län	23	9	5	1	3
Kalmar län	24	13	5	1	4
Gotlands län	26	19	3	2	4
Blekinge län	32	12	5	1	4
Skåne län	32	7	7	2	5
Hallands län	32	9	5	1	5
Västra Götalands län	33	9	6	2	5
Värmlands län	25	12	4	1	4
Örebro län	30	10	6	2	4
Västmanlands län	30	9	7	3	5
Dalarnas län	24	16	4	1	3
Gävleborgs län	24	11	5	2	4
Västernorrlands län	23	11	4	1	4
Jämtlands län	13	12	2	1	3
Västerbottens län	16	9	3	1	3
Norrbottens län	16	9	5	1	3
Hela riket	27	11	5	2	4

Län	Mark med transportinfrastruktur	Mark med tekniska anläggningar	Mark med lantbrukets ekonomibyggnader och övriga byggnader	Summa
Stockholm	23	1	3	100
Uppsala	39	1	8	100
Södermanland	39	1	6	100
Östergötland	42	1	8	100
Jönköping	47	1	8	100
Kronoberg	49	1	8	100
Kalmar	45	1	8	100
Gotland	34	1	11	100
Blekinge	36	1	9	100
Skåne	34	1	10	100
Halland	38	1	9	100
Västra Götaland	36	1	8	100
Värmland	45	1	7	100
Örebro	40	1	7	100
Västmanland	40	1	6	100
Dalarna	47	1	5	100
Gävleborg	49	1	5	100
Västernorrland	51	1	5	100
Jämtland	63	1	5	100
Västerbotten	61	1	5	100
Norrbotten	60	2	4	100
Hela riket	43	1	7	100

Källa: Fastpak 2011, SCB samt bearbetningar av GSD fastighetskartan 2011, Lantmäteriet och NVDB, Trafikverket 2013.

Tabell B 7

Fördelning av permanentbostadsmarken på olika boendeformer år 2010, procent*Residential land by type of dwelling form in 2010, percent*

Län	Småhus (permanentbostäder)			Hyres-/fler- bostadshus	Totalt
	Friliggande en- och två- bostadshus	Rad- och kedjehus	Summa, småhus		
Stockholm	76,1	7,8	83,9	16,1	100
Uppsala	85,5	3,8	89,3	10,7	100
Södermanland	85,7	4,3	90,0	10,0	100
Östergötland	82,5	5,5	88,0	12,0	100
Jönköping	87,1	3,6	90,7	9,3	100
Kronoberg	88,9	3,8	92,8	7,2	100
Kalmar	89,5	2,8	92,4	7,6	100
Gotland	93,0	1,7	94,7	5,3	100
Blekinge	92,0	2,3	94,2	5,8	100
Skåne	83,0	6,9	89,9	10,1	100
Halland	89,2	4,1	93,3	6,7	100
Västra Götaland	85,9	4,2	90,2	9,8	100
Värmland	89,7	2,6	92,3	7,7	100
Örebro	86,8	3,8	90,5	9,5	100
Västmanland	81,3	5,7	87,0	13,0	100
Dalarna	90,2	2,1	92,3	7,7	100
Gävleborg	87,4	3,4	90,8	9,2	100
Västernorrland	88,5	2,1	90,6	9,4	100
Jämtland	87,0	3,0	90,0	10,0	100
Västerbotten	87,5	2,9	90,4	9,6	100
Norrbottn	89,0	2,1	91,1	8,9	100
Hela riket	85,6	4,4	90,0	10,0	100

Källa: Fastpak 2011, SCB

Tabell B 8

Antal permanentboende per hektar mark med permanentbostäder år 2010*Number of individuals per hectare land for permanent dwelling in 2010*

Län	Mark med småhus, hektar	Mark med hyres-/fler- bostadshus, hektar	Befolkning per hektar småhus	Befolkning per hektar hyreshus	Befolkning småhus totalt	Befolkning hyreshus
Stockholm	28 489	5 472	32	215	922 777	1 176 713
Uppsala	10 755	1 282	16	108	176 586	138 782
Södermanland	8 992	998	17	109	149 074	108 335
Östergötland	12 103	1 645	20	104	242 337	171 270
Jönköping	11 232	1 156	20	91	226 518	104 892
Kronoberg	7 871	615	15	85	117 623	52 387
Kalmar	10 438	863	16	77	162 670	66 313
Gotland	3 693	208	10	68	35 089	14 088
Blekinge	6 568	403	17	114	114 216	45 723
Skåne	29 139	3 262	25	144	739 065	471 314
Halland	11 231	807	22	99	246 055	79 727
Västra Götaland	44 232	4 821	19	130	846 821	627 501
Värmland	12 747	1 064	13	75	164 761	79 386
Örebro	10 384	1 085	15	106	159 263	114 815
Västmanland	6 890	1 030	20	100	138 150	102 861
Dalarna	14 383	1 201	12	63	178 291	75 843
Gävleborg	11 181	1 138	15	73	167 694	82 553
Västernorrland	10 733	1 107	13	63	138 071	69 772
Jämtland	6 062	671	12	54	70 104	36 525
Västerbotten	10 529	1 117	15	81	159 475	90 979
Norrbottn	10 505	1 031	28	153	297 621	157 614
Riket	278 156	30 977	20	125	5 452 261	3 867 393

Källa: Fastpak 2011, bearbetning av SCB

Tabell B 9

Befolkningen fördelat på typ av bostad år 2010, antal*Population by type of dwelling in 2010, number*

Län	Totalt			I tätort			Utanför tätort		
	Småhus	Flerbo- stadshus och övrigt	Summa	Småhus	Flerbo- stadshus och övrigt	Totalt	Småhus	Flerbo- stadshus och övrigt	Summa
Stockholm	771 822	1 282 521	2 054 343	687 379	1 279 394	1 966 773	84 443	3 127	87 570
Uppsala	182 240	153 642	335 882	118 502	151 893	270 395	63 738	1 749	65 487
Södermanland	154 279	116 459	270 738	107 638	115 360	222 998	46 641	1 099	47 740
Östergötland	237 827	191 815	429 642	172 244	190 219	362 463	65 583	1 596	67 179
Jönköping	222 752	114 114	336 866	165 001	112 981	277 982	57 751	1 133	58 884
Kronoberg	128 018	55 922	183 940	88 358	55 029	143 387	39 660	893	40 553
Kalmar	162 377	71 159	233 536	110 870	70 231	181 101	51 507	928	52 435
Gotland	42 436	14 833	57 269	19 137	14 336	33 473	23 299	497	23 796
Blekinge	104 544	48 683	153 227	73 669	48 352	122 021	30 875	331	31 206
Skåne	701 938	541 391	1 243 329	562 623	538 768	1 101 391	139 315	2 623	141 938
Halland	216 588	82 896	299 484	155 515	81 887	237 402	61 073	1 009	62 082
V:a Götaland	888 875	691 422	1 580 297	640 313	686 442	1 326 755	248 562	4 980	253 542
Värmland	183 772	89 493	273 265	115 475	87 839	203 314	68 297	1 654	69 951
Örebro	164 862	115 368	280 230	117 369	114 292	231 661	47 493	1 076	48 569
Västmanland	139 326	113 430	252 756	108 671	112 689	221 360	30 655	741	31 396
Dalarna	193 776	83 271	277 047	139 326	82 111	221 437	54 450	1 160	55 610
Gävleborg	182 035	94 473	276 508	123 251	93 225	216 476	58 784	1 248	60 032
Västernorrland	158 656	83 969	242 625	103 080	82 709	185 789	55 576	1 260	56 836
Jämtland	85 216	41 475	126 691	43 929	40 151	84 080	41 287	1 324	42 611
Västerbotten	162 139	97 147	259 286	104 984	96 139	201 123	57 155	1 008	58 163
Norrbottnen	163 971	84 638	248 609	120 605	83 811	204 416	43 366	827	44 193
Hela riket	5 247 449	4 168 121	9 415 570	3 877 939	4 137 858	8 015 797	1 369 510	30 263	1 399 773

Befolkningen fördelat på typ av bostad år 2010, procent*Population by type of dwelling in 2010, percent*

Län	Totalt			I tätort			Utanför tätort		
	Småhus	Flerbo- stadshus och övrigt	Summa	Småhus	Flerbo- stadshus och övrigt	Totalt	Småhus	Flerbo- stadshus och övrigt	Summa
Stockholm	38	62	100	35	65	100	96	4	100
Uppsala	54	46	100	44	56	100	97	3	100
Södermanland	57	43	100	48	52	100	98	2	100
Östergötland	55	45	100	48	52	100	98	2	100
Jönköping	66	34	100	59	41	100	98	2	100
Kronoberg	70	30	100	62	38	100	98	2	100
Kalmar	70	30	100	61	39	100	98	2	100
Gotland	74	26	100	57	43	100	98	2	100
Blekinge	68	32	100	60	40	100	99	1	100
Skåne	56	44	100	51	49	100	98	2	100
Halland	72	28	100	66	34	100	98	2	100
V:a Götaland	56	44	100	48	52	100	98	2	100
Värmland	67	33	100	57	43	100	98	2	100
Örebro	59	41	100	51	49	100	98	2	100
Västmanland	55	45	100	49	51	100	98	2	100
Dalarna	70	30	100	63	37	100	98	2	100
Gävleborg	66	34	100	57	43	100	98	2	100
Västernorrland	65	35	100	55	45	100	98	2	100
Jämtland	67	33	100	52	48	100	97	3	100
Västerbotten	63	37	100	52	48	100	98	2	100
Norrbottnen	66	34	100	59	41	100	98	2	100
Hela riket	56	44	100	48	52	100	98	2	100

Källa: Fastpak 2011, SCB.

Tabell B 10

Areal småhusmark fördelad på olika ägarkategorier år 2010, procent*Area of single-dwelling buildings by ownership categories in 2010, percent*

Län	Fysisk person	Kommunalt bostads-företag	Bostads-rätts-förening	Svenskt AB	Staten, kommun	Övrigt och okänt	Summa
Stockholm	95,4	0,1	0,8	1,2	0,6	1,9	100
Uppsala	96,1	0,1	0,7	0,9	0,3	1,9	100
Södermanland	95,6	0,1	0,7	1,1	0,7	1,8	100
Östergötland	95,5	0,5	0,6	1,0	0,3	2,1	100
Jönköping	92,7	0,3	0,7	0,9	0,4	5,0	100
Kronoberg	84,3	0,6	0,9	0,6	0,1	13,5	100
Kalmar	92,4	0,3	0,4	1,0	0,2	5,7	100
Gotland	96,4	0,3	0,4	0,9	0,1	1,9	100
Blekinge	93,2	0,1	0,2	0,7	0,3	5,5	100
Skåne	92,7	0,6	1,3	1,3	0,4	3,7	100
Halland	92,5	0,3	0,4	1,2	0,2	5,3	100
Västra Götaland	94,2	0,3	0,8	0,7	0,3	3,7	100
Värmland	89,8	0,1	0,4	0,7	0,2	8,8	100
Örebro	95,6	0,3	0,7	0,9	0,4	2,2	100
Västmanland	96,0	0,5	0,6	0,9	0,5	1,7	100
Dalarna	95,1	0,2	0,6	0,9	0,1	3,0	100
Gävleborg	95,5	0,4	0,6	0,8	0,3	2,4	100
Västernorrland	96,5	0,1	0,1	0,6	0,2	2,6	100
Jämtland	93,0	0,5	0,4	1,2	0,2	4,8	100
Västerbotten	94,5	0,3	0,3	0,6	0,3	4,0	100
Norrbottn	94,8	0,1	0,3	0,6	0,8	3,4	100
Hela riket	94,0	0,3	0,6	0,9	0,4	3,8	100

Areal mark med flerbostadshus fördelad på olika ägarkategorier år 2010, procent*Area of multi-dwelling buildings by ownership categories in 2010, percent*

Län	Fysisk person	Kommunalt bostads-företag	Bostads-rätts-förening	Svenskt AB	Staten, kommun	Övrigt och okänt	Summa
Stockholm	96,1	0,1	0,7	0,9	0,3	1,9	100
Uppsala	95,6	0,1	0,7	1,1	0,7	1,8	100
Södermanland	95,5	0,5	0,6	1,0	0,3	2,1	100
Östergötland	92,7	0,3	0,7	0,9	0,4	5,0	100
Jönköping	84,3	0,6	0,9	0,6	0,1	13,5	100
Kronoberg	92,4	0,3	0,4	1,0	0,2	5,7	100
Kalmar	96,4	0,3	0,4	0,9	0,1	1,9	100
Gotland	93,2	0,1	0,2	0,7	0,3	5,5	100
Blekinge	92,7	0,6	1,3	1,3	0,4	3,7	100
Skåne	92,5	0,3	0,4	1,2	0,2	5,3	100
Halland	94,2	0,3	0,8	0,7	0,3	3,7	100
Västra Götaland	89,8	0,1	0,4	0,7	0,2	8,8	100
Värmland	95,6	0,3	0,7	0,9	0,4	2,2	100
Örebro	96,0	0,5	0,6	0,9	0,5	1,7	100
Västmanland	95,1	0,2	0,6	0,9	0,1	3,0	100
Dalarna	95,5	0,4	0,6	0,8	0,3	2,4	100
Gävleborg	96,5	0,1	0,1	0,6	0,2	2,6	100
Västernorrland	93,0	0,5	0,4	1,2	0,2	4,8	100
Jämtland	94,5	0,3	0,3	0,6	0,3	4,0	100
Västerbotten	94,8	0,1	0,3	0,6	0,8	3,4	100
Norrbottn	94,0	0,3	0,6	0,9	0,4	3,8	100
Hela riket	10,6	33,1	31,6	18,2	1,4	5,0	100

Källa: Fastpak 2011, SCB.

Tabell B 11

Totala markägandet per ägarkategori och län år 2010, hektar*Total land ownership by owner category and county in 2010, hectares*

Län	Fysisk person	Staten	Kommun och landsting	Kyrkan	Dödsbo	Svenskt AB	Övriga/okänd	Totalt
Stockholm	359 351	38 306	66 728	1 182	8 434	89 462	93 412	656 875
Uppsala	437 991	21 588	18 269	993	7 450	214 617	122 626	823 534
Södermanland	416 432	15 710	29 917	950	6 289	82 200	59 055	610 552
Östergötland	690 990	16 981	32 035	1 418	5 521	208 537	103 813	1 059 294
Jönköping	829 954	23 381	36 523	2 455	7 889	93 648	54 418	1 048 269
Kronoberg	653 963	15 886	21 099	1 494	7 350	94 284	51 923	845 999
Kalmar	865 179	11 645	27 806	1 237	9 803	142 407	63 315	1 121 393
Gotland	256 860	16 322	4 635	300	3 185	12 968	20 822	315 093
Blekinge	238 871	5 848	14 107	395	3 118	21 111	10 865	294 316
Skåne	839 516	27 033	60 006	4 485	7 114	95 659	99 496	1 133 309
Halland	442 380	14 488	22 406	1 776	4 316	32 509	27 369	545 244
Västra Götaland	1 874 855	48 994	122 607	4 160	22 827	159 057	294 481	2 526 981
Värmland	1 023 344	21 939	40 529	5 399	13 529	572 060	84 550	1 761 349
Örebro	407 422	17 177	23 870	3 926	18 817	328 373	54 747	854 332
Västmanland	284 350	8 101	21 297	864	1 450	147 667	50 589	514 318
Dalarna	1 052 022	278 759	51 493	1 402	24 633	1 004 555	404 535	2 817 399
Gävleborg	814 613	19 668	37 180	1 189	11 814	806 735	130 256	1 821 455
Västernorrland	966 053	27 665	32 430	2 271	16 750	1 048 313	74 308	2 167 790
Jämtland	1 715 080	1 098 794	27 433	4 949	27 822	1 882 057	165 807	4 921 942
Västerbotten	1 870 361	1 291 555	45 298	648	29 109	1 987 713	281 410	5 506 094
Norrbottn	1 913 577	4 857 807	41 480	668	57 978	2 507 677	569 334	9 948 522
Hela riket	17 953 165	7 877 648	777 147	42 161	295 198	11 531 609	2 817 133	41 294 060

Totala markägandet per ägarkategori och län år 2010, procent*Total land ownership by owner category and county in 2010, percent*

Län	Fysisk person	Staten	Kommun och landsting	Kyrkan	Dödsbo	Svenskt AB	Övriga/okänd	Totalt
Stockholm	54,7	5,8	10,2	0,2	1,3	13,6	14,2	100
Uppsala	53,2	2,6	2,2	0,1	0,9	26,1	14,9	100
Södermanland	68,2	2,6	4,9	0,2	1,0	13,5	9,7	100
Östergötland	65,2	1,6	3,0	0,1	0,5	19,7	9,8	100
Jönköping	79,2	2,2	3,5	0,2	0,8	8,9	5,2	100
Kronoberg	77,3	1,9	2,5	0,2	0,9	11,1	6,1	100
Kalmar	77,2	1,0	2,5	0,1	0,9	12,7	5,6	100
Gotland	81,5	5,2	1,5	0,1	1,0	4,1	6,6	100
Blekinge	81,2	2,0	4,8	0,1	1,1	7,2	3,7	100
Skåne	74,1	2,4	5,3	0,4	0,6	8,4	8,8	100
Halland	81,1	2,7	4,1	0,3	0,8	6,0	5,0	100
Västra Götaland	74,2	1,9	4,9	0,2	0,9	6,3	11,7	100
Värmland	58,1	1,2	2,3	0,3	0,8	32,5	4,8	100
Örebro	47,7	2,0	2,8	0,5	2,2	38,4	6,4	100
Västmanland	55,3	1,6	4,1	0,2	0,3	28,7	9,8	100
Dalarna	37,3	9,9	1,8	0,0	0,9	35,7	14,4	100
Gävleborg	44,7	1,1	2,0	0,1	0,6	44,3	7,2	100
Västernorrland	44,6	1,3	1,5	0,1	0,8	48,4	3,4	100
Jämtland	34,8	22,3	0,6	0,1	0,6	38,2	3,4	100
Västerbotten	34,0	23,5	0,8	0,0	0,5	36,1	5,1	100
Norrbottn	19,2	48,8	0,4	0,0	0,6	25,2	5,7	100
Hela riket	43,5	19,1	1,9	0,1	0,7	27,9	6,8	100

Källa: Fastpak 2011, SCB och GSD Fastighetskartan

Arealerna bygger på en kombination av Fastighetstaxeringsregistret och GSD Fastighetskartans ytbildade fastigheter. Totalarealen överensstämmer därför inte med uppgifter presenterade på annat håll i publikationen. Den främsta skillnaden ligger i att större delen av statligt ägda marken fångas upp i denna tabell till skillnad från uppgifter som bygger enbart på Fastighetstaxeringsregistret.

Fakta om statistiken

Statistiken beskriver markanvändningen och i viss mån även marktäcknet i Sverige. Av utrymmesskäl redovisas i boken huvudsakligen uppgifter på riks- och länsnivå. Uppgifter på kommunnivå finns dock tillgängliga i form av tabeller på SCB:s webbplats och i Sveriges statistiska databaser, SSD (www.scb.se/mi0803). Indelningen i olika markanvändningskategorier följer i huvudsak indelningen enligt "Nordisk arealklassificering", Rapport från Nordisk Statistisk Sekretariat, 1982.

Så långt möjligt är kategorierna anpassade till internationella definitioner och till största delen ansluter klassificeringssystemet till europeiska och internationella klassificeringssystem, som används av exempelvis EU och FN, vilket möjliggör internationella jämförelser.

Tidigare utgivna publikationer i serien "Markanvändningen i Sverige" följer också denna klassindelning. Tidigare publikationer avser åren 1980, 1990, 1995, 2000 och 2005.

En strävan har varit att presentera uppgifter gällande året 2010. Detta har dock inte varit möjligt fullt ut, eftersom flera av de stora rikstäckande undersökningarna inte utförts årligen. Riksskogstaxeringens uppgifter avser perioden 2006–2011, Fastighetstaxeringen är utsträckt över flera år osv. Redovisningen sker enligt den administrativa indelningen som gäller fr.o.m. den 1 jan. 2007. Gäller annat anges detta i anslutning till respektive tabell eller diagram.

Publikationen är indelad i följande kapitel:

Drivkrafter och påverkansfaktorer, Markanvändningen i världen, Markanvändningen sektorsvis, Tematisk markanvändning samt Planering och styrning av markanvändningen.

Kapitlet *Drivkrafter och påverkansfaktorer* syftar till att belysa faktorer som påverkar markanvändningen. Fokus ligger på att illustrera strukturella förändringar i demografi och samsättning. Även uppgifter om markägande och näringar presenteras.

Markanvändningen sektorsvis innehåller rikstäckande markanvändningsbeskrivningar på

läns- och riksnivå. Utgångspunkter är markanvändningskategorier som till övervägande del kan knytas till ekonomiska sektorer. Exempelvis jordbruksmark, skogsmark, gruvor tåktar m.m. Dock redovisas även uppgifter för kategorier som inte kan knytas till enskilda sektorer, exempelvis vatten, berg i dagen, bostadsmark m.m.

I kapitlet *Tematisk markanvändning* redovisas ett antal markanvändningskategorier som inte helt kan hänföras till någon av de tidigare behandlade typerna av markanvändning. De tematiske markanvändningskategorierna kan omfatta en kombination av en eller flera av de tidigare redovisade kategorierna. Tätortsmark omfattar exempelvis "Bebyggd mark med tillhörande mark" men också exempelvis "Skogsmark", eftersom mindre ytor i tätorterna ofta är skogsbevuxna. Det samma gäller exempelvis för renbetesmarker m.fl. som kan spänna över ett stort antal av de tidigare redovisade kategorierna.

De flesta av avsnitten i kapitlet bygger på fristående statistikprodukter eller undersökningar som SCB genomför och som i sin helhet finns publicerade på SCB:s webbplats.

Kapitlet *Planering och styrning av markanvändningen* syftar till att med statistik belysa några av de förhållanden som råder vad gäller planering och styrning av markanvändningen. Kapitlet är inte en heltäckande beskrivning av alla aspekter av planering och styrning av markanvändningen. Fokus ligger på redovisning av instrument som har omedelbar betydelse för markanvändningsplaneringen och på skyddsinstrument som innebär tydliga restriktioner för användningen av marken.

Utöver dessa kapitel finns en bilaga med tabeller som är tänkt som en komplettering och fördjupning av vissa tidigare presenterade uppgifter. I tidigare utgåvor av publikationen fanns också en tabell med vissa uppgifter om markanvändningen på kommunnivå. Denna tabell har utökats med fler uppgifter och pu-

bliceras nu enbart digitalt. Markanvändningsstatistiken per kommun finns tillgänglig i Statistikdatabasen och som fristående tabeller via SCB:s webbplats (www.scb.se/MI0803).

Så görs statistiken

Statistiken i publikationen bygger dels på sammanställning av uppgifter om marken och dess användning som samlas in av SCB och andra myndigheter och organisationer, dels på resultat från specialbearbetningar som utförts i anslutning till arbetet med publikationen. Framförallt gäller detta uppgifterna om den bebyggda marken. De större datakällor som använts är bl.a. Lantbruksregistret (LBR), Riksskogstaxeringen, Fastighetstaxeringsregistret (FTR), Nationella Vägdata-basen (NVDB) från Trafikverket, GSD Fastighetskartan, Fastighetsregistret samt Svenska Marktäckedata från Lantmäteriet (LMV). Förutom markanvändningsstatistiken redovisas ett stort antal uppgifter om bland annat produktion och sysselsättning etc. Uppgifterna är en sammanställda genom en kombination av statistik som finns publicerad på annat håll av SCB och andra statistikansvariga myndigheter och genom egna sammanställningar direkt från register. Den viktigaste källan när det gäller sysselsättning är SCB:s undersökning Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS).

Drivkrafter och påverkansfaktorer

Uppgifterna om drivkrafter och påverkansfaktorer bygger i huvudsak på sammanställningar av tidigare publicerad statistik från FAO, SCB och Jordbruksverket samt uppgifter i olika totalregister. De register som använts är Fastighetstaxeringsregistret (FTR) och Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS). Inga särskilda bearbetningar har gjorts. För beskrivning av innehållet i Fastighetstaxeringsregistret hänvisas till: http://www.scb.se/Statistik/BO/BO0601/_dokument/BO0601_DO_2011.pdf. För innehåll och metod i RAMS hänvisas till undersökningens produktsida: <http://www.scb.se/AM0207>.

Markanvändning i världen

Uppgifterna om markanvändningen i världen bygger uteslutande på statistik som publice-

rats av internationella statistikorgan som FAO och Världsbanken samt data som tagits fram i olika typer av forskningsprojekt. För närmare information om de uppgifter om använts hänvisas till källförteckningen där både datakällorna och den forskning som hänvisas till finns listade.

Markanvändningen sektorsvis

Uppgifterna om **jordbruksmarken** är i huvudsak hämtade och sammanställda direkt från källorna som i detta fall är Jordbruksverkets officiella statistik om arealer och användning av jordbruksmark och Lantbruksregistret (LBR) som är ett totalregister. Inga speciella bearbetningar har gjorts. För beskrivning av metodik och lantbruksregistrets innehåll hänvisas till Jordbruksverket.

Skogsmark har Riksskogstaxeringen 2006–2010 som huvudkälla för riks- och länsnivå och Fastighetstaxeringsregistret (FTR) för uppgifter om skogsmark på kommunnivå. Inga speciella bearbetningar har gjorts. För beskrivning av den metodik som ligger till grund för Riksskogstaxeringens undersökningar hänvisas till Riksskogstaxeringen. För beskrivning av Fastighetstaxeringsregistrets innehåll hänvisas till: http://www.scb.se/Statistik/BO/BO0601/_dokument/BO0601_DO_2011.pdf.

Bebyggd mark är i huvudsak framräknat utifrån uppgifter i Fastighetstaxeringsregistret. De regler som gäller för taxeringen är delvis sådana att en korrekt bild av markens användning inte kan erhållas direkt från taxeringsuppgifterna. Taxeringens arealer grundar sig på hela tomter/fastigheter och betydande arealer som inte ska räknas in som bebyggd mark ingår därför i arealuppgifterna. I vissa fall har därför ganska omfattande bearbetningar gjorts av de ursprungliga arealuppgifterna. Grunden för de olika markanvändningskategorierna är Fastighetstaxeringsregistrets (FTR) typkoder. För fullständig förteckning över typkoder som används i fastighetstaxeringen se Skatteverkets webbplats: www.skatteverket.se/privat/skatter/fastigheterbostad/fastighetstaxering/typkode.r.4.2b543913a42158acf800022661.html

Mark med småhus har justerats på så sätt att en maxareal på 0,5 hektar har tillämpats. En småhusfastighet betraktas således i sin helhet som bebyggd mark om den är 0,5 hektar eller mindre. Om en småhusfastighet enligt FTR överstiger 0,5 hektar räknas ändå bara 0,5 hektar som bebyggd mark. Samma antagande gäller för bostadstomter som tillhör bebyggda lantbruksfastigheter.

Mark med hyres-/flerbostadshus har justerats genom att de enheter som saknar areal i FTR har påförts genomsnittsarealen för de med taxerad areal. För fastigheter med mycket stor markareal, 20 hektar eller större, och som således inte kan antas vara bebyggd i sin helhet har arealerna justerats. Justering har gjorts med hjälp av uppgifter om fastigheternas sammanlagda bo- och lokalyta som också redovisas i FTR. Dessa arealer har multiplicerats med 2 för att erhålla en areal som antas representerar den bebyggd marken.

Mark med tillverkningsindustri baseras i huvudsak på FTR:s arealer för industrifastigheter. Fastigheter som saknar arealuppgift har påförts en arealuppgift med hjälp av uppgifter om fastighetens totala lokalyta. Lokalytan har multiplicerats med 1,5 för att erhålla en areal som representerar den bebyggd marken. Korrigeringar har också gjorts med hjälp av arealuppgifter som räknats fram genom bearbetning av fastighetspolygoner och markdataskikt i GSD Fastighetskartan. För samtliga industrifastigheter har beräknats en areal för "potentiellt bebyggd mark". Dvs. mark som enligt fastighetskartan inte är skog, vatten, våtmark eller jordbruksmark. De industrifastigheter vars areal enligt FTR är mindre än den potentiellt bebyggda marken enligt GSD Fastighetskartan har fått behålla den taxerade arealen. För de industrifastigheter vars areal överskrider den potentiellt bebyggda marken enligt Fastighetskartan har arealen ersatts med den beräknade arealen enligt Fastighetskartan. Fastighetskartan har också använts för att lokalisera industrifastigheter som enligt FTR är obebyggda men som i Fastighetskartans markdataskikt är klassat som bebyggelse. I huvudsak rör det sig om parkeringar och upplagsplatser. Dessa räknas in som bebyggd mark.

Mark med handel och affärsverksamhet baseras i huvudsak på FTR:s arealer för fastigheter med handel och affärsverksamhet. Korrigeringar har gjorts genom bearbetning av fastighetspolygoner och markdataskikt i GSD Fastighetskartan enligt samma modell som beskrivits för mark med tillverkningsindustri ovan. En del av fastigheterna som räknas in som fastigheter med handel och affärsverksamhet inrymmer även lika delar bostäder. För att fördela de bebyggda arealerna för denna typ av fastigheter har ett förenklat antagande gjorts. Halva arealen förs till mark med hyres-/flerbostadshus och halva arealen förs till mark med handel och affärsverksamhet.

Mark med offentlig förvaltning, offentlig service och fritidsanläggningar har också i huvudsak FTR som källa. För de fastigheter som saknar areal har en genomsnittsareal lagts på baserat på arealen hos de fastigheter som har en taxerad areal. Genomsnittsarealen har beräknats typkodsviis eftersom de ingående typerna av fastigheter är så pass olika till sin karaktär. Ett maxvärde på 30 hektar har använts för alla typer av ingående fastigheter utom för kyrkogårdar. Kyrkogårdsarealerna baseras på uppgifter om kyrkogårdar och begravningsplatser som extraherats som ytor ur GSD Fastighetskartan och kompletterats av SCB med stöd av bland annat Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister.

Uppgifter om **mark med transportinfrastruktur** är hämtade från SCB:s undersökning om transportinfrastrukturens markanvändning. Inga ytterligare bearbetningar har gjorts. För beskrivning av tillvägagångssätt och indata hänvisas till den aktuella undersökningen: www.scb.se/MI0816

Mark med tekniska anläggningar är framräknad på så sätt att arealuppgifterna från FTR bildar grund för beräkningarna men omfattande justeringar av arealerna har gjorts för flera av de ingående kategorierna med bland annat stöd av GSD Fastighetskartan. Justeringarna har gjorts typkodsviis. Exempelvis gäller detta den bebyggda arealen för kärnkraftverken och de större vattenkraftverken (samtliga vattenkraftverksenheter som har en

taxerad areal på 100 hektar eller mer samt de effektmässigt 17 största verken i landet) som har avgränsats manuellt genom tolkning av ortofoton. Arealer för större transformatorstationer och reningsanläggningar baseras på anläggningsytor som extraherats ur GSD Fastighetskartan och kompletterats av SCB. Arealer för vindkraftverk baseras på koordinatsatt data från www.vindlov.se som kompletterats med en schablonberäkning av de enskilda vindkraftverks markanspråk utifrån uppgiven storlek på verket.

Mark med lantbrukets ekonomibyggnader och övriga byggnader består till större delen av arealer med lantbrukets ekonomibyggnader. I FTR inte finns taxerade arealer för ekonomibyggnadstomterna men däremot finns uppgifter om ekonomibyggnadernas areal. Den taxerade ekonomibyggnadsarealen per lantbruksfastighet har multiplicerats med koefficienten 6 för att erhålla den areal som antas motsvara ytan som ekonomibyggnaderna med tillhörande gårdsplan och uppställningsplatser etc upptar. För lantbruksfastigheter med enbart växthus/djurstallar har ekonomibyggnadsytan multiplicerats med koefficienten 2. Tidigare användes en schablon på 0,7 hektar per lantbruksfastighet. Dock togs då inte i beaktande de relativt stora regionala skillnader som föreligger när det gäller ekonomibyggnadstomternas storlek.

För beräkning av marken för övriga byggnader har arealen i FTR använts. För de enheter som saknar areal har en genomsnittsareal påförts baserat på de enheter som har taxerad areal. Genomsnittet har beräknats typkodvis. Ett maxvärde på 3 respektive 5 hektar har tillämpats beroende på typkod.

Uppgifter om **golfbanor och skidpistar** baseras på ytor som extraherats ur GSD Fastighetskartan där skidbacke respektive golfbana redovisas som särskilt objekt. Ett omfattande manuellt kompletteringsarbete har gjorts av SCB då samtliga golfbanor och skidpistar inte finns med i kartdatabasen. Som stöd har bland annat använts digitala ortofoton från Lantmäteriet samt uppgifter från Svenska Golf förbundet och Svenska liftanläggningars organisation (SLAO).

Även täkter och gruvområden baseras på ytor som extraherats ur GSD Fastighetskartan där täkt (grus-, berg- och torvtäkt) respektive gruvområde redovisas. Uppgifterna i kartdatabasen är dock långt ifrån kompletta varför en omfattande manuell bearbetning gjorts av SCB. Som stöd för detta kompletteringsarbete har bland annat använts digitala ortofoton och Svenska Marktäckedata från Lantmäteriet samt registeruppgifter om täkter och gruvor från SGU.

För **våtmark–myr** samt **naturlig gräsbevuxen mark o.dyl, berg i dagen** har arealuppgifter hämtats från Svenska Marktäckedata utan att någon speciell bearbetning skett. Justeringar har dock gjorts av arealerna för att kompensera för överlapp mellan framförallt skogsmark och öppen myr som en följd av definitionsförändringar av skogsmarksbegreppet. Enligt den definition av skogsmark som sedan ett antal år tillbaka tillämpas i den svenska skogsvårdslagen (och som härrör från FAO) är en betydande del av myrmarken att betrakta som skogsmark då den har en krontäckning som överstiger 10 procent. De avgränsningar av öppen ej skogsbeväxt myrmark som finns i kart- eller marktäckedata i dagsläget utgår från en krontäckning på mindre än 30 procent. Detta medför ett betydande överlapp mellan myrmarker och skogsmark på de arealer som har en krontäckning på mellan 10 och 30 procent. Summeras arealen öppen ej skogsbeväxt myr samman med skog blir den sammanlagda arealen för stor, vilket i vissa myrmarksrika län medför att summan av alla markanvändningskategorier överskrider länets totala landareal.

Övrig mark är en restpost mellan summan av arealer redovisade för de olika markanvändningskategorierna och länets totala landareal. I tidigare utgåvor av denna publikation var kategorin övrig mark mycket omfattande vilket berodde på att en snävare definition av skogsmark (produktiv skogsmark) användes då, se ovan. Jämfört med tidigare har arealen övrig mark i denna utgåva reducerats kraftigt. I vissa län är arealen övrig mark = 0. Orsaken är att det finns ett relativt stort överlapp mellan skogsmark och öppen myr i de mest myrrika länen eftersom skogsmarksdefinitionen

nen inte är harmoniserad med definitionen av öppen myr, se ovan. En del av överlappet har justerats men fortfarande kvarstår viss dubbelräkning vilket alltså påverkar arealen öppen mark.

Uppgifter om **vattenarealen** har hämtats från SCB:s undersökning om land- och vattenarealer samt från SMHI:s SVAR (Svenskt vattenarkiv). Inga ytterligare bearbetningar har gjorts. För beskrivning av tillvägagångssätt och indata hänvisas till den aktuella undersökningen: www.scb.se/MI0802 respektive www.smhi.se/klimatdata/hydrologi/ladda-ner-hydrologiska-data-1.20127.

Tematisk markanvändning

Tematisk markanvändning är ett avsnitt som i huvudsak bygger på befintlig, officiell statistik som presenterats på annat håll. Hur denna statistik tagits fram och vilken tillförlitlighet den har redovisas i respektive undersökning. I anslutning till respektive avsnitt finns en hänvisning till undersökningarnas egna produktsidor. De kapitel som berörs nedan är endast sådana där uppgifter tagits fram som inte redan finns publicerade på annat håll.

Fjällarealen har hämtats från föregående utgåva av denna publikation. Ingen ytterligare bearbetning har gjorts.

Renbetesmarkernas arealer har beräknats utifrån Sametingets databas IRENMARK som beskriver rennäringens markanvändning. Inga speciella bearbetningar har gjorts. För närmare information om IRENMARK hänvisas till www.sametinget.se/8382 respektive www.gis.lst.se/.

Koloniområdenas arealer baseras på ytor som extraherats ur GSD Fastighetskartan där koloniområde redovisas som särskilt objekt i kartan. Uppgifterna i kartdatabasen är dock långt ifrån kompletta varför en omfattande manuell bearbetning gjorts av SCB. Som stöd för detta kompletteringsarbetet har bland annat använts digitala ortofoton och uppgifter från Fritidsodlingens riksorganisation (FoR).

Uppgifterna i avsnittet **Bebyggelsen i Sverige** baseras på en sammanställning av Fastighets-

registrets byggnadsdel i kombination med GSD Fastighetskartans byggnadspolygoner för att få fram byggnadskropparnas yta. I övrigt har inga andra bearbetningar gjorts.

Vindkraftverkens influenszoner är framräknade utifrån uppgifter om vindkraftsverken som hämtats från www.vindlov.se.

Planering och styrning av markanvändning

Uppgifter om fysisk planering bygger på data från Boverket gällande läget för översiktsplaner och detaljplaner i kommunerna som samlats in som ett led i myndighetens uppsiktsansvar. Inga särskilda bearbetningar har gjorts. Uppgifter om skyddad natur har hämtats direkt från undersökningen Skyddad natur som SCB genomför tillsammans med Naturvårdsverket varje år. För närmare information om undersökningen se: www.scb.se/MI0603. Uppgifter om fornlämningsarealer bygger på Riksantikvarieämbetets fornminnesinformationssystem (FMIS). Riksantikvarieämbetet har själva bistått med grundbearbetningen av data från FMIS i samband med denna publikation. Tillvägagångssättet beskrivs översiktligt i avsnittet.

Statistikens tillförlitlighet

Beskrivningen ovan om hur statistiken tagits fram ger en fingervisning om statistikens tillförlitlighet. Uppgifterna i avsnitten om jordbruksmark och skogsmark är i stort sett hämtade från tidigare publicerad officiell statistik, där också uppgifter om statistikens tillförlitlighet kan erhållas. Tillförlitligheten bedöms som hög.

Uppgifterna om golfbanor, skidpistar, täkter och gruvområden bedöms ha hög tillförlitlighet då de baseras på verkliga arealer beräknade från geodata med en god täckning.

De mest omfattande bearbetningarna har skett för att få fram uppgifterna till avsnittet om den bebyggda marken. Dessa arealuppgifter är av skiftande kvalitet, beroende på hur omfattande bearbetningar som skett av grunduppgifterna, vilka i allmänhet kommit från fastighetstaxeringarna, samt i vilken grad antaganden eller schabloner har använts. SCB:s medverkan i Geodatasamverkan har gett ökad tillgång på data och bättre bearbetningsmetoder, vilket avsevärt höjt kvaliteten på

uppgifterna gällande bebyggd mark jämfört med tidigare utgåvor av publikationen. För första gången har nu statistiken om bebyggd mark kunnat presenteras på kommunnivå.

De markanvändningskategorier som har lägst tillförlitlighet bedöms vara **våtmark-myrr, naturlig gräsbevuxen mark o.dyl, berg i dagen** samt **övrig mark**. Orsaken är som påtalats ovan att det finns vissa problem med överlapp av arealer framförallt från skogsmarken.

Källförteckning

Drivkrafter och påverkansfaktorer

- FAO 2013. FAOSTAT, faostat.fao.org/
- Fortifikationsverket 2013. Uppgifter om markinnehav
- Jordbruksverket 2013. Jordbruksverkets statistikdatabas
- Lantmäteriet 2011. GSD Fastighetskartan
- Naturvårdsverket 2013. Uppgifter om markinnehav
- SCB 1945–1985. Folk och bostadsräkning 1945–1985.
- SCB 1985–2010. Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS) 1985–2010
- SCB 2010. Företagens Ekonomi 2010
- SCB 2011. Fastighetstaxeringsregistret 2010 och Fastpak 2011
- SCB 2013. Tätortsstatistik (www.scb.se/MI0810) och befolkningsstatistik (www.scb.se/BE0101)
- Statens fastighetsverk 2013. Uppgifter om markinnehav

Markanvändningen i världen

- Angel, S., J. Parent, D. L. Civco & A. M. Blei, 2010. Atlas of Urban Expansion, Cambridge MA: Lincoln Institute of Land Policy. www.lincolnst.edu/subcenters/atlas-urban-expansion/.
- Angel, S. Parent, J. Civco, D, Blei, A & D, Potere. 2010a. A Planet of Cities: Urban Land Cover Estimates and Projections for All Countries, 2000–2050. Lincoln Institute of Land Policy Working Paper
- Angel, S. Parent, J. Civco, D & A. M, Blei. 2010b. The Persistent Decline in Urban Densities: Global and Historical Evidence of 'Sprawl'. Lincoln Institute of Land Policy Working Paper
- FAO 2010. The Global Forest Resources Assessment 2010
- FAO 2011. The state of the world's land and water resources for food and agriculture (SOLAW) – Managing systems at risk. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome and Earthscan, London.
- FAO 2013. FAOSTAT, faostat.fao.org/

- KSLA 2012. Jorden vi ärvde Den svenska åkermarken i ett hållbarhetsperspektiv. Kungliga skogs- och lantbruksakademiens tidskrift. Nummer 6 • 2012, Årgång 151
- Potere, D. Schneider, A. Angel, S. & Civico, D. 2009. Mapping urban areas on a global scale: which of the eight maps now available is more accurate? International Journal of Remote Sensing. Vol. 30, No. 24, 20. 2009
- Schneider, A. Friedl, M A & D Potere, A. 2009. New Map of Global Urban Extent from MODIS Satellite Data. Environmental Research Letters 4 044003
- The World Bank Databank 2013 (Data om jordbruksmark per capita 1961–2009 från deras statistiksida). data.worldbank.org/indicator/AG.LND.ARBL.HA.PC

Markanvändningen sektorsvis

Jordbruksmark

- Johansson, S. 2005. The Swedish Foodprint – An Agroecological Study of Food Consumption. Doctoral thesis, Swedish University of Agricultural Sciences, Uppsala 2005
- Jordbruksverket och SCB. Jordbruksstatistisk årsbok 1980, 1981, 1986, 1991, 1996, 2001, 2006 och 2011.
- Jordbruksverket och SCB 2011. Jordbruket i siffror åren 1866–2007
- Jordbruksverket 2011. Statistiskt meddelande JO 39 SM 1101
- Jordbruksverket 2011. Statistiskt meddelande JO 10 SM 1103
- Jordbruksverket 2012. Statistiskt meddelande JO 38 SM 1201
- Jordbruksverket 2013. Statistikdatabasen.
- Jordbruksverket 2013. Exploatering av jordbruksmark 2006–2010. Rapport 2013:3
- Jordbruksverket och Metria 2013. Grunddata till rapporten Exploatering av jordbruksmark 2006–2010.
- SCB 1996. SCB-atlas jordbruk
- SCB 2010. Registerbaserad Arbetsmarknadsstatistik (RAMS)

- SCB 2011. Fastpak 2011 (Fastighetstaxeringsregistret 2010)
- SCB 2013. Befolkningsstatistik (www.scb.se/BE0101)
- SCB mfl. 2012. Hållbarhet i Svenskt jordbruk 2012

Skogsmark

- Kempeneers, P., Sedano, F., Seebach, L., Strobl, P., San-Miguel-Ayanz, J. 2011: Data fusion of different spatial resolution remote sensing images applied to forest type mapping, *IEEE Transactions on Geoscience and Remote Sensing* 2011
- Lantmäteriet 2002. Svenska Marktäckedata
- Miljömålportalen, www.miljomal.nu (2013-10-15)
- Päivinen, R., Lehtikoinen, M., Schuck, A., Häme, T., Väätäinen, S., Kennedy, P., & Folving, S., 2001. Combining Earth Observation Data and Forest Statistics. EFI Research Report 14. European Forest Institute, Joint Research Centre – European Commission. EUR 19911 EN. 101p
- Riksskogstaxeringen 2006–2010
- SCB 2011. Statistiskt meddelande MI 41 SM 1101
- SCB 2012. Statistiskt meddelande MI 65 SM 1201
- SCB 2012. Fastpak 2011 (Fastighetstaxeringsregistret 2010)
- Schuck, A., Van Brusselen, J., Päivinen, R., Häme, T., Kennedy, P. and Folving, S. 2002. Compilation of a calibrated European forest map derived from NOAA-AVHRR data. European Forest Institute. EFI Internal Report 13, 44p
- Sjörs, H. 1971. *Ekologisk botanik*. Stockholm
- Skogsstyrelsen. Skogsstatistisk årsbok 2006
- Skogsstyrelsen. Skogsstatistisk årsbok 2011
- Skogsstyrelsen. Skogsstatistisk årsbok 2012
- Trafikverket 2013. NVDB (Nationell Vägdatabas)

Bebyggd mark

- Lantmäteriet 2011. GSD Fastighetskartan
- Lantmäteriet 2011. Sverigekartan 2011
- SCB 2010. Registerbaserad Arbetsmarknadsstatistik (RAMS)
- SCB 2011. Handelsområden 2010
- SCB 2011. Fastpak 2011 (Fastighetstaxeringsregistret 2010)
- SCB 2013. Statistiskt meddelande EN 11 SM 1301
- SCB 2013. Statistiskt meddelande MI 21 SM 1301
- SCB 2013. Valfärd 2/2013
- Svenskt vatten, www.svensktvatten.se (2013-10-01)
- Trafikanalys 2010. Bantrafik 2010
- Trafikanalys 2013 (www.trafa.se)
- Trafikverket 2011. Järnvägsdatabas 2011
- Trafikverket 2013. NVDB (Nationell Vägdatabas) 2013
- Transportstyrelsen, www.transportstyrelsen.se. (2013-10-10)

Golfbanor och skidpistar

- Lantmäteriet 2011. GSD Fastighetskartan 2011
- SLAO (Svenska lifanläggningars organisation), www.snorapporten.se. (2013-09-08)
- Svenska Golf förbundet 2013

Täkter och gruvområden

- RAÄ 2013. FMIS (Fornminnesinformationssystem) 2013
- SCB 1983, 1993, 1998, 2004 och 2008. Markanvändningen i Sverige 1980, 1990, 1995, 2000 och 2005
- SCB 2010. Registerbaserad Arbetsmarknadsstatistik (RAMS)
- SCB 2011. Statistiskt meddelande MI 25 SM 1101
- SGU 2009. Grus, sand och krossberg 2009
- SGU 2010. Bergverksstatistik 2010
- SGU 2011. Rikstäckande jordartsinformation.
- SGU 2013. Registerdata över tillståndsgivna ballasttäkter, energitorv och odlingsstorv
- SGU 2013. SGU:s gruvregister

Våtmark-myr

- Lantmäteriet 2002. Svenska Marktäckedata
- Naturvårdsverket 1991. Våtmarkerna och deras betydelse. Rapport 3824
- Nämnden för energiproduktionsforskning 1981. Torv. Resultat, utvecklingsläge och förutsättningar. NE 1981:5.
- Naturligt gräsbevuxen mark, berg i dagen samt övrig mark
- SCB 2008. Markanvändningen i Sverige 2005
- Vatten
- SCB 2012. Statistiskt meddelande MI 27 SM 1201
- SMHI 2012. SVAR (Svenskt VattenArkiv)

Tematisk markanvändning**Tätorter**

- Lantmäteriet 2011. GSD Fastighetskartan 2011
- SCB 2011. Fastpak 2011 (Fastighetstaxeringsregistret 2010)
- SCB 2011. Statistiskt meddelande MI 38 SM 1101
- SCB 2012. Statistiskt meddelande MI 38 SM 1201
- SCB 2012. Statistiskt meddelande MI 38 SM 1202
- SCB 2013. Statistiskt meddelande MI 38 SM 1301

Småorter

- SCB 2012. Statistiskt meddelande MI 38 SM 1203

Fritidshusområden

- SCB 2012. Statistiskt meddelande MI 64 SM 1101

Arbetsplatsområden

- SCB 2013. Statistiskt meddelande MI 60 SM 1301

Riskområden

- MSB 2013. Översvämningskarta
- SGU 2008. Förekomst av skredärr och raviner

Fjäll

- Lantmäteriet 2011. GSD Översiktskartan 2011
- SCB 2008. Markanvändningen i Sverige 2005

- Skogsstyrelsen 2011. Gränsen för fjällnära skog

Renbetesmarker

- Jordbruksverket. Jordbruksstatistisk årsbok 2011
- Jordbruksverket 2013. Renägare och renskötsel företag – Rennäringens struktur 1994–2001, Rapport 2003:14
- Sametinget 2013. Rennäringens markanvändningsdatabas, IRENMARK (gis.lst.se/lstgis)
- SCB 2010. Registerbaserad Arbetsmarknadsstatistik (RAMS)

Kust och stränder

- SCB 2011. Statistiskt meddelande MI 50 SM 1102
- SCB 2013. Statistiskt meddelande MI 50 SM 1301

Vindkraftsområden

- Vindlov 2013 (www.vindlov.se)

Koloniområden

- Björkman, L-L. 2012. Fritidsodlingens omfattning i Sverige. Landskap, trädgård, jordbruk. Rapport 2012:8. SLU.
- Lantmäteriet 2011. GSD Fastighetskartan 2011

Bebyggelsen i Sverige

- Lantmäteriet 2011. Fastighetsregistrets byggnadsdel 2011
- SCB 2012. Statistiskt meddelande MI 38 SM 1202

Planering och styrning av markanvändningen**Fysisk planering**

- Boverket 2011. Boverkets uppsiktsrapport, planering och byggande under 2010. Rapport 2011: 4

Skyddad natur

- SCB 2011. Statistiskt meddelande MI 41 SM 1101

Fornlämningar

- RAÄ 2006. Fornlämningar i skogen – andelen skogsmark med fasta fornlämningar. Opublicerad rapport
- RAÄ 2013. FMIS (fornminnesinformationssystem)

Swedish-English vocabulary

Letters Å, å , Ää and Öö at end of list

A

affärsverksamhet business activity
aktiebolag limited company
allmän byggnad public building
allmänna intressen public interests
allmänt tillgänglig mark area of common access
andel proportion, share
andra other
anläggning plant, facility
antal number
använd used
areal area
avfall waste
avfallsanläggning waste treatment plant
avloppsreningsverk wastewater treatment plant
avverkning felling

B

ballast aggregates
bebyggd built-up
bebyggd mark med tillhörande mark built-up land and associated land
bebyggelse buildings
befolkning population
begravningsplats cemetery
berg rock, mountain
betesmark grazing land, pasture
biotopskyddsområde habitat protection area
bilaga appendix
blandat mixed
bostad dwelling
bostadsmark residential land
brukad mark cultivated land
byggnadstyp type of building
byggnadsår year of construction

C

Cirkulationsplats roundabout

D

data data
detaljplan detailed development plan
djur- och växtskyddsområde wildlife sanctuaries
därav of which

E

ekologisk odling organic farming
elverk power station
energiskog energy forest
energitorv peat for energy
enskild person private person

F

fastighet real estate
fastighetskarta cadastral map
fastighetsregistret real estate register
fastighetstaxering real estate assessment
fastighetstaxeringsregistret real estate assessment register
folk- och bostadsräkning population and housing census
fornlämning ancient site and monument
fjäll high mountain
fjällbarrskog subalpine woodland
fjällnära skog sub-montane forest
flerbostadshus multi-dwelling building
flodområde river-basin
flygplats airport
folkmängd population
fridlyst protected (by law)
frilandsodling outdoor cultivation
friluftsliv outdoor recreation
fritidsanläggning leisure facility
fritidshus holiday home
fritidshusområde concentration of holiday homes
fritidsområde recreation area
fysisk planering spatial planning, physical planning
fördelad på distributed on
förening association
förvärvsarbetande gainfully employed
förändring change

G

genomsnitt average
glasiär glacier
glesbygd rural area
golfbana golf-course
gran spruce
grupp group
grus gravel
gruva mine
gräshed natural grassland
gräsyta grass area
gröda crop
gård farm

H

hagmark wooded pasture land
hamn harbour, port
handel commerce, business
handelsområde retail trade area
hav sea
havsvatten sea water
hedmark moors and heathland
hektar hectare

I

icke non, not
impediment impediments, land that has been left over
industri industry
industribyggnad industrial building/premises
insjö lake, inland water
invånare inhabitant
improduktiv skogsmark unproductive forest

J

jord soil
jordbruk agriculture
jordbruksföretag agricultural company, agriculture holding
jordbruksmark agricultural land
järnväg railway

K

kalmark barren land
kalfjäll bare mountain
kedjehus semi-detached house
koloniområde urban allotment garden
kommun municipality
kommunikationer communications
kommunväg municipal road
koncession concession
kraftledningsgata voltage transmission line
kraftverk power plant
kultiverad betesmark cultivated natural pastures
kulturbbyggnad building for cultural purpose
kulturresevat cultural reserve
kust coast
kyrkan the Church
kyrkogård cemetery
källa source
köksväxter vegetables

L

land country, land
landareal land area
landsbygd countryside, rural area
landskap landscape
lantbruksbyggnad agricultural building
lantbruksräkning census of agriculture
lastageplats loading site, wharf
lägenhet dwelling, apartment
län county
länsväg county road
lövskog deciduous forest

M

mark ground, land, soil
markanvändning land use
markinnehav landholdings
marktäcke land cover
medeltal average, mean
medelvärde average, mean value
mellan between
mer more
mer än more than
m.fl. and others
miljon million

miljöbalk Environmental Code
mindre smaller
minskning decrease
m.m. etc
morän moraine
mycket much
myr, myrmark bog, mire

N

nationalpark national park
Natura 2000 Natura 2000
naturreservat nature reserve
naturvårdsområde nature management area
nedlagd åkermark formerly arable land
näringsgren branch of economic activity
näringsliv trade and industry

O

och and
o.d. and the like
offentlig förvaltning public administration
offentlig service public service
offentligt ägande public ownership
om about, if
område area
osv. etc

P

parkeringsplats parking-place
permanent bostad permanent dwelling
plan- och bygglagen Planning and Building Act
planering planning
plantera plant, regenerate
procent per cent
produktionsområde production area
produktiv skogsmark productive forest

R

radhus terrace-house
rekreation recreation
relativ relative
reglerad regulated
ren reindeer
renbetesmark reindeer grazing area
reningsverk sewage treatment plant
rike country
riksskogstaxering Swedish national forest inventory
riksväg national road
rivning demolition

S

sammanfattning summary
sand sand
sankmark wetland, marsh
schematisk schematic
sektorsvis in sectors
siffr figure, number
sjö lake
skidpist ski pist
skog forest
skogsareal forest area
skogsbruk forestry

skogsmark forest area
skolbyggnad school
skyddad protected
slalombacke slalom slope
slättbygder plains districts
småhus one- or two-dwelling building
småort smaller localities
spannmålsodling crop cultivation
sparsam sparse
stat government, state
statsväg public road
storlek size
storleksgrupp size group
storleksklass size class
storstad city
strand shore
strandskydd protection of shore areas
summa sum
sysselsatta employed persons

T

tabell table
tall pine
taxering assessment
taxeringsvärde tax assessment value
teknisk technical
tekniska anläggningar technical installations, technical infrastructure
t.ex. e.g.
tidsperiod period
tillgång access
tillhörande associated
tillväxt growth
torv peat
torvbrytning peat harvesting
torvtäkt peat pit
total total
transport transport
transportmedel means of transportation
troligen probably
trossamfund religious community
träd tree
träda fallow
trädbeväxt mark wooded land
trädgård garden
trädgårdsväxter horticultural plants
tätbebyggelse built-up area
tätbefolkad densely populated
tätort locality, urban area
tätortsexpansion urban expansion, urbanization

U

under below, during, under
uppgift data, figure, information
uppskatta estimate
utnyttja utilize

V, W

vatten water
vattenareal water area
vattendistrikt water basin district
vattendrag watercourse/river
vattenförekomst water body
vattenkraft water power
vattenreglering water regulation
vattenskyddsområde water protection area
vattenuttag water withdrawal
vegetationsperiod period of vegetation
vinterbetesmarker reindeer winter grazing areas
virkesförråd growing stock
vårdbyggnad health care building
våtmark wetland
väg road
vägnät road network
värmeverk heating plant
växthus greenhouse

Y

yta surface

Å

åker, åkermark arable land
åkerareal arable area
år year
åretruntmarker all year reindeer grazing areas
årlig annual
årsmedeltemperatur annual mean temperature
årsnederbörd annual precipitation

Ä

ägoslag type of land
ägarförhållande ownership
ändamål purpose
ängsmark meadows

Ö

ö island
ökning increase
öppen open
örtäng herb meadow
översiktsplan comprehensive plan
övrig other
övriga byggnader other buildings

Markanvändningen i Sverige

Markanvändning handlar i vid mening om människans utnyttjande av marken för olika ändamål. Syftet med den här boken är att med hjälp av statistik ge en sammanvägd bild av hur marken ägs och nyttjas i Sverige samt att beskriva hur markanvändningen förändras över tid. Statistiken är rikt illustrerad i form av ett stort antal kartor och diagram. Publikationen är indelad i följande huvudkapitel:

Drivkrafter och påverkansfaktorer belyser några av de faktorer som påverkar markanvändningen. Fokus ligger på att illustrera strukturella förändringar i demografi och sysselsättning. Även uppgifter om markägande och näringar presenteras.

Markanvändningen sektorsvis innehåller rikstäckande markanvändningsbeskrivningar på läns- och riksnivå. Utgångspunkter är markanvändningskategorier som till övervägande del kan knytas till ekonomiska sektorer såsom jordbruksmark, skogsmark, gruvor och täkter m.m. Här redovisas även uppgifter för markanvändning som inte direkt kan knytas till enskilda sektorer, exempelvis vatten, berg i dagen, bostadsmark m.m.

Tematisk markanvändning innehåller uppgifter om ett antal markanvändningskategorier som inte helt kan hänföras till någon av de typerna av markanvändning som behandlas i den sektorsvisa redovisningen. Här presenteras bland annat uppgifter om tätorter, småorter, fjäll, renbetesmarker, bebyggelsen i Sverige och vindkraft m.m.

Planering och styrning av markanvändningen belyser några av de förhållanden som råder vad gäller planering och styrning av markanvändningen. Bland annat presentera uppgifter om kommunala översiktsplaner, skyddad natur och fornlämningar.

Tabellbilaga kompletterar och fördjupar vissa av uppgifterna som presenterats översiktligt i ovanstående kapitel.

ISBN 978-91-618-1596-8 (Print)

All officiell statistik finns på: **www.scb.se**
Statistikservice: tfn 08-506 948 01

All official statistics can be found at: **www.scb.se**
Statistics service, phone +46 8 506 948 01